

Ingol 1720

DISERTISSIMI
VIRI ROGERI
ASCHAMIANGLI,
REGIÆ OLIM MAIESTA-
TI A LATINIS EPISTOLIS,
familiarium Epistolarum libri
tres, magna orationis ele-
gantia cōscripti, nunc
denuò emendati
& aucti.

QVIBVS ADIVNCTVS EST
COMMENDATITIARVM, PETI-
toriarum, & aliarum huius generis si-
milium Epistolarum, ad alios Princi-
pes & Magnates conscripta-
rum, Liber vnus.

HVC ACCESSERVNT PAU-
ca quedam eiusdem R.A. Poemata.

ITEM ORATIO E.G. DE VITA
& obitu R.A. & eius dictionis elegantia.

LONDINI.
Pro Francisco Coldocko.
ANNO. 1581.

Ad illustrissimam Re-
ginam Elizabetham.

LIBER DE SE.

Non vaga mordacis metuo comitia vulgi,
Non ego curo tuas improba turba minas.
Indoctos sperno, rabiosaq; murmura Momi,
Regine satis est posse placere meae.
Illa fuit Domini semper gratissima Princeps,
Illi semper erit cura benigna mei:
Illa solet gratis doctos admittere libros,
Illa solet cupide voluere saepe libros.
Consilio pollet prudens, pia, docta, diserta,
Ingenio praestat, praestat & arte potens.
Indicio insignis, verum vsu, mente, loquela,
Ac praeceptoris grata memorq; sui.
Principis aet dubito penetralia visere gressu:
Quid? Non est clemens Elisabetha suis?
Elisabetha suis decus & tuenda Britannis,
Clemens, clementi suscipit ore libros.
Te precor (Elisabeth) grato me suscipe vultu,
Protege, volue lubens, sum tuus ecce liber.
Turba maligna vale, fuge tu dignissima morte:
Turba benigna veni, perlege, discere, vale.

MLa 352.30*

Denny fund

SERENISSIMÆ,
POTENTISSIMÆ
QUE PRINCIPI DIVÆ ELI-
ZABETHÆ, ANGLIÆ, FRANCIÆ,
ET HIBERNIÆ REGINÆ, &c. COLLE-

gijs Scholæque Westmon. liberalissimæ fundatrici.

E. G. letissimum imperium, florentissimas

falicitates, longissimos annos cum sa-

lutiſſimo rerum omnium statu

exoptat.

ROGERVS ASCHA-
MVS, eximie erudi-
tionis laudibus vir or-
natissimus, qui tuam
olim adolescentiam,
illustrissima Princeps,
præclaris & literis, &
linguis effinxit, inge-
niumque illud tuum
omni immortalitate

dignum egregijs artibus excoluit, has conscripsit
epistolas, concinna admodum, vt omnes putant,
dulcissima, vt ego existimo, orationis elegantia &
venustate compositas. Quarum ego nactus exem-
pla, & scriptionis suauitate delectatus, & dictionis
allectus lenocinijs, duobus abhinc annis in vnum
fasciculum colligebam, & iustissimis adductus ra-

E P I S T O L A

tionibus, tuæ consecrabam Excellentia. Eas tua
 serenitas, quæ es clementia & bonitate, lætissima
 fronte aspicere, & propensissima voluntate acci-
 pere dignata est. Mirari possum, exprimere nun-
 quam valeo, tam admirandam humanitatem, tam
 inusitatam inauditamque clementiam tuam, quæ
 sic doctissimorum virorum opera gratissimè ad-
 mittere, & infimæ conditionis hominum conatus
 libenter amplecti solet. Ex omnibus certè virtu-
 tibus illis, quibus diuinum tuum pectus abundè
 cumulat, eam vel summam esse iudico, vel sum-
 mæ sanè proximam, quòd non tam ipsis literarum
 studijs amantissimè faueas, sed ipsos etiam litera-
 torum libros benignissimè amplectaris, & studio-
 sissimè legas. Nec hij solum Epistolarum libri,
 quòd ego infimæ homo conditionis obtulerim,
 tuæ excellentiæ grati fuerunt, sed quòd R. Ascha-
 mus, tuæ institutor adolescentiæ, vir honorato in
 loco constitutus, & de meliori nota tuæ Maiestati
 cognitus, conscripserit, gratissimi extiterunt. Fuit
 enim excellentiæ tuæ R. A. probè perspecta pro-
 bitas, prudentia, usus rerum, industria, orationis
 suauitas, scribendi facultas, & præcipua etiam erga
 tuam Maiest. obseruantia atque fides. Cui ille
 omnia, non solum amoris officia, sed honoris e-
 tiam & fœlicissimi ingenij ornamenta libenter
 detulit: quæ vel eius in tuam excellentiam amor,
 vel tui tantæ Principis dignitas postulare videba-
 tur. Is enim omnem suam voluntatem, opera n,
 studium, curas & orationem ad Maiest. tuæ egre-
 gias dotes exornandas, & ad præclarissimas Excel-
 lentia tuæ laudes illustrandas & propagandas,
 semper aggregauit. Fœlicem te putant multi, quæ
 talem habuisti præceptorem: Ego illum multò
 beatorem iudico, vt Ioannes Sturmius de te ad
 illum

DEDICATORIA

¶.iii.

officij

EPISTOLA

officij testimonia: ac scribentis præclarum in li-
teris conscribendis artificium, cum colligentis in-
dustria, eo quo semper soles vultu, suscipe, eâque,
qua prius voluntate accepisti, benignissimè com-
plectere. Deus Opt. Maxi. tuum scelicissimum
imperium latissimè propagatum extendat, adau-
geat, fortunet: vt vel maiorum tuorum Henrici
tertij, ac Eduardi tertij, regnandî annos scelicissi-
mè attingas, vel Henrici nobilissimi patris, si hu-
mana te fragilitas finet, triginta & ferè octo anno-
rum imperium, cum summò tuorum gaudio
latissimè conduplices. E Schola tuæ
Maiestatis Westmon. Febru-
arij. 7. An. Do. 1578.

Serenissima M. T.

Humilimus seruus,

& fideliss. subditus,

E. GRANT

Westmonasteriensis.

Libre de ſuo Domino vita defuncto.

Heu nimium mortis crudelia fata maligne!
Heu nimium triplicis flamina tortæ Deæ!
Quò tua ſe rabies tandem iactabit acerba?
O mors præſtantes quò rapis atra viros!
Sanguineus nullis ſatiatur cladibus ardur?
Pars iræ expletur nulla cruore tue?
Quid premis inſontes telis audacibus artus?
Quid rapis eximios Palladis arte viros?
Nil te doctrinæ mouit præſtantia rara,
Quique erat in dulci melleus ore lepos?
Heu Rogere iaces fulua tumulatus arena!
Iamq; luſoſa ſuum terra recepit onus,
Et tua iam triſti ſunt membra incluſa ſepulchro,
Corpus humi recubat, ſpiritus aſtra colit.
Conſcius integræ floret ſuper æthera vitæ,
Inq; domos ſuperas carcere liber abit.
Neſcia mens ſcleris, recti & ſibi conſcia gaudet,
Que modo corporea compede victa fuit.
O tibi quis Rogere fuit pietate ſecundus?
Floruit aut rerum cognitione pari?
Turpis auaritiæ rabies, nec inutilis aurî
Sollicitos ſenſus extimulauit amor.
Dimitias & opes didicit conſemnere vanas,
Que curis animos exagitare ſolent.
Vivere ſorte ſua potuit contentus, & ætæ.
Sollicitè ſeruans fœdera pacta fide.
Ignarus fraudis, technæq; doliq; maligni,
Eximia præſtans ſimplicitate fuit.
Par fuit in rebus peragendis ſemper honeſtas,
Par fuit in ſacra religione fides.
Aſidueq; puer ſcripturæ verba legebas

LIBER

Sacra, animo infigans, lecta tenensq; sua.
 Adfuit ingenij cerat admiranda facultas,
 Et vena pectus uberiore fluens.
 Tullius eximia mentem dulcedine mulset,
 Et Plato flumineis ora replevit aquis.
 Magnus Aristoteles concessit munera larga,
 Et Demostheneos suxit ubique sonos.
 Salsus Aristophanes perfudit lumine mentem,
 Euripidem voluit nocte dieq; puer.
 Et Xenophon linguam condidit sæpe loquela,
 Herodotus docuit, Thucididesque simul.
 Diuitis eluxu facundia maxima lingue,
 Et lepor in multa non minor arte latens.
 Copia multorum perstrinxit amabilis aures,
 Illeptos animos in sua vota trahens.
 Egit & ornate causas, & dixit acute,
 Flumine verborum diuite scripta rigans.
 Dictionis dulcis erat verborum lumine splendens,
 Est Karthagerin testis aperta satis.
 Hic capta astantis stupuerunt pectora cæcis:
 Mirata est unum doctaq; turba virum.
 Et vixit clarius fama trans æquora notus,
 Delicie multis scripta fuere viris.
 Syrmius, Orosius, Toxites, Wolfius olim,
 Admirabantur scripta, disertæ, tua.
 Quæ redolenti clarum clari Ciceronis acumen,
 Tinctaque Casarea scripta fuere phrasi.
 Clara viri poterat magis efflorescere virtus,
 Sed mors inceptum sæua moratur iter.
 Solaq; ab exequijs reuiuiscit vinida virtus,
 In quam iura fugax non habet ulla dies.
 Vixis adhuc Rogere tuis clarissimè scriptis,
 Quæ tibi perpetuum sunt paritura decus.
 Chære iaces, sed scripta vigent, tu vixis in illis,
 Illa dabunt nullo posse perire modo.

DE SVO DOM.

Nam liber ecce tuus volitabo per æquora tuus,
Et domino eximium spero parare decus.
Post mortem latui tenebras detrusus in atras,
Dispersus varijs per tua scripta modis.
Exero sed tandem caput, utilis omnibus Anglis,
Qui tua percipide scripta diserta legunt,
Colligor ex varijs chartis compactus in unum
Fasciculum, ut volitem docta per ora virum.
Is qui me gratè iam sic congescit in unum,
Hac opera gratus nititur esse tuis.
Elisabetha sui decus indelebile Regni,
Me capit atque legit, diligit, ornat, amat.
Non satis hoc Rogere tibi qui dulce quiescis?
Te moriente, vigent gloria, fama, decus.
Chare vale, Rogere vale, tua funera fletu,
Sum tuus, et nunquam desinis esse meus.

¶.v.

DR 240 DOM

[illegible]

Beneuolo Lectori.

*Pistolae omnes, optimo le-
ctor, prima editione impres-
sas in tres distribui libros:
primus eas complectitur, quas
ad ornatiss. disertissimumq;
virum Ioan. Sturmium Argentoratensis A-
cademia rectorem scripserit, suaves illas qui-
dem & summa elegantia conscriptas, dulci le-
pore & mira orationis venustate conditas.
Has ego praeposui, non quòd tempore erant pri-
ores, aut antea ad I. Stur. missa quàm alia, quae
secundo libro sequuntur, ad alios scriptae: sed
eo consilio de industria hoc feci, quòd & lite-
rarum longitudine, & orationis praestantia ca-
teras praecedunt. Et fateor equidem illam pri-
mam epistolam, de imitatione, primo libro
prae fixam, commouisse me, ut literas postremo
missas priore libro collocarem. Liber secundus
eas literas continet, quas ad amicos misit,
eum Cantabrigiae bonis literis ad suam ma-
gnam gloriam, ad illustrissimam Elizabetha fœ-
licem in literis progressum, ad totius Reipub.
maximam utilitatem, fœlicissimè operam na-
uaret. Tertius eas comprehendit, quas & post
abitionem ex Anglia, in Germaniam, & à re-
ditu ex Germania in Angliam ad amicos de-
derit. Neq; hic omnes in sua propria loca eo
quo*

PRAEFATIO.

quo erant tempore scripta, detrusi & compegi
(hoc enim fieri à me nō poterat nec à Bembo,
Sadoletto, Longolio, aut P. Manutio hoc obser-
uatum video: nam multa defuerunt, varia a-
missa, complurima aut combusta, aut incuria
lacerata, nonnulla in eorum manibus, ad quos
erant scripta: ita ut per omnia, tempus & or-
dinem nullo modo observare possem. Habes i-
gitur perelegantes epistolas, sed ineleganter
& inornate à me dispositas. Hisce tribus fa-
miliarum Epist. libri, prima editione excusis,
nunc adiunxi Commendatitiarum, Petito-
riarum, & similium huius generis Epistola-
rum, aliorum nomine, ad alios conscriptarum,
librum unum. Qua certe ex eadem officina
prodire, & eandem orationis suauitatem re-
dolere videantur. Eas omnes & prius editas,
& nunc adiunctas, eo tu animo, optime lector,
complectere, ut sales: sic rem, & tibi utilem,
& mihi non ingratam feceris. Benè vale.

Pro captu lectoris habent sua fata libelli.

*Amplissimi viri Thomæ
Wilsoni legum Doctoris, sacra-
tissimæ Reginæ Elizabethæ
Angliæ &c. à secretis*

Carmen Encomiasticum.

L Is magna est, Cicero fuerit Romanus an Anglus,
At Romæ, Arpinas dictus ubiq; fuit.
Sed dubitant Angli, Ciceronis origine nati,
Atq; Britannorum sede locare volunt.
Scilicet hoc Regno natum, post tempora Brui,
Indigenamq; tuum terra Britannia ferunt.
Vnde Britannorum decus est, & gloria magna,
Plurima quod Cicero pignora landis habes.
Inter & eximios, Aschami est fama disertæ.
Filius eloquio qui Ciceronis erat.
Vim Demostheneam Cicero, gravitate Platonem
Exprimit, Isocratem dulcis ubiq; sonat.
Vis eadem Aschamo est, gravis est, dulcedine plenus
Discit ab indigena filius iste patre.
Anglia ter felix Anglo Cicerone parente,
Talia quod tanti pignora patris habes.

In

In doctiss. viri Rogeri

Aschami laudem Sylua.

MArmores de Pario statuas si ponere possem,
Pingere vel vultus, vinctosq; polire colore:
Ducero si possem referentes aere figuras,
Carminibus vel dignos memori committere fama,
Sive viros meritos caelo stellisque beatos,
Aschamum statuae, color, et carmenq; referrent:
Staret & in caelo radiantibus inclitus astris,
Quam Draco Iunonis sublimis dividit Arctos,
Aut ubi cum Ionio lyra voluitur Orphica, cygno.
Sola sed in caelum diuina potentia tollit,
Et mea non docilis manus est, heu scribere doctae
Nulla potest, calare nequit, depingere, nescit.
Inuider ingenium Cyllenius, inuider artes,
Sola valet quae cuncta velit propensa voluntas,
Haec cupit Aschamum famam celebrare perenni,
Cumque nequit, lugei, stupet, admiratur, & ecce
Non bene deductum parit admiratio carmen:
Carmen at in ianu laudes timet ire magistri,
Qui solus veteres aequat, superatq; futuros,
Solut & eripuit laudem praesentibus omnem, v.
De patria laus nulla sibi, de stemmate nulla
Queritur, & patria est regio celebrata Brigantium,
Et genus antiquo proanorum stemmate ducit.
Ille sed ingenio nobilius quae sinit, & arce,
Quo genus & patriam celebrat, celebratur ut ille
Auspiciis dijs natus erat, Iunone fauente,
Ingenique dator supera Cyllenius arce
Nascenti affulsit, dedit ingeniumq; facietum,
Quod dij suspiciunt, homines mirantur, & unde
Nec Ione nata foret, velis ipsa Minerva renasci.

Nec levis ingenium varias coluisse per artes
 Cura fuit, studiis melioribus abdidit ipsum,
 Evolvit veteres, doctum Ciceronis in aevum
 Se retulit, secum placide Romana venustas
 Cecropiusq; lepor secum sunt sepe loquuta,
 Iura Deum, moresq; virum percalluit omnes.
 Spectaris terras, tenuis terrestria que q;
 Spectaris celum, caelestia singula novit,
 Omnia sic novit, recte q; est omnibus usua.
 Praestitit eloquij facundi divitis vena,
 Larga sibi fandi, scribendi gratia larga:
 Invidiam superat scriptis, hoc nemo reperit
 Materiem vel nosse prior, vel scribere maior.
 Perlege quae scripsit monumenta, revolve libellos,
 Quam bene rem sermo digesseris ordine verbis,
 Hic facilis, simplex, et illa faceta, diserta.

Quiq; suas laudant, et laudent, non ego dignis
 Laudibus inuideo, sed non viburna Cupressum,
 Non Cedrum corili, non aequat Cynthia solem,
 Attollit magnam Batavus vicinus Erasmus,
 Belgica Longolium loquitur, deplorat ademptum,
 Sturmius est doctis Germanis Tullius alter,
 Deliciae Venetum Venetos Mannius ornat.
 Praesulis Oforij vim Lusitania laudat,
 Roma Sadoletum iactat, Bemboq; triumphat,
 Gallia clara suum pretendit ubiq; Bunellum,
 Aschamum iactet, celebretq; Britannia nostrum.
 Hic est Mercurius, Snadeq; medulla Britannis.

Hos superes dicam? dubio menti fluctuas aestus,
 Quod ratio proferre velis, reverentia celat:
 Hoc saltem dicam, si non super omnes omnes
 Viribus eloquij, tamen omnes unus aequat;
 Dumq; sit eloquij, Ciceroni laurea prima,
 Fas erit Aschamo palmam deferre secundam.
 Sedulitas solers: solertia sedula mensis

Hoc

Hæc coeunt, iunctimque viget prudentia docta.
 Reddidit hunc aptum natura, scientia certum,
 Usus & expertum, referensq; imitatio summum.
 Religio, pietas, probitas, sapientia, mores,
 Maiori sunt digna rubâ, plectroq; sonanda,
 Hæc cantent alij Musis, & Apolline pleni.

Et quod te minime celebrari carmine digno,
 Ignoscas Aschame precor, voluisse probeatur.

Non mihi Musa pedes fundit, non aula Cîrrhæ
 Noni, non hedera virides mihi tempora lambunt.

Vs Plato Cæcropsius tantum laudandus honestis,
 Sic laus Aschamî tantum cantanda peritis.

Sed verbis, metrisq; modus, mollis omnibus insit:
 Aschamî longum maneat per secula nomen,
 Florescat, vivat, vigeat, non excidat æno.

Vindicis & Grantiæ studium celebretur, ametur;
 Consulit is nobis, Aschamî consulit illi
 Consuluisse iuven, studium modo consulis æqui.

Gul. Camden

Westmonasterienfis.

DISERTISSIMI

viri Rog. Aschami, Angli,

REGIÆ MAIESTATI A LA-

tinis epistolis, familiarium epistolarum ad

Ioan. Sturmium. Lib. I.

R. A. CANTABRIGIENSIS.

D. Ioanni Sturmio.

S. P. De Seueniano nomine, quod ro-
gas ut faciam, faciam libenter, &
perstudiosè: & effecturum me ali-
quid planè spero. Pollicentur enim
nonnulli: qui cum abundant & re
& fide, fiet, non dubito, quod pollicentur. Non fuit
tamen nihil, quod scripsit ille ad Montium nostrum,
me, in animo habere, non ante literas ad te, quam
pecuniam mittere. Mittere enim quam promitte-
re malebam. Et te actuos, non promissi expectati-
one fouere, sed pecunia representatione, aliqua ex
parte vobis satisfacere cupiebam. Et quò minus
hoc iam factum sit, in causa planè est, quod illi lon-
gius absunt, qui ut spero, libenter volunt, & ut
scio, commode possunt, atque, ut equum est, meri-
tò etiam debent, ad hanc iudicij contribuere. In-
telligo nostros Episcopos: qui duris suis tempo-
ribus, passim in Germania, sed Argentorati potis-
sum,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

*simum, perhumaniter sunt accepti. Hi, ad Comititia
Parlamentaria, cum illa fuerint, frequentes con-
venient. Interea verò quanquam ipse nullum nec
tempus amittam, nec hominem pratermittam, in
hoc promouendo negotio, tamen, si auctoritas Epis-
copi Londinensis, optimi viri, & apud omnes no-
stros pergratiosi, cum mea, in hac petendi ratione,
assiduitate, coniuncta fuerit, nescio quid certè am-
plius expectandum erit. Et nosti, quam sapienter
ille omnia ὅτι τὸ ἐπὶ ἡμῶν Literis igitur tuis ho-
minem urge, ut una mecum, hoc pium suscipiat
officium. Ast quid dico urge: mone tantum, & pro
illo ipse spondeo, non inuitum trahes, sed iam eun-
tem duces: & facies, quod ingeniosus ille poeta
prudenter docuit.*

*Qui monet, ut facias, quod iam facis, ipse monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.*

*Et de his, hac, hoc tempore. Gratulum est, mi Stur-
mi, & mihi periucundum, quod scribis de Imitati-
one Oratoria, tuis hoc tēpore, à te dictata. An mihi
placitura sit quæris? Mitte quæso, & quamprimum
mitte, quæ dictata sunt: Polliceris enim: & ipsa re-
presentatione, nihil exceptatius, nihil longius mihi
existit. Meum iudicium præcognoscere vis. Non
mihi tantum sumo, mi Sturmi: nec consilium libe-
ter interpono: Sed meam, de Imitandi ratione, si-
ue opinionem, quæ lenis est, siue desiderationem,
quæ permagna est, satis quidem fuisse, nimis fortas-*

se audacter, aperiam. Et hæc mihi cogitanti subinde occurrit, quàm verum illud sit, quod dicitur, Amicorũ omnia esse communia, non iam commodorum ac fortuna (vt ego intelligo) mutua munera, quàm animorũ & voluntatis eadẽ studia: nec magis illa humanitatis & officiorũ, quàm nostrã hæc doctrina atq; literarum. Scribis tu de Imitatione: & ego nonnihil cogno de eodem argumento: Sed tu absolute, eruditus iam, ac viris: Ego inchoatè, rudibus adhuc, & pueris: & hoc quidem consilio. Sunt mihi duo filij, Egidius & Dudleus Aschammi: (nam Sturmius Aschamius vixit ille quidem, sed nunquam moriturus.) Cum his meis filiis non illustrem fortune splendorem promittere possum, aliquem certæ doctrina cultum illis relinquere ipse cupio. Paro igitur illis Præceptorem, non illum foris sumptuosa mercede conducendum, sed rudem à me stylo domi iam deliniatũ. Formam eius, in duos includo libellos: Prior magnam partem, idem est: alter disciplinabilis. Et quia meus hic Præceptor, non è Græcia, non ex Italia accersitus, sed in hac barbara insula natus, & domi intra parietes meos altus est, propterea barbarè, hoc est Anglicè, loquitur. Sic enim sermo eius, conuenienter quidem, & propior & propior horum nostræ Gentis morum est futurus. Et nostris, non alienis: Anglis, non exteris scribo: Præterea, officio, quod Patria, quod literis, viriusque

A.ij.

in

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

in me merito, iure quidem debeo, aliqua ex parte defunctus fuero, si hoc meo studio, studium, in Parentibus, liberaliter fouendi, in eorum liberis, alacriter discendi literas, possit nonnihil excitari. Sed est praeceptor hic meus, non Cantabrigiensis, sed Vuindesoriensis: Aulicus, non Academicus: Ideoque non illustriorem aliquam ostentat doctrinam, sed mediocrem & nonnullum, quoad potest, ostendit usum. Neque tamen ipse sum tam nostrae linguae inimicus, quin sentiam illam, omnium ornamentorum, cum dictionis, tum sententiarum admodum esse capacem: & esse item hoc argumentum non tam aridum & exile, quin Anglicè etiam aptè & expièdum possit, si in artificem aliquem, qualis fuit Chæcus noster, & sunt adhuc apud nos, Smithus & Haddonus, incidisset. At si quid fortasse boni, in hoc tamen libello inerit, illud omne tibi, mi Sturmi, acceptum est referendum. Quae enim scribo, studui certè, ut essent omnia Sturmiæ. Et volo quidem, ut filij mei, per hoc, à Patre, rudi more congestum, & perquam humile vestibulum, in illustre illud & omni artificio perpolitum Sturmiæ Gymnasium ingrediantur. Extabit tamen aliquid, & eminens erit in hoc meo exasnelo, perpetuum nimirum perpetui mei, & in te amoris, & de te iudicii, testimonium. Præceptor igitur hic meus satis habet, si viam rectè muniat, & quasi per certos gradus facilem paret ascensum, ad sublimiores illas

illas rite aperiendas fores Academiae Sturmiæ.
Gradus sunt hi: primus linguarum versio: non dico simplicem explicationem ignota lingue, quæ in Scholis quotidiana est: & ore Præceptoris solum traditur: sed iteratam, & quasi reciprocantem duarum linguarum, utriusq; utrobique vertendarum rationem, nimirum, ut græca latine, & tum ut eadē ipsa latina græce denuo cōuertantur, iuxta commentationem, & diligentem descriptionem cum proprio non alieno stylo, semper adhibita. Et sic ego intelligo utile illud in primis & prudens consilium, cum L. Crassi in primo de oratore, tum Plinij Secundi ad suum Fuscum in septimo. Atq; vix credibile est, ad quam excellentem cum latine tum græce intelligendi facultatem, ipse Diuam nostram Elizabetham, hac geminata conuersionis ratione, scripto semper reddita, breui tempore perduxit. Sequuntur reliqui gradus. Paraphrasis, Metaphrasis, Epitome, Imitatio, Commentatio, Scriptio, & Declamatio. Per hos gradus, Præceptor meus cautius & timidius, porrecta sua nonnunquam manu, discipulos suos deducit. Sunt enim hi gradus nonnihil lubrici, & facilis in illis est prolapsio, ni cautio & iudicium adhibeatur. At quò feror? Næ ego temere nimis, qui, cum faciem tantum Præceptoris mei tibi ostendere volui, non solum cætera membra aperio & explico, sed interiora illa eius consilia & sensus omnes, nec prudenter, nec pudenter effero.

A. ij.

Sed

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

Sed quid ni planè ac palam omnia ad te? Accipe igitur quod dicere institui etiam de imitatione. In loco de Imitatione longiusculus est Præceptor meus. Fatetur se, omnes ferè & veteres & recentes, qui de imitatione scripsere, cupide perlegisse: probare se multos, admirari verò neminem, præter unū Sturmiū: Aliqui certè rectè, qui sint imitandi: sed quomodo instituenda sit ipsa imitandi ratio solus docet Stur. Itaq, si cū illa perfectione præceptorū, quæ in literata tua nobilitate, & amissa dicendi ratione, plenissime tradita sunt, copiam etiam exëplorum coninxisse, quid præterea requirendum esset amplius, non video. Neq, ut in vitæ & morum, sic in doctrina & studiorū ratione omni, longe plus possunt exempla quàm præcepta. In illarū verò rerum siue arte, siue facultate, quæ sola imitatione perfici videntur. Præcepta, aut nullum, aut perexiguum habent locum: cum exempla istic vel solitaria plane regnant. Pictores, Sculptores, Scriptores hoc, & prudenter intelligunt, & perfecte præstant. Atq, ut oratores etiam in horum numero collocem, mouet nonnulla ratio, iubet, quæ illa est, Quintiliani auctoritas: qui dicit Ciceronē (nec Cicero de se hoc ipse tacet) iucunditatem Isocratis, copiā Platonis, vim Demost. effinxisse. Et effingere, in imitatione nec ne propriam sedē habeat, omnes vident. Verum enimverò ostendere, & indicare solum ubi hoc facit Cicero mediocris diligentia, vulgaris & quotidiani est

est laboris. Hoc Perionius, Victorius, Stephanus, & alij in Cicerone: hoc Macrobius, Hessus, & nuper diligentissime omnium Fulvius Ursinus in Virgilio: hoc accurate etiam clemens Alexandrinus quinto ^{spoliatus} in veteribus graecis Scriptoribus attentavit. Sed hi omnes, perinde sunt, ut Operarii & baiuli, qui, cum comportent materiam, deesse certe in opere faciundo non possunt, mercedem tamen ipsi perexiguam, & laudem quidem non maximam promerentur. Atqui, docere perspicue & perfecte, qua ratione Cicero vel Demosthenem vel Platonem imitatur, singularis fateor doctrina, summi iudicii, & rara laudis existit. Sed hac laus adhuc praeceptionis tota propria est. Aliud volo, plus requiro. Opifex nobis & Architectus opus est, qui separata coniungere, rudia perpolire, & totum opus construere, artificiosa ratione noverit. Et illud, mea certe opinione, hoc modo. Hinc Demosthenis locum, illinc Ciceronis produci cupio. Tum, digito Artificis, me primum duci volo ad ea, quae in utroque sunt aut eadem, aut similima: Deinde, quae sunt in hoc addita, & quo consilio: tum, quae sunt ablata, & quo iudicio: postremo, quae sunt commutata, & quo ac quam vario artificio, siue id in verborum delectu, siue in sententiarum forma, siue in membrorum circumductione, siue in argumentorum ratione consistat. Nec uno aut altero exemplo contentus ero. Numero multa,

Atq.

genere

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

genere varia, ex Platone, ex Isocrate, ex Demosthene, & ex Aristotele in libris Rhetoricis exempla expeto. Patior Præceptorē parcum esse in præceptorum traditione, modò liberalem se & largum in exemplorum, non solum productione, quod laboris est & diligentia, verum etiam tractatione, quod est doctrina & iudicij, ostendat. Horum volumen, illorum paginam ipse requiro. Nec mihi molestum erit, si eadem via & ratione, Cæsarem cum Xenophonte, Salustium cum Thucydide, Liniū cum Polybio, Virgiliū cum Homero, Horatiū cum Pyndaro, & Senecam etiam cum Sophocle & Euripide coniungat: nisi forsā satius erit facere, quod hi prudenter faciunt, qui perfectē scribere volunt: herent enim hi, & desigunt se totos in vno, & eo perfectissimo exēplo: nec se, vel distrabi ad varia, vel deduci ad deteriora exempla libenter patiuntur. Tamen si carmen pangere vellem, nihil Virgilio diuinius, nihil Horatio doctius, mihi possum proponere. Sed ad dicendi facultatem, ipsum Ciceronem, si non solum, certe potissimum volo. Et dari mihi exemplum cupio, Ciceronem Imitatorem, non Imitatorem Ciceronis. Equidem amplector unice Ciceronis imitationem: sed eam dico, & primam ordine, & præcipuam dignitate, qua Cicero ipse Græcos, non qua Lætantius olim, Omphalius nuper, aut qua multò feliciter, quidā Itali, Galli, Lusitani, & Angli Ciceronem sunt secuti. Nam quisquis

quis fuerit non solum diligens, sed etiam cum peritus doctrina, tum prudens iudicio observator, quibus vestigijs insistit, & quos gradus facit ipse Cicero dum Gracos sequitur, assequitur, aut praecurrit: & scienter animaduertit, quibus in locis, & qua ratione hic nos ter, ipsis Grecis, plerumq; par, sapissime superior euadit, is demum tuto & recta via, ad imitandum ipsum Ciceronem perueniet. Qui enim intelligenter videt, quomodo Cicero sequutus est alios, perspiciet ille longè felicissime, quomodo ipse Cicero sit sequendus. Et propterea, non possum probare consilium Bartholomaei Ricci Ferrariensis, doctissimi licet viri: qui, cum sic scripserit de recta imitandi ratione, ut cum à Sturmio discesseris, ceteris omnib. mea certe opinione, anteponendus sit, (praecepta enim eius omnia sunt Sturmiana, & ex tuis fontibus hausta atq; derivata) exempla tamen maluit Longolij ex Cicero, quàm Ciceronis ex Platone sibi proponere: & Virgilij ex Catullo, quàm Virgilij ex Homero producere. Hoc ille, benè quidem, sed non optime: ad aliquem fructum, non ad eximiam laudem: ad nonnullam mediocritatem, non ad summam perfectionem instituit. Si verò optarem ipse fieri alter Cicero (& optare quidem nefas non est) ut fierem, & qua ratione fierem, quem potius ad consilium mihi adhiberem, quàm ipsum Ciceronem? Et, si ipse cuperem eò rectà ire, quò Cicero ante felicissime

A.v.

peruenit,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

peruenit, qua meliore via, quam ipsis ipsius Cicero-
nis vestigijs insisterem? Habuit ille quidem Ro-
mae Graccos, Crassos, Antonios, rarissima ad imi-
tandum exempla: sed exempla alia, ipse alias qua-
rit. Proprietatem Romanae linguae, simul cum lacte,
Roma, purissima aetate, ex ipso latinitatis latissimo
flore, hausit: Ille tamen sermonem illum latinum
suum diuinum, superioribus non cognitum, posteris
tam admirabilem, aliunde sumpsit: & alio modo,
quam latino vsu, quam latina institutione, & au-
xit & aluit. Ille enim sermo, non in Italia natus est,
sed è Gracorum disciplina, in Italiam traductus est.
Nec satis habuit Cicero, ut lingua eius, proprietate
domestica, casta esset & ornata, nisi mens etiam,
Gracorum eruditione, prudens efficeretur & docta.
Vnde euenit, ut sola Ciceronis Oratio, inter reli-
quos omnes Romanos, qui illi, aetate, aut superiores,
aut aequales, aut supiores fuere, non colore solum
vernaculo pure tincta, sed raro & transmarino quo-
dam plene imbuta, tam admirabiliter resplende-
ceret. Itaque, cum ipsa lingua latina, felicissimo suo
tempore, in ipsa Roma, in ipso Cicerone, ad summam
perfectionem, sine Graeca lingua, non peruenit: cur
quisque in sola Latina quaerit, quod Cicero ipse absque
Graeca, non inuenit? Et cum nos sumus, nec felicio-
res ingenio, nec prudentiores iudicio, quam ipse
Cicero fuit: cur temere speramus assequi, quod ille
non potuit? cur imprudenter contendimus eam viam
inire,

inire, quæ ipse insistere noluit? præsertim, cum hunc solum, aut hunc potissimum, tamquam summum ducem, sequendū esse ducimus. Et in re literaria, cum Ciceronis imprimis probamus iudiciū, cur eius repudiaremus consiliū? Cum prudenter illum de hac re semper dixisse, cur illū in eadem re recte fecisse, non ingenue fateamur? Nisi forsitan Cicero ipse, iudicio quidem prudens, alijs tamen & inutilis consilio, & ineptius exemplo, plane esse videatur. Itaque, quemadmodū perspicue cognoscimus, quid Cicero de hac re, prudenter sæpe statuit, constanter semper docuit: ita nos libenter sequamur, quod ipse in eadem re felicissime fecit. Quas igitur Cicero, linguas, sibi re ipsa utiliter, alijs, exemplo, prudenter coniunxit: absit ut nos, vel separemus illas, quod est rudis imperitia: vel repudiemus alteram, quod est superba imprudentia. Nam, in hac florere, sine illa, cum summa aliqua laude, tam facile cōtinget, quam sæpe usu eueniet, ut avis, una ala, cum pernicitate volare, aut vir, uno pede, cum velocitate currere possit. Ex omni enim seculorum memoria, siue ex lectione, siue ex auditione, siue ex notitia, commemorare habeo solū unum aut alterū, qui absq; grecis literis, ad eximiā eloquentiæ laudē, in latinā linguā peruenerunt. Sed quæadmodū par est, ut hos homines admiremur, ita tutū non est, ut eosdem imitemur. Eos ex animo suspicio, & illis libenter gratulor, hanc suam raram felicitatem: Sed alijs non

sum

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

*sum author, ut vel parem sperent laudem, vel eandem sequantur rationem: si non alio, hoc certè nomine, quod Cicero hac via insistere, aut prudenter ipse noluit: aut frustra cum multis tentare non sit ausus. Sed ait quis: rectè quidem Cicero: nam ante eum, nemo fuit, præter Gracos, ad imitationem proponendus. Sed nunc habemus ipsum Ciceronem, eum quidem, cum uniuerſa Gracia, & cum singulo quoque Gracorum, in ea eloquētia laude, qua maxime quisque floruit, comparandum. Cur igitur non Ciceronem solum mihi, varijs illis Gracis relictis, ad imitandum proponerem? Aliquid est quod dicis. Ipse enim Ciceronem præcipuè imitandum volo, sed tuta via, sed recta ratione, suo ordine, suo loco. Et rationem meam, cur hoc volo, & quomodo hoc volo, aperte ostendam. Primum, si optarem ipse, alter fieri Cicero (quod antè dixi) qua ratione potius fierem, quam ea ipsa, qua ipse Cicero, factus est Cicero? Hanc viam, certam, cognitam, & expeditam esse, optimus testis est ipse Cicero. Itaque, cum gressus nostri, rectè & solide firmati erunt, in hac ipsa via, qua præiit Cicero ad alios, sic, ut omnes eius & abditos recessus, & varia diuerticula, & difficiles anfractus, perfectè cognoscamus, tum tuiò quidem, & foeliciter etiam, duce ipsa Minerva, nostram ad Ciceronem viam muniemus. Et hoc quidem modo (ut antè dixi) si illustriora exempla, numero multa, genere varia, è Cicerone selecta, ubi
ille*

ille optimos Græcos imitatur, per insignem aliquem
 Artificem non solum, ut quidam faciunt, diligen-
 ter indicata, sed ut Sturmius docet, eruditè expli-
 cata fuerint. Et hac est illa via, mea certè opinio-
 ne, qua, ad Ciceronis imitationem rectè pergendum
 est. Non, quomodo Riccius ostendit Langolium fe-
 cisse, hoc est, ut ipse putat, excellenti ratione: ut ego
 existimo, valde laudabiliter: ut multi sentiunt,
 mediocriter & tolerabiliter: ut Erasmus & P.
 Manutius indicant, ineptè, frigide, & pueriliter:
 sed qua ratione Sturmius Ciceronem imitandum
 esse, & præceptis in literata nobilitate perfectè do-
 cet, & exemplis in Quintiana explicatione insig-
 niter ostendit. Et hoc in loco, opportunè mihi in mē-
 tem venit insignis ille in Quintiana locus, nimi-
 rum: Etenim, si veritate Amicitia, fide Societas
 &c. Qua sententia, bis est à te, mi Sturmi, mira-
 bili imitationis artificio expressa: primum, in a-
 missa dicendi ratione. postea, in ipsa explicatione
 Quintiana. In utroq; loco, eandem orationis for-
 mam, diuersis quidem in rebus, sed varia tracta-
 tione elegantissimè effinxisti. Præceptor meum, à
 me petit, timidè quidem & verecundè, rogem ut
 ipse te, tua pace, ut illi liceat, in suo Commentario-
 lo, hac duplici tua vnius loci Ciceronis insigni imi-
 tatione, pro exemplo, abuti. Et spòdeo ipse pro eo, il-
 lum hoc, cum honorifica de te, & amabili mētionē,
 facturū. Sed quorsum tant opere, mi Sturmi, labo-

EPISTOLARVM. R. ASCHAMĪ

ramus de Imitatione: cum non desunt, qui docti & prudentes videri volunt: qui Imitationē, vel nullā esse putant, vel nihili prorsus aestimant, vel omnem temere permiscunt, vel eam totā, quacūq; sit, cuiuscūq; sit, ut seruilem & puerilē repudiant. Sed hi sunt & inertes, & imperiti: laborem fugiunt, artem nesciunt: Qui, cum natura omnia, falso iudicio tribuunt, eandem tamen, optimis suis praesidijs, iniquo consilio spoliāt. Et res semper coniungendas, magna temeritate, extrema imprudentia distrahunt. Artis enim & natura dissidium faciunt, quicūq; casu, non delectu, fortuito, non observatione, in literarum studijs versantur. Isti idem sentiunt, de eleganti illa Eloquentiae parte, quae in Numerorum ratione collocata est. Illam enim aut nullam esse volunt, aut inanem omnem iudicant, Et aurium sensum, cum artificioso & intelligenti animi iudicio, nihil commercij habere existimant. Quem tamen doctrina locum (id quod isti, aut imperiti nesciunt, aut superbe contemnunt) Principes illi in omni doctrina viri, Aristoteles, Demetrius, Halicarnassicus, Hermogenes, Cicero, Quintilianus, Sturmius, tanto studio perpoluerunt, ut in nulla alia re accuratius elaborasse videantur. Sed illos in sua, siue imperita desidia, siue superba imprudentia relinquamus: Et hos alteros nos amemus atq; sequamur: Qui cum fuerint optima natura ornati, esse item voluere sic doctrina excul-

si, ut ipsi, nō magis Natura beneficio adiuti, quā
Artis praesidio muniti: nec magis ingenio faelices,
quā iudicio prudentes, semper habiti sint. Et hac
mihi de imitandi ratione cogitanti, grauis saepe
subit dolor ob amissos illos libros Diony. Halycar-
nassæi, quos doctissime & fusissime scripsit de Imita-
tione & Oratoria & Historica. Quos libros ipse
Dion: in eo Commentario, quo, suum iudicium de
vniuersa Historia, Thucydidis, & quid in ea, vel
tutò imitandum, vel caute declinandum sit, erudi-
te, prudenter, & plene explicat, ceteris suis libris
omnibus anteposit. Sed interim omnes docti plu-
rimum debent, cum Andrea Dudutio Pannonio
tuo Paulo Manutio, quòd nuper hunc erudi-
tum Commentariū, alter Latine doctissime vertit
(Græca enim non vidi,) alter typis elegantissime
excudit. Nam in eo libro, sic omnes Thucydidis
virtutes & vitia, & diligenter collegit, & libere
exposuit, ut quicquid in eo, sine in verborum dele-
ctu, sine in sententiarum forma & constructione,
sine in rerum iudicio & tractatione, vel prædica-
bile ad eius laudem, vel vituperabile ad similium
denutationē scriptum est, id omne, & planè & ple-
nè ab Halycarnassæo demonstraretur. Tanta enim
eius est, in singula congerendo diligentia, in consi-
derando doctrina, in ponderando iudicium, ut si
ipse iam reuinesceret Thucydides, credo equidem
non se ipse melius noscere, non de se, aut rectius aut
equius

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

equius statuere potuerit. De Imitatione Histori-
ca, doctius aut accuratius quicquam, credo nondū
extitit. Et quoties ego hunc lego Commentarium,
quod saepe quidem & libenter facio, toties in hanc
sententiam adducor, ut plane ipse existimem, ne-
minem, nec Gracum, nec Latinum, maiori facul-
tate ad scribendam historiam unquam venisse,
quā Dion: Halicarnassum: praesertim, si ad
tantam diligentiae, Doctrinae, & iudicii praestan-
tiam, accessit etiam, Augusti beneficio, totus &
tantus ille Thesaurus Bibliotheca M. Varronis.
Si forsan hunc librum, mi Sturmi, Halicarnassaei,
de Historia Thucydidi, alijs rebus occupatus, non
dum legeris, rogo, ut meo rogatu legas: Et scribas
quae so, an sensus tuus cum mea opinione de hoc li-
bro consentiat nec ne. Fatetur etiam ipse in eodem
libro, se pariratione de Imitatione Demosthe-
nica, & alterum librum de civili Philosophia scri-
psisse. Utinam illi extarent libri. Mente enim
quasi iam praecipio, tales libros, à tāto viro scriptos,
omnibus eruditionis & prudentiae praeceptis (quan-
tum ad Civilem cognitionem attinet) plenè abun-
dauisse. Haec cogitationes de Imitatione, & illa
mentio ante facta à me de Christophoro Longolio,
qui voluit ipse esse, & alijs etiam visus est, insignis
Ciceronis imitator, nonnihil me mouent, ut quid
ipse de eius facultate, & aliorum de eo opinione
sentiam, tibi aperiam. Qui bene de Longolio sen-
tiunt,

LIBER PRIMVS.

riunt, habent me non repugnantem: quanquam
 habeo & foris & domi, quos illi anteponam. Bude-
 us, amicum immerentem, ingrata inuidia, in qua-
 dam ad Erasmus epistola, nimis acerbè premit.
 Erasmus apertius insectatur: & illum ineptè, fur-
 citè, seruili & puerili more, nihil prater Centones
 ex Cicerone consueve arguit: id quod ipse credo E-
 rasmm, aliquo potius scripsisse stomacho, quàm
 certo suo statuisse iudicio. Nam scio, ubi, Longolio
 iam mortuo, non singularem aliquam, sed summam
 Eloquentia laudem tribuit. Miror ipse magis qui-
 dem, quid tuo Paulo Manutio in mentem venerit,
 homini, ut audio, natura humanissimo, & ut video,
 doctrina excultissimo, ut is Longolium, viuus mor-
 tuum, bonus non malum, eruditus non indoctum, I-
 talus Italorum delicias, in literis suis ad Stepha-
 num Saulium, etiam in lucem editis, tam acri sty-
 lo pungeret. Quo consilio hoc fecit, nescio: parum
 humaniter quidem scio: & an vero iudicio, planè
 dubito. Dicit enim Longolium esse exilem in sen-
 tentiis, non luculentum in verbis, inopem à Latina
 lingua, esse prorsus nullum. In eo, & iudiciū requi-
 rit, & stultitiā notat. Quāto tu (mi Sturm) mo-
 deratius, humanius, atq; prudentius olim ad ducem
 Iuliacensium: ubi, cum de Erasmo & Longolio,
 & eorum tota controuersia, grauiissimum iudiciū
 dederis, laudem neutri adimis: sed suam utriq; in-
 genne tribuisti. Atqui in eodem loco, ubi Manuti-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

us Longolium eousq³ deijcere tantopere laborat,
nonnihil ipse, mea opinione, labitur. Nam cum exi-
miam illam suam, & ei, ut ipse scribit, cum paucis
communem, angēda lingua latina rationem, singu-
lari preconio efferat, nimirum quod exquisitas sen-
tentias de Cicerone excerptas, alijs verbis, quam
poterat lectissimis, ornare consueverat, annon planē
ostendit, se malle cum C. Carbone, in errores abdu-
ci, quā cum L. Crasso recta via insistere? & opini-
onem Quintiliani, iudicio Ciceronis anteponere?
Crassus enim & Cicero, non solum maiori auctori-
tate pugnant, sed meliori ratione vincunt, inutilem
esse laborem, malo consilio aucupari deteriora, cum
recto iudicio optima sunt praecepta: & temerē ca-
ptare vulgaria, cum selectissima scienter sunt oc-
cupata. Gaudeo praeceptorem meum loqui anglicē:
ne, cum tam libere dissentit hac in re à Manutio,
tantūz hominem offenderet. Tamen Manutium
non nominat: nam cum dissentit ab aliquo, hoc ta-
citē: cum laudat quēquam illud aperte facit. Quā-
quam si ipse Manutius has literas legeret, non est,
cur offenderetur. Nemo enim melius, quam ille, no-
uit, Musas ipsas esse, non solum candidas, sed etiam
prudentes: quae, inter literarū cultores, aliquā non-
nunquam opinionū dissentionē, & ferunt patienter,
& ferunt ipse aliquando non inutiliter: omnē verò
animorum distractionem, & fieri semper vetāt, &
esse diu non patiuntur. Itaq³ Paulum tuum Manu-
tium,

zium, meū quoq; esse volo: nec sinam, ut eū tu plus diligas, quā ipse amē. Et quanquam tu loci oportunitate illi propior es, beneuolentia tamē studio, & officij etiam representatione, cum vsus feret, ut sis coniunctior, profectō nō permittam. Idem cogito de alijs in Italia clarissimis viris: de Petro Victorio, de Iouita Radicio, qui eruditē & elegāter de Numero Oratorio scripsit: de Carolo Sigonio, de Ioanne Baptista Pigna Ferrariensi, de Petro Bargo Pisano. Nam, quantum Carolo Sigonio omnes docti debent, pro utraq; vtriusq; urbis Rep. tanta diligentia, tanta doctrina, tanto orationis lumine explicata, & imperitus, qui non clarē videt, & inuidus, qui non ingenuē fatetur, habendus est. Rara verō illa doctrina, & graue, etiam illud iudiciū, quo, Baptista Pigna aureolum Horatij librū de arte poetica fufissimē explicuit. magno me cōmouit desiderio, videnti etiā ea, quae, in tres libros Rhetoricos Aristotelis, pari ratione conscripsit: in quibus, ut ille ipse scribit, ad Artis oratoriae, ab intelligēdi principe optimē tradita, perfectissima praecepta, ex graecorū & latinorū, dicendi principū, orationib: ex Ethicis itē, Politicis, & historicis, omnis generis exēpla adiūxit. Et quale opus hoc sit, quāquā oculis non dū vidi, animo tamē, quā praeclarū illud sit, cū magna voluptate, iam praecepi. Scripsit idē Baptista Pigna, ut ipse testatur, alterum librū, quaestiones Sophocleas: ubi, de tota doctrina Tragica, de Seneca vtijs, de

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

eorum Tragicorum virtutibus, fufe tractant. Nec
 minori huius libri videndi desiderio teneor, mi
 Sturmi: Quoniam Sophocles & Euripides, mea
 certe opinione, cum Platone & Xenophôte, in omni
 ciuili cognitionis explicatione, conferri possunt:
 præsertim quod attinet ad eorum mores, cõsilia, in-
 stituta, & euenta, qui in splendore aulico vitam
 suam traducunt. Petrus Angelus Bargaus Pisanus,
 carmine diuino, ^{romantico} complexus est: nec minus
 excellit dicendi facultate. Is scripsit, ut ex eius
 scripto, & Manutij testimonio intelligo, doctissimos
 etiam Commentarios in eruditum illum Demetrij
 libellum de elocutione. An hic liber, & illi, quos
 commemoravi Ioannis Bapt. Pigna, in lucem pro-
 diere, aut sint prodituri, admodum aueo scire. Si
 homo es, mi Sturmi, hoc meo rogatu, per literas tu-
 as cognosce, primo quoq; tempore, à Paulo Manu-
 tio, qui omnium optimè istud intelligit. Et quid ille
 respondet, ad me quamprimùm perscribas: nihil
 enim mihi gratiùs facturus es. Et manibus Longo-
 lij æternam fœlicitatem exopto, qui mihi hoc à te
 postulandi occasionem dedit. Et tibi, mi Sturmi,
 gratias ingentes ago, quòd de imitatione oratoria
 scribis: quòd mihi mittere polliceris, qua dictata
 sunt. Mitte igitur, & quamprimùm mitte: ut præ-
 ceptor meus, qui nunc est ferè nudus, & planè de-
 formis, istinc aliquem elegantiorẽ mutans a-
 mielum, nonnihil cultiùs vestitus, & inde superbi-

orq³ factus, in lucē audaciū prodeat. Interim verō cupio à te scire, an imitatio hoc loco, tam latè pate-
re debeat, vt eam etiam exercitationem comple-
ctatur, quam nos Metaphrasin nominamus: Qua,
^{inueni} tamen à Platone. 3. de Rep. dicitur, vbi ipse
Socrates orationem Chrysa sacerdotis, ex aul. libe-
ro sermone elegantissimè dissoluit. Et cur non appel-
letur imitatio, non video: cū videam in eo loco,
& quadam prudenter ablata, & multa ingeniosè
commutata. Idem sentio de pari consilio Lucretij
Latinissimi Poetae, qui, diuersa ratione, insignem il-
lam Thucydidis explicationem pestis, eruditio &
eleganti carmine illigauit. At quid facis, mi As-
chame inquis: quod tu, non literas, sed libellum hoc
tempore ad me? Quod facio, facio libenter & cum
voluptate mi Sturmi, praesertim in hac dulci & do-
mestica mea, ab omni aulico negotio, otioso hoc tē-
pore, & libera cessatione: dum Princeps mea nunc
lōgius ab urbe, non in Musarum sacrario Palladi,
quod reliquo toto anno facit, sed inter syluas Dia-
na, de more, hoc tempore seruiat. Et hac prolixitas
mea, mihi quidem non est molesta: & tibi item, spe-
ro non admodū erit ingrata. Cum enim mihi, nul-
lum in scribendo tedium attulerit, ne tibi magnū
in legendo fastidium sit paritura, non valde perti-
mesco. Et si nihil aliud, hoc certe efficiā vt tu cer-
tō intelligas, hoc longo silentio meo, meum erga te
amorem, minime esse diminutum. Intelliges praeterea,

B.ij.

quod

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

quod adhuc etiam de literarum nostrarum studijs,
in me resideat eadem cogitatio, licet non par facul-
tas, quæ tum fuit, cum ego primū, D. Bucerī horta-
tu, literas illas prolixas ad te dederim: quas tu, per-
amice quidem, amoris nostri mutui publicæ testes
esse voluisti. Nunc verò fructus ille otij nostri Aca-
demici, qui tibi aliquis tum visus est, ita iam om-
nis, in hoc negotio Aulico, quotidie languescit, &
eò indies tanquam vinū fugiens, paulatim decedit,
ut plane verear, tuo ne iudicio, prorsus exaruisse
videatur. Itaq; peropportuna est mihi, dulcis illa &
peramabilis tua mecum expositulatio, cū me vocas,
festine tu quidem, sed nimis vere, hominem desidia-
sum: & cum amanter postulas, ut nos ipsi postulatam
multorum annorū intermissam scriptionem reuo-
cemus: & nos, inter nos, mutuis crebro literis salu-
temus atq; consolemur. De mea verò diutina taci-
turnitate, nihil dico, nec veniam valde peto, nec ex-
cusationem admodum quero, quam licet iustam &
probabilem adferre possum, uti tamen illa nolo: ne
ipsa esset, mihi quidē molesta, & tibi non letabilis.
Verum, ne tu in hoc meo desidioso silentio, nimium
trumpheas, quanquam ipse, in hoc scribendi officio,
cōmendationem, tibi magnam libenter tribuo, mihi
verò nullam sumo, tamen sic tecū iure possum con-
tendere: tu, literarū multarum numero, Ego, vnius
magnitudine: tu varijs schedulis, ego hoc volumi-
ne: tu sententiarum pondere, ego verborū cumulo:

tu erudita breuitate, ego loquacitate rudi: tu amoris crebra declaratione, ego benenolentia perpetuo studio: sic vterq; nitimur, ut tu me, an ego te, in hac contentione superem, non multū quidem laborem.

ROGERVS ASCHAMVS

Ioanni Sturmio.

2

S. P. in Christo Iesu. Nec ars ad vsum vite, nec scientia ad cultum ingenij, meo quidem iudicio (ornatissime Ioan. Sturmio) vlla inuenta est, quæ cū illius facultatis præstantia comparari potest, cuius præsidio efficitur, ut, ratio ad prudenter intelligendū, sermo ad diserte loquendū institatur, & reliqua hominis vita, ab immani feræq; consuetudine longissime abesse, & ad diuinam naturam proxime accedere videatur. Hinc incredibilis ille sensus amoris, quo omnes fere docti etiamnum prosequuntur Athenas illas Atticas, ex qua una urbe, una atate, ut scis, plures dicēdi intelligendiq; & principes & præceptores exorti sunt, quàm ex omni vel locorū vel temporum vniuersitate ad hominū memoriam vquam peruenerūt. Roma verò olim imperij domiciliū, virtutis cumulo vel ipsis Athenis longe superior, eloquentia laude par, aut non multū inferior, quanquam nunc præsentib. moribus, papistico luxu, & imperioso Antichristianismo, se bonorum odio subiecerit, veteris tamen eloquentie nomine, & Ciceronis ingenio, sic omni poste-

B. iij.

ritati

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

ritati commendata est: ut quamdiu Latinarum
 literarū vel fructu adiuti, vel laude illustrati ulli
 homines sunt, tamdiu urbis Roma memoria, cum
 summa charitate & beneuolentia usurpata, dura-
 tura sit. Neq; antegresse solum memoria erudita
 secula, sed presentis etiam etatis praeclara ingenia,
 plurimum admiramur: potissimum vero eorum ho-
 minum qui hac eloquentia laude floruerunt. Ipse
 enim multos excellentes viros, ex Italia, Germa-
 nia, Gallia, vehementer diligo, quos nunquam vidi,
 propter insignem doctrina splendorem, quem in illis
 elucere perspicio. At cum tu, clarissime Ioannes
 Scurmi, ex Platone, Aristotele, Cicerone, cum sa-
 lubrem eloquentia succum hausisti, quem in nullo
 alio nostra etatis nec longe superioris quidem un-
 quam animaduerti, & illum etiam totum ad sanio-
 re Christi doctrinam aggregasti, quo in loco te ha-
 beam, nisi de te ad te scriberem, libenter explica-
 rem. Quamquam si id facerem, cur adulationis no-
 tam vererer, non video. Quae res si mihi proposita
 fuisset (quod tu quodam loco ad quendam scribis)
 alia via ad aliud genus hominum mihi affectanda
 esset. Iudicium illud diuinum tuū, quo singulos prae-
 fers, singula legis, animaduertis, selegis, appendis,
 expolis, construis, & exadificas: meum si quod est
 iudicium, in eam admirationem rapit, ut quicquid
 haecenus scripsisti, sedulo conquisuerim, anide per-
 legerim, inciderim etiā in nonnulla manu scripta,

abs

abſ tuo ore excepta, in ea videlicet, quæ doctiſſimè dictaueras in integrum Gorgiam Platonis. Hunc librum Londini ante triennium nactus ſum. Ad hunc modū, cum ſuauitate præſentis conſuetudinis tuæ frui non licuit, ope tamen ingenij tui, quantum potui ſemper, vti placuit. Et me multos iam annos, ardore amoris erga te mirificè incenſum: ecce tibi, quotidianus ferè ſermo, quē de te mecum reuerendus pater præceptorq; meus M. Bucerus habet, ſic nunc inflammat, ut nihil libentiùs facerem, quàm ad te ſcriberē: præſertim cum intelligam, & ex eo quod de te ipſe ſcripſiſti, te eum eſſe, qui humanitate & beneuolentia cōtentus ſis: & ex ſermone prætereà D. Bucerī te non magis eſſe Ciceronis excultum eloquētia, quàm ornatum humanitate, qui hominis nihil potius eſſe iudicat, quàm reſpondere in amore hijs, à quibus pronocēre. Sed vide audaciam meam, qui in ipſo amicitia noſtra principio, beneuolentia mea non ſolum ſignificationem oſtendere volui, ſed fructum & remunerationem quandam repetere ſtatui. Statui enim rogare te, ut aliquid facias, literarum, hominis tui, & utilitatis etiam mea cauſſa, niſi hoc nominis nimium ſui amantiſ eſſe videretur. Ego ad lectionem ſacræ ſcripturæ, in qua potiffimum tabernaculum & vita mea & ſtudioſorum collocare cum Chriſti benignitate ſtatui, Platonē, Ariſtotelem, Demoſthenē, & M. Ciceronem reſiduo meo ſtudio adiungere in animo habeo.

B.v.

Nec

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

Nec tamen, hoc studendi genere sic mihi vel precise placeo, vel ignare contentus sum, ut medicorum & iurisperitorum libros, vel omnino contemnam, vel nunquam attingam. Ha enim artes, & praeclaram continent cognitionem, & ad omnem humanae vitae usum ac splendorem plurimum momenti habent. Sed in tanta varietate rectissimorum studiorum, sequatur per me quisque illud non scite Attily poeta, ut ait Cicero, durissimi: Suam cuique sponfam, mihi meam. Aristoteles doctrina & iudicio cum ceteros omnes, tu seipse quoque superat, mea quidem opinione, in his libris, quibus dicendi rationem, pulcherrima doctrina explicauit. Diuinam rationis quidem natura & morum disciplinam diuino ingenio recondit in reliquos libros: Hic nihil non fere ad popularem consuetudinem, & humanae vitae quotidianum usum promit & exponit. Et quo magis hos libros praeceteris admiratus sum, tanto plus tribuo Danieli Barbaro, & P. Victorio, qui in eis magna quidem cum diligentia elaborauerunt. Scire enim dum, quanquam id percipere aueo, non possum, quid sit illis Gregori Nazanzeni graecis in hos libros commentariis, quos Erasmus in festina lente testatur se apud Aldum perlegisse. Nam hos esse illud ~~in Gallia~~ in Gallia impressum non credo. Horum omnium & diligentiam libenter agnosco, & voluntatem vehementer probo. Sed cum ex libris tuis, quos frequenter lectito, & ex mul-

torum

torum sermone, quos sapè conuenio, clarissimè perspicio, te tanto ingenio & iudicio in his Rhetoricis libris versatum esse, ut quid vel illi de ea re prædicent, vel ipse sentiam, non literis exponere, sed in opinione tua relinquare statuerim. Et hoc est, humanissime Sturmi, quod tantopere abs te contendam, ut summi artificis præstantissimam artem, excellenti artificio tuo explicatam in lucem proferas. Nunc verò, si esset in me vlla vel persuadendi facultas, vel cogendi vis, eam vniuersam ad te urgendum, ut hoc perficeres, adhiberem. Neq; ego solus, sed innumerabiles alij, hoc abs te contendunt: Quorum postulata cum & literarum summa utilitate, & nominis tui immensa laude implicata sunt, quantum humanitas tua illis tribuere debet, etiam atq; etiam considera. Vt novos haurias labores non requirimus: sed veteres ut fusissimè ad veterem studiorum fructum dimanent, expetimus. Vidimus enim, & legimus magnam partem illorum laborum, quos in istis Rhetoricis libris explicandis suscepisti: quibus tantum ardorem in nobis ad videnda reliqua excitasti, ut is nulla alia re, nisi luce ingenij tui satiari possit. Age igitur, opt. Sturmi, & perge rogatu vnius prodesse vniuersis. Et quanquam durior esse vis, quod facile non credo, quam ut oratu multorum bonorum commoneare, prudentior tamen es, quod ceriò quidem scio, quam ut patiare vnius plagiarij

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

giarij scelere cōmitti, ut velistis Rhetoricis libris,
vel Gorgia, vel politicis tuis, aut aliud, aut aliter
accidat, quā nūc vereri velis, aut in posterā me-
deri queas. Quod ipsum, in tanta turba excipien-
tū dictata tua, facile alicuius vel stulti amici im-
peritia, vel sordidi typographi auaritia contingere
potest: hanc iniuriam saepe Erasmus, saepe multi do-
cti vixi experti sunt, quā si ad te solum perveniret,
negligere eam non deberes. Cum verò, ea omnium
& literarum, & tui quoq; studiosorum communis
esset, diligentior quidem cautio adhibenda est. Et
hoc siue rectè monentis consilium, siue verè aman-
tis studium, siue impensè rogantis institutum, ea
quāso mente, quā ego scribo, accipias, & ea quoq;
ratione, quā maximè cupio, expleas. His proximis
superioribus annis Aristoteles è Gallia prodijt, La-
tina lingua loquens, ut omnes existimant, aliena
mente nonnunquam sentiens, ut quidam indicant.
Ioachimi Perionij in coniungendo Cicerone cum
Aristotele, & voluntatem multi probant, & ex v-
troq; infinita loca, siue in congerendo diligentiam,
siue in compellendo vim, plures in meliorem partem
accipiūt, quā illud nimis proiectum Cephæ Chlo-
nonij os, qui in exagitando utroq; græcæ latinæq;
doctrinæ, & principis, & præceptoris, utriusq; benefi-
cio, & suo ingenio nimis insolenter abusus est.
Quāquam, ut ipse quoq; existimo, præclaram A-
ristoteles doctrinam, & minus ornatam videri, &
magis

magis obscuram esse, quàm ut multorum in eo legendo possit vel studia allicere voluptas, vel labores compensare utilitas, quia ubiuis ferè docetur, sine accurata exemplorum appositione: qua in re & latini plurimum, & graeci ipsi peccant explicatores. Et tamè hoc vitio claudicare non debet Dialecticorum schola, cum in tota illa subtili differendi ratione, ab Arist. tradita, nullum extet praeceptum, cui in Socratis sermonibus, Platonis, & Xenophontis ingenio, conscriptis non respondeat expressum exemplum. Hoc tu, eruditissime Sturmi, & prudenter animaduertis, & frequenter doces, potissimum verò in ea ratione interrogandi, collocandiq; Dialectica, quam Platonis Gorgia praefixisti. Ad quem locum legendum quoties accedo, quod sepius quidem facio, toties cum noua quadà & utilitate laboris mei, & admiratione ingenij indicijq; tui semper abeo. Sed ad hanc dicendi facultatem, quae tota ad illustriorem vsum comparata est, nihil magis requiro, quàm ex Demosthenis, Ciceronis, Thucididis, Lini, & horum similimorū oratorum, historicorumq; libris, sic ubiuis exempla cōportari, ut quicquid in virtute splendoris & aequitatis, in scelere feditatis & fraudis, in prudentia prouide oportunitatis, in fortuna insperata temeritatis, ex omni seculorum memoria, colligi obseruariq; possit, id semper ad rhetorica praecepta, diligenti vel appositione exempli adiungatur, vel notatione

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

tatione loci referatur. Et quanquam hic cuiusque
 literarum cupidi proprius labor esse debet, tamen
 cum ad id præstantis ingenij animaduersio, dele-
 ctus, & iudicium adhibetur, noua profectò stu-
 diorum, & suauitas ad voluptatem, & fructus ad
 utilitatem, ex hac artis & imitationis coniunctio-
 ne efflorescit. Et huic meo, si ita vis, siue errori ex
 imperitia, siue torpori ex desidia, lubentius qui-
 dem indulgeo, quod plerumque video, eos, qui in
 solitarijs artium præceptis adherescunt, exangues,
 frigidos, ineptos, sine sensu, sine motu, sine usu es-
 se: Contrà verò nonnullos, qui nulla præceptione
 instructi, sed sola oratorum & historicorum le-
 ctione contenti fuerunt, in aliquo loco constitisse.
 Neque hac cò à me dicuntur, quod aut vagam
 lingua iactationem, aut effluentem styli insolentiam
 ullo modo probem, sed quemadmodum in tra-
 denda vera religione, exempla vitæ, cum præcep-
 tis doctrinæ coniungi debeant: sic quidem ad om-
 nem artis cultum, imitationis etiam usus adhi-
 bendus est, ut cursus studiorum, neque obscuri-
 tate inutiliter impeditus, neque erratione licentèr
 abductus esse videatur. Præterea, cum dicendi
 facultas *ῥητορικὴ* sit, ut docet Socrates, & tota
 illa nobilis animæ doctrina, hanc artem propin-
 quissima cognatione attingat, plurimi plurimum
 & huic discipline, & nostræ etati congratularen-
 tur, si Phædonem Platonis & libros Aristotelis

~~De~~ luce ingenij tui aliquando illustrare. Es
quia video, me iampridem, nimis inconsideratè
abusum esse humanitate tua, & omnes verecun-
dia fines transisse, libet profectò nunc ipsius Cice-
ronis consilio uti, & bene nanitèrque impudentem
esse. Ipse quoque Demosthenes, multorum infæ-
lices conatus hactenus reijciens, te admodum fla-
gitat. Bis nunc Italia ad nos misit Æschinem &
Demosthenem latine dicentes, sed nec ijs orato-
ribus, nec ea regione mea opinione satis digne. Il-
li etiam Germani duo, quos semper admiror, &
vnicè amo, in Demosthene multis non satisfac-
iunt. At verò cum illum primum circuitum,
qui est in principio orationis contra Æschinem, à
te in libro de amissa dicendi ratione Latine ver-
sum lego, & cum diligenter animaduerto, quo tu
appendis iudicio, quamnam in utraque lingua,
vel singula verba vim, vel sententia formam ha-
beant, quid putas me primum, doctissime Sturmi,
acclamare ne ~~quidam~~ ^{quidam} hoc nouum
Veneris caput? An maximopere his literis qui-
dem nunc meis, sed votis iamdiu literatorum
publicis à te contendere, ut, quod reliquum est,
in his duorum nobilissimorum oratorum contra-
rijs inter se orationibus, perficere ipse velis. Hoc
labore, & utriusque linguae splendorem mirifice
excitabis, & illius Ciceroniana amissa versionis
desiderium, meo quidem iudicio multum miti-
gabis

EPISTOLARVM R. ASCHAMĪ

gabis. Et huic vniuersa postulatonī mee, audaciter quidem scio suscepta, ad res tamen, spero, & praeclaras cupiendas, & iustas petendas instituta, te multum tributurum facile intelligo. Postremo, videndum tibi est, ut expleas eam expectationem, quam omnibus literarum cupidis commonisti, de illis libris tuis, qui de ratione Latine loquendi, atq; scribendi, à te scripti sunt. Et hac de te ac tuis: nunc pauca de nobis ac nostris. De religionis cursu, reipub. statu, literarum & cultu, & fructu apud nos in Anglia, satis loquacem tecum instituerem sermonem, si tanta res in breues potuerunt includi literas. Sed quae nunc vnius epistola modo terminari non possunt, in multas literas, quas Deo volente, frequenter tibi scripturus sum, reseruabo. Ea vera religionis cura, apud Iosiam nostrum, imprimis, & Cantuariensem, & vniuersum consilium regium excubat, ut in nulla re aequè laboratum sit, quàm ut religionis tum doctrina, tum disciplina ex sacrarum literarum fonte purissime hauriatur, & ut fentina illa Romana, qua tot humane sordes, in Ecclesiam Christi redundarunt, funditus obstruatur. Populi consensus, & obedientia ad hanc rem summa est. In studys nostris patrum consilia libenter sequimur, ubi ipsi non defleunt à sacra scriptura. Augustino plurimum tribuimus, cui, quòd tu Gracos Basilium & Chrysostomum anteponis, non tibi concederem, nisi te valdè amarem.

D.M.

D. M. Bucerius, vir Dei, gloriam Christi strenuè apud nos excitat, cuius habet tantam & doctrina auctoritatem, & vita moderationem, ut ne ipsi quicquam aduersarij conqueri possint. Aduersarij enim nonnulli adhuc apud nos sunt, qui cum à nobis nonnihil discrepent, hominum vires, virtutes, & consensum extra modum & ordinem efferentes, tamen quia complures eorum, sine stomacho & aculeis hoc faciunt, & plerimum seipsi cum eruditionis laude, tum probitate vite commendant, non possumus non amore eos prosequi, omnia referentes ad illius providentiam, qui extrema etiam die, nonnullos in vineam suam introducit. Publica res in magna expectatione est. Quis eventus hanc pacem inter nos & Gallos, per obsides principum filios factum consequetur, ignoramus. Illa quidem vox Ciceronis semper mihi suavis esse videbatur: Nomen pacis dulce est, & res ipsa salutaris: Bellum autem quid aliud est, quam illa Sophoclea *ἔμνυς, πολυχείρ, πολύπτυς, χαλκίπτου*. Religionis cursum, morum disciplinam, literarum otium, & omnes suavioris felicitatis partes funditus evertens. Gratulor etiam multum ipsi Gallie, quam gentem unice semper amavi, qua meo quidem iudicio, in omni literarum & humanitatis laude, nec ipsi cedit Italia. Hanc pacem utriq; genti bonam, faustam, felicem, fortunamq; fore speramus, quoniam Comes Bedfordiensis, D. Pagetius, & Ioannes Masonus nostræ

C.

parisi

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

partis principes legati, non solum longum rerum
 usum, multiplicemque eruditionem, sed verum
 etiam Dei timorem, ad hanc fundandam con-
 cordiam adferant. Lingua & artes Cantabri-
 gia ab his passim hauriuntur authoribus, qui cum
 dicendi, tum intelligendi magistri optimi semper
 habiti sunt: ut nec ratio, propter infantiam, ni-
 mium obtumescere, nec oratio, propter inscitiam
 loquaciter insolescere discat. Ad utriusque lin-
 gue doctrinam perdiscendam, utriusque urbis non
 eadem quidem, sed una fere sola vitimur etate.
 In hanc studendi viam plurimi, Ioannis Checi, &
 Thome Smiti hi exemplis, preceptis, ingenijs, con-
 silijs prouocati, ingressi sunt. Hi duo, olim huius A-
 cademia, nunc totius reipublice, in ipso splendore
 aulico praeclara lumina eminent. Qui si ad scri-
 bendum sese dedidissent, nec in Sadoletto Italia, nec
 in Longolio Gallia, iustius quam in istis duobus
 Anglia gloriata fuisset. Hoc perspicuum nobis
 est, vel ex illo libello, quem de recta Graecè pronun-
 ciandi ratione, qua nos Cantabrigia vitimur, con-
 tra Vuinton, conscripserat. Sunt quoque hic Can-
 tabrigia multi praeclari viri, inter quos tamen sic
 elucet summus amicus meus Gualterus Haddo-
 nus, huius Academie nunc Procancellarius, ut
 cum illis superioribus duobus comparandus, non in
 nostrum numerum aggregandus esse videatur.
 Quid omnes Oxonienses sequuntur, planè nescio,
 sed

sed ante aliquot menses, in aula incidi in quendam illius Academia, qui nimium praeferebat Lucianum, Plutarchum & Herodianum, Senecam, A. Gellium, & Apuleium, utramque linguam, in nimis senescentem & effoetam aetatem compingere mihi videbatur. Nobilitas in Anglia nunquam magis erat literata. Illustrissimus Rex noster Eduardus, ingenio, industria, constantia, eruditione, & suam aetatem, & aliorum fidem longè superat. Non enim aliorum sermone persuasus, sed ipse saepenumero praesens (quod in suauißimam meae felicitatis partem depono) omnium virtutum chorum in eius animum immigrasse perspexi. Gallia non dubito agnoscet summam doctrinae laudem, in clarissimo Duce Suffolciense, & reliquo illo nobilissimorum iuuenum comitatu, qui hactenus, una cum rege nostro, in Graecis literis & Latinis educati, hac ipsa die, qua haec ad te scribo, in Galliam profecti sunt. Thoma Mori filiabus innumerae nunc honoratae foeminae, in omni literarum genere praestant. Inter quas tamen vniuersas veluti fidus quoddam, non tam claritate generis, quam splendore virtutis & literarum, sic eminet illustrissima Domina mea, D. ELIZABETA regis nostri soror, ut in tanta eius iuste commendanda varietate, labor mihi non querendae laudis, sed statuendi modi propositus esse videatur. Nihil tamen scribam, cuius ipse praesens testis non
Cij. fuerim.

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

fuerim. Me enim praeceptore, graeca latinaq; lingua
 duos annos vsa est. Nunc vero ego Aulica turba
 liberatus, & veteris otij mei literarij suauitati re-
 stitutus, regie Maiestatis beneficentia, satis hone-
 stam conditionem & locum, in hac Academia ha-
 beo. Fortune naturaeq; ornamenta, in illustrissimam
 Dominam meam collocata, hac ne an illa pluris a-
 stimanda in comparatione ad iudicandum per-
 quam sunt difficilia. Aristotelica laus in eam tota
 transfusa est. Nam *καίμος* in illa, *μυρίαδος, σωροσύμ, & ει-
 λερία*, omnia summa. Ex anno 16. nonnihil excessit,
 tanta in hac aetate grauitas, & celsitate comitas
 inaudita est, acerrimum vera religionis & opti-
 marum literarum studium. Ingenium sine muliebri
 mollitia, labor cum virili constantia, memoria, qua
 nihil vel citius percipit, vel diutius retinet. Gallicè,
 Italiceq;, eque ac Anglicè loquitur, Latine, expe-
 dite, proprie, considerate. Grace etiam mediocriter
 mecum frequenter libenterq; collocuta est. Si quid
 grace latinèue scribat, manu eius nihil pulchrius.
 Musica ut peritissima, sic ea non admodum de-
 lectata. In quauis adhibenda munditia *φιλόνεικος μάλ-
 λον ἢ καλλοπιστικόν*, aurum, *κροτάλλος & κορυμβόλος* sic semper
 aspersata, ut non Phaedram sed Hippoliten omni
 vitæ ratione referre videatur. Perlegit mecum,
 integrum fere Ciceronem, magnam partem T. Li-
 uij. Ex his enim propemodum solis duobus autho-
 ribus Latinam linguam hausit. Exordium diei,
 semper

semper nouo testamento graco tribuit, deinde selectas Isocratis orationes, & Sophoclis tragœdias legebat. Hinc namque illius & linguam purissima dictione, mentem aptissima praeceptione, & reliquam eius excelsa vita conditionem, ad omnem fortuna vim recte instruendam esse existimauit. Ad religionis institutionem, post fontes scripturarum D. Cyprianum, locos communes P. Melancthonis, & alios huius generis similes, ex quibus pura doctrina cum elegante sermone libari potuerit, adiunxit. In omni oratione, si quod inuitum verbum, aut curiosius accersitum fuerit, facile animaduertit. Ineptos illos Erasmi imitatores, qui Latinam linguam in miseris proverbiorum compedes illigant, ferre non potest. Orationem ex re natam, proprietate castam, perspicuitate illustrem, libenter probat. Verecundas translationes, & contrariorum collationes apte commissas, & feliciter confluentes, unice admiratur. Quarum rerum diligenti animaduersione aures eius trita, adeo teretes factae sunt, & iudicium tam intelligens, ut nihil in Graeca, Latina, & Anglica oratione vel solutum & peruagatum, vel clausum & terminatum, vel numeris aut nimis effusum, aut rite temperatum occurrat, quod non illa inter legendum ita religiose attendit, ut id statim vel magno reiciat cum fastidio, vel summa excipiat cum voluptate. Nihil fingo, mi Sturm, nec opus est. sed adumbrare tantum

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

tum volui tibi speciem eius excellentis ingenij & studij, in cuius rei veluti forma, dum mens mea tota defixa est, hanc illustrissimæ Dominae meae memoriam, mihi quidem charissimam, ad te scribendo libenter suauiterq; usurpani.¹ Ad hanc nobilissimam principem, si tu aliquid scripseris, doctissime Sturmij, illud & grato animo acceptura, & magno iudicio perlectura est. Sed vereor ne ipse iucunda vel recordandi illius, vel scribendi ad te suauitate delectatus, extra modum epistola prolixitate prodierim. Et de literarum apud nos ratione plura alio tempore. Rumor hic sparsus est te venturum in Angliam, siue hoc verum sit, siue totum ex eo ortum desiderio, quo plurimi te hic videndi tenentur, non intelligo. Mihi nihil frequentius in votis. Interea dum ego aduentum tuum gratissima spe expectem, desiderium quæso meum absentis tui suauissimis literis tuis sic lenias, ut saltem intelligam te meas recepisse. Amorem meum quem tibi maximè absenti debeo, cum interea vniuersum ad præsentem patrem Bucerum defero. His literis inclusum dono tibi mitto argenteum nummum C. Caesaris. In sequentibus Caesaribus, additi sunt semper loquaciores tituli, quod sæpè animaduerti in omnium fere Caesarum nummis, aut aureis, aut argenteis, usque ad Gotticam illam Barbariem. Hic ex una parte tantum Caesaris nomen inscribitur. His prisca antiquitatis reliquijs, quia plurimum ipse capior, hunc

nummum

nummum tibi mittere volui, plures deinceps mis-
surus, si te hoc antiqua & benivolentia mea, &
temporum vetustatis monumento delectatum esse
cognouero. Vale in Christo Iesu. Cantab. è Collegio
D. Ioan. Euangelista, quarto Aprilis. 1550.

ORNATISSIMO ET DOCTIS-

simo viro, Rogero Aschamo Cantabrigi-
ensi, amico in primis obseruando:

Ioannes Sturmius.

S. *P. Vide, mi Aschame, quid epistola tua effece-
rit. In libello meo, quem de oratorum conuersi-
onibus confeci: ὁμοεικόμην τῇ Ελζαβίτῃ τῇ ὑμῶν τῆς
ut quoniam oratorum artificiosissimam & pretio-
sissimam telam potest retexere: iudicet etiam de
hoc opusculo: quod leui & denso filo lucubratum
est. Opinor enim Penelopes Homerica telam
recte cum poetarum versibus, & oratorum com-
prehensionibus posse comparari. Quorum u-
traque non solum componi debent, sed etiam dis-
solui atque immutari & dissui: quotiens emenda-
ri posse videantur: ac certe in aetate iuuenili, &
sexu foemineo praesertim puellari: quae potest ef-
se honestior occupatio? Qua exercitatio libe-
ralior? Quae consuetudo suauior? quam styli, &
compositionis, & orationis, pura, ornata, per-
fecta, consummata? ad quam enitimur atque con-*

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

tendimus. Quia vir literatus et, & bonus, & dignus glorioso illo cognomento, hoc est, quia Evangelicus: quae omnia non apparent solum, sed elucet etiam in epistola tua: nihil puto afflictum in tuis literis esse virtuti & laudibus puella principis atque Regia stirpis. Sed quid in nostris temporibus magis optabile accidere mortalibus potest: quam ex principum virorum familijs & ex nobilitate utriusque sexus oriri ingenia: quibus literarum studia placeant: qui eas colant: qui condiscant: qui & earum & rerum & artium doctrinam consequantur? Ergo beatiores hoc genere bonorum Angli, quam Germani: apud quos in nobilibus paucissimi sunt, qui ad suum ordinem literarum putant insignia pertinere. Cum istic plerique omnes nobiles vel erudiantur, ut literati sint: vel si serò id intellexerint: tamen ad se nunc spectare suosque arbitrentur. Quamobrem spes iam data est, quod laudem, quam antea sibi arrogavit semper Italia: & post Italia Gallia atque Germania emula vindicare conata sunt, eam sibi deinceps Anglia cumulatissime queat assumere. Et quale domicilium quondam Athenis & Rome: de quibus duabus civitatibus scribis: dicendi & sapiendi magistri habuerunt: tale ipsdem nunc sit in Anglia constitutum. Ut vester populus, quorum virtutes imitatur: eorum etiam comparet decus & gloriam. Sed ut ad

te, mi *Aschame*, veniam, nescio tibi ne magis gratulari debeam : cui *Deus* talem dederit discipulam : aut *Elizabetha Principi* : cui talem magistrum atq; artificem : certè utrique & gratulor & gaudeo : & fœlix illud biennium iudico : quo tu docuisti, & illa didicit. Nunc etiam tibi ob istud otium inum lator : quod *Eduardus Rex* tibi & concessit benignè, & liberaliter est largitus : requirunt enim nostrorum studiorum rationes otia negotiosa : & negotia otiosa : nam in laboribus otia-ri, & in otio laborare vulgo videmur. Cateri enim homines cum venantur : cum piscantur : cum fabricant : occupari creduntur laboribus. Literati cum scribunt, legunt, commententur, pro otiosis habentur : cum tamen vitam ingenij laboribus anxiam atq; sollicitam agitent : non periculorum metu, aut laborum vexationibus : sed susceptione atq; cogitatione rerum maximarum & immortalium. Sed quia otium tibi summum datum est : eius etiam ad me fructus incundissimus atque uberri-mus perueniet : promittis enim mihi in tua epistola multas & frequētes literas : quas avidissimè expecto : cum propter amorem erga me tuum : quem ex literis tuis perspexi : tum præcipuè propter doctrinam & artes duas : in quibus ego annis iam multis etiam versor : unam differendi, alteram dicendi. Vtriq; enim & *Dialectici* & *Rhetorici* esse volumus : sed tu es : ego vero ut sim, nitor & elabo-
C.v. boro:

77 EPISTOLARVM R. ASCHAMI

boro: & profecto absq³ eloquentia ope obscura & sordida est dialecticorum professio: & hac ipsa eloquentia absq³ differendi doctrina inflata tumet, & errabunda vagatur: nihilq³ via & ratione, nihil artificiosè efficit. Itaq³ idem tuum & meum est iudicium, idem volumus, idem sequimur, idem consecretamur: omnibus etiam idem studium suscipiendum est, qui in literis vivere, & ex literis laudem assequi concupiscunt. Verum ut ad epistolam tuam reuertar: fuit illa mihi iucundissima, tum ob significationem tue erga me benevolentie, tum quia multa nunciat de Regno vestro, quod semper nobilissimum & munitissimum multis aetatibus habitum est: de Rege, de quo praeclara & certa est prudentia, clementia, religionis spes concepta: de Gulielmo Pagetto: cuius ego probitatem & moderationem consiliorum & humanitatem Caleti, ante annos quinq³ cognoui: de Checo & Smitho, qui nobis à multis sunt predicati: de Ioanne Masono, quem Montius noster magna benevolentia complectitur, & laudat mihi saepenumero: quoties ego Pagetti memini: de Haddono Procancellario vestro, quem tu cum superioribus componis, de nobilitate vestra, & de ijs, qui in Galliam cum tribus vestris legatis profecti sunt, postremo de Domina Elizabeta, qui locus quo fuit prolixior quàm reliqui, eò ego longiora legendo requirebam. Hec inquam omnia fuerunt iucundissima:

ma : verum ubi mihi tantum tribuis , quantum
ego minimè possum agnoscere , ibi pudorem , ut
Horatij utar verbis , mihi incussisti , propterea
quod præstare non possum doctrinam & iudici-
um , ita ut tu mihi ascripsisti. Vbi verò petis , ut
Phædonem Platonis , ut Aristotelis libros de a-
nima , & ut eiusdem Rhetoricos libros Latine
interpreter & explanem : item ut Demosthenis
& Æschinis aduersarias inter se orationes con-
uertam : ut promissos à me de Latina loquendi
& dicendi ratione libros diuulgem , non tam la-
borem fugio , qui suscipiendus esset , quàm in sus-
cipiendo audaciam , & diuulgando temeritatis at-
que arrogantie suspicionem , quæ me superiore
anno ingressum in hoc curriculum quasi renoca-
uit. Statui enim Aristotelis Rhetoricos libros
perpetuis explicare differentium sermonibus :
quorum aliquam partem Librario dederam , sed
mutavi sententiam : primum , propter eam quam
proposui causam : deinde , quia alia quedam in-
tercedebant , quæ me ab instituto sunt dehorta-
ta. Veruntamen cogito hac hyeme resumere eos ,
& perficere quod est inchoatum , si vitam DE-
VS & potestatem concesserit. Æschinis &
Demosthenis orationes , meis interpretor au-
ditoribus , sed ita , ut magis in explicandis illis ,
quàm conuertendis sim occupatus. Satis enim
mihi est , si sententiam explicem , & verborum
vim

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

*vim atq; potestatem: reliquum quod laboris est: id
 in arte demonstranda consumitur: ut inuentionem
 intell'gant, ut diuisiones, ut partitiones conside-
 rent, ut collocationem: ut argumentandi modos:
 ut conclusionum formas: ut ornamenta sententia-
 rum: ut questionum infinitarum exornationes: ut
 finitarum expeditiones, ut in viris q; amplificatio-
 nes: ut in omnibus conuersionum genera: ut prin-
 cipiorum & mediorum & clausularum connexio-
 nes & numeros. Duplici hoc labore meo hyemali
 contenti esse debetis: & tu mi optatissime Ascha-
 me qui petis: & Bucerus qui tibi cობo: tator fuisse
 videtur: de Phadone & Aristotelis de anima
 libris alias, cum erit otium: si vita suppetat, & si
 potero: non enim si in Gorgia quadam obseruauit,
 que ad dialecticorum pertineant officinam: idcirco
 etiam in Phadone aliquid elaborare possum: quod
 perpetuam orationem habeat, & quod literatorum
 hominū aures animosq; non offendat: neq; si Rhe-
 torica intell'go: & fortassis prode in lucem ali-
 quo modo possum: idcirco grauissimam illam dispu-
 tationem de vita, de morte, de animorum immor-
 talitate, de bonorum virorum vitali obitu: de
 clarissimorum hominum sempiternis premiis: de
 eternitate rerum potero differendo atq; scribendo
 sustinere. Quod tamen libros de Latino sermone
 requiris: in eo me percelluisti: promisi enim eos
 ante annos aliquot: sed fateor plane: etiam si inge-
 nio*

nio possem : tamen non possum facultatibus : ut ex
me saepe Bucerus audiuit. Quantum enim est? eius-
modi opus elucubrare : ex quo breui eam faculta-
tem consequare : post praeceptionum perceptionem :
ut quodcunq; cogitatione complectaris : id etiam
oratione possis Latina exprimere : non solum ut
pura ea sit, sed ut elegans, ut ornata, ut decora : &
exempla in promptu habeas : quares quibus sint
& verborum & sententiarum ornamentis expo-
lienda. Ea q; omnia non solum congesta, sed etiam
distincta locis & disposita habeas. Tale opus cum
cogitatione inchoatum, commentatione demon-
stratum atq; perceptum habeam : tamen faculta-
tibus imperfectum cum alijs iacere patior : dum
compellar : tamen si satis me gymnasium nostrum
compellet : tamen quia compellit, non cogit : satis
me hominibus facturum puto : si in reliquis officijs
non sim desidiosus. Iam quod de Augustino scri-
bis : laudo iudicium tuum : & tuarum literarum in
eo loco humanitate & amore delector : etiam ego
sane huic Theologo praeceteris plurimum tribuo :
propter doctrinam : docet enim omnia : concludit
acute : refutat argute : nihil nec in proponendo, nec
diuidendo, nec argumentando, nec expediendo pec-
cans. Sed ego cum meos ad orationis cultum ad-
hortor, non solum rerum considero doctrinam : sed
eorum etiam ornatum atq; tractationem : ut illos
dicendo superiores putem, sed Augustinum do-
ctrina,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

Elrina : veruntamen illos etiam eruditos & literatos, itaque principio anteponendos . Etenim diligenter etiam atque etiam, in sermone Latino aut Græco tradendo cauendum est : ne scriptores dicendo inferiores, propter rerum tractationem : Ciceroni, & Demostheni, cæterisque melioribus scriptoribus anteponantur. Omnibus enim scientia sapientiæq; nomen gratum & dulce est : res vero ipsa non solum optata, sed etiam salutaris. Nam nec scribere quisquam aliquid potest, nec loqui, aut dicere, quod sit præclarum, qui artes & disciplinas, & qui rerum cognitionem nullam comparauit. Ergo qui hoc iudicio præditus est, & hac inopi facultate nititur, cum nec in eloquentium, nec disertorum, nec Latinorum siue oratorum, siue scriptorum, siue artificum numero habendum puto: & cuius inflata verbis tantummodo oratio est, non solum authorem ineptum, sed etiam hominem stolidum existimo. Quamobrem, siue Longolius, siue Sadoletus, siue Bembus, siue Nangerius, siue alius quisquæ vel Italus, vel Gallus, vel Germanus verba eorumq; ornatum captauit, res neglexit, quod tamen hi minimè fecerunt : sed si quis esset, cum laudandum non censeo. Nam quid ego de Budeo excellenti doctrina viro dicam? quem tametsi amemus atq; defendamus, tamen sunt nonnulli, quibus ille in aliquibus libris magis verborum, quam rerum sectator esse videatur.

deatur. Non igitur in optimis, sed in deterioribus
sive scriptoribus sive oratoribus ponendum puto,
qui verbis, non rebus ornatum orationis constare
credit. Sed hoc in primis considerandum est, om-
nibusne temporibus quiduis legere liceat: an sit in
temporibus, & aetatibus, & facultatibus aliqua di-
stinctio. Homerum Graci suis adolescentibus edis-
cendum proposuerunt, poterat illud fieri absq; in-
commodo, propterea quod una cum materno quasi
lacte imbibissent patrium pueri sermonem. Roma-
ni Grammatici etiam Virgilium suis scholis ex-
plicabant, nihil periculi erat ob eandem causam.
Idem Romani de principio Homerum interpreta-
bantur, nihil fuit incommodi in lingua aliena, La-
tinè omnibus tum loquentibus Roma cunctis, & i-
dem Graci facere poterant, si hic ijs placuisset ser-
mo. Sed quas utilitates ad lingue informationem
atq; puritatem puer accipiet, ex Catonis distichis,
ex Aquinate, Gersone, Cocca? Paucos nominavi,
ex his quamplurimi possunt alij eiusdem gregis
considerari, non quod vituperem, sed quod ad id
quod volumus non sint idonei. Sed addamus etiam
his barbaram turbam grammaticorum, dialecti-
corum, medicorum, theologorum, philosophorum,
quibus sordida parvis, utilia spinosis fuerunt potiora
Quorum pars se adhuc magna tuetur in Sophista-
rum nostri seculi collegijs, qua de sua adhuc bar-
barie: anquã de Palladio aliquo atrociter pugnat.
ô gregem

EPISTOLARVM R. ASCHAMĪ

*& gregem venustum, & religiosam conspirationem;
 in qua vinci gloriosum est, turpissimum vincere.
 Quis status literarum, quis religionis esse possit in
 hac sermonis & lingua & orationis fœditate?
 Quis enim non aspernetur in ijs si videat oris so-
 nitum: verborum deformitatem: sententiarum
 sordes: opinionum ineptias: animorum pertinaci-
 am: consuetudinem illiberalens: mores peregri-
 nos? qui barbariem liberalitati imposuerunt: qui
 artes & disciplinas corruerunt: qui historias fa-
 darunt: religionem & caeremonias, non solum ora-
 tionis putido genere: sed etiam imperitis opini-
 bus: remotis ab omni consensu doctrina & obscu-
 rarunt altercando: & defendendo inquinarunt.
 Hi ne preponendi pacris, & horum scriptis imbu-
 enda mentes adolescentum: ut propuris feda: pro
 Latinis Barbara: pro perspicuis obscura: pro com-
 positis dissoluta in ciuitatibus audiantur? Quod i-
 gitur iudicium facimus in malis: cur idem non re-
 timebimus etiam in minus perfectis minusq; con-
 summatis? At rerum studium verborum semper
 præstantius habitum est. Est plane eloquentis offi-
 cium: rerum primum, post verborum curam susci-
 pere. Vitiosum enim est: dicere quod aut inane sit
 aut stultum. Veruntamen quoniam ab oratore non
 modo sapientia, verum etiam verborum ornatus
 requiritur, separemus ista duo, quæ natura cete-
 roquin coniuncta hærent. Sapientia iubet querere
 quid*

quid dicas : ut verum : ut probabile : ut certum :
ut acutum : ut disciplinabile : ut conclusione per-
fectum. Quid ornatus? ut significans, ut sonans, ut
plenum, ut concinnum, ut ornatum, ut illustre. Sed
si sapientia inbeat, ut ornatus rationem non habe-
am: puritate contentus sim: reliquum ornatu non
affectem: liberari me patiar magnis laboribus, sum-
mis curis, diuturnis vigilijs. Si verò etiam ut puri-
tatem negligam, certe isti sapientie, quamvis pro-
vida sit, non obtemperabo. Sed si respondeat: mag-
num esse, præditum esse doctrina, sed præclarum, ad
eandem, dicendi rationem & eloquentiam adiun-
gere: & utrumq; ab optimis potius, quàm inferio-
ris ordinis authoribus condiscere: optimeq; labores
in consummatissimis consumi: tam ego sapientie
consilium tanquam oraculum diuinitus datum se-
quar. Et igitur ego authores pueris explicari prin-
cipio volo: & eos in exercendi consuetudine pri-
mos legi: qui ad doctrinam adiunxerunt eloquen-
tiam: non qui doctrina contenti: eloquentiam vel
contempserunt, vel ad eam non potuerunt aspi-
rare. Et quo magis propè aliquis ad perfectionem
accedet: eo plus eum tempore ordinèque antee-
dere placet: & in exemplis anteferri. Hac me
caussa mouit: quamobrem Augustino Chryso-
stomum anteposui: non quòd Augustinus non sa-
pientior, aut non disertus: sed quia minus diser-
tus, quàm Chrysostomus: & is tamen erudi-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

tuus atq; doctus: Chrysostomo primum temporis &
 lingua, non doctrina & ingenij locum tribui: cum
 tamen huic ipsi Chrysostomo multos alios antepo-
 nam. In discendi enim studio non solum barbaros
 omnino fugere: sed ante bonos etiam meliores sem-
 per oportet precedere. Sed fortassis parum candori
 tuo confidere videbor, qui hac tam sollicitè ex-
 cusem: veruntamen, quoniam permagni referre
 puto: quo unaqueque ordine legantur: visum fu-
 it etiam hic meam tibi exponere sententiam, à
 qua te etiam non arbitror esse alienum. Feci e-
 tiam eo libentius, quod tu dulce nomen pacis es-
 se dicis in tuis literis, & rem ipsam saluarem:
 scio quo in loco Cicero idem dicit: & iisdem ver-
 bis sentit: cuius loci formam hic conatus sum
 exprimere, ut tecum ludam inter eos. Et nisi ca-
 neas, non hinc procul sumpto exemplo rursum
 ludam: si prius de Domina Elizabetha quod vo-
 lo, & quemadmodum volo, repetam. Non e-
 nim obliuisci possum, quod ad tantarum rerum de
 quibus scribis disciplinam: etiam dicendi artem
 coniungat, eamque exercitationem colat, qua
 cum maximè hunc sexum deceat, tamen à ple-
 risque omnibus aspernata iacet. Sed rectè secum
 cogitat: si enim corporis forma in virginibus pu-
 ellis incunda est, cur non orationis verecunda,
 pudica, pura, pulchra? Deinde cetera virgi-
 num exercitationes, nere, texere, acu pingere:
 com-

communes sunt nobilitatis & obscura stirpis. Saepaque ignobiles mulieres, nobilibus artificiosius laborare videmus, orationis autem elegantiam, in nobilitatis velle domicilijs habitare, & praeclaris familijs: & ut vestitu atque ornamentis, sic etiam sermonis suauitate nobiles ab obscuris differre. Præterea hæc ipsa, quæ sunt nobilium fœminarum prætiosa vestes, gemmae, annuli & ornatus reliquus, fortunæ esse tantum, & in deterioribus naturis sæpe affluere: at oris elegantiam, & vocis formam: non posse ab animi pulchritudine segregari: atque id signum esse excellentis ingenij, nobilisque naturæ: ac diuitiarum insignia & ornatus, domi solum illustria sunt: vox verò artificiosa posteaquam semel audita est: sæpe ad exteras gentes atque nationes volitat: illisque est admirabilis. Quo magis ego Domine Elizabethæ industriam probo: quæ efficiet, ut puellarum virginum & fœminarum nobilitas: non solum generis antiquitate: sed etiam doctrina & sermonis elegantia sit æstimanda. Ergo huic ego conuenienter libellum misi. Ineptum enim est, in diuulgandis libris, eos appellare, qui ignari sunt eorum quæ traduntur: aut qui eadem non maximeperere amant. Et quoniam pro se liber loqui non potest: est enim indisertus: tu ei deprecator sis, quoties peccabit: & ubi non peccat, commendator: & in utroque patronus:

Dij. præser-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

*praesertim propter Eduardum Regem, cui etiam
 exemplum mitto: ut tripartito defendatur patro-
 cinio: primum tuo ad Dominam Elizabetham. de-
 inde huius ad fratrem suum Eduardum Regem:
 qui si sua auctoritate patronus summus esse velit:
 quis mea libello beator? Quantum ad me atti-
 net, maximopere vellem Anglia placere: amo e-
 nim gentem hanc propter religionem: propter fa-
 mam talis ac tanti Regis: idq; in hac aetate: atque
 utinam, quam religionem Rex primis annis didi-
 cit: & consilium eius concordibus sententijs con-
 stituit: eam possit & tueri & defendere & stabili-
 re: ut non oppugnetur. Quanquam id ad Deum
 eiusq; providentiam & numen pertineat: sed id
 quidem reliquum est: ut quod institui absq; pertur-
 batione aliqua non potuit: neq; sine metu periculo-
 rum retineri potest: id ecclesiasticarum pecunia-
 rum dispensatione: & morum disciplina: & Reli-
 gionis doctrina: & iudiciorum sanctitate: & or-
 dinum confirmatione atq; dignitate corrigatur at-
 q; ornetur. Sed minus iam timoris est: in hac consi-
 lij constantia: quod de Religione decrevit, quod e-
 am instituit, quod edictis stabilivit. Ut autem idem
 permaneat, dum Regnum atq; Religio requirit,
 & ut Rex nulla frangatur temporum intemperie,
 id summis votis à Deo patre omnium mortalium,
 & Christo omnium hominum Servatore precandū
 est, in quo negotio & qui in consilio Regio versan-
 tur,*

tur laudandi sunt, & Rex arrigendus ad constantiam altitudinemq; animi: ut neq; consilium sui decreti pœniteat: neq; Regem tedeat periculorum, quæ impendere videntur. Tribuenda igitur non solum pietatis, & religionis, & literarum laus est, qui auctores fuerunt præclara emendationis, sed etiam fortitudinis: qui non extimuerunt ea pericula, quæ propter prudentiam ventura providebant, propter religionem contemnebant. O sanctam curiam, quæ honestatem atq; religionem, utilitatib. & vitæ otio anteposuit! Nati in hoc homines videntur, ut Angliæ nomen renouent, ut in hoc Regno angularis Ecclesiæ lapis locum suum rursus occupet, & refugium sit non solum nunc recipiendis atq; defendendis: sed breui etiam emittendis atq; ornandis angelis & nuncijs otij, literarum, religionis, dignitatis in Republica Christiana. In impietate enim status Rerum publicarum instabilis: in religione firmus solet sperari. Etenim nulla conuersio regnorum, nisi post Religionis contemptum atque sedationem est metuenda. Illorum igitur incerta Respublica est, qui in turpitudine vitæ etiam religionis atque doctrinæ puritatem & sanctimoniam formidant. Qui verò hæc suscipiunt & colunt & defendunt: hi cum nullo alio statu cōmutare Rempub. possunt, nisi cum diuino & cœlesti, in quo perpetua sit & sempiterna felicitas. Numquid vitæ non solum Reges & principes & magistratus

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

caduci & brevis aut sunt : sed ipsa etiam vrbes,
& Respublice atque Regna breui momento &
florentia claraq; : & collapsa dirutaque conspiciun-
tur.

Hac eternitatis felicitas bonorum viro-
rum in omnibus ordinibus finis : in hac eo-
rum premia constituta sunt : qua nisi essent , quis
sapiens in maximis laboribus , & summis peri-
culis , velut pro patria sese deuotere : & pro re-
ligione mortem oppetere ? Quamobrem sapi-
enter consuluerunt prudentissimi viri : quod id,
sine quo Respublica nulla stabilis esse potest ,
patria recuperarunt : ut quod posteris suis op-
tare debuissent : id ipsi suo periculo constitue-
runt . Et suam ipsi religionem atque pietatem
patria cum periculo prestare maluerunt : quam
eam posteris absque periculo committere . Hac
laus quouis triumpho praeclarior est : qua non ca-
de hostium comparata est : sed pietate atque re-
ligione nititur : qua non hostium sanguinem :
sed cinium suorum sanctimoniam requisuit :
qua non novas res affectauit : sed amissas restituit.

Postquam enim decretum de Religione fuit :
pax cum Galliarum Regno constituta est : mo-
rum & vitae leges promulgatae sunt : emendata
litteratorum hominum Gymnasia : apparuit rur-
sus veritatis lux , & Euangelij lumen . Itaque
de

missas, tradidit mihi prudens vir, & nunc communis noster amicus Christopherus Montinus. Summo gaudio utrasque legi, frequenterq; lego, & ab earum lectione nunquam discedo, nisi noua semper cumulatus accessione voluptatis. Laudem, quam tribuis mihi, ut alienam non agnosco, sed tanquam vestem, mihi quidem humaniter impositam, sed parum congruentem, libenter cum rubore exuo, iudicium tamen laudis, tam laudati viri, in summa laude deputo. Suanis es, in meo, ut tu dicis erga te, caco amore, & pateris esse cecum, ne si oculos aperiat, à te discedat, & transferatur in alium. Cacus amor, mi Sturmi, vagus est, & errat, & quia diligit, non deligit, praecepti, non constans esse solet. Sed meus in te tam oculatus est, & si vis, tam Lynceus, ut nulla, non terra, non Oceani intercapedo, aciem eius impedire possit, quin longissime penetret, & facile incendatur ardore, ubi illustres virtutis doctrinaeq; faces praeferuntur. Quod vis, utriusq; epistolam in lucem apparere, & testem extare perpetuae inter nos charitatis, facis quidem non plus, quam ipse exopto, plus tamen quam ego, vel à quoquam, sine nota impudentia, vel à te, sine suspitione imprudentiae, efflagitare queo: & quia tu me facis impudentem, nisi ipse aliter vis, & nisi ipsa litera iam sunt impressori tradita, imprimis cuperem, ut epistola nostra aliquam reliquam paginam occuparent, in dialogis tuis Aristotelicis: sed

D.v.

stultè

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

*stulte hoc peto, cum tu scis, quid potissimū sit faciē-
 dum: hac tamen scribo, quia vereor ne litera mea
 nimis molesta sint, & quodammodo agere ferant, si
 ab illo libro separentur, cuius tam cupida, petaces,
 & πολυαγαλλοι extiterunt. Quanquam, quod pol-
 liceor, non contenta solum, sed perquam hilares e-
 runt, si in societatem literarum tuarum ulla ra-
 tione admittantur. Si liber tuus imprimatur in
 Quarto, ut loquuntur, non in Octavo, quod fere sit
 in tuis scriptis, ego magis approbarem: & Gallorum
 in ea re cum solertiam, tum elegātiā semper lau-
 do. Totus gaudio perfundebar, mi St. cum veni ad
 illum epistolae tuae locum, ubi ais: Regia maiestatis
 locum designari in Aristotelicis meis dialogis, in
 quibus stylum meum quotidie acuo, ut si quid possit
 contra barbariem, in his ostendat, tum etiā in cele-
 brandis amicis, &c. Quod Regi facis, Opt. St. non
 illi soli clarissimo principi, sed vniuerso eius regno,
 vniuersis literis, & eternitati facturus es. Nam
 cum audiet abs te, quam praeclarū sit τοι ἀρετῆς καὶ
 διορθῆς, & remp. consilio, non fortuna gubernari, cō-
 silia autē optima ex optimis hauriri libris, nec me-
 liorem vngquam, cum à sacris fontibus discesseris,
 ad formandum consilium, ipso Aristotele extitisse,
 ne dubites, quin, hoc facto tuo, in instituendo princi-
 pe nostro, uberrimam voluptatem, cum singulari
 laude tua confluentem in vniuersam Angliam, &
 singulos Anglos transfusus sis. Et quanquā prin-
 ceptis,*

ceps, ea est eius præclara natura, calcare nõ eget ad expeditiorem cursum, doctrina & prudentia, in quæ felicissimè ingressus est, tamen ex suavi & fusa oratione tua, ad id accommodata, veluti ex applausu præclari hominis illum currentem excipientis, novum laboris impetum, ad maiore laudis spem percepturus est: & nosti illud dulcissimum carmen dulcissimi poëta, quod frequenter ipse commemoro.

Qui monet ut facias, quod iam facis, ipse monendo Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Fortunam in principe nostro, æquat natura, vtramque superat virtus, siue, ut Christianum hominem loqui decet, multiplex gratia Dei, cupiditate optimarum literarum, studio rectissima Religionis voluntate, iudicio, & quam tu in studiis vnicè laudas, constantia, aetatem suam mirificè præcurrit. Et vix illa felicitatis parte ego eum beatiorum existimo, quam quod Ioan. Chesium, ad præclaram doctrinam, & veram religionem, adolescentie suæ doctorem nactus sit. Latine intelligit, loquitur, scribit, propriè, scienter, & expedite, & omnia cum iudicio. Dialecticam didicit, & nunc græcè discit Arist. Ethicen. Eò progressus est in Græca lingua, ut in philosophia Cicer. ex latinis græca facillimè faciat. Pridiè illius diei, qua ex Anglia profectus sum, cum essem Londini apud D. Ioann. Chesium, & inter loquendum, rogarem ab eo, quid esset, quod Rex Ethicen Aristotelis, potius quam

EPISTOLARVM. R. ASCHAMI

quàm institutionem Cyri perlegeret? Ille sapientissimè & eruditissimè, quod semper solet, respondet: ut mens inquit, eius prius vniversis illis & infinitis virtutum viciorùmque praeceptionibus, ac partitionibus instructa, firmum iudicium adferat ad singula quotidianorum morum exempla, quae in historijs latissimè sese fundunt. Et quia vix fieri potest, ut ingenij acies, in initio, dulcedine historiarum emollita & obtusa penetret in abstrusas illas & reconditas, sed pernecessarias, ad corroborandū iudicium finite quaestionis comprehensiones, quam nullum praeceptum, sine appositione insignis exempli tradi cupio. Quàm felix Anglia sit, mi Scurmi, cum principis eius iuuenilis aetatis, (nam nuper excessit ex decimo tertio anno) hac praestanti praeceptione informetur, nemo melius, quam tu, iudicare potest. Breui absoluet Ethicen, quam sequetur Aristotelis Rhetorica, ut non opportune solum, sed diuinitus etiam videatur tibi oblata occasio huius suscepti laboris tui. Credo enim ego, non sine diuino consilio factum esse, ut hac summa maiestas regia, hac summa ingenij, iudicii, doctrinaeque, tua facultate excoleretur. Si plusculum otij mihi esset longiorem tecum de Regia nostra maiestate instituerem sermonem: longiorem etiam de clarissima domina mea D. Elizabetha: de clarissimis Ducis Somersetensis filiabus, & illis quidem optima literarum institutione formatis: duas tamen

Anglia

Anglia fœminas praterire non possum, nec à te, mi Sturmi, prateritas esse velim, si aliquid cogitas de celebrandis amicis in Anglia, quo mihi nihil exoptabilius esse potest : Altera est Iana Graia filia nobilis Marchionis Dorcetensis : qua, cum amantissimam habuit Mariam Francia Reginam, arcta propinquitate attingit Regem nostrum Eduardum. Annum nata est decimum quintum. In Aula sui illi valde familiaris, & scripsit ad me eruditas literas : hac superiore æstate cum amicos meos in agro Eboracensi viserem, & inde literis Ioannis Checi in aulâ, ut huc proficiscerer, accitus sum, in via deflexi Lecestriam, ubi, Iana Graia cum patre habitaret. Statim admissus sum in cubiculû, inueni nobilem puellam, dy boni ! legentem græcè Phadunem Platonis, quem sic intelligit, ut mihi ipsi summam admirationem inijceret. Sic loquitur & scribit græcè, ut vera referenti vix fides adhiberi possit, nacta est præceptorem Ioannem Elmarum, utriusque linguae valde peritum, propter humanitatem prudentiam, usum, rectam religionem, & alia multa rectissima amicitiae vincula, mihi coniunctissimû. Mihi discedenti, recepit se græcè scripturam, si ego illam meis literis ex aula imperatoris scriptis pronocarem : Expecto quotidie Gracas eius literas, cum venerint, ad te statim mittam. Altera est Ethelreda Cecilla, quæ haud aliter græcè intelligit & loquitur quàm Anglicè : ut dubium esse possit, felicior

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

foelicior ne sit, hac præstati cognitione, an quòd na-
ta sit nobili viro Antonio Coca, & patre eius, &
præceptore: qui propter singularem suam eruditio-
nem, in erudiendo rege, Ioanni Checo socius ad-
iunctus est: vel potius quòd nupsit Gul. Cecillo, in-
ueni quidem illi, sed tam senili prudentia, tanta li-
terarum & rerum peritia, & ea in rebus gerendis
abstinentia prædita, ut laudem illam solidam &
quadrupartitam, quam Pericli æmulus suus tra-
buit Thucydides,

ἡγεῖται τὰ δόγματα, ἱσχυμένῳ οὐκ αὐτὸν ἡγεῖται,

φιλόπολος ἐστὶν, καὶ χρημάτων κρείττων.

Hinc communis consentiēsq̃ue Anglorum vox
impartita sit. Post meum digressum ex Anglia pri-
marinus Secretarius regius factus est. Vereor, mi
Sturmi, ne prolixo meo sermone molestus sum tibi,
sed quia nihil magis cupio, quàm longissimas lite-
ras tuas, longè & ipse scribo, scripturus etiam lon-
gius, si otium mihi suppeditaret. Nam nunquā fui
in vita mea minus otiosus, quam nunc sum. No-
ua quæ hīc geruntur, nemo certius, nemo oportu-
nius perscribere tibi potest, nostro Christophoro
Montio, & quotidie rogo rogaboq̃, ut tibi singula
perscribat, nec ipse deero, quoties offeratur oportu-
nus Tabellarius, & ne in his grauissimis tēporibus,
lenes & inanes literæ meæ ad te accederent, ecce
tibi

tibi, sola Madelburgus, sic occupat nunc Augusta, omnium hominum suspiciones, rumores, sermones, colloquia, consilia, ut ceteris rebus omnibus, minimis, maximis, mediocribus, silentium ferè iniecerit. De cuius urbis aut salutis spe, aut interitus metu, sic omnia sunt incerta, ut rumoribus vel cum dolo excogitatis, vel sine authore disseminata implicata, ut ipse nihil habeam certi & explorati, quod scribam. De hac re certissimus sum, quod hac urbs nunc est, & ab alienis pressa acriter, & à suis defensa fortiter, quia nec prece, nec pretio, nec minis, nec metu impelli possit, ut eam doctrinam, aut omnino proditam abiciat, aut fadè vitiatam accipiat, quam omnes boni, ubi ubi sunt, ex diuinis haustam fontibus amplectuntur. Nec mirum esse debet, si duo illi Tricipites, Cerberus Romanus, & Geryon Hispanus contendant, hanc unam urbem expugnare, cuius si porta semel fuerit, vel effracta vi, vel reserata voluntate, patet statim aditus & Cerbero in totam Germaniam, & Geryoni in uniuersam ferè Europam, ut nec in religione puritas, nec in republica commoditas reliqua esse potest, quæ non breui, aut illius fedata habitu, aut istius occupata raptu fuerit. Reliqua negotia, Turcica, Papistica, Casariana, Diabolica, & Christiana in summo silentio iacent. Breui scribam de his etiam rebus, si quid certi ad manus meas pervenerit. Vale doctissime Starou.

E

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
Et me, quod facis, ama. *XIIII. Decemb. Anno
Domini. 1550.*

ROGERVS ASCHAMVS

Ioanni Sturmio.

S. *P. in Christo Iesu. Nullas ad te literas tam o-
portuno Tabellario dare non possum, & longas
non opus est, mi optatissime Sturm, cū vnus Mon-
tius nostrarum longissimarum instar esse potest.
Digressum a nobis tam honesti & integri viri, a-
gerrimè fero, his temporibus, & hoc loco: non sum
tamen tam durus in alios, nec tam mei amans, nec
tam meorum obliuiscens, ut non commouear sensu
desiderij illius, visendi eos, qui ei sunt charissimi.
Scribis Montio nostro diuulgatam esse vtriusq; e-
pistolam. Tu videris ornatissime Stur. quo tuo pe-
riculo hominem hactenus tenebris delitescentem,
in lucem producis. Quāquam id ingenuè tibi, quod
sentio, dicam, pluris facio testimonium iudicij tui,
vel potius amoris tui, quā pertimesco vocem aut
opinionem vllius hominis: hoc dictum aut valde
arrogantis, aut si nimum amantis videre potest.
Si pecco, quia error est in me, non scelus in alios, à
te, qui me amas, veniam expecto, ab alijs, quos ni-
hil lEDO, offensam non metuo. Si epistola mea non
dum impressa sit, hac duo aut tria verba adiungi
illi loco vehementer cupio. Vbi Domina Elizabetha
gradus*

gradus & progressus in studio literarum explicabā,
videlicet, prima utriusq; lingua fundamenta foeli-
cissime in hac principe iacta sunt, assidua opera &
diligentia Gul. Grindalli mei: Grindalli mei inqua,
& si aliud vocabulum esset in omni ratione amicitia,
necessitudinis, charitatis, pietatis, quod propin-
quiores, & arctiores coniunctionem significa-
ret, quam mei, illud ad memoriam mei Grindalli
libentissime adhiberem: fuit enim is Cantabrigia
discipulus meus, & à parvulo inter parietes cubi-
culi mei septem fere annos, literis græcis latinisq;
institutus. Mores, ingenium, memoriam, iudicium
tale habuit, quale vix cuiquam, in Anglia contigit,
quem ego unquam vidi. An ego aliquid falsò affigo
eius laudibus, intelligunt multi præclari viri, qui in
Aula, illo coniunctissime vti sunt. Adulationis no-
tam non timeo, quia mortuus est: invidorum re-
prehensionem contemno, quia virtutis laudem in a-
lijs non ferunt, quòd eandem in se agnoscere non
possunt. Nam ex Academia in Aulam vocatus est
à Domino Checo, & breui doctor ad instituendam
hanc principem adhibebatur. Post aliquot annos,
cum clarissima Eliza. Et suo ingenio, & talis præ-
ceptoris opera, ad præclaram peruerisset cognitio-
nem, atq; meus Grindallus, & suo merito, & D. fa-
uore ad eximiam dignitatem adspirasset, ecce tibi,
subita peste correptus diem suum obit: Aula tan-
tum sui desiderium relinquens, quantū haud scio an

E

quis.

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

quisquam alius hos multos annos, me certe maiori
 afflixit mœrore, quàm obitus utriusq; parentis, qui
 una die, & eadem ferè hora, cum quadraginta sep-
 tem annos coniunctissimè coniuges vixissent, unà
 ambo ad Christum morte etiam ipsa iugati commi-
 grarunt. In locum huius & charissimi discipuli, &
 arctissimi amici successus ego sum, ubi inuenio ea
 utriusq; lingue fundamenta iacta, ut dubitarim, an
 istius ingenium, quæ didicit, an illius diligentiam
 qui docuit, magis admirarer: huic ego, quod fœli-
 cissimè à Grindallo meo, quanquam sine mea opera,
 non tamen absque omni meo consilio, inchoatum
 est, diligenter sane & assidue exedificare cona-
 tus sum. Hac verba, mi Sturmi, si in suum lo-
 cum apte reponi possunt, & tuo iudicio, & quasi li-
 ma sic perpoliantur, ut cum reliquis concinne con-
 strui queant, rem mihi peroptatam effecturus es.
 Nisi te valde amarem, & tribuerem omnia nostra
 amicitia, vereretur te ad hunc modum tam impru-
 denter abuti: sed familiarem esse oportet, quæ fi-
 cta non est amicitia, & nosti illud Ciceronis tui:
 Qui cum omnino nihil fingam, nihil dissimulem,
 nihil obtegam: nam illa sapientes amicitia osten-
 dunt fucum, suauitatem non habent, & plus folio-
 rum quam fructus semper ferunt. In proximis eti-
 am superioribus meis ad te literis, nobilissima vir-
 ginis Ianae Graiae mentionem feci. Non est, si quid
 in me iudicij sit, dignius exemplum, quod in oculis

lis hominum feratur, quod in lucem & conspectum
 appareat, quo reliqua nobilitas ad veram laudem,
 & insigne decus euocari possit. Condona mihi hoc,
 mi Sturmi, si cupiam haec lumina patria mea, luce
 ingenij tui sic accendi, ut cum per se illustra sint,
 tuo tamen testimonio, in eminentem & conspicu-
 um locum excitentur. Literas tuas longissimas
 auide exspecto, quanquam tempus tuum, quod A-
 ristotelicis dialogis impartis, interturbare nolim:
 de illa tamen re audire cupio. Cum dicerem
 Domino Legato, hodie me literas ad te dare, ius-
 sit me suo nomine te plurimum salutare, & liben-
 tissime se inire velle rationem tecum arctioris a-
 micitiae, quem iam multum amauit hos multos
 annos, hoc tamen se male habere, quod distine-
 atur pluribus quotidie negotijs, quam ut possit cre-
 britate literarum persequi hoc studium, quo te cõ-
 plexus est. Nihil libentius facio, quam scribo ad
 te, sed nisi inuenero fidelem tabellarium, canebo
 quid cui committam: nam vereor ego illud, quod
 lepide Cicero tuus conqueritur de suis temporibus,
 Vix quengquam esse, qui epistolam paulo granio-
 rem ferre possit, nisi eam per lectionem releuauerit. Si
 abs te aut Mōtio nostro certus nuncius, de meliori
 nota, a vobis commendatus ad me accesserit, liben-
 ter de motu reipū, de statu religionis, de apertis cõ-
 silijs, de secretis studijs, quae ad meas manus perue-
 nerint, vobis significabo. Tuas suauissimas literas,

E.ij.

Stur-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
*Sturmianis rebus, hoc est, eruditione, eloquentia,
humanitate refertas, omnibus istis negotijs, Turci-
cis, Papisticis, Casarianis, Gallicis longè antepono.
De quibus tamen hoc tempore, aliquid ad te scri-
berem, nisi D. Montius noster, onustus omnibus
grauibus rebus, quæ ubiq; ferè hoc anno gesta sunt,
domum ad vos rediret. Ex cuius sermone oportu-
nius, quàm ex mea scriptura singulas res cognosces.
Vale. Et saluta mihi Ioannem Sleidanum, & Va-
lentinum Erithraeum. Augusta Vindelicorum XX-
III. Ianuarij. Anno Domi. 1551.*

ROGERVS ASCHAMVS
Ioanni Sturmio.

S. *Literæ tuæ, prudentiæ & suauitatis plenissimæ,
vnâ cum duobus libris à D. Toxite dono ad
me missis, redditæ mihi fuerunt. xxij. Iunij. Suauiter
scribis de mea offensione silentij tui. Quanquam
sic gratus es, quòd scribis, optatissime St. vt etiamsi
non scribas, non possis non esse mihi gratissimus. A-
micitiā enim meam, non ineptam tibi, & mole-
stam, sed oportunam & gratam probare cupio. No-
ui occupationes tuas, tuoque sic otio fauēo, vt ager-
rimè ipse feram, si vlla eius minima pars ab Ari-
stotelicis dialogis tuis, & Eschinis Demosthenis
q; contentionibus, ad alias res abst. abatur. Quan-
tum autem Toxitem nostrum amo, de hoc eius in*

nos communi studio & amore, de beneuolentia vel pietate potius, qua patriam meam, qua principem meum exornauit, de animo in veram religionem Christi, de iudicio in elegantem doctrinam Sturmij, de multis deniq; alijs vera amicitie vinculis, quibus me sibi in perpetuum coniunxit, breui literis meis, semper omni officio meo, illi declarabo. Rogas, ut te, iudicio meo & ope iauem, in confectione vitæ Buceri: Qua in re, quanquam ope mea opus non habes, voluntati tuae tamen aliquid, etiam si non satis, libenter fecissem, nisi librum illum ex Anglia, de obitu Buceri, fuisse conscriptum, ad te prius, quam has literas, peruenturum intellexissem. Mutua voluntas, beneuolentia, & Angliae in Germaniam, & Cantabrigia in Argentinam, & utriusque gentis & urbis studium in veram religionem, in literas, in sanctissimum & doctissimum Bucerum, ex illo libro facile perspicitur potest. Admirabile est quod Carrus noster de Redmāno refert, ut scias, qualis hic vir sit, pauca repetam. Cognatione proximè attingit Cuthberdum Tonstallum Episcopum Dunelmensem, eius consilio, in studio literarum à puero versatus est, Cantabrigia & Oxonijs aliquot annos vixit: Post Lutetiam vidit, ubi diu commoratus, tandem redijt in Angliam ante vicissimum iam annū, aut plus eo, instructus ea peritia graeca latinaq; lingua, & sic excultus diligenti Ciceronis lectione, ut eius siue laudis emulatione,

E.ij.

siue

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

sive praeceptionis imitatione, Ioan. Checus, & Thomas Smitius, admodum iuuenes, & omnibus modis aequales, excitati, spretis barbarorum sordibus, vberimum illum prudentis eloquentia succum, ex Platonis, Aristotelis, & Ciceronis fontibus exhaurerunt, quem, in horum discipulis, & meis continentissimis amicis, Hadaono & Carro, animaduertis abundare. Redmannus, de quo ego institui scribere, totum se sacrarum literarum studio tradidit, tot praefidiis ingenii, doctrina, eloquentia munitus, ut omnes fere superaret. Vnus est sepe suauissimis moribus, modestissima vita, communis & bonus omnibus, etiam aduersariis, nemini molestus aut durus. Tam praeclarus artifex in concionibus suis ad formandam Christianam vitam, qualem ego profiteor me vix unquam auduisse. In doctrina etiam de coniugio sacerdotum, & aliis controuersis rectissime in publicis scholis Cantabrigiae, sententiam & iudicium suum declarauit. De iustificatione autem solius fidei, nonnihil a nobis discrepauit, & id semper laude & sine aculeis, non tam, uti ego de illo existimo, quod dubitauit de veritate illius doctrinae, quam quod metuit de licentia vitae, in quam virtutis Manes & tantum verbosi quidem homines precipites ferebantur. Hoc igitur illustre iudicium Redmanni, siue hominis multiplicem doctrinam, siue probatissimam vitam spectes, Bucero impartitum, vniuersis Babylonicis, Eccius, Billicus, et reliquis audacter potes opponere.

Scribe-

Scriberem ad te copiose, qua pietate complexa est
Bucerum nobilissima Dux Suffolciensis, qua cura
& curatione ipsa præsens noctes diesq; illum fovit,
nisi uxor D. Buceri, omnia illa opportunius comme-
moraret. Hunc locum, & hanc clarissimam principem
scio, non prateribis, mi St. vel propter exemplum
reliqua nobilitatis, vel propter eam benevolentiam,
qua hac nobilissima femina te etiam cōplectitur,
qua de te in Angliam accersendo saepe cogitavit.
His etiā proximis superioribus diebus, D. Checus
pollicetur aliud separatū scriptum de obitu Buce-
ri: cum recepero statim ad te mittam. Commemo-
ratio harum rerum, mi Sturm, sensum mihi com-
mouet doloris acerbissimi, summūq; desiderij istius
sanctissimi viri, qui & multum me amavit, & plu-
rimum doctrina iuuit: cuius unius operā, hac nostra
inter nos amicitia, qua nihil mihi dulcius, arctissi-
me firmata est. In recentissima mea vigent memo-
ria crebri illius mecum instituti sermones, de reli-
gionis, de reip. & statu, & motu, de literarum recto
cursu, de te, de tua singulari humanitate & doctri-
na, de eo eius consilio, quando nos coniunctis literis
nostris, te ad Aristotelis explicationem concitare
voluimus. At silebo, ne dolores & augeam meos, &
non minuam tuos: quanquam in malis, malorū eti-
am refrigeratio, in sinu & sermone dulcissimi amici
nonnihil consolatur. Vale in Christo Iesu. Satis est si
intelligam te has recepisse, & cum satis otij & lax-
amenti,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
amenti, à grauioribus rebus nactus fueris, vel bre-
uissimas literas tuas, de tuo Aristotele, Æschine,
& Demosthene loquentes, omnibus illis Turcicis,
Papisticis, Italicis, &c. antepono. Si quid fuerit in
Montij nostri literis, tecum communicabit. Iunij
18. 1551.

ROGERVS ASCHAMVS
Ioanni Sturmio.

S. Plus & nostra amicitia, & tua humanitati,
quam mea verecundia tribui, ornatissime St.
cum literis meis superioribus ad Montium nostrū
scriptis declararem, quā essem ego cupidus, ut
Æschines & Demosthenes, in nobilissima virgi-
nis Iana Graia nomine apparerent. Neq̃, tum qui-
dem ignarus fui, quā operosis implicatus esses ne-
gotijs. Si quod peccatum ergo fuerit, fuisse nullum
spero, assignabis Montio nostro, qui de diuulgatione
illarum orationum paulo antè ad me scripssisset. Nā
quod tu vis, maxime probo, & id tamē scripsi, quod
ego unice opto: Opto enim te, aliquid dedicare le-
ctissima virgini, tui semper (quod ego noui) & tuo-
rum studiosissima, cuius est cultior animus doctrina
Platonis, & eloquentia Demosthenis: quam fortu-
na illustrior, aut regio genere, aut accessione am-
plissima quidem, sed luctuosissima hereditatis, cla-
riss. Ducis Suffolcien. auūculi materni Iana Graia,
qua

qua eius nunc facta est heres ex parte dimidia. Et
semper mihi ante oculos versatur spectaculū illud,
cum offendi clariss. virginem legentem Phædonem
Platonis, de qua re, opinor, tibi aliquando scripsi.
Et quorsum hac? minimè, mi Sturmi, ut tibi in hac
aut vlla re velim esse molestus, sed ut ostendam,
cum diu fuerim utriusque vestrum amatiss. quàm
vestra etiam mutua, inter vos amicitia coniun-
genda, nunc quoq. sum studiosus: amicitia, nec tibi
dignior adiungi, nec illa optabilior offerri potest.
Scripsi ad D. Chæcum in gratiam Toxite nostri, &
id perstudiose: scribam etiam, si ita vis, ad Do-
minum Pagettum: si in Anglia essem, multum na-
uarem, & aliquid perficerem. Rumores Turcicos,
Parmenses, Saxonicos, fusè perscriberem, nisi qui
has perfert literas, communis noster amicus, opor-
tuniùs ea omnia explicaret. Vter mansurus lega-
tus, an uterq. abiturus, quid certi habemus, Mon-
tius noster referre potest. Hieronymus Vuolsius
præficitur bibliotheca Fuggerana. Impetraui à
Fuggero scriptum Æschinem cum commenta-
rijs, sed librum non dum inuenire potest Vuolsius:
incidi in commentarios Simonis Grinei in secun-
dum librum Rhetor: Aristotelis, curo mihi descri-
bi, sunt enim mea opinione, eruditi: si intelligam te
ita velle, mittam ad te, quanquam puto heredes
Grinei, qui apud vos sunt, & hæc, & multa alia
scripta illius viri habere. De recuperata valetu-
dine

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
dine tua, cupidissimè aucto scire. Vale in Christo
Iesu. Saluta quæso Ioann. Sleidanum, Valentinum
Erichraum, & nostrum Michaëlem Toxitem.
Augusta Vindel. xxi. Aug. Anno. Do. 1551.

ROGERVS ASCHAMVS
Ioanni Sturmio.

S. Nihil libentius facio, quàm scribo ad te, orna-
tissime Ioan. Stur. libentissime verò hoc tempo-
re, cum intelligerem, hunc clarissimum virū Ioan:
Halesum, Argentinam proficisci. Non dubito, quin
tu scias, qualis hic vir sit, ex frequenti Montij no-
stri sermone: & credo, nō ingratum tibi fore, pauca
quoq; ex me audire. Doctrina verissima religionis
Christi optimè institutus est: disciplina morum ut
assiduus custos, sic censor valde grauis, taciturnus,
pauloq; grauior natura, ut multi putant, consilio, ut
ego iudico, cum eo nemo tamen sit, in omni huma-
nitatis ratione, apertior, ac faciliior. Omnium rerum
Anglicarum peritissimus, in quibus tractandis, hos
multos annos cū summa prudentia, diligentia, ab-
stinentie laude, versatus est. Itaq; mi Sturmio, si no-
strorum hominum etiam principum qui sunt sen-
sus & ingenia, & rerum nostrarū his superioribus
annis, unde tot motus & conuersiones extiterunt,
scire cupis, nemo profectò fuit omnium, qui mores
hominum melius nouerit, qui certiores causas pru-
dentius

deutiùs prouiderit, aut difficiliora euentu, pro sua parte capeſcenda, fortiùs prohibuerit. Literarum amore ſummo, cognitione verò præclara imbutus eſt : Quæ eius laus eò maior exiſtit, quòd non ex quietis Academiarum fontibus, ſed inter medios Anglicos turbulentos fluctus, peruiam Latinæ linguæ perfectam, Græcæ mediocrem, Italicæ abſolutam, Gallicæ aliquam, & veſtræ etiã Germanicæ nonnullam exhauſerit. Et ad hæc omnia, eſt mi Sturmi, & tuæ excellentis doctrinæ admirator ſummus, & ætiori conſuetudine tua fruendi cupidiffimus. Libros tuos auidè legit, & ſermonem de re mecum frequentiffimum habet. Cogit auit adire Italiam, ſed totus traductus in admirationem eruditionis tuæ, tuiq; amorem, Argentinam repetit. Digreſſum hunc eiùs à nobis agerrimè fero, ſed triſte hoc deſiderium eiùs ſolabitur frequens cogitatio veſtra inter vos amicitia, quam ego gaudebo eſſe ſummam, ut non tantum ipſe doleam propter ſuauiſſimum uſum eiùs mihi ereptum, quantum gratulor utriq; veſtrum, utriuſq; & gratam & incundam coniunctionem. Cùm veſtra notitiæ conſuetudo & vetuſtas acceſſerit, tum hæc omnia, mi Sturmi illuſtriora, quàm à me prædicantur, apparebunt. De immani & mutua crudelitate, quam Turcæ Hungariq; inter ſe exercent, de expugnata Tripoli, de mari infero uniuerso, Turcicis terroribus circumfuſo, de vaſtationibus Pedit-

mon-

EPISTOLARVM. R. ASCHAMI
montanis, de summo motu belli inter Hispanum &
Gallū non ampliùs expectato, sed representato, de
legatis vtrinq; domum missis, & quicquid delirant
reges plectuntur Achini. De fortitudine & con-
stantia Parthenopolitarum, de calamitosa conuer-
sione religionis in hac vrbe, de mœore huius po-
puli, & eius constantia, & aucto odio in falsam do-
ctrinam, de multis alijs rebus longissimum tecum
instituerem sermonem, si non hac omnia Do. Ha-
lesius oportunius sermone. quàm ego scriptura, tibi
fussissime declaret. Si Caesar, Spira subsidat, uti hic
rumor percrebescit, libenter visam Argentinam:
interea, si nihil scribas, quanquam literæ tuæ sunt
exoptatissimæ semper mihi, nihil displicebis tamen:
plus enim faueo laborioso tuo otio, quàm, ut velim
tibi vllō modo esse molestus. Et quam gratum est
tibi, ut ad me in quadam epistola scripsisti, me tam
constantè amare te, sine offensione etiā silentij tui,
quanquam tu non siles quidem, tam mihi quoq; est
iucundum, quod in eodem loco scribis, te aliquan-
do effecturum, ut intelligam, te non pigrum fuisse.
Gratulor immortalī laudi Verterorum, quòd tuo
consilio, & eorum merito, tecum in tuo Rhetorico
Aristotelico colloquuntur. Tu enim hoc modo effi-
cies, ut nomen huius familia, non solū nobilitatis
sed virtutis & eruditionis insigne posteris esse vi-
deatur. Exēplum Verterorum vsurpauī & ego, &
in multis literis meis, ad excitandum nobilitatem
Angli-

Anglicanam, ad idem studium & similem laudem. Cum adhunc locum venissem, ecce tibi haec litera mea, satis impudenter ut solent, & fortasse nimis impudenter, à me visa sunt querere, ecquid illis, de more mandem ad te de Aristotele, de Æschine, & Demosthene, de Analysi Ciceroniana, &c. Substiti tacitus, & quanquam suauiter mecum ridens, nonnihil tamen reprehendi superius factum illarum, quod non solum hac omnia abs te impensè rogassent, sed nimis importunè flagitassent. Comemoravi varias & multiplices tuas occupationes, & quantis oneribus premerere iam rerum susceptarum: ostendi te, pro tua prudentia, notare illarum non nimis verecundum os, quanquam id, pro tua humanitate minimè significares: Conticuerunt statim rubore suffusa, atq; si post hac, mi Sturmi, me insciente & imprudente, pergant porro tibi esse molestæ, intelligant te esse iratum, & eas tibi fecisse eum stomachum, de quo, ipse suauius scribis ad Iulium pontificem Nuburgensem. Sed taceo & ipse, ne iustius mihi, quam meis literis irascaris. Vides quantum tribuo amicitie nostræ, apud quem quasuis etiam ineptias meas, confidentè promere audeam. Sed, ut quod sentiam, loquar, mi optatissimè Sturmi, quanquam fateor me magno teneri desiderio, (teneor quidem maximo) rerum à te susceptarum, & iam institutarum, & sedulo etiam superioribus meis literis laborabam, ut nobi-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
nobilissima virgo Iana Graia, scriptis illustrare-
tur tuis, scias tamen eò hac omnia spectare, ut ego
nihil aliud optare velim, quàm quod tuo iudicio,
instituto, otioq; maximè conuenire videatur. Vale
in Christo Iesu. Augusta xxvii. Septembris. An-
no Dom. 1551.

ROGERVS ASCHAMVS
Ioanni Sturmio.

S. P. Din, & id auide expecto, nunc penè necessa-
riò requiro literas tuas, Ornatissime Stur. Ex
Anglia enim ad me scribunt certi amici mei, Pe-
trum Ramum nescio quid scripssisse contra meas
tuasque literas, per te Argentorati impressas. Scis
tamen optime Sturmi, quid ego in alijs literis meis
de Ramo scripsi ad te, quantum ego illius ingenio,
doctrina, & etiam instituto tribui, quòd existima-
rem eum ineptos & frigidos aliquos Aristotelicos
potius conscindere, quàm ipsam refutare Aristot-
elem. Scis etiam nisi tibi e memoria excidit, aut
mea scissa sunt litera, quantũ ego Petrum Ramum
ante posui fratri illi Ioach. Perionio, cuius ego ri-
debam *** Ciceronianos contra M. Buce-
rum, & P. Melanchibonem ineptè cõsutos, & ma-
le concinnatos, cum putarem Ramum rectè senti-
re de Christi doctrina, & hoc modo his tempori-
bus, & eo loco, suum consilium regere, studium
tamen

tamen declarare, scribendo contra eos, quos animaduertit intendere se apertos aduersarios in veram religionem. Et hoc meum de Ramo iudicium, postea Augusta, noster Hieronymus Vuolfius, qui Lutetia fuit, verum esse confirmauit. Et in illis etiam literis meis, quanquam licentiam oris reprehendi, neque nunc probare volo, ingenij tamen & doctrina laudem, & aperte tribui, & tacite quoque comprobauit illius institutum, meis verbis insequentibus, cum dico me existimare praeclaram Aristotelis doctrinam, & minus ornatam videri, & magis obscuram esse, quam ut multorum in eo possit, vel studia allicere voluptas, vel labores compensare utilitas, quia vbius ferè docetur, sine accurata exemplorum appositione. Nosti etiam quomodo ego requirebam, ut ad omnem artis cultum, imitationis etiam vsus adhiberetur, ne cursus studiorum, vel obscuritate inutiliter impeditus, vel erratione licenter abductus esse videretur. Ex animo profecto faueo Ramo, & si ita res est, doleo illum reicere meam amicitiam, & suspicor certos Anglos Cantabrigia, qui nonnihil religione à nobis discrepant, eandem ob causam Ramum in nos inflexisse, ob quam ipsi, relicta Anglia, Lutetiam concesserunt. Sed quomodocunq; res cecidit, de me minus laboro, de te minus miror: Nam ut hoc verissimè, sed apud te dicam, mirum est illius cerebrum, qui nullos

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

los alios quos exagitet, sibi proponit, prater Aristoteles, Cicerones, Sturmios. Inuidia non solet suscipi, nec ulla inimicitia geri cū mortuis, sed fortasse, quia hoc etiam docet Aristoteles, maluit Ramus inauditum & inhumanum consilium sequi, quàm non in omnib. pugnare cū Aristotele. Contra morem autem & consuetudinem suam facit Ramus, qui me petit hominem obscurū, qui an essem nunquam auduisset, absq; te fuisset. Sed hoc cōdonandum est eius agroto animo. Nam, agroti ut semper reiiciunt optima, sic cum nunquam requiescunt, resiliunt ad extrema. Neq; miror neq; multum agere fero, si ego displiceo, Ramo, cui Aristoteles, Cicerones, Sturmij placere non possant. Urgebit, credo, & maiori impetu in te irruet Ramus, cum intelliget te inuentionem, quam ille remouet à sua schola Rhetorica, ad artem dicendi imprimis referre, & actionem, quam Ramuli isti *** faciunt, verè te quidem & cum Aristotele & eruditè, in exercitatione potius quàm in doctrina collocare. Sed ego Rami consilium intelligo, ^{plurimè} esse non vult ne videretur sequi Arist. Si hoc factum est à Ramo, tu oportune scire potes, & prudenter statues, quod consilium nobis ineundum sit. Tu fortasse aliquando auduisti à D. Halesio, me aliquem esse arcu & sagittis, & esse etiam non magna statura hominem, quid ergo impedit quò minus ego tanquā Teucer clypeo tectus Sturmiano, aut arceam aut

contemnamiſtus iſtos Rami. Potes in Nidruſiano tuo ſermone, apto aliquo loco, vel tribus verbis, & illius refutare inſolentiam, & meum purgare conſilium, cum ego non eo animo quicquam ſcripſi, ut publice conuellerem Ramum. Sin magis placebit tibi ſilentium, & id quoque inprimis placet mihi præteribo ergo ſilentio hoc tempore hunc ſermonem, & referam me in incundiffimam illam cogitationem, quam indies uſurpo, legens tuum Nidruſianum ſermonem. Sed ecce illa ipſæ cogitationes, verecundia perſuſa recondunt ſe iterum, & pudentes tuum verentur conſpectum: at ſtultie quidem faciunt, cum is ſit noſter inter nos amor, qui nec inſidias adulationis cum ſuſpicionem metuit, nec apertam & liberam veritatem propter ruborem, repellit. Caterum, quanquam cupiunt quidem educi, tamen non poſſunt iſtæ cogitationes meæ, ſed alio tempore & loco ſe hoc facturæ recipiunt. Interim ſæpe mecum mirantur ipſam libri ingreſſionem tam expectatam inſtitutam, tum acceſſum ad cauſam tam mature abſ te factum. Idoneas perſonas, Sapidum, ut ſuſcipiat cauſam naturæ, quia poeta eſt, ut difficilioreſ proponat doctrinæ quæſtiones, quia & gravis & pereruditus eſt: Veriſeros fratres, & cupidos audiendi, propter ſtudium, & verecundos ad interrogandum, propter ætatem: Quibus magno iudicio abſ te tribuitur verborum explicatio. Quo in loco ſi ego in Nidruſiano tuo, intereſſem veſtro ſermo-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

ni, nonnihil inuarem illorum pudorem, nam plura
 de coniunctione utriusque lingua abs te, summo in
 utraque lingua artifice, sciscitarer propter meam
 imperitiam, & frequentius te ob eam causam in-
 terturbarem propter meam impudentiam: Et nisi
 plurimum amarem nobiles Verteros, optarem eos
 (istos certe nouem dies) ob eam ipsam rem, aut
 minus eruditos, aut magis impudentes existere.
 Atque hoc loco, mi optime Sturm, videris mihi
 suauiter irridere stultias istas meas & inanes co-
 gitationes, sed me aut stultum ferre, aut amicum
 non agnoscere debes. Cerasi tua anteponuntur, meo
 iudicio, platano Crassi, quia imitatio illa in Cicero-
 ne, mea opinione, non satis tegitur: & hic, credo, me
 Ramus laudaret, quia aliquid in Cicero-
 ne audeo. Iuve, mi Sturm, recteque reprehendis
 Theologorum errorem, qui non explicant partes co-
 cionis, quae ab illis distributae sint. Et quanquam te
 maxime hortari cupio, ut hos nouem libros quam
 celerrime perficias, quia tamen minus tribuo meo
 desiderio, quam tua laudi, quae parietur tibi immor-
 talis, ex confectioe horum librorum, propterea
 te potius maturare hoc opus, quam properare ullo
 modo cupio: sic tamen, ut hoc semper ob oculos pra-
 fixum intuearis, quod in concionatoribus soles re-
 prehendere. Sermo ille tuus institutus de auctori-
 tate legum, de iudicum officio, quo contineri debent,
 supra modum mihi placuit, quanquam si omnia,
 qua

qua mihi in hoc sermone prima diei placet, tibi fusè explicarem, librū potius quàm ad te literas scriberem. Grempiū illum Argentinensem Auguste libenter vidi, sed aliterum illum Grempiū Sturmianum, multò libentiùs audirem, nec dubito quin ille vir grauissimæ res horum temporum, non aliter quàm Lælius, Philus, aut Scipio quidam pertractaturus est. Locus nunquam tibi aptior dabitur, mihi St. explicandi grauissimum tuum consilium, & iudicium de rebus istorum temporū, Turcicis, inquam, Italicis, Gallicis, Germanicis & Anglicis, & fortasse hoc modo multò commodiùs, quàm si certum aliquod opus de illis rebus instituissem. Multum amo Phil. Verterum quia te amat, & studia literarū colit, & nobilissimam suam familiam splendore etiam literarum illustriorem facit, sed plus amo quia ipse tam cupidus est audiendi te fusiùs dicentem de Christi religione, & te hortatur, quod ego quoque efflagito, ut creberrimum semper longissimūq; sermonem semper de Deo eiusq; doctrina reliquo colloquio tuo annectas. Et soleo te antepone omnib. ætatis nostræ hominibus, cum de quauis re sermonē instituis, sed te tibi quidē præfero, quoties de Christo loqueris. Et æquum est, ut is qui tibi, seorsim præceteris, summam doctrinam largitus est, abs te, præceteris, vicissim dono suo, luce ingenij tui illustretur. Nec te credo, aliter indicare, quàm ego ad te scribo: sed fortasse molestus tibi sum longo meo

F.ij.

ser-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
sermone. Atq; cum ipse cupidissimus sum longissi-
mi sermonis literarum tuarum, prolixior esse vo-
lui. &c. Hala Tirolens. xxix. mensis Ianuarij. An-
no. 1552.

ROGERVS ASCHAMVS
Ioanni Sturmio.

S. P. Non ego scribere, sed tu facilius cogitare
potes, Ornatissime Ioan. Sturm, quam libenti
animo ego Argentinam accessi, & quam inextinguibili
desiderio illic te non reperi. Libenter peragravi
Germania magnam, & Italia aliquam partem:
Sed nihil in tota hac peregrinatione, cogitatione
mea aut incundiori, aut frequentiori exoptabam,
quam aliquando videre Argentinam quidem, sed
potissimum in suo Nidrusiano, meum Sturmium.
Cogitabam ego, longo sermone, tuto, & solitario, in
tuum sinum infundere, quomodo, his superioribus
temporibus, in hac aula Casaria, singula res gesta,
veri excitati sermones, ficti tactati rumores fue-
runt. A fuga enim Oenipontica, ad hodiernum di-
em, memoriam singulorum dierum continenti orde-
ne conseruari. Risses, audiens me narrare, quanto
metu, Villaci secundo Iulij, imo longe maiori, quam
Oeniponti 19. Maij, & vniuersi nos tacti, & sin-
guli ferè disiecti, & ad fugam effusi sumus: Quem
terrorem reuera Pan aliquis, aut Nympha ex Al-
pibus

pibus in nos immiserunt, inanes autem, & rumores de Turcis, & suspensiones de Venetis nobis attulerunt. Hec & multa alia tibi narrauissem, & a te quoque plurima, quæ aliis in locis, sed in eisdem perturbatis temporibus, gesta sunt, accepissem. Sed istam iacturam aliqua ratione, alias fortasse resarcire possumus, illam verò ego non queo redimere, quam feci spei mei interueniendi tum temporis eruditissimæ illi disputationi Nidrusianæ, id quod ego ineptie credo & molestè, sed cupide scio & familiariter fecissem, præsertim cum puto me potuisse incidere in illum diem, qui sermoni tuo, cum Grempio instituendo, assignatus est. Antonius & Philippus, tam veri Nobiles quam Germani fratres, præsentissima sua humanitate, non nihil leuauerunt meum absentis tui desiderium: ostenderunt mihi secundum librum, atque profecto gratulatus sum more atque negotiis Grempii, & in eo loco, opinor, video tuum consilium, certè multum probo tuum iudicium, quod Grempium, ni fallor, reseruas ad fusissimam, explicationem earum quinque rerum, de quibus potissimum, in omni repub. grauiissima deliberationes instituuntur. Si hac præsens audiuissem, & ex ore viriusque vestrum, præsentibus auribus meis, summa consilia, & illustria exempla, non præscorum solum, sed potissimum nostrorum, imò istorum & principum & temporum excepissem, putassem me non minus felicem

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

cem esse, quam video illos praeclaros viros fuisse, qui apud Platonem, & Ciceronē, huiusmodi sermonib. interueniunt. Credo te, mi St. & quantum audeo, te hortor comparare, & instituere totum hoc opus, non tam ad eruditissimas praeceptiones, quam ad ciuile horum temporū & morū vsum. Omnia tibi suppetant, purissima religio, rarissima tempora, partium meliorum studiū, rerum experientia, principū notitia, vsus, iudicium, eloquentia, omnia profectō summa. Quid volo, tu vides, & quid potes ego intelligo. Quantum debes verae religioni, causae meliori, patriae libertati, aliorū iniuria, tuo etiam stomacho, atq; omnium bonorum desiderio tribuere, meo consilio, non leuiter aestimabis. Vides quō enectus sum, mi St. & fortasse mirari vis, quo iudicio hac requiro in explicatione praeceptorum Rhetoricorū: eo ipso profectō iudicio, quo ipse vsus est, qui suum amicum rogauit, ut in se ornando, omnes historiae leges negligeret. Et eō rectius, in hac causa, me sentire puto, quam ille ipse intelligendi dicendiq; praeceptor, quod is nonnihil se amare, ego ad summam amici laudē, ad praesente maximum vsum, ad posteram & nunquam interituram admirationē omnia referre videor. Vereor, mi St. stultus tibi videri, ineptus atque insolens, in toto hoc loco, si non quantum semper censure tuae prudentiae ego soleo tribuere, tantum nostrae amicitiae, cū ad te scribo, putarem: abs te concedi. Sed pergo ad alia. Est hic Spira una nobiscum clariss.

clariss. vir D. Marcus Antonius Damula, Vene-
tus legatus ad Casarem, tui studiosissimus, & mei a-
mātissimus, multiplici doctrina, linguarum peritia,
& usu magnarum rerū, quibus, in insulis & reliqua
Venetorum ditione, summa cum laude prudentie
& abstinentia præsuit, mirifice excultus. Ego ab illo
multa audio de Contareno Bembo, & Sadoletto, &
ille vicissim saepe à me perquirat de Stur. Aiebat
mibi, se misisse ad te donum, cum esset proximè Ar-
gentina, & maxime indoluisse, quod tum caruerit
expectata consuetudine familiaritatis tua. Rogavit
me, ut aliquam diligentiam, in suo studio erga te
declarando, & te, nomine suo, officiosissime salus an-
do, adhiberem, & nisi hoc tempore in lecto infirmus
decumberet, hunc meum mihi sanè pergratum la-
borem, suis ipse literis longe gratiorib. leuauisset.
Intelligat queso proximis tuis ad me, aut si vis, ad
illum literis, & me memorem, & te gratum exi-
stere. Accessione præclara amicitia, nullas opes præ-
clariores esse duco. Rogavit me, ut cras ad se ve-
nirem, & mecum adducerem Rhetoricum tuum
Aristotelicum, ut illo dulci sermone acerbos dolo-
ris sui aculeos, quibus pungitur, veluti ablinere-
mus. Atq; cum ego libenter legam, & ille auscul-
tabit auidè, uterq; profectò gratissimam tui memo-
riam usurpabimus. Vide quam prolixus sum, mi
Sturmi, quoties ad te scribo, quod facio, vel quia te
plurimum amo, vel quia tecum loqui videor, vel

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

quia te ad longissimè scribendum elicere cupio. Cū
 essem Argentine, putabam me veterem Spartam
 videre, exceptis vestris fortissimis mœnib. & mul-
 ium laudabam Laconicam illam & frugalitatem
 in victu, & tristitiam in vultu, mores simplicitate
 rustica potius horridos, quàm ad versutia lenita-
 tem comparatos: animos quidem magnos, sed eos
 quidem Laconico more valde cunctantes. D. Lega-
 tum scias tui esse studiosissimum, qui sic in Angli-
 am de te scripsit, ut nec melius nec aliter ego ipse
 exoptarem. Quando ad illum scribis, scribe dilige-
 ter, nam inter omnes Anglos, neminem reperi, qui
 quod prudenter & erudite scriptum est, aut aestimet
 grauiori iudicio, aut accipiat gratiori animo. Tox-
 ites noster fuit nobis longe gratissimus, quem olim
 eruditum virum ex lueris, nunc optimum homi-
 nem ex consuetudine & moribus facile esse iudi-
 co. D. Legatus, credo nunc tibi rescribit ex illis spe-
 ro literis, plura intelliges. Saluta quaeso, Nobiles il-
 los fratres, Anthonium & Philippum Vert. Vale in
 Christo Iesu. Spira. xx. Octob. An. 1552.

ROGERVS ASCHAMVS

Ioanni Sturmio.

FActum est hoc longum, & duorum annorum
 scribendi intervallum, non voluntate mea, non
 obliuione tui, non neglectione officij, clariss. Io. Stur.
 Nec

Nec sane ulla defuit mihi vel scribendi materies,
vel mittere facultas: sed rerum, non quidem publi-
carum conuersiones & communia tempora, at pri-
uatarum difficultates & propria negotia, impedi-
mento mihi solummodo fuere. Nuptias meas intel-
ligo, de quibus ad te allatum est: quas homo tur-
bulentus, irritas facere summo opere contendebat.
Sed sententia iuris, & equitate cause mea hic ho-
mo fractus est, & omnia mea rite explicata, & ex
animi mei sententia constituta sunt. Itaque, quod
commissum est hac nimis longa scribendi intermis-
sione, literarum crebritate deinceps libenter repe-
nam. Et ecce tibi percommode, Ioannes hic Me-
tellus, vir doctiss. & tui studiosiss. instat & urget
ut scribam ad te. Nam repetens Italiam, Ar-
gentoratium cogitat, tui solius salutandi & conue-
niendi gratia. In Angliam venit, comes itineris,
& socius consiliorum Anthony Augustini, quem
Papa Iulius. iij. ad Reginam nostram superiori
anno nuncium legauit. Hi duo Anth. August.
& Ioan. Metellus interlocutores sunt in eo libro,
quem Hieronymus Osorius Lufuannus, Ciceronia-
ne, id est prudenter & disertè conscripsit de gloria.
Ut amplectaris Ioannem Metellum, tam erudi-
tum virum tam studiosum tui, & mei valde aman-
tem, non opus est, ut te rogem. Scio enim quod hu-
manitas tua efficiet, ut mihi Metellus literas, &
longas, & gratiarum plenas scribat. Ex sermone

F.v.

Ioan.

EPISTOLARVM R. ASCHAMĪ

Ioann. Metelli omnem rerum Anglicarum statum
intelliges, ab eo qualis sit, Nobilissima D. mea, D.
Elizabetha, quam ipse meā operā alloquutus est.
Quantum illa praestat, græca, latina, italica, & gal-
lica lingua, imo quæ rerum cognitione, & quā do-
cto & intelligente iudicio prædita sit, ipse tibi fuisse
enarrabit, ut vel Metello teste planè cognoscas, ni-
hil unquam à me affixum fuisse eius laudibus. Sed
hec & multa alia ab ipso Metello. Nunc pauca de
me, meisque rebus. Quantum debeo tibi mi Stur-
mi, mi optatiss. Ioann. Sturm, pro illis literis quas
Pagetto, in meam gratiam scripsisti, non præsentem
litera declarare, non fortuna mea compensare po-
terunt. Efficiam tamen, Deo volente, ut posteri-
tas intelligat, amicum fuisse & Sturmum valde
gratum, & Aschamū non immemorem. Quæ mihi
superiores reges Henricus & Edu. concesserunt, ea
non solum integra restituta, sed conduplicata om-
nia sunt. Factus sum etiam regi & regina secreta-
rius pro lingua latina. Quod munus, ut me Chri-
stus amet, non commutarem, si quævis mihi alia pro
arbitratu meo viuendi optio proponeretur. Step. E-
piscopus Vin. summus Angliæ Cæcellarius, summa
humanitate atq; favore me complexus est, ut para-
tior fuerit Pagettus nè in me cōmendādo, an Vin.
in me tuendo atque ornando, facile diiudicare non
queam. Non defuerunt, qui cursum beneuolentia
illius in me conati sunt impedire, religionis causa,
sed

sed nihil profuerunt. Itaq; plurimum debeo *Vini*.
humanitati, & libenter debeo: Neque ego solus,
sed multi etiam alij experti sunt illius humanita-
tem. Cogitabam & id sæpè, agere cum eo de tuo
præclaro opere *Analytico*. Scio enim eum ita faue-
re studijs literarum, ut plurimum pollicear mihi de
illius largitate. Et si tu ita velis, ad me q; scripseris
mentem tuam, rem libenter, & uti spero, feliciter
tentabo. Nihil incommodi erit in hac re, mea certe
opinionem. Gratias ago tibi summas pro tuis ad *Pa-*
gettum literis: in quibus tam gratum mihi fuit, tui
de me iudicij testimonium, ut longè optatior mihi
sit voluptas, quam capio ex tua benevolentia, quàm
esse possit vlla commoditas, qua proficiiscitur ex *Pa-*
getti beneficio. Sed de his aliàs & fusiùs. Reveren-
dissimus Cardinalis Polus valdè humanus est, &
haud scio an quisquā Italus, eloquentia laude, cum
eo comparari queat. Me vitur valdè familiariter.
Hac ætate cum apud eum pranderem, incidens in
sermonem de eruditis viris huius ætatis, honorificā
tui mentionem fecit. Tum ego, de tuo *Analytico*
opere, de *Rhetor: Aristotelico*, pro nostro amore, &
meo de te iudicio libenter & copiosè, ille verò pro-
bauit valdè institutum tuum, postquā ego loquutus
sum de ratione hac & facultate *Analytica*, qua
non in conquisito literarum ordine, sed naturali re-
rum compage cerneretur. Et palam & ingenuè af-
firmabat in te fuisse, nō solum magnam doctrinam,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

& raram eloquentiam, sed moderationem etiam
atque iudicium. Querebat porro à me, an quic-
quam ego unquam vidi de libris Ciceronis de re-
publica. Aiebat se semel. 2000. aureorum con-
sumpsisse, mittendo certo quodam homine in Polo-
niam, qui eos libros perquireret: quorum illic inne-
niendorum spem quidam ei fecerat. Ego statim nar-
raui, quid tu ad me olim de illis libris: Et rogauit,
ut ad te scriberem, ut sciremus, ecquid ne certi de
illis libris. Valde sollicitus sum de quinque Rhetori-
cis libris, quos Verteri fratres, uti scribis, secum in
Italiam deportarunt. Eo sum securior, quò aman-
tiores tui eos esse scio, valde tamen anidus sum sci-
endi, quid sit illis libris, & quo progressus es in re-
liquis: Et an mutares consilium introducendi me
in eum sermonem, quod amantèr potius quàm
prudenter à te factum esse iudico. Sed nihil opta-
tius mihi accidere potest, quàm nostri inter nos a-
moris, tam præclarum posteris etiam extare testi-
monium. Omnia præclara in primo & secundo li-
bro, (eos tantum vidi) sed te ipsum superas, quando
digrederis, ut in illis insignibus locis, de vite bre-
uitate, & temporis habenda ratione. Cuius ego tres
dies permansi Argentina, valde credite erit nos
incidisse in varios sermones, de Aula Caesaris, de
belli pacisque temporibus, de ratione studiorum, & non
consumpsisse totum illud tempus, in subtilibus de ipsa
arte disputationibus. Et illa apud Platonem po-
tissimum,

tissimum, & Ciceronem etiam tu ⁱⁿ ~~in~~ superant,
 mea opinione, ipsa tu ⁱⁿ ~~in~~ Sed ineptus ego qui
 hec ad te, ast omnia assignabis libera nostra ami-
 citia. De uxore quod cupis scire, vultu valde re-
 fert materiteram suam D. R. Vualopi uxorem.
 Et habeo talem uxorem qualem Ioann. Sturmio
 Rogero Aschamo libenter optaret: nome est Mar-
 garetta, dies nuptiarum fuit primus Iunij mensis
 1554. si quid vel in illo nomine, vel illo die leti o-
 minis insit. Si aues scire, quidnam rerum ago in
 Aula, intelligas nunquam mihi magis optatum o-
 tium concessum fuisse in Academia, quam nunc est
 in regia. D. Elizabetha & ego una legimus græce
 orationes Aschinas & Demosthenis ~~de~~ ^{de} ~~regia~~.
 Illa prælegit mihi & primo aspectu, tam sciēter in-
 telligit non solum proprietem lingua, & oratoris
 sensum, sed totam causæ contentionem, populi sci-
 tia, consuetudinem, & mores illius urbis, ut sum-
 mopere admirareris. Sed hæc melius a metello no-
 stro, qui aiebat se pluris facere vidisse illam, quam
 vidisse Angliam. Siquis amicis tuus Optatiss. St.
 quicquā negotij habuerit expediendum in Anglia,
 vel apud Regiam Maiestatem, vel apud D. Can-
 cellarium, scribe tu ad me, & intelliget amicus
 tuus, quātum Aschamus Sturmio suo tribuendum
 esse iudicat. Si unquā enim vel tibi gratum quic-
 quam, vel tuis commodum vllum facere possum, si
 non dixeris, infferis, mandaueris, ingratum te esse
 indicabo.

EPISTOLARVM. R. ASCHAMĪ

indicabo. Sed oblitus sum penē illius rei, de qua in-
 primis ad te scribere volui. Liber Cardinalis Poli
 de unitate ecclesie, hoc anno impressus Argentina
 peruenit ad manus illius. Ille ipse ostendit mihi li-
 brum. Est hic cum Cardinale quidā patricius Ve-
 netus D. Priulus electus Episcopus Brixie, valde doctus
 in omni genere literarum, & vir perhumanus, cu-
 ius frequentem mentionem faciunt in suis epistolis
 Bembus & Sadoletus. Hic perquisiuit à me, an nō
 putarem præfationem Vergerij præfixam libro Poli
 à te fuisse scriptam. Aperit affirmabam, non solum
 illius stylum, longissime discrepare à tua scriptione,
 sed tale etiā factum, valde abhorrere à tuo animo
 & cogitatione. Noli hoc te ignorare. Si non ter-
 tiana febre iam correptus essem, intervallum scri-
 bendi duorum annorum, harum literarum proli-
 xitate compensarem. Sed huic breuitati ignosces.
 Metior enim tuam voluntatem, meis cogitationi-
 bus. Nam omnes literas, quas tu scribis, nimis bre-
 ues esse puto. Saluta omnes nostros, & integerr-
 mum virum, D. Ch. Montium, cuius causa, si ali-
 quid possum in Anglia, sentiet me & amicum &
 diligentem. Est Argentina iuuenis quidam An-
 glus, Thomas Lakin, quem ego diu amavi, saluta
 queso & complectere mea causa. Saluta D. Slei-
 danum, D. Erythreum, & imprimis meum suavis-
 simum Michaelem Toxitem, cuius longum silen-
 tium summam admirationem mihi attulit. Si deest
 mate-

materies scribendi, nihil prius cupio, quàm scire ex
 illius literis cursum studiorum & scriptorum Ioa.
 St. hoc superiore biennio. De Thalassio tuo in An-
 gliam mittendo, vel toga Romana, vel Attico pal-
 lio, vel Dorica veste induto saepe cogito, & libenter
 expecto. Postremo, ego te, & mea tuam uxorem sa-
 lutat. Vale & rescribe. Grenouci. Sep. 14. 1555.

ROGERVS ASCHAMVS

Ioanni Sturmio.

S. P. Quid hoc est mi Stur. Michael Toxites, iam
 communis amicus, iam optatus Tabellarius, i-
 stinc huc sine tuis ad me? An Cocus, an Halesius,
 an quisquam Anglorum omnium, aut tui studio-
 sior, aut tuarum literarum avidior quam ego sum?
 Ast videor audire te contrà, hem mi Aschame?
 Tu mecum silentium scribendi expostules, qui nè
 aliquid quidem literarum hoc triennium ad me?
 Et tota hac mea tecum expostulandi ratio, non ira-
 cunda, non obiurgatoria, sed insidiosa prorsus, & à
 me, data opera, subornata est. Verebar enim ne tu,
 quod iure quidem poteras, priores de taciturnitate,
 expostulandi partes occupares. Sed valeant ista,
 iam verè & aperte scribam mi St. non voluntate
 mea, nō obliuione tui, non neglectione officij, factum
 est hoc tam longum scribendi intervallum. Non
 quia deerat mihi, vel scribendi materies, vel mit-
 tendi

2 EPISTOLARVM R. ASCHAMI

rendi facultas, iam diu nostra conticuerunt literae.
Sed cum istam causam à me audies, non iram ti-
bi, & stomachum contra me, sed dolorem & maestitiam pro me, quem scio amas, commovebo. Hos
quatuor proximos superiores annos, ita continen-
tibus febribus correptus sum, ut una vix me un-
quam reliquerit, quin etiam altera statim su con-
sequuta. Atque, si non omnes salutaris mee opes, istis
nec ingatis febribus sunt fractae & conuulsa,
ut iam corpus meum omne, febris illa hectica oc-
cupauerit: cui medicorum filij, allevamentum al-
quando, remedium solidum nunquam possidentur.
Iam, qui sunt veri amici, & inter eos certissimus
amicus meus Ioan. Halesius, crebro occurrunt mi-
hi lugubre illud Thetidis ad filium apud Home-
rum carmen Il. 1. *ἰτεῖν τοι αἶσθαι μινδὰ πόνον*, &c. Sed
quando refero me ad illum vera integræ salutis
præceptorem, qui affirmat, tantum ad ci homini
interno, quantum admittitur externo, non meritis
his me dedo, sed noua noua quidem vite gaudia,
ex hac valetudinis meae infirmitate percipio. Ac
de his rebus plura alias, cupio enim hoc tempore, lo-
gum tecum instituere sermonem, cum reuera mi-
nimum otij ad id efficiendum in presenti mihi sup-
petat, sic me meumque tempus omne, his ipsis diebus,
serenissima Regina ad scribendum tot literas di-
strabit. Recentissima tua ad me litera, data sunt
15. Ianuarij, 1560. quarum literarum duo capita,
alie.

alterum de negotio Scotico, alterum de Regina cornubio, me commonebant, ut eas ipsas Regina legendas darem. Illa, in utroque singularem tuam erga ipsam observantiam, & prudenter animaduertit, & amabiliter agnouit, atque predicauit. De rebus tum temporisoticis, tum valde probante iudicium, & te, de tua pro vobis & nostris etiam nunc de amat sollicitudine. Locum de connubio, ter (probe memini) perlegebat, suauiter quidem subinde arridens, sed pudicè admodum & verecundè conticescens. De illius connubio, mi optatissi. Sturm, certe quicquam, nec ego quod scribam, nec quisquam alius, scio, apud nos quod statuat, habet. Non de nihilo, mi St. sed iudicio olim, imprimis ego meis illis prolixis ad te literis, scripsi, illam in omni vita sua ratione, Hippolitem non Phedram referre. Quem locum ipse tum, non ad corporis cultum, sed ad animi castitatem, omnino referebam: natura enim sua non cuiusquam consilio, à nuptiis tam aliena, & abstinens existit. Cum sciam aliquid certi, primo quoq; tempore scribam ad te: interea, de rege Suecorum non habeo ullam, quam tibi spem faciam. Cupio ut scribas aliquando ad D. Cecillum, est enim & in religione integerrimus, & in repub. prudētissimus, & viriusq; sanè post Deum & principem columnen firmiss. & etiam literarum & literatorum hominū amantiss. & in utraq; lingua ipse quoq; pereruditus. De rebus nostris, aues, scio, audi-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

re ex me: neque ego habeo, quod potius scribendum
 putem, quā de ipsa Regina. Complectar igitur bre-
 uiter, quā magnas ipsa atq; praestantes res, ex quo
 gubernacula rerum suscepit, & prudenter molita
 est & feliciter perfecit. Primum officium suū Deo
 dicauit: nam religionem, quam misere fadata in-
 uenit, praeclare perpurgauit: in qua re perficienda
 eam adhibuit commodationem, ut ipsi Papista
 non habeant dicere, secum durius actum fuisse.
 Hanc pacem cū Deo constitutam, sequuta est pax
 cum omnibus principibus: & tamen cum ipsa ad
 summam rerum accessit, regnum hoc, gemino im-
 plicatum bello, Scotico & Gallico, inuenit. Deinde
 Guisianis mira spirantibus contra nos, tam fortiter
 & prudenter restitit in Scotia, ut iā inter utrunq;
 regnum, & inter utramque principem, tam sacra
 pax, tā arcta amicitia, intercedat, quā inter du-
 as, vel quietissimas vicinias, vel concordissimas
 sorores queat intercedere. Postquam religio pri-
 mum, deinde res publica, tam optata tranquillitati
 fuerat restituta, animum appulit ad alia regni ma-
 gis domestica ornamenta ritē constituenda. Pec-
 niam deprauatam vniuersam, & totam fuditam e-
 neam, argenteam & puram effecit: opus arduum
 & regium, quod, non Eduardus, non Henricus ip-
 se, vel aggredi vixquam ausus est. Armamenta-
 rium conquisitissimo apparatu sic instruxit, ut nul-
 lus Europaeus, scio, princeps, par ostendere queat.

Classẽ itidem ab omni apparatu, siue rerum copi-
am, siue hominũ facultatem spectes, ita ornat ac
munuit, ut opes opulenti alicuius regni in hanc u-
nam rem erogari videri queant. Hac pub. & toti-
us regni sunt: ipsius magis propria, siue studia, siue
amores aspiciamus. Iniuria priuata facilẽ obliuif-
cens, iusticia cõmunis seuerè colēs est, sceleris gra-
tiam nulli facit, impunitatis spẽ nemini relinquit,
licentiam omnem omnibus præcidit. Hoc denique
Platonis præceptum in omni actione sua, ante ocu-
los suos semper proponit, ut Leges domina hominũ,
non homines domini legum, in toto Anglia regno
existant. Præterea, res & opes subiectorum, mini-
me omnium principum appetit: suas, ad priuatam
omnem voluptatem, parçẽ, & frugẽter, ad publi-
cum quemq; siue cõmunis commoditatis vsum, si-
ue domestica magnificentiã splendorẽ, regicẽ &
largitèr attribui iubet. Iam verò quas ex se laudes
habet, & quæ sunt in ipsa ingenij & doctrina orna-
menta, in alijs literis ad te perscripsi, hoc nũc adij-
ciam: non esse in Aula, in Academijs, nõ inter eos,
qui, vel religioni, vel reipũ. præsidet, apud nos qua-
tuor nostrates, qui melius intelligunt Gracam lin-
guam, quàm ipsa Regina. Cum legit Demosthenẽ
vel Æschinem, admirationem mihi ipsa sæpenu-
merò mouet, cum video illam scienter intelligere,
non dico, verborum potestatem, sententiarum stru-
cturam, proprietatem linguae, orationis ornamenta

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

& totius sermonis numerosam ac concinnam com-
 prehensionem, sed illa etiam quae maiora sunt, Ora-
 toris sensum atq; stomachum, totius causae conten-
 tionem, populi & scita & studia, urbis cuiusque
 mores, atque instituta, & quae sunt huius gene-
 ris reliqua omnia. In alijs linguis, quid & quantum
 potest, omnes domestici, plurimi exteri, testes ex-
 istunt. Adfui ego quodam die, cum uno tempore
 tribus Orationibus, Imperatorio, Gallico, Suecico,
 triplici lingua, Italica uni, Gallica alteri, latina
 tertio facile non hesitante, expeditè non perturba-
 te, ad varias res, tum illorum sermone, ut sit, iacta-
 tas, respondebat. Ut ipse videas quam politè illa
 scribit, mitto ad te, his literis inclusam schedulam,
 in qua habes verbum, Quemadmodum, propria
 Regina manu conscriptum. An iucundum tibi sit
 spectaculum, & gratum munus, proximis literis
 tuis, significa. Et haec de nostra nobilissima Regina,
 & mea seorsum munificentissima Domina, & Io-
 annis Sturmij etiam perstudiosa. Atque si conti-
 gerit unquam tibi, in Angliam venire, ex ipsius ore,
 credo, intelliges, Rogerum Aschamum, Ioan-
 nis Sturmij, apud tantam principem, memorem a-
 micum fuisse. Hunc sermonem de hac praestantissi-
 ma nostra Regina, tu credo, legis, ego certe scri-
 bo, cum summa viriusque nostrum voluptate. Si
 nuberet, laudi ampliori locum non relinqueret. V-
 tinam tu, mi Sturmij, quam ex optimis & sapien-
 di

di & dicendi fontibus hausisti, siue vim ex Demosthene, siue eloquentiam ex Cicerone, ad hanc rem persuadendam adhiberes. Neq; à te honestior causa suscipi, quam hac est, nec a me maior facultas optari, quam in te est, altera vlla potest: ut ipsa deligat, quem vult, cupimus: ut alij quenquam ei designent, non cupimus: & nostratem potius quam vllum externum, omnes nos expectamus. Nolim te hac nescire, si fortasse tu aliquid aliquando de hac re cogitare velis: Nam si ad tot illa eius erga hoc regnum beneficia, quae a me paulo ante commemorata sunt, hoc vnum addat, nulla gens nobis beatior esse poterit. De alijs rebus nostris, alias: nunc venio ad te, mi Sturmi. Gaudebam cum intellexi ex tuis ante annum literis, ad Ioannem Halesum scriptis, Aristotele tuum Rhetoricum esse absolutum: & mirifice mihi placuit illud, quod addidisti. In illis vos omnes, etiam Morisinus & Checus. Cum intellexi ex sermone Toxita nostri, eos libros omnes, Verteros fratres secum in Thuringiam deportasse, minime quidem gaudebam. Cauere debent illi fratres, ne non tam genere & doctrina nobiles, quam hoc facinore nobilitati sint. Iniuriam faciunt tibi, ipsis literarum studijs, & multorum bonorum sollicita expectationi, & nisi de me ipse scribere, in primis etiam mihi: qui licet non author, hortator tamē tibi fui, ut hos praeclaros labores luce & immortalitate dignos, enebris, & sor-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

dida aliqua cistula indignissimos susciperes. Si vero isti præstantes ingenij tui fructus, per horum inuenum sordes atq; auaritiâ putrescant ac intereant, ego ipse profecto experior: sed reprimâ me, nec grauius aliquid in eos dicam priusquam de hoc illorum factò sententiâ tuam intellexero. Itaq; si me amas, mi Sturmi, dum adhuc uiuo, (nam ut scripsi, hectica mea mihi valde minuitur) ne permittas me fraudari suauissimo horû librorû fructu. Primum & alterû librû habui: sed primum, quem legendû commodabâ Gualtero Haddono supplicum librorum Magistro, negligentia famulorum eius amisi. His libris sæpè perlectitandis meipse delectauî: his superioribus nundinis reliquos omnes expectabâ. Effice quaeso nè diu frustretur hac nostra expectatio, qua, cum tua tanta laude, cum studiosorû omnium tanta commoditate coniuncta est. Vehementer gaudeo, te, quod scribis ad Ioannem Halesium, scripsisse pro Philippo, contra Staphilum sychophantam. Ex scriptis illius, colligo eum esse non solum Gnatonem circumforaneum, sed Thrasonem etiam aliquem scilicet honorarium: nam quàm inepta sit eius & insolens arrogantiâ, satis apparet ex subscriptione suarum literarum ad Episcopum Eystatensem, ubi ait, Tue D. &c. Fredericus Staphilus Cesarie Maiestatis Consiliarius, id quod populus curat: scilicet. Nec puto ego hanc esse Impressoris culpam, sed ipsius Staphili proiectam impudentiâ:

nam

nam hoc idem ipse de se, in libello contra Philippū scribit. Liber ad Eystatensem Episcopum, superiori anno, ab eo scriptus est Germanice, versus Latine opinor, per fratrem Carmelitanum: impressus Colonia, totus virulentus, est. Rogo te, nō per Sicelides Musas, sed per ipsas sacras literas, ut librum tuū contra Staphilū, in lucē exire primo quoq; tēpore permittas. Mirifica perfundebar letitia, cum legi in literis tuis impressis, ad Coocum nostrum, te scripsisse, de controuersia cœna librum, ut ipse ais, minime iracundum, tamen, ut tu speras, argumentosum. Facile fidē tibi adhibeo, mi Stur. noui enim naturam tuam, ad quietem & pacem, non iracundiam, & contentionem esse propositam. Noui etiam doctrinā tuā, qua facile soles, & probare quod suscipis, & vincere ubi pugnās, & ubi vires tuas exerondas iure esse censes. Gaudium mihi grandius non contigit hos multos annos, quā cum Toxites noster mihi narrauit, tua studia sacris literis mirifice esse addicta. Causa religionis plurimum quidem amisit, discessu Philippi atque Buceri. sed plus profectō recuperabit accessu Ioan. St. ad illius propugnationem. Precor à Deo patre, & domino nostro Iesu Christo, ut eius spiritus accitu euocet, e latibulis Parnassi & Heliconis, ad latissima pascua mōtis Sionis, mōtis pinguis: in illius spiritus ductum, te totum ipse des. Et quanquam ipsi tibi libenter concederem, & hospitium Roma, & di-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

versorium Athenis, ut ad utram velis urbem, voluptatis causa, & veteris necessitudinis atq; familiaritatis recolende gratia, aliquando diuertas, assiduam tamen habitationem tuam, & tabernaculum non solum vite, sed studiorum tuorum omnium, in ipsa Hierusalem, ciuitate magna Dei, optarem perpetuo collocari. Et credo ego, multa orationis, & clariora lumina, & grandiora fulmina, posse abs te ostendi, in nostris illis, Danide, Esaia, Ioanne, & Paulo, quam in omnibus Pyndaris, Platonibus, Demosthenibus, atq; Ciceronibus unquam emicnere. Oro Deum, si fas sit hoc petere, ut eam mihi huius vite usuram concedat, aliquando ut videam aculeos styli tui, vel tua sponte exertos, vel quouis alio elisu excussos, contra fucos Pontificum, qui cellas calatiores, & nidos omnes fere meliores in ipso Dei templo occupant. Vereor, mi Sturmi, ne plus te hac presenti mea prolixitate offendam, quam omni illa mea superiore scribendi taciturnitate, & expostulatione: quanquam si partiri vis hanc loquacem, in varias literas, dici non potest, quin multas ad te iam scripserim. Sed ignosces, uti spero, mea prolixitati: quam, si offensam vllam tibi pariat, vl-ciscere quaeso prolixioribus tuis. Rogo te, mi Sturmi, quid sentias de Dionysio Halicarnassao? Credo ego illum fuisse ipsum Dionysium, qui docuit in edibus Cic. & cuius frequens mentio est in epistolis Ciceronis: Cicero eius probat eruditionem plurimum,

mum, mores non item. Cum discefferis ab illa una urbe, & ab illa una Phil. & Alexandri aetate, non video, quem Gracum, non Plutarchum ipsum excipio, cum hoc Dionysio Halicarnasseo possis comparare. Cupio scire ex te, an hac opinio mea, tuo iudicio, sit aliqua, an prorsus inanis. Libellus enim ad Tiberonem, de iudicio suo, de Historia Thucydidis, mirifice mihi placet. Vxor mea, quia scit te à me amari, ipsa etiam diligit tuam uxorem: & suae benivolentiae uniuersum anulum aureum in formam sagittae redactum ei mittit, cum hac inscriptione, Donum fidelis amici. Toxites habet anulum. Vale. Londini. 11. Aprilis. Anno Domini 1562.

ROGERVS ASCHAMVS

Ioanni Sturmio.

S. P. Cum nos inter nos eodem erga literas, religionem, Remp. & mutuam amicitiam, studio, iudicio, animo atque sensu coniungimur, opto ego saepe, adeoque volo, ut nostri itidem aliquo insigni nexu, nonnullosque paris inter se quoque amoris alendi incitamento contineantur. Et propterea, cum vxor mea ante octo dies, iam tertio me patrem fecerit, cui meo filiolo, in perpetuam nostrae amicitiae memoriam, nomen posui, Sturmius Aschami. Precor à Deo, & in dies singulos praecaturus

EPISTOLARYM. R. ASCHAMI
caturus sum, ut is, perinde ut nominis, ita doctrina
virtutisque tua aliquā similitudinem referat.
Hunc ergo tuum tibi, licet non agnatione, non
gente, sed ipsa nominatione, ac parentum volun-
tate coniunctum, quomodo fieri potest, tua fidei
trado, tua tutela commendo: ut si quid mihi hu-
manitus accidat, tu eum eadem humanitate &
benevolentia complectare, qua me Patrem eius,
antea semper prosequi, consuevisti: dei idcirco & in-
victis oculis, satis fuisse cum fuis lachrymis: &
minus dolenter, in prolixioribus illis meis literis,
superiori Aprili, per Toxitem nostrum, ad
te missis, ipse scripsi. Sollicitus sum & avidus
sciendi, an ille litera ad manus tuas pervene-
rint.

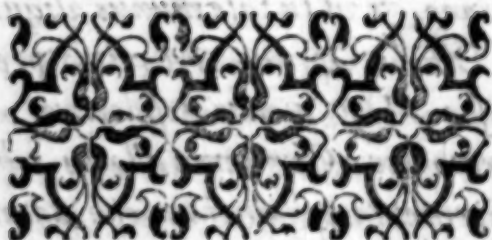
Scripsi etiam ad te per Henricum Knolles,
Oratorem serenissima nostra Regina ad Germa-
nia principes: ab eo (est enim tui perstudio-
sus) commodissime intelliges omnem rerum no-
strarum in Anglia statum. Serenissima Regina
est, & optime animata, & ab omni re commo-
dissime parata, ad frangendam vim illam &
tyrannidem Guisianam: ad propugnandum pro
incolumitate impuberis regis, pro salute innocen-
tis populi, sine omni, vel iniuria in illum Regem,
vel detrimento in illud regnum, villo modo inten-
tando. Hoc (credo) die, milites nostri ingressi sunt

in *Normaniam*, quod tu prius ex ipso rumore, quam ex his nostris literis intelliges. *Vtinam*, mi *Sturmi*, tu scribere velles separatam histori-
am huius coniurationis *Guisiana*. Materies pra-
clara est, digna tua doctrina, facultate, studio er-
ga puram religionem, amore erga illam gen-
tem, animo in ipsam causam, & stomacho eti-
am contra illos tam impia tyrannidis immanis-
que crudelitatis authores. Sapissimè legi, memi-
nero semper praclaris illius loci, quem tu tractas
de recta ratione scribenda historia, in quadam
tua Epistola ad *Erasmum Episcopum vestrum*
Argentoratensem. Cum ad illam facultatem,
quam in te esse, is locus arguit, respicio, ceteros fa-
cile contemno, & ut tu tale munus aliquando sus-
cipias, à *DEO Optimo Maximo* precibus &
voto exposco. Hoc meum desiderium, multùm
leniuit sermo huc è *Germania* allatus, tibi à Prin-
cipibus *Germania* prouinciam esse datam perse-
quendi stylo tuo τὰ περὶ εὐλαϊστῆρα *Ioannis Sleidani*.
Hoc ita esse, ipse *REGINÆ* nostra omni as-
seneratione affirmavi. An ita sit, quæso, me cer-
tiores facias. De *Rhetore* tuo *Aristotelico*, de li-
bris, altero contra *Staphilum*, altero de *COENA*
DOMINI, aucto scire: De reliquis itē studiis &
rebus tuis. *Halesius* noster ruri est, hodie ad illam
scripsi.

Coocus quoque ruri est. *Cecilius*, studio, ingenio,
pruden-

† EPISTOLARVM R. ASCHAMI
prudentia, & constantia, primum illum versum
secundi lib. Iliad. Homeri, cum magna & eius
laude, & nostrorum utilitate, & exterorum, vi
spero, salute, præclare sustinet. Ipse, nunquam,
Deo sint gratia, in maiori gratia fui apud serenis-
simam Reginam. Aliquid Græcè aut Latine quo-
tidie mecum legit. Mea uxor tuam & te
salutat. Vale. Londini 20.
mensis Octobris.
1562.

DIS-

55

DISERTISSIMI
VIRI RO G. ASCHA-
MI ANGLI, REGIÆ MA-
IESTATI A LATINIS
Epistolis, Familiarium
Epistolarum lib. II.

REVERENDISSIMO IN
Christo patri, D. Eduardo Leo
Archiep. Eboracensi.

V M satis apertum & expressum
iam antea, cum scriptura, tum co-
ram sermone, audacia atq; teme-
ritatis mea testimonium apud di-
gnitatem tuam, sanctiss. pater, re-
liquissem: usque eò tamen confidentius ad novam
quãdam interpellationem gravissimis tuis occupa-
tionib. inferendam adducebar, quod partim huma-
niss. D. tuae procuratione animatus, partim officij
mei ratione concitatus, ad id efficiendum impelle-
bar. Petitiones autem atque vitæ nostræ rationes
omnes plene & abundè satis in literis nostris græcè
ad D. tuam scriptis exposuimus. Ostendimus enim
nos, iam nunc Egypto relictâ, & quamvis non
eximijs illis & primarijs, haud pœnitendis tamen
spolijs illius contentos, ad exoptatissimam & deside-
ratissimam illam patriam studijs nostris colendam,
viam

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

*viam propediē acceleraturos. Et cum satis felix
 & prosper nobis prius aditus patefieret, ecce subi-
 to oppositis & obiectis immanissimis bestiis longin-
 qui morbi gravitate, & inde summa rerū collecta
 angustia, sic undiq; literarum mearum cursus im-
 peditus erat atq; retardatus, ut pō solum omnis li-
 bere progrediendi, & expeditum iter habendi fa-
 cultas esset intercepta, sed vel tardius & pedeten-
 tim subsequendi spes etiam univēsa esset erepta.
 Itaq; si dominationis tue bonitas, Musis nostris sic
 fessis & laborantib. inq; confusissima rerū despera-
 tione versatib. subuenerit, & ad studia illa litera-
 rum sacrosanctarū iampridē non sine diuino consi-
 lio (ut speramus) destinata alacriter renouauerit,
 labore & omni animi contentione ad literas para-
 tiss. obseruantia & studio ad D. tua necessitudines
 officiocissime me sibi adiunxerit. Quod sane ego
 beneficiū, quo studia nostra propē fracta & dissip-
 ta, retenta fuerint & conseruata, in perpetua qua-
 dam eāque gratissima memoria sum defixurus. Et
 cū nihil frequentius in quotidianis precibus & op-
 tatis habeam, quā ut literarū studia ad aliquot
 annos quieto & tranquillo otio protēdere atq; per-
 petuare possim, tamen post unū atq; alterum annū
 literis diligenter impensum atq; impartitum, me-
 ipsum deniq; ad amplitudinem tuam conferam. Si
 scire velis ad quas res & necessitudines, opera mea
 tua D. poterit uti, quae tantum abest ut praeter
 summa,*

summa, cū vix audeat polliceri mediocritas, tamen si D. tua aliquid immortalitati tradere, & insigne aliquod summae eruditionis tuae monumentum posteritati reliquere voluerit, ego hac in re vel locis conferendis relegendis, adnotandis, & si quis liber fuerit, quem tibi alijs negotijs praeedito & detento euoluere nō licuerit, in pauca redigendo, aliquibus molestijs & laboribus, D. tuam possim liberare. Gracis etiam transferendis opellam meam libentissime impenderam & nauarem, cum huius rei non exigua sed ampla satis & eximia suppetit copia in Basilio, Chrysostomo, Theophilacto, & in ceteris tam excellentis notae viris, qui quamuis satis eleganter, nescio an satis integre & tute Latinae loquantur, cum in eorum hominū manus venerint, qui à iusta haereses suspicione liberi et immunes non fuerint. Diligenter itaq; videndum est, ne quid sanum polluerint, rectū obtruserint, sincerū deleuerint, nouū obtruserint. Sunt etiam in omnes Pauli & ceteras epistolas canonicas scholia, quae nominantur Graecanica, ex probatissimis & antiquissimis patribus selecta, Latinis auribus ad hanc vsq; diem (q̃ sciam) inaudita, opus vetustatis iuxta ac eruditionis plenū, in quo quis stylum suū summo cū fructu suo et emolumento publicè exercuerit. Hac & hijs consinialiterarum officia non prorsus (ut spero) ineptè D. tua effecta curarem. Tam procaci & arroganti apud D. tuam loquendi
licentia

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

licentia mea ignoscet, spero, illa tua omnibus illustrissima & testatissima humanitas, &c.

Defunt pauca.

ORNATISS. PRAESVLI, D. ROBERTO Landaffen. Episcopo, Regiae Maiestatis Senatus & Consilij, Eboracei habitū & instituti, praesidi summo & dignissimo.

Cum tot sustineas ac tanta negotia, Praesul amplissime praesensq; dignissime, magis ego & iniuriam alijs, & tibi molestiam asportare videar, si tantillum temporis vel causis & negotijs aliorum detrahā, vel ad immensum illum tuarum quotidianarum curarum cumulum ipse quid adijciam: videar etiam improbe & inique nimis fecisse, cum cogitationes tuas literis nostris interpellare aude-rem, qui sic omnibus naturae prudentiaeq; praesidijs es munitus, ut cum homines summam illam tuam in decernendo prudentiam, in administrando iusticiam, in promouendo auctoritatem animaduer-
tant: communi quodam consensu atq; sermone, te ad hoc munus gerendum quasi solum natum esse iudicent. Eruditi tamen homines, qui rerum aestimatores sincerissimi semper putabantur, quoties consilia moderationis & prudentiae plenissima considerent, & animum tuum tam eximia omnium literarum ubertate abundantem sciant & agnos-
cant

cant, collatis omnium hominum suffragiis, atq; una voce, te presidem, qualem Iethro in Exodo Mosi descripsit: præsulem, qualem Paulus ad Timotheum expressit: omnes ad unum prædicent. An non te nos omnes meritò suspiciamus & admiremur, cum Dei bonitate atque providentia (quæ omnium donorum dispensatrix est aquissima) Episcopus sias vigilantissimus, Regia vero maiestatis iudicio prudentissimo magistratus efficiaris summus? Quid est, si istud non sit, Eugè serue bone & fidelis, suprâ decem ciuitates te constituam: et, Ecce, inueni virû iuxta cor meû. Cum tu sis ergo, amplissime Pater, non tam iudex iustissimus, quàm præsul & antistes literarum ornatissimus, hinc Musa nostra animationes reddita, licet lugubres & squallore obfusa, ad pedes tamen D. tua deuoluta atq; prostrata, manus supplices, vultumq; cõfusissimû ad bonitatem tuam tēdentes, omnium literarû atq; Musarum nomine te orant atq; supplicant, ut causam earum contra infestissimum omnis eruditionis hostem et aduersarium patrocínio tuo suscipias et cõplectare. Causam paucis expediam. Cû undecim iam integros annos sic sum literarum linguarumq; studio in Academia Cantabrigiensi versatus, ut Egypto relicta, ad sacrosanctam illam promissionis terram studio nostro colendam, iam iam viam affectare iustituerim, plus minus sexto ab hinc mense, quartana febris accessione, in eam rerû an-

H.

gustiam

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

guſtiam ſum adductus, & curſus literarũ noſtra-
rum ſic eſt præcluſus, ut non ſolum omnis expedite
progrediendi facultas literis noſtris interciperetur,
ſed ad Academiam etiam reuertendi omnis mihi
potestas prope admiraretur. Itaq;, ſi Dominatio tua
rebus noſtris ſic fractis & imminutis, literarũ no-
mine, aliqua ex parte ſubuenire dignata fuerit, nõ
ſolum ſtudia noſtra ope tua atq; munificentia re-
tenta & conſeruata eſſe publice apud omnes doctos
predicabimus, ſed etiam in poſterum, quoad uſque
vixero, omnia noſtra, ſtudium, officium, operam,
diligentiam, obſeruantiam D. nae nutui paratiſſi-
ma, hoc tam eximio & exoptato beneficio adiun-
xeris. Nec non Chriſtum etiam Opt. Maximum
(qui nec ſinit poculum aquæ frigida, ſuo nomine
petenti, tributum, mercedem perdere) quotidianis
precibus fatigabimus, ut quicquid in hoc tempore
impartieris, id vniuerſum copioſiſſimo cum ſceno-
re ipſemet tibi rependat, qui (quemadmodum ait
Paulus) omne donum ipſi abundare po:ens eſt ef-
ficere. Pater cœleſtis ſanctiſſimæ dominationis tue
curas atq; ſtudia in omnem temporis longinqua-
tem promoueat & moderetur. Vale.

REVERENDISSIMO IN

Chriſto patri, D. Ed. Ebor.

Cũ proximo hoc anno, reuerendiſſime in Chri-
ſto pater, officij mei ratio, qua me tibi obſtrin-
xiſti,

xiſti, Londinum vt peterem D. tua viſenda gratia perſuaſit, iter illud me in triplicem animi mœrorem et doloris acerbitatẽ coniecit. Nam tui viſendi et alloquendi fructu (quem ſperabam) carere per acerbum, illud tamen incõmodum meum, quod me ſolum tangebatur, cum tanto ſalutis tue diſcrimine, quod plurimos, vt par erat, angebat, coniunctum eſſe longẽ acerbius: verum ad hæc duo incõmoda, tertium accedere, nimirum eam viam, quam mihi ad maiorem gratiam tuam colligendam muntabam, eandem ipſum ad nonnullam animi tui offendiunculam faciendam perducere, ad omnem ſenſum doloris longẽ mihi acerbiffimum fuit. Putabam enim ego nunquam fore hos commẽtarios, quos ex Baſilio, Gregorio, & magnam partem ex Chryſoſtomo quaſi horto puriſſimo, & omni cicutæ ac noxijs herbis vacuo, Oecumenius collegerat, plus veneni & præſentiorẽ peſtem ad exitum, comparandũ, quàm ſucci integri atq; ſalubritatis ad ſalutem conſeruandam poſſe continere. Hæc res me domum reſſũ in varias cogitationes & anxiferas animi curas atq; ſolicitudines diſtraxit, & eò me grauius premebat, quò nullam eius partem vel intimis meis impartiebam, ſed eam totã mihi ipſi animo meo incluſam tenebam. Et cum iſta me diu anxietas torſiſſet, nec longo tempore ab ea cogitationem meã abducere poiuiſſem, tandem id in mentem meã venit, quod ex animo omnem hanc

Hij.

mibi

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

mihi egritudinem adimebat, & voluntatis tua nõ
 vllam factam mutationem, sed illustrem ac testa-
 tam eiusdem significationem ostēdebat. Nam hinc
 facile perspexi graues & prudentes viros nonnun-
 quam nutu & obscuris signis imperitorum homi-
 num & rerum insolētiū errores redarguere. Cen-
 sebat enim prudentia tua eam cogitationē stultē à
 me esse susceptam, ut ante in tam rebus grauibus
 vertendi munus attentarem, quàm in alijs rebus
 vel momēti leuioris, vel periculi minoris vires in-
 geni mei perichlitatus essem. Cum igitur D. tua, si
 quid ego video, non tam vllum factū meum repre-
 henderit, quàm quomodo quid à me sit faciendum
 ostendat, ad hoc graue consiliū prudensq; monitū
 tuum omnes protinus studiorum meorum rationes
 accommodabā. Statim enim in manus sumpsi So-
 phoclis Philoctetem, quæ tragœdia ad imitationē,
 quantum potui, Seneca versa, & versibus eiusdem
 Iambicis atq; Choricis fere omnibus (quibus usus
 est Sopho.) reddita in tuo nomine diuulgata appa-
 rebit, nisi huic meo proposito Dom. tue sententia
 palam aduersata fuerit. Quo facto officium meum
 & obseruantia, qua me obligasti, tibi erit declara-
 ta: & propensissimus Dom. tue animus & volun-
 tas, qua indies studia literarum sustentas, aliqua
 ex parte erit manifestata. Restat ergo ut rogem
 Dom. tuam, ut quemadmodum ego omnem obser-
 uantiam meam ad Dom. tue nutum atq; volunta-

sem detuli & seruavi, ita Dom. tua fauor atq; bonitas nullo modo erga me diminuatur. Dom. Iesus Christus Dom. tuam incolumem conseruet.

MODERATO ET ERVDI-

to viro Ioan. Setono.

Moderatissime vir, mundum ex amicitia constare, & sese mutua quadam & concordia charitate complecti prudenter meo iudicio, & Poëta bonus, et Philosophus gravis Empedocles, Agri-
gentinus indicabat. Quam sententiam diuinius ad nos delatum, & in nostras mentes infusam, vel rude illud & imperitum hominū vulgus, ipso rerū usu & pertractatione tritum, multis retro abhinc seculis veram esse comperiebat. Hinc est quod nobis in nouum queng; annū ingredientibus, et mundum veluti de integro renatū excipientibus, nihil prius, aut maiori cura efficiendum, aut alacriori studio elaborādū esse ducamus, quā ut summum illud amicitiae numen, quod omnem hanc rerum vniuersitatem tuetur & conseruat, mutuis ad in-
nicem officijs conferendis, xeniolisq; vltro citroq; missitandis, tanquam sacra facta libatione, auspiciatō nobis imprimisq; placare contendamus. Idem censuit & sanctissimū illud vas Dei Paulus, quo, quum à Christo discesseris, nihil maius aut sublimius habes, cum dixerit, totius legis impletionem,

H.ij.

mi-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

mutuam quandam & coniunctam esse dilectionem. Hic ergo qui distractis animis & voluntatibus, in dies singulos rixis & contentionibus stident, præterquam quod uniuersas DEI leges perfringunt atque violant, hanc ipsam etiam omnem præclaram rerum fabricam, quantum illi maximè possunt, conuellunt & labefaciunt. Itaque nos, quos idem virtutis & honestatis studium in unum domicilium cõclusit, quos artior consuetudo coniunxit, quos ciuiliior quadã humanitatis nota tinxit, hanc eximiã alenda quotannis amicitia consuetudinem, ab ipsis priscis seculis profectã, insigni quadã hominum humanitate semper cultã & firmatã, ad nostra denique tempora ductã & perpetuatã, in nobis omnis humanitatis cultioribus cessare non permittamus. Quãobrem, cum ego de munusculo, hoc tempore, ad te amicum præstantissimum mittendo, multum cogitarem, nihil antiquius esse duxi, quã tale donum parare, unde, nec de facultatula nostra, vel tantilla facta esset diminutio, sed cummulata potius quadã quodãmodo accederet accretio, & ex quo tu ipse etiam non vulgarem aliquam, sed solidã, non oculos ad tempus fouentem, sed animum multum diuque oblectãtem perciperes recondereque voluptatem. Nec velim te existimare quod istud eo animo aut consilio fecerim, quod hoc modo cogitarem amicitiaã nostram retinere, quæ est

firmis-

firmissima, aut auctiorem maioremque facere, qua summa est & expletissima, & ad qua augenda nullus omnino locus appareat, cui aliquid possit accedere, sed partim ut mori atque temporis ferire, partim ut animi erga te mei significatio, quantum fieri potest, expressior & testatior redderetur. Et hac haecenus. Quantum ad libellum hunc, vel schedula si manus, attinet, Oecumenius, quisquis ille fuerat, qui hos commentarios congescit, idem, quod Theophylactus, si quid ego iudico, consilium intendisse videtur: nempe, ut omnia ea qua apud D. Ioan. Chrysost. vastum illud atque perenne Christianae Religionis flumen, fuisse ac profuenter essent dilata, hic coarctaret, & in angustidorem quandam expositionem velut in vnum aliquem aluenum refeciret. Neque e solius Chrysostomi hortulis hos excerpserit flores, sed plurima etiam deprompsit ex Cyrillo, Gemadio, Theodoro, Gregorio, Basilio, Seneriano, Photio antiquioris notae viris, & eximia eruditione cum summa vitae integritate coniuncta praeclatis. Quorum monumenta in epistolas D. P. aut magna ex parte iam temporis iniuria exciderunt, aut certe ad manus nostras, hominum incuria, nondum perueniunt. Multum interim debemus Oecumenio, qui sanctas has reliquias, veluti ex incendio quodam, & temporis edacis faucibus, eripuerit, ereptas Scriptura mandavit, & no-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

bis omnique posteritati transmittendas curauit. Verti etiam commentarios in Epistolā ad Titum, quos Reuerend. patri ac D. meo, Ed. Eboracensi destinavi, modo illi tuo iudicio digni esse videantur, qui tanto præsuli offerantur. Maiora, Deo volente, aggrediar, si ista non ita displicuisse intellexero: & tu ulterius progrediendi, si non auctor mihi & impulsor, saltem approbator tacitus esse velis: sin minus, facile pedem referam. In ipsius Epistolæ versione, Erasmi per omnia sum sequutus, nisi quod pro Rogo, verto ego Deprecor, authorem habens summum illum M.T.C. qui ait nos tum deprecari cum non factum defendimus, sed delicti veniam postulamus, in qua re una tota hac ad Philemonem versatur epistola. Sin vero hoc, in re tam sublimi, summiq; momenti audacius factum esse videbitur, culpam fassus, veniam pro meo DEPRECOR, me à te facile deprecaturū non despero. Vale. Et Aschamum tuum, ut soles ama. Anno Domini 1542. Calend. Ianuar.

REVERENDISSIMO IN

*Christo patri, D. Ed. Archi-
episcopo Eboracensi.*

Um & præteriti nostri officij, & singularis cuiusdā negligentis crimine manifesto teneri non immeritò videar, Reuerendissime pater, quod hac superiore

superiore ætate nullas ad D. tuā literas dederim,
quamuis omnem prætermissi muneris accusationē
iusta & idonea quadam purgatione redimere po-
tuerim, magis tamen ingenui magisq; pudentis ego
esse existimarim, errati veniam agnoscendo impe-
trare, quàm liberationem culpa occultando vendi-
care. Vt non scriberem, inprimis me persuaserat
magnificus ille Regia maiestatis accessus, qui (id
quod me minime latuerat) D. tuam in eas curas
demiserat, tantis quē occupationibus detinuerat, ut
vix tibi respirandi, nedum otiosa nostra relegendi,
facultas concederetur. Neque hoc tamen sic mihi
opposito impedimento distiti, quin tum quidem
scriberem, cuius rei, ut est integerrimus vir, ita lo-
cupletissimus testis esse poterit D. Io. Redmannus,
cui eas literas ad dominationem tuam perferendas
committebam: quem cum iam esset in itinere, &
coeli grauioris, et quartana febris metus, qua supe-
riore anno miserè affligebatur, ad nos unā cum li-
teris nostris reportabat. Sed ut cunque iusta neg-
ligentia nota mihi inuri possit, nunc tamen facere
non potui, quin aliquid sublimitati tue offerrem,
quo cum meritorum acceptorum testificationem
tum debiti nostri officij & obseruantie declara-
tionem tibi significarem. Accipias ergo, ornatiss.
Præsul, Præfulem illum Titum, quem vel eo no-
mine multò tibi acceptiorē fore existimo, quod, ut
olim Cretensis ecclesie summa moderanda apud,

H.v.

Titum,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

Titum, ita nunc Eboracensis quàm similitimam curam apud D.T. excubare nouimus. Oecumenius, quisquis ille fuerat, qui hos commentarios congescit. &c. Si quid eruditissime Praesul in hac versione, quae prima ingenij nostri periclitatio est, animaduertatur, quod vel negligentia oscitanter perpendimus, vel imperitia nō plene assequuti sumus, in hac re, ut in ceteris omnibus, à D.T. moniti, erratum libenter agnoscemus. D. Ic. Christus sublimitatem tuam diutissime seruet incolumem.

EIDEM.

QUO maiore semper studio laborabam, Reuerendiss. in Christo pater, ut uita mea rationes summis beneficijs tuis non indignissima esse viderentur, eò sanè nunc acerbius grauiusq; ferre debeo, ullam in me animi Dominationis tuae (quod mihi ita esse ex fratre tuo viro optimo retulit Thomas Conyerus noster) aliquorum hominum sermone factam esse offensionem. At quamuis non ignorem, quam sit mihi vel accusari graue, de praua & peruersa opinione multò grauius, apud D.T. longè gravissimum: tamen cum sciam has falsò de me iactatas voces non posse sic prudentiam tuam occupare, quin plus apud D.T. equo & bono, quàm ulli ullorum peruersè sermoni loci reliquū sit, nō credo equidem tā grauiā suspicionis vestigia, illorū hominum

minuū rumores in animo tuo reliquisse, quin ea omnia vel causa mea innocentia debeat, vel Dominationis tuae bonitas velit facillime abstergere. Si res postularet, vel si id D.T. complacitū iri existimarem, illi de me sparsorumori, iudiciorum hominum, qui in nostro Collegio sunt non solum singulārū, sed etiam singulorū, de me testimonia opponerem: quod non sim opiniosus, vel nouitatis alicuius studiosus, ipsa studiorum meorum rationes, in Ari. Plat. & Cic. lectione quotidiana mea consuetudine solum occupata declarant. Quid quid etiam tantum semper abhorrui animus meus ab omnibus cum Anglicè tum Latine scriptis libris, quibus noua aliqua importaretur doctrina, ut excepto Psalterio Daniæis & nouo Testamento, eoque graeco nullū de Christiana religione librum, idē quo regi idē pūgar, ut verbis Plat. utar, nunquam usurpauerim. Quamobrem immensum in modum à D. tua contendo, ut veteris tuae de me existimationis, quam noua ullorum contra me delationis cursus liberior esse possit. Quod beneficiū, si reliquis tuis cumulatiſſ. adiciatur, Deo adiuuante, perficiam, ut nec mea in D.T. obseruantia, in literas diligentia, nec in religionem sinceritas unquam desideretur. Duas homilias. D. Io. Chrysost. è graeco in latinum, opera Ioan. Checi nostri, viri doctrina singularis, conuersas, & eius eruditionis & mea obseruantiae testimonium D. tua muto. D. Iesus. &c.

ORNA.

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
ORNATISSIMO PRAESVLI
Landauenfi, pro Col-
legio.

Optimè semper hij de republica merètur, Orna-
Praesul, qui ut publica iuuentutis animi atque
mores fingerentur, nullum aliquè privatū sumptū
nimis magnum esse iudicant. Ex huius enim initijs
atque fundamentis, & rempublicam florere, & pri-
uatam sibi laudem excitarī rectissime quidem sen-
tiunt. Cuius praclari facti atque instituti laudem
cum dominatione tua, quod nos omnes intelligimus
licet non parem, communem tamen ante aliquot
annos cōmeruit pia memoria vir D. Rogerus Lup-
tonus, qui scholam publicam, ubi literis & huma-
nitate iuuetus excoleretur, apud Sedbarienses in-
stituit, institutam pradiolo quodam ad lud: magi-
strum sustentandum donauit, donatum nostrae fidei
ac quasi gubernationi commisit ac commendauit.
Huic scholae nos nuper praefecimus honestum, mo-
deratum, & eruditum virum R. Hebil. Hic cum
sentit nonnullam iniuriā de pradiolo isto per Blan-
dum quendam & Couperum, homines apud suos
& opum & amicorum copia potentes, sibi inten-
tari, perfecit, ut nos nostris literis D. tuam rogare-
mus, ne qua vis aut iniuria huic scholae imponatur,
sed ita prudentiae tuae auctoritas horum hominum
libidi-

libidinem reprimat et coerceat, ut hinc reliqui discant, quid sit in scholas & otia iuncturis, qua sunt ipsa melioris Reipublica fundamenta in perpetuum facere: id quod si feceris, nos, literas, & Rempublicam uno hoc beneficio tibi multum obligabis. Uniuersam causam fusius enarrabis, qui has perferet literas, cui ut fidem adhibeas, vehementer D. tuam rogamus. D. Iesus, D. T. diuissime seruet incolumem.

CVIDAM AMICO.

Socratem tuum, colende vir, cuius usum eo usque mihi pateris, dum repetiturus fueris, tandem recepi, in quo certè libro comodando, adeò me præter æquum & iustum audacem facilitas ac diuina illa tua humanitas, ut alium etiam porro librum, nempe commentarios in Hermoginem, à fratre tuo, primum tamè cautione Cheirographi mei data, mutuo itidem sumerem. Pro utroque libro gratias non magnas, sed ut ait ille, ingentes, hoc tibi egissem tempore, nisi satis mihi prius compertum comprehensumq; fuisset, quàm vehementer, à trita illa & populari gratiarum actione dicam an assentatione sanè dubito, animus tuus abhorreat. Verum si quanta mihi ad referendas gratias est voluntas, tanta ad easdem aliquando præstandas suppeteret facultas, animum certè meum non beneficii immemorem

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
morē aut ingratum argueres, sed singulari erga te
studio affectū persentisceres. Audio, verū sit nec ne
incertus sum, Reuerendiss. Ciceſtrenſem ordinem
illum Psalmorum à D. Herefordienſi inchoatum.
in manus ſumpturū, & ad exitum perducturum.
Gauderē ſi opella mea D. Ciceſtrenſi ea in re uſui
eſſe poſſit, quē & propter ſumā eruditionē ſuſpicio,
& propter eximiam uia ſua ſanctimoniam colo ve-
nerorq; Libentiſſime ſcire vellem, an tu pagellas e-
as, quas pro D. Herefordienſi deſcripſi, & ad te
per D. Deium miſi, habeas nec ne? Sed quid pergo
inoleſtus eſſe, condones quaſo ei, qui ita exigit res,
dum tui ſtudioſus (quod maxime velit) annitatur,
perquam tibi operoſus (quod omnium noli) repe-
riatur. Gracē tibi pro libris tuis gratias agere ani-
mus fuit. Quod nunc facere non potui, propter ta-
bellionem iam iam iter arripientem. Id quod alias
tamen effectum dabitur. Dominus Ieſus. &c.

R. BRANDISBAEO, AMICO
ſuo chariſſimo.

Spernatiffime Brandiſbce, Tennandus noſter
hic apud nos fuit his proximis nundinis, à quo
ego lubens admodum de te rebusq; tuis querebam,
id quod eò lubentiùs feci, quia de te ante hoc tēpu
hos duos integros annos niſil accepi. De Brandiſ-
bao iucundiſſimus mihi ſermo fuit, cuius ſemper in
me

me vel puerum beneuolentiam eximiam, & singularem experiebar. Committere non potui (quamuis vix unam aut alteram horam apud nos se manere posse dicebat, Ten.) quin aliquid ad te, non tã loci intercapedine à nobis sciunctum, quam quotidiana quadam tui recordatione animis nostris propinquum, de rebus qua hic aguntur, scriberem, iam vsu & experientia vel ipse edoctus, quam verum illud Cœly sit ad Ciceron: Nihil posse peregrinantibus esse gratius, quam vel minimarum rerũ, qua domi geruntur, fieri certiores. Hoc ita esse, biennium hoc prateritũ, cum ab amicis literas receperim, commonstrabat, quod tempus ferè mihi omne, à grauioribus studijs abripuit, & domi apud parentes in agro Ebor. à musis omnibus feriatum detinuit vis quartana febris. Expostularem tecum grauitèr, quod nunquam ad me scripseras, nisi ipse in eodem vitio essem. Sed consultius esse puto, ut uterque quicquid vtrique in hac parte peccatum sit, adffiauitate scribendi redimamus. De Cantabrigia, si quid aues audire, en iam penè noua tibi videri potest, tam diuinis & immortalibus literarum presidijs & ornamentis auxit eã optimi principis nostri munificentia. Vvigginius Theologie, Smithus iuris prudentie, Checus lingua græca, Vvaksfeldus Hebraica, Blitus, qui sororem D. Cheduxit, medicina, publici professores sunt instituti, salarium quadraginta librarum singuli quotannis sunt

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

sunt accepturi, Aristoteles nunc & Plato, quod factum est etiam apud nos, hoc quinquennium, in sua lingua à pueris leguntur. Sophocles & Euripides sunt hìc familiariores, quàm olim Plantus fuerat, cum tu hìc eras. Herodotus, Thucydides, Xenophon, magis in ore & manibus omnium teruntur, quàm tum Titus Linius. Quod de Cicerone olim, nunc de Demosth. audires. Plures Isoc. hìc in manibus puerorum habentur, quàm tum Terentij. Nec Latinos interim aspernamur sed optimos quosque & seculo illi aureo florentes, ardentissime amplexamur. Hunc literarum ardorem & incendit & fouit Checi nostri labor & exemplum, qui publice gratis praelegit totum Homerum, totum Sophocle, & idibus, totum Euripidem, omnem fere Herodotum. Id quod fecisset in omnibus græcis poëtis, Historiographis, Oratoribus, Philosophis, nisi pessimum factum, tam foelicem literarum progressum nobis inuidisset. Nam cum Chæcus ad tantam diligentiam, summum ad Græcas literas perdiscendas presidium, veram & antiquam pronuntiationem adiunxisset, ecce tibi Reuerendissimus Vintoniensis, quorundam inuidorum hominum precibus victus, edicto quodam admodum severo promulgato, ne ea pronuntiandi ratione utatur, non solum pronuntiationem illam, quæ summum veluti literarum fomentum fuit, nobis tota fere Academia reclamante, extorsit, sed omnem penè Græcæ linguæ, perdiscenda

cende ardorem, in animis nostris funditus extinguit. Putas enim tu leue ad græcas literas discendas impedimentum nobis esse obiectum, cum omnes hoc sciunt, omnem rerum cognitionem, sensuum nostrorum officio ad animum deferri, cum (inquam) nos sumus aurium presidio sic spoliati, & in eas angustias compulsi & redacti, ut nisi oculos semper in literas desigamus, ne tenuem quidem literarum umbram percipere possimus, sic omnes soni græci nunc similes & iidem sunt, tam tennes vincti, & graciles, & sic vnica litera nostra potestati subiecti, ut nihil iam in græcis literis præter inanem quandam passerum pipitationem, & anguium molestam sibilationem discernere queas. Hunc græca lingua interitum penè & occasum eò acerbius ferimus, quòd eum, omnibus literarum, prudentia, consilij authoritatis presidijs ornatissimus, absque hac vna re esset, literarum & Academia nostra patronus amplissimus nobis quodammodo importauit. Sunt de hac re, inter Dominum Vintonensem & Checum, vtrò citròque missæ epistolæ, instar librorum quorundam. Nemo potest doctius tam Barbaram, & à Barbaris ipsis inuictam pronuntiationem propugnare, quàm Dominus Vintonensis facit. Sed hoc tantum dicam: ille superiores, nos meliores partes tuemur. Non facile crederes, quantus sis in hac causa Checus, & quantis literarum, rationum, authoritatum presidijs ean-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
dem munivit, nisi forte ipse literas eius, quas de ha-
re scripsit, legeres. Vale. Salutant te Cbecus, Ma-
deus, Setonius, Tongus, Langdallus, Billus. Literas
longissimas optimas semper esse putari, tales abs te
expecto.

CVIDAM COGNATO.

DIV in animo habui ad te scripsisse, Ornatissi-
me vir, vel quia tibi cognatione & sanguinis
propinquitate coniunctissimus, vel quia magno
amploq; beneficiorum cumulo tibi saepe saepiusque
obstrictissimus. Quod si non suscepto consilio, quod
in animo iam deliberatum fixumque habui, ali-
quando meipsum liberarem, partim in ipsam natu-
ram, quae nos artissimis coniunctissimisque propin-
quitate vinculis coniungant, non leuiter pecca-
rem: partim ipsi diuina iusticia, omnis ingratitude-
nis vltimici seuerissima, & vim iniuriamque face-
rem, & insigne etiam flagitium designarem. Gra-
tias ago itaq; aliquando, ut spero, relaturus non vul-
gares, sed quas possum summas & singulares, pro
amplissimis tuis beneficiis tum, cum primum apud
te essem, mihi vix de facie tibi noto collocatis, tum
per M. Foxum utrique nostrum & amicum exi-
mium, & affinitate propinquum, optata & inspe-
rata tempestate allatis. Nihil habeo, ornatissime
vir, quod tibi protento meritorum cumulo repen-
dam,

dam, nisi gratum erga te animi mei studiū & propensissimā voluntatē, qua tibi gratiā rē facere nūquā desisterent, modo aliquid contigerit, in quo certam voluntatis meae significationem tibi ostēdere, & firmum benevolentia testimonium relinquerē. Valeas in Christo. Cantab. Collegio D. Ioan. Euāgelista. Feſto. D. Marci.

CVIDAN AMICO.

Cum magnitudinem cumulumque beneficiorū tuorum, integerrime vir, incunda subinde recordatione repetiā, & meā rursus in ferenda gratia nimis angustam facultatem agnoscam, facile quidem perspicio, gratias me pro tantis meritis referre nullas posse, agere verò perexiguas, & tamen debere longē maximas. His ita sese habentibus, non levis mihi est incussus timor, ne tu putes, harum rerum non solum commemorationem omnem mihi excidisse, sed vniversam etiam earundē vel cogitationem quidem perpetuò ē memoria nostra effluxisse, cum tot praesertim dies mensesq; praeterierunt, ex quo aliquid à nobis literarum accepisti, quibus vel beneficam saltem nostram voluntatem, cum res non suppeteret, ostenderemus, quod propter honestatis rationē factum esse oportuerat: vel quibus receptarum à Lepero nostro pecuniarum mentionem faceremus, quod propter utilitatis

88 EPISTOLARVM R. ASCHAMI

magnitudinem omisſum eſſe non debuerat. At q̃
trumq̃ ſanè diu ante hoc tempus præſtiſſem, om-
nemq̃ prætereà negligentia maculam, ſi qua tibi
tāta ſilentij diuturnitate viſa eſſet aſperſa, eluſi-
ſſi. In hac ineunte æſtate, patriam, parentesq̃ noſtra
ſenio. etateq̃ prouectiſſimos, quos nō prius hoc ſep-
tennio viderā, pietatis ardore inflāmatuſ viſiſſem.
Naſtuſ itaq̃ tam oportunum tabellarium, virum
ſanctum & honeſtum, tui ſemper ſtudioſiſſimum,
& eo etiam nomine vt puto, tibi multò gratiorem,
quòd Baimo, Redmānoq̃ vnicè probaretur, indica-
bam officiij mei rationem poſtulare, vt, cū accepti
beneficij recordationis certum aliquod teſtimoni-
um manifeſtare, tum grata voluntatis & arden-
tis erga te ſtudy mei non obſcurum indictum de-
clararē: namque in eas ſunt adducta & compulſa
angūſtias Aſchami tui facultates, vt aliud nihil
pro tanto officiorum cumulo rependere queat, præ-
ter grati animi ſignificationem. Dominuſ Chriſtuſ
te perpetuò tueatur & conſeruet.

ORNATISSIMO VIRO D.D.

T. Collegij Dui Io. Euangeliftæ
Magiſtro.

Fuit tempuſ, Ornatiffime vir, cum multò opor-
tunior ad te ſcribēdi occaſio mihi erat oblata, et
animuſ meuſ ab eodem non ſolum non abhorrebat,
ſed

sed perquam ingenti id præstandi desiderio commotus gliscebatur. Quo tempore attenuata admodum data præstitaq; est cæcitas, qua licuit non modo omnia animi nostri cogitata, multò liberius quàm ceteris nunc, apud te deponere, verùm singulare etiam enixumq; studium erga te nostrum gratamque semper voluntatem multò credibilius, ostendere. Quod ipsum si nunc facerem, verendum esset, ut ne non iuste potnerim, iustam, ut videretur, & apertā assentationis, & nonnullarum reprehensionem effugere. Cogitārā enim olim te certiorē fecisse, quanta omnium alacritate hunc magistratum, quem, in nos feliciter, & magna cū laude tua geris, omnes ad vnum huc vsq; pertulerint, quam iucundam omnem studiorum suorum, hos duos propè annos, quietem & tranquillitatem, non intestinis odijs fractam & dissipatā, non gravibus dicendi iuris litibus impeditam & retardatam, sed diuino quodā felicitatis cursu prouectam, & confirmatā, prudentie tue, post Deum solum, omnes vno ore retulerint. Perspeximus enim te tanta animi moderatione & gravitate, singulis in rebus, usum fuisse, & omnes animi tui curas & cogitationes ita dispensasse, ut eorum propè omnium mores viteq; rationes, qui prudentia tua fidei & consilijs sunt commissi, in eum habitum componeres, atq; in eam rerum omnium tam descriptam compositamque & tractatam digereres, ut ab omnibus in hoc certatim

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

contendatur, quis ad literarum honestatisque dig-
 nitatem sustentandam, quae duo in hoc Collegio
 maximè semper floruerunt, & indies magis magis-
 què sub tuis auspicijs florebum, paratissimus inue-
 niatur. Id quod bona pars omnium faciunt, partim
 temperata quadam equabilitatis tuae in castigando
 seueritate adducti: partim verò facili & perbu-
 mana, iusta tamen, in adhortando comitate allecti
 & compulsi. Namquè rigidorum & ferocium om-
 nium peruicaciam, tam prudenti & maturo ani-
 maduersionis moderatione frangis & contundis,
 oppressos verò aliorum iniquitate, aut ullam ullo
 modo iniuriam perpeffos, tam eximio opis consilijs,
 tui praesidio alleuas atq; erigis, ut omnes quidem te
 singularem & diuinum quendam hominem in ge-
 rendo magistratum, & ad id unū munus obeundū
 quasi natū sentiāt agnoscantq;. Fuit tēpus inq; prū-
 dentiissime vir, cum hanc de te nō meam solum sed
 omnium sententiam & existimationē, enarrandi fa-
 cultatem, nulla penitus adulationis suspitione con-
 iunctam libere habere licuisset: verū, non dubito,
 te p̄ tua prudētia in memoria tenere Xenophonū
 illud: Non minus esse sinceri pectoris, homines in
 publicā aliqua dignitate & procuratione constitu-
 tos, siquid ab illis rectè & cum laude gestum fue-
 rit, probitatis sua certiores facere: quam si officium
 creditum sibi & impositum socordia neglexerint,
 redarguere. Confido itaq; hanc meam sinceram

simpli-

simplicemq; erga te voluntatem, non causam me-
am lesuram, quam apud te agere, graues me ratio-
nes compulerunt. Sunt, ut nosti, apud nos in hoc tuo
Collegio, quedam ^{ΒΙΟΤΗΜΑΤΑ} ~~ΒΙΟΤΗΜΑΤΑ~~, quae nos vocamus so-
dalitia, premia, bene natis ingenijs, utiliter à ma-
ioribus nostris proposita & instituta. In locum er-
go, quem nuper tenebat M. B. proximo hoc qua-
dragesimali tempore alter est sufficiendus, qua in
re si opem tuam sentiret Ioannes Tomsonus, hu-
ius Collegij alumnus, literis excultus, moribus ho-
nestis praeditus, Achaemi tui obseruantiam iam-
pridem tibi addictissimam, multò addictiorem con-
stringeres. Quantum ad iuuenem spectat, praeter
illos, quos morum probitate asciuit, & assiduo ad
comparandam eruditionem studio, sibi adiunxit,
alios patronos nullos, quos sciam, habet, qui eius
causam apud te aut velint promouere, aut pos-
sint sustinere. Honestatis eius & eruditionis,
quamuis per ampla satis testimonia proferre potue-
rim, malle tamen in hac re Ioan Checi viri sem-
per integri, & Barkeri iudicio fidem tribuas. Sunt
& alij eiusdem muneris cōpetitores, honesti iuue-
nes & eruditi, alter Domini Redmanni pupillus,
alter nondum Bacchalaureatus dignitate insigni-
tus, cui M. Truslaus amicos & fautores hac
in re rursus prorsus parat. At verò, si tu mihi
favorabilem tuam & propensam voluntatem in
hac mea petitione, qua maiorem aliam nunquam
I. iij. sperabo,

80 EPISTOLARVM R. ASCHAM
sperabo, ostenderis, me & voti honestissimi citra
controuerſiam compotem efficies, & tibi in omnem
ſempiternitatem, beneficio maxime obligatiſſimum
reddes. Cum domi fueris, rem plenius meliusque
pernoſces. Dominus Chriſtus Ieſus te perpetuo
conſeruet & tueatur. E. Collegio tuo. 9. Martij.
1539.

CHARISSIMO SVO
Cordinglæto.

Voties memoria repeto, chariſſime Cor-
dinglæ, iucundiſſimam illam familiarita-
tem, qua mihi tecum arctiſſimè intercef-
ſit, *in diſtantiâ in diſtantiâ doroilw & puriſſime a xpiſtianiſ-
dial' nos tñ,* ſed ab omni prorsus humanitatis officio
diſcedere, ſi poſtquam tu à nobis diſceſſeris, ullâ ne-
ceſſitudinis noſtræ diſceſſionē, mea ſcribendi negli-
gentia patiar obrepere. Quanto ergo loci interual-
lo, longinquioreque nos inter nos digreſſu ſeiuncti
ſeparatique fuerimus, tanto mea voluntate & ſen-
tentia amicitiam noſtram firmioribus officiorum
vinculis conſtrictam diuinctamque ſtabiliemus.
Id quod nulla alia ratione commodius à nobis pra-
ſtari poterit, quam, ſi literis ad inuicem ſapius miſ-
ſitatis, de rebus in communi horum uſu ſermoneq;
poſitis, certiores alter alterum faciemus. Ad te er-
go, ut hoc tempore ſcriberem, & iuſta inter nos no-
ſtra

stra amicitia intra iubebant, & necessitudinis mea
 porro rationes, ad tuam mihi opem petendam com-
 pellebant. Ope enim tua, mi Cordinglae, magnope-
 re in te p̄egetm indigeo, nec ego solus, sed Ioan. Tom-
 sonus meus, iuuenis, ut nosti, moribus literisq; fa-
 liciter instructus, qui hoc anno apud nos Bursua-
 r̄is nris, siue sodalitiy, ut vocamus, competitor fue-
 rit. Es ergo à me rogandus precibus, quibus pos-
 sum, maximis, opera ut tua, Dominus Hethaus
 herus tuus, ita hanc rem non graneur apud ma-
 gistrum nostrum agere, ut ipse Tom. favore gra-
 tia, prasidioque suo hac in re adiuuare, & in omne
 eum beare velit. Quicquid hac in re facies cha-
 rissime Cordinglae, mihi non solum factum esse pu-
 tabo, sed tale tamq; immensum beneficium à te
 cepisse fatebor, quale vix à quoquam alio sperare
 potuero. Nec dubito quin Dominus Hethaus, vel
 tuo rogatu adductus, vel literarum nomine, quas
 ille semper coluit auxitq; commotus, libenter ve-
 lit, & pro summa eius auctoritate & gratia, qua
 plus eo apud magistrum nostrum nemo valet, fa-
 cile possit, huius rei tam exoptata desiderataq; me
 compotem facere. Ut hac ad te scriberem, & a-
 mor in te meus instigabat, & huius rei rationes
 magna promocabant, & Checi nostri, hominis sum-
 mi, ut id facerem, consilium satis mea sponte pa-
 rato stimulos admouit. Hac res maturam quan-
 dam celeritatem postulat, fac rescribas, no. me

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
senties elingnem. Multam salutem meo nomine
Ioanni Donsæo nuntiabis: Vale vinèque in Chri-
sto. 1539.

CHARISSIMO SVO

Cumberfordo.

Um hic apud nos nuperrimè fueras, charissime
Cūberforde, varia multaq; in animo meo ver-
sata sunt cura, quas summa necessitate, honesta
tamen constrictus, apud te deposuissem, absq; qui-
busdam fuisset, qui te semper aliquo sermone aut
negotio detentū, mihi meisq; rebus crepitum abstu-
lissent. Scis apud nos breui electionem fore, in qua
iuvenes quatuor, omnes & eruditione eximia, &
morū probitate insignes, sodalitium, quod vocant,
Dom. Ross. ambiunt atq; prensant. Verum cum
omnibus, licet omnes sunt dignissimi, beneficium
illud conferri non possit: te per illam aequitatem tu-
am, quam omnes in te unice admirati sunt & su-
spiciebant, rogo obsecroq; ut eius causam suscipi-
as susceptamq; tuearis, omnibus tamen prius rati-
onibus eruditionis, honestatis, inopie, diligenter
subductis apud te & computatis, qui illa commo-
ditate summopere egere videatur. Egent omnes
quidem, at verò, si paulisper animo & cogitatione
te huc conuertas, facile conuincam, Ioannem Tom.
non solum plus alijs indigere: sed cum alijs aliunde
prospici

prospici abunde possit, si hic repulsam patiatur, omnes illos labores, quos hic literarum studio diligenter collocauerat, cum summa rerum suarum desperatione inane consumpsisse. Fischerus enim vir non inchoata, sed perfecta eruditionis fastigia adeptus, nempe & linguarum peritia & rerum cognitione excultus, magno felicitique prater ea sacre Scripturae progressu cunctus, nusquam vò gentium possit, si hic spes eius non penius illum beauerit, vitam honestam, honestoq; viro dignam facile comparare: cum alij si aliam viuationem sequi compellerentur, licet sunt varijs literarum ornamentis insigniti, aduti, & instructi, ut nunc tamen dierum sunt, vel infauista tempora, vel pernicaces hominum mores, si aut absit scriptura cognitio, sic contempti spretoq; despicierentur, ut ad panem ostiitum petendum & mendicandum prorsus adigerentur. Quid quod etiam Fischerus, si quid ego video, voti sui compas reddi nullo modo possit. Cum venio ad Burtonum, iuuenem meliorem, aut doctiorem incertum, vehementer pertimesco, quid primum proferam, praesertim cum perspiciam sic causam nostram undique impeditam, tot obstructam, tot obsessam difficultatibus, hinc summa semper gratia, singularique apud omnes Redmanni auctoritate: illinc numerosa non infimorum fautorum caterua, dubius plane animi, quid agam nescio, progrediarné, an hic sistam gradum.

Desi-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

Desistere tamen pietas non sinet, officium tam honesto pupillo debitum non permittet, non feret. Contendam aliquo modo certe, nec deturbabor, contendam, inquam, cum ipso Redmanno, me tantum debere pupillo meo, propter vitæ probitatē, omnisq; virtutis rationem, quantum neminem alium suo. Nec hūc in illū affectū impressit mihi spes cōmoditatis ab illo percipiendæ vlla, cū sit pauperimus: non amicorum copia, & gratia, cum sit orphanus: sed expressa quædam virtutis imago, quæ ego singulis diebus in eo magis magisq; elucētem & exauctam, immensa quadam voluptate cōtemplor & intueor. Atq; licet videatur causa Tomsoni, summa Redmanni gratia vehementer fracta & imminuta, illa ipsa tamen insignis Redmanni gratia, & singularis apud omnes fauor, me unice recreat & consolatur, & spem mihi omnem prope extinctam suscitāt, abiectā renouat, præsertim, cū magnopere confido, te pro tua prudentia, & alios itidem bonos viros, velis apud se diligenter considerare, Burtonum facillime posse, sibi hic prætereatur, in aliam domum absq; magno negotio cooptari, qui Redmannum senserit sibi patronum, Setonum adiutorem, Præsidentem causæ suæ susceptorem, Watsonum honestatis illius non rudem prædicatorem, Kewickum eruditionis testem atque laudatorem. Quid hy in Aula Pembrochiana non impetrabunt? Quid à Swinburno, Clarenfibusq; socijs

socijs non exorabunt? Quid apud Michaelenses non obtinebunt, ut ceteros taceam, à quibus nihil unquam illis esset denegatum? Si vero Tomsonus hic repulsam & offensionem pateretur, si hic à nobis refutatus repudiaretur, cum tam exigua adesset illi amicorum copia, iuuenis ad literas & modestiam natus, Academia relicta, Musis valedictis, expulsus, exterminatus, è memoria multorum deletus & abrasus eyceretur. Tale quiddam, quod Deus plane auerteat, anno præterito Christophoro Browno viro optimo contigisset, absq; te inprimis fuisset, & alijs novis iunioribus, ut ita loquar, Socijs, qui, veluti numine quodam afflati, præsentientes quanta quâti hominis iactura immineret, è faucibus illorum constâtia singulari eripimus. Et nunc, charissime Cumber: conscientiam tuam & intimas cogitationes appello, utrum putas si C. prius fuisset electus, illos velle alium locum B. licet honestissimo, id temporis tâta diligentia, & animi alacritate conquissuisse, & dic bona quaeso fide, an credis sylvam illâ, non Satyris & Faunis, sed C. auspiciâ consecratam & colendam, potuisse tam brevi temporis curriculo, tantum in B. favorem excrevisse: sed nimis iocose in re seria. Hæc dico, optime Henrice, quod sentiendum est (ut addam quasi apologo morale) illos qui tantos habeant sibi fautores, nunquam posse Sodalitio hîc Cantabrigia carere. Cum aliis amicis

EPISTOLARVM R. ASCHAMĪ

amicis destitutus, quantumvis dignus, si oblatam
 occasionem amitteret, tale beneficium nunquam
 esset consequuturus. Ne putes quaso, hanc leuem
 esse rationem, sed eam iterum iterumque cogita-
 tione tua excussam, agitatam, quanta sit vide di-
 ligenter, & subinde tecum cogita. Nunc, ut ad te
 redeam, amantissime Cumberforde, cum sepe nu-
 merò varijs in rebus, varia officia, & grati animi
 tui in me studia, manifestis mihi iudicijs declara-
 ta, apertissimisque testimonijs confirmata exper-
 tus sensi, nullo tamen alio beneficio me tibi firmitus
 deuinxisti, aut deuinctum etiamnum arctius te-
 nes, quam quòd te authore, & Langdallo consua-
 sore, Ioannes Tomsonus, cum huc migrauerat,
 primum mea tutela & fidei sit commissus. Cuius
 profectò in literis & honestatis studio profectus, ut
 mihi prae summa pecuniarum vi, amplissimaq; mer-
 cede, cum summa animi voluptate habitus est
 semper & iudicatus: ita tibi, ut puto, idem est non
 omnino ingratus, sed perquam incundus & vehe-
 menter exoptatus. Quamobrem libentius feci, ut
 eius causam honestissima prouisione defenden-
 dam, & protegendam tibi offerem: etenim qui
 tam mirifice a te sit adiutus, cum ne de facie qui-
 dem tibi fuerit notus, cumq; nulla exiuerit virtu-
 tis aut literarum expressa certaq; expectatio, non
 dubium est, quin idem, qui sic vita sua rationes in-
 stituerit, & seipsum tam honestè erga omnes ges-
 serit,

seris, ut omnis livida de eo absit querela, absit omnis, vel Momo iudice, conquestio, eximiam opem tuam & presidium singulare sit experturus. Cum praterea sit non solum ^{in paucos}, sed sic cum equalibus suis literis & eruditione equandus, ut potius videatur maioribus non indigne comparandus, in magnam spem adducor, te velle in illum, cuius manifesta honestatis extant monumenta, eam ipsam benevolentia rationem hoc tempore conferre & demonstrare, quam tu à me impetraisti, ut in illum ignotum, rudem, nec dum rusticitate Poclintoniensis immunem declararem. Nec opes tuas, sed opem ad hanc rem conficiendam postulo, opem dico tui solius: namq; non paucos sibi Tomsonus honesta morum probitate ascinit, quibus si tu adiunctus fueris, procul dubio, ut planè dicam, eligetur. Imo ut hoc addam amplius, charissime Cumberforde, si tu non obstiteris, quod non facies certo scio, si tu non alium contra eum adinveris, eligetur. Ille ergo fidei mea, consilio tuo, olim commissus, ad idem iterum consilium tuum, veluti ad portum salutarem, sese recepit: eam ego fidem ipsam, quam tibi obstringebam in illo recipiendo, constantèr hactenus servavi, curam salutis eius gessi, literis pro virili ex cultum adornavi, ut mores ingenuos, ab omni procacitate alienos, à furiosis opinionibus integros & illesos imbiberet, curavi, omnia quæ potui, præstiti. Itaq; in visceribus

Christi

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

Christi obsecro te, ut Tomsonum, non tam meum
 quam tuum pupillum tuteris adiunesq, ut in illum
 opem, fidem, gratiam, misericordiam tuā confe-
 ras, ne omittas occasionem benefaciendi, ne pravi-
 piant alij quod in tuum debet à te conferri. Si quid
 alij exigant, habes quod honestissime respondeas, se
 nolle illum eicere, quem in hoc Collegium recipi-
 endum curaueras. Si Tomsonus esset mihi vlla
 sanguinis necessitudine coniunctus, si eos haberet
 amicos, à quibus insigne commodum expectarem,
 non leuis tum fortasse tibi oriri potuerat suspicio,
 me hac omnia tecum malo egisse dolo: sed cum ni-
 hil tale mihi cum illo intercedat, ne dubita-
 bis, puto, quin hac omnia sincero pectore sint
 prolata. Sin verò spem illam, quam in te Tomso-
 nus positam & defixam vnice habet, quod omen
 auertat DEVS, falsam & inanem inuenerit,
 ad me statim conuertet, in hac irrumpens verba:
 ô me, charissime Tutor, infelicem! ô ter mi-
 serum! per hos ego hic retineri non possum, quos ego
 semper salutis meae auctores, quos insignes adiu-
 tores mihi proposueram? Quid commeriui? Quam
 culpam, quod crimen designaui? Qua vis, qua in-
 felicitas mea illos mihi eripuit, post tot sudatos in
 literis labores, quos agrestis rusticitas mea, exi-
 mios potuit sentire auxiliares? ô illam tuam
 charitatem, prodigè nimis in me effusam & colla-
 tam, nunc frustra inaniterque susceptam! qui nul-
 lum

am amoris, nullum studij, nullum pietatis officium
omittebas, quo me tibi deuinctissimum redderes.

Desunt cætera.

ORNATISSIMO VIRO

D. Ioan. Checo.

Quo maiorem voluptatem, semper præsens ex
presentis tui prudentia, in domesticis nostris
mouibus sapienter sedandis, literarum studijs di-
ligenter excitandis capiebam, ornatissime vir, eo
gravius equidem et acerbius nunc fero, talia tem-
pora post tuum digressum esse consequuta, ut eas
litteras ad te per necessarium scriberem, qua moro-
rem meum præcipuum potius, ex desiderio consili-
orum tuorum, quibus caruimus, quam ullam
communem letitiam, ex fructu eorundem, quibus
non omnes vsumus, declararent. Eò enim nunc
perducimur, ut quid iam amplius ex consensu
illo honorum, ut putabatur, ad litteras excolendas,
ad turbulentas quorundam hominum intolleranti-
as coercendas, licet multum semper causa susce-
pta honestate nixo, plurimum tamen prudentia
tua moderatione hætenus retento, sperandum
sit, nescio. Ita omnibus operibus à quibusdam e-
laboratum est, ut ego, per quem illi ipsi aliquid
sunt, nihil iam in posterum monseui, non ad ornan-

K.

dum

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

dum meos, qui semper tui, si qui alij, fuere, sed vix
ad hanc tenuitatem meam tuendam, expectare
queam. Nam nuper, ut rem tibi omnem pate-
faciam, cum ego in discernendis lect. nostris Grin-
dallum meum, propter hominis indigentiam ad-
iutare studiosissime cupissem, ad illiusq; consilij ef-
fectum, non omnem rationem, sed eam solum,
quam honestissimam maximè tibi probatum in-
sperabam, adhibuissem, & tantummodo ad M.
B. A. & ceteros illius nota viros, nec id ante v-
num aut alterum diem, quàm res conficeretur,
causam illam detulissem, ecce tibi F. & B. tuus,
consilio siue suo, siue H. siue utroque perfidiosissi-
mo, iunctis copys cum S. & suis, M. P. & nos om-
nes de vetere nostra auctoritate deiecere: & cum
per nos idem (quod iam factum est) perficere po-
tuissent, ita tamen belle M. A. me & M. (quod
ille ipse fatetur) contempserunt, ut apertis voci-
bus iactarint, se citrà nostram opem & posse, &
velle, quemcunque pro arbitratu suo designare.
Quod factum, si aut probandum aut ferendum sit,
prudentes illi quidem & frugi homines, qui undi-
que utilitati suae consulere possunt, stulti alij,
qui ut honestam causam non desererent, & sese
ludibrio, & suos discrimini extremo subiecerunt.
Quos turbulentos homines, ut ego tum, pra omni
in desiderio meo explendo, & in Grindallo meo
tuendo, utilitate fortiter contempsì: ita etiam

nunc

nunc me in eo consilio constituisse, sicquæ per omnia
 fecisse vehementer gaudeo atque glorior, ut si po-
 stea ex hac tempestate aliquod malum in com-
 munes Collegij nostri rationes, quas hætenus sar-
 tas tectas sola consilij tui gubernatio seruauit, re-
 dundauerit, & quo turbine illud acciderit, tu, à
 quo non solum amari, sed in omnibus factis meis
 probari volui, planè intelligeres. Sed de leui causa
 nimis grauem offensionem me fortasse suscepisse
 dicis. Profectò, ut leue putetur, P. nostramq; Se-
 nioriam auctoritatem spretam & circumscriptam
 fuisse, ut hoc condonem, meas spes omnes eo tem-
 pore, cum vel ad tuendum meos, vel ad ledendum
 maleuolos maxime valerent, inanes cecidisse, ubi
 nec beneuolentia mea ad leniendum, nec facultas
 vlla nocendi, ad reprimendum tantum illorum o-
 dium, aliquid momenti habuit, ut perpetua ob-
 litioni hoc dem, Grindallum meum, ita literis ex-
 cultum, quod ego certò scio, ut cum à te ipso &
 Smitho discesseris, in Græcis literis nemini in hac
 Academia concedat, ita paupertate oppressum,
 ut nec alacritas ad studium, nec mediocritas ad
 victum illi suppetat, ita beneuolentia mihi con-
 iunctum, ut eius commodum incommodumquæ,
 meum planè existat, à literis, quibus excelluerit,
 à studijs, quibus se totum dederit, à me, quicum
 coniunctissime vixerit, in perpetuum diuelli. At-
 que ut breuiter dicam, ut offensiones omnes acer-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

baque vulnera, quibus, vel res nostra publica, vel ego affligimur, leuissimè perferantur, tantam tamen hominum fraudem, perfidiam, calumniam, iactationem, & intollerantiam, quæ non iam restincta & sopita conquiescit, sed potius hoc improbo factò (quod in malis semper usu venit) quasi nouis viribus & alimentis hinc assumptis, in grauiorem aliquem aliquando casum inflammata exardescit, pati nullo modo possum. Nam profectò, ornatissime vir, omnium præteritarum rerum euentum, quantumuis calamitosum, communis concordie causa oblivione delerem, nisi acerbius quiddam horum hominum consilium nimis perfidiosum, in nos & literas portendere, vehementer pertimescerem. Etenim ubi lucrum non legei, venter non litere, obscura perfidia, non aperta consilia, πολυδελχισμὸν καὶ ἀμετρίαν, furores abiectorum & indignitas, non prudentium moderationes & autoritas dominatur, quid amplius vel ulli honestorum hominum consensio, vel aperto alicui patenti & simplici sperandum sit non intelligo. Et hæc de publicare, nunc si vacet tibi, pauca de me. Ex perfectione tua nihil unquam institui ornatissime vir, cuius non te tacitum probatorem solum, sed quasi præsentem spectatorem esse volui, quod ut perficerem, multo quàm antea diligentius literis, violentis legibus custodiendis, quieti retinenda totum meipsum tradidi. Quod

consilium meum, quatenus in ceteris rebus omnibus, & in hac etiam nouissima re persequutus sum, M. & B. à quibus nunquam discrepabam, testificari possunt. Cuius etiam quieti consilij, quo maleuoli illi ad suam libidinem insignem, ad meum mœrorem ingentem, abusi sunt, maximum & honestissimum fructum percepissem, si non prudentia tua gubernatione, his temporibus, caruissem. Quamobrem, sic de Aschamo tuo perpetuò existima, ut de homine, qui omnes iniurias, odia, & contumelias deponeret, quàm minimam beneuolentia tua partem dimitteret. Tibi igitur me & omne hoc negotium trado, ut pro arbitratu tuo modereris, quamuis nec ipsa voluntas mea aliquid sit immutata, sed perfidorum hominum incredibilis perversitas hijs literis potius expressa, qui, cum me, nisi tu aliter vis, abs se, quem firmissimum retinere potuerunt, abalienauerunt, de veteri tamen mea in communi causa tuenda sententia minimè depulère. Impera igitur mihi quicquid vis, spero tamen effectum iri, ut tua salubri monitione, authoritas M. quam omnes sequi debemus, non amplius contemnatur, seniorum ratio habeatur, πολυπραγμοσύνη, insolens iactatio, eò, quò locus & ordo postulat, coerceatur, ut aliquando premia literarum, & honestatis, non in omnium officia sese ingerendo, intercipientur, sed in studia diligenter abdendo conferantur.

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

Nam nisi prudentiores obseruemus, leges nostras custodiamus, studia literarum excitemus, firma aliqua concordia inter nos consistere non potest. Cognosce igitur, prudentissime vir, ac de nobis ac de rebus nostris quicquid vis statue. Hac de me publico, nunc de me privato. D. meus Eboracensis (ut scis) moritur, quo fato fortunula nostra multum imminuta sunt. Sed ea res minime omnium me angit. Tamen de alio Domino cogito, & de eo, qui Leo successurus, multum spero, quicumque is fuerit: nihil in votis maius habeo, quam ut optemus praesul Westmonasteriensis ei succedat. Tu si vis trades me cuicumque vis: sed si tibi ipsi, nihil spe mea esset expletius. Si aliquid tale in posterum cogitas, felicem me vel leui aliqua significatione redde. Cum has obsignarem literas, ecce Madam & Billus ad me, de Grindallo ad te mittendo: quae res propter arctam meam, cum eo coniunctionem aliquid commouit, propter utilitatis tamen suae rationem immensa letitia perfudit. Quem hominem de optima nota (ut Cicero noster loquitur) tibi commendo: quemque diligentia & amore obseruantissimum, doctrina & studio tuo aptissimum, taciturnitate, fidelitate, & abstinencia honestissimum, ad quoduis opus tuum faciendum demississimum fore recipio, atque promitto. Quamobrem, si ad eam voluntatem, quam vel tu olim tua beneuolentia, vel nuper B. & M. commendatione

datione contulisti, nouus cumulus hijs literis meis accedat, non in illum, sed in me, totum illud beneficium collocatum esse putabo. D. Iesus, solem illum illustrissimū orientem, patris patria q̃ spem maximam, fidei tutela consilij q̃ tui quadrigis commissum, ab omni occasu immunem sustentet & tueatur. Vale in Christo Iesu.

SCRIPSIT HANC PRO

Coupero. Ad Episc. Lond.

Si quanta semper fuerit tua in me voluntas, ac Studium, Ornatissime Praesul, tanta mihi hoc tempore animi saltem grati significandi facultas suppeteret, me, etsi non ad gratias, quas debeo, maximas referendas habilem, ad nonnullas certe, quas possim, tenues & perexiguas agendas promptum alacremque persentisceres. Nam ut alia tua taceam beneficia, illud equidem ego in summis pono, & grata iucundaq̃ animi recordatione fruor, quod D. tua, nullis meritis meis prouocata, sed singulari in me voluntate suapte sponte adducta, tam egregè grauategue ferat me è Diœcesi tua, relicto, quod illic habebam, Sacerdotio, nomine Thorington, exiturum. Quamuis enim, ut ingenuè dicam, & eximius Domination. tua fauor, multis grauius indicijs significatus, & summa etiam eorū, qui vice tua functi sunt, beneuolentia, varijs testimonijs cōfirmata, me potius illic q̃ ullus illinc fructus

K.iiij. perci-

EPISTOLARVM. R. ASCHAMI

perſpiciendus detinuere, diutius tamen ut me-
cum ſalute ac commodo fieret, commodè commo-
rari non potui. Nam ipſa cœli grauitas, illâque ter-
ra plaga ſuapte natura, propter maris illam regi-
onem alluentis vicinitatem, vliginoſa tam gra-
uem acerbumq; mihi creauit morbum, ut vix ad-
huc ex eius longinquitate integer recreatus ſum.
Cum ergo & propter cœli conditionem, & corpo-
ris mei imbecilitatem illo beneficio carere ſummū
beneficium putauerim. à tua D. vehementer peto,
ut Richardo Aluao, viro honeſto, graui, & litera-
to, Collegij noſtri ſocio, omnibus omnium noſtro-
rum ſuffragijs ad id cuncto; eiſdem, ut dicunt,
preſentationem concedere dignetur. Id q; ſi feceris,
tanto me ære Dominationi tue deuinctū tenebris,
ex quo poſtea exire non licebit. Do. Ieſus Domi-
nationem tuam diutiſſimè ſeruet incolumem.

CVIDAM AMICO

Eboracenſi.

Humanitas tua facit ornatiffime vir, quam
omnes tibi ſingularem tribuunt, ut ego omnis
humanitatis oblitus, te, cui obſcurus & ignotus
ſum, literis meis interpeſcem. Per neceſſaria tamen
res mihi incumbit, ad quam expediendam, quia tu
ſolus es, qui tantū facultate potes, quātum vis,
& tantum humanitate tua vis, quantum potes,
impri-

inprimis ad te scribendum esse duxi. In qua re opem tuam, non opes ullas expecto & requiro. Ex obitu Reuerendissimi patris & D. mei Eduardi Eboracensis dolorum cum plurimis communem, iacturam precipuam & prope singularem accepi. Hic ante triennium omnem meam observantiam, obedientiam & seruitutem sibi firmissima fide mea deuinctam, tenebat, stipendio annuo dato 40. solidorum. Quae pensio non exhibitionis (ut loquimur) sed mercedis nomine mihi quotannis ad festum Annuntiationis Mariae, & D. Michaelis soluta est. Cuius rei locupletissimus testis esse potest D. Langeriggus, qui iam praesens fuerit, cum Reuerendissimus pater fidem meam sibi obligabat. Viginti solidos hoc proximo superiore festo Michaelis recepissem, quam pecunia summam, eò iustius me posse exigere videor, quod ceteri reuerendissimi patris famuli omnes ut intelligo, integra stipendia sua obtinuerint. Quae pecunia si carerem, eò grauius ferrem, si solus carerem. Et cum ea pecunia, nec ita magna sit, ut pensio eius hijs, qui reuerendissimi patris voluntatem exequuntur, grauis esse possit: nec ita exigua, quin tenues studiorum meorum rationes plurimum sit leuatura: obsecro te, per humanitatem tuam humanissime vir, & per eam voluntatem tuam, qua literas & literatos omnes vnice fouere diceris, ut tantum laboris, opis, & gratiae tuae, huic petitioni meae tribuas (quod sine magna molestia tua fiat,) quan-

EPISTOLARVM R. ASCHANI

tum ad hanc exiguam pecuniam obtinendam satis esse potest. Pecunia ne mihi solvatur, an aliquot ex eius Græcis libris mihi concedantur, non magnopere curo, præcipue si illi in numero oratorum, philosophorum, aut historicorum fuerint. Est liber Græcus, qui decem Rhetores nominatur, continet enim orationes Æschinis, Lycurgi, Dinarchi, & aliorum, hunc vehementer expeto, quia apud nos parabilis non est. Istum librum, si vel ad eum modum quem dixi, vel pecunia mea mihi comparare poteris, rem non gratissimam solum & perpetua recordatione mihi usurpandam, sed omni mea obseruantia tibi compensandam facies. Et hæc omnis mea petitio est, quam tibi significandam hisce literis esse duxi. Ad quam adiuvandam literas ornatissimi Prasulis. D. Georgij Daij. Ciceſtrenſis Episcopi, facillime parauissem, nisi in hac ego semper fuisset sententia, huiusmodi omnia intempestiua literarum subsidia, prudentibus viris, non tam molesta, quam superuacanea existere. Quem obrem, me & causam meam omnem in unius tui beneuolentia sinum depono, cui tantum tribues, quantum vis, tantum scio, voles, quantum ipsa causa, literarum studia, tenues fortuna mea, sine singula hac petere, sine ea uniuersa exigere, ullo modo videri possunt. Est & alia res, quam tibi participare volo. R. pater mihi ipse narrabat, se scripsisse in uniuersum Pentateuchum Moſis, & quantum ego tum ex sermone

sermone eius elicere potuerim, in animo habere, ut liber ille excusus in vulgus appareret. Si hic liber opera tua, in lucem & conspectum hominū prodire potest, ea res & tibi praeclaram laudem, & R. patris nomini immortale decus, & Christiana religioni omni immensum quendam fructum & emolumentum aliquando est paritura, cum tam pauci sunt ex veteribus, qui eos libros fuse planēq; explicare videntur. Si munus praefandi in eos libros mihi imposueris, non onus, sed honorem eximium mihi attuleris. Quam operam libentiūsus susceperem, ut auctori libri, nescio cuius Pasquilli, respondeam, qui praeter alias maculas grauissimas nomini R. patris aspersas, tribuit ei, etiam in Dialogo quodā personā indoctiss. & barbariss. Quaestionista, cum ego tamen nouerim, illū omnis elegatiae & purae dictionis amatorem praecipuum, ad quam rem perpoliendam, me non semel exhortatus est. Huiusmodi hominum obtrectationes silentio prudentissimè obruerentur, si nō immoderatē nimis procacitate linguae abuterentur. De commentarijs R. patris in lucem diuulgandis plurimi hīc, idem, quod ego, sentiunt, facias tamen prudentissime vir, quod tibi hac in re cōsultissimum fuerit. Si de vniuersa harum literarum ratione, cūm primū oportunitas tabellarij oblata tibi fuerit, quid sentias, tribus verbis significares, singulari humanitati tuae hoc esset tribuendum. Vale.

D.IO.

D. IOANNI SETONO.

*Q*uid scribā, nunquā mibi deesse potest, quoti-
 es ad Setonū scribo: Quod sanē libenter sepe
 facio, nunquā tamē libentius quā hoc tempore,
 cū me & mea sponte currentē vehementer ad id
 incitauit etiā Vuatsonius noster. Ecce Tho. Thwa-
 tus tuus discipulus est, ad cuius rei effectū, mirifi-
 cē singuli, sed potissimum Thwatus & Madam, &
 id tua causa elaborarūt. Qua in re, quicquid ego fe-
 ci, abūdatia amoris erga te feci, & illud totū quic-
 quid fuit, & iā pridē debeo tibi, & plus eo, si vsus ad
 id unq̄ tulerit. De Grindallo meo, de qua re me cū
 aliquid B. noster, stomachari tibi nō possū, cui ali-
 quid certō scio, tribuisses, si aliquid tibi rogatu meo
 imposuissē. Amisi ego fidelissimū amicū, amisit Col-
 legiū doctissimū virum, cui parem, quod audeo di-
 cere, cū a Vuatsono discesseris, non habemus.
 Hinc migravit, ut scis, in meliorē sedē Reuerēdis-
 simus pater, & D. meus D. Eboracensis: ex cuius
 obitu animus meus dolorē cum plurimis commu-
 nem, fortuna mea iacturā precipuam, & propē sin-
 gularē, exceperunt. Alius Dominus mibi quāren-
 dius est. Nemo omnium est, cui potius me & omnem
 obseruantiam meam traderem, quā ornatissimo
 Vuintonienfi tuo, qui cū sit omnium doctissimus,
 quid etiam docti sint, optimē nouit. Molestus esse ei

non cupio, nec tam opes quàm opem eius requirere volo. Puto me vsui illi aliqua ex parte esse posse. Si in ita vis, scribam ad eū, vel gracè vel latinè, vel virumq̃, vel ex alterutra lingua versum, vel ex meo cerebro profectum. Sin tu non vis, non faciam. Quid mihi in hac re faciendum est, tu optimè potes vel consulere, propter prudentiam: vel monere, propter amicitiam: vel imperare, propter auctoritatem. Quas singulares facultates siuè ingenij, siue bonitatis tue, ut in alijs rebus singulas saepenumero periclitatus sum, ita in hoc graui flexu fortunarum mearū, non sine graui caussa vniuersas vehementer exopto. Si me amas ergo, quā primum poteris, quid author mihi eris, literis tuis suauissimis mihi significa. Te in quartanam incidisse grauitèr ferò, quod consilium meum in ea re requiris, amantèr accipio. Quod igitur vel usu, vel auditione cognoui, id tibi libentèr defero, id quod ut plurimum profit tibi, vehementer exopto. Rescribe quæso, nihil literarum tuarum sermone dulcius esse potest. Vale.

G. GRINDALLO SVO

Q UO arctiore beneuolentia vel pietatis potiùs necessitudine, nos inter nos aliquot hos annos coniuncti fuimus, eò & acerbius digressum tuum quotidiana cogitatione usurpo, & molestius oculos meos

EPISTOLARVM R. ASCHAM

meos in his hominibus intrendis defatigo, qui, in nos deferendo, perfidia crimen subire, quàm in tuendo, amicitia nomen retinere maluerunt.

Quam eorum, siue malevolentiam, siue contumeliam, siue iniuriam, utriusque sanè nostri acerbissimum dolorem, ut communi concordia demus, ut literis & magno illi Checo remittamus, ut Christo Iesu hoc totum, quicquid sit, condonemus, nostram tamen suauissimam vitam consuetudinem ita proditam & distractam esse haud secus fero, quoties de ea cogito (toties autem cogito quandocumque in cubiculo meo, in cibo, in ambulationibus, in studiis meis non video) quàm hi homines faciunt, qui graue aliquod vulnus faciei inflatum, & eminens, ab inimiciss. acceptum, cicatrice nulla nisi deformiss. obducendum identidem in speculo contemplari solent. Nec vulnus certè ulli ullum humana societati grauius imponi potest, quàm ab eo abstrahi, quem in omni pietatis officio charissimum, morum suauitate coniunctissimum, obsequio pupillum, consilio veluti tutorem quendam semper habere licuerit. Qui ergo, te mihi abstulerunt, mi G. non diuitias, sed ipsam vitam meam animam exhauisse videntur. Quorum opera elaboratum est, ut necessario ad ea remedia compingamur, quae ut sunt extrema in amicitia, ita vel rarum vel obscurum semper consolationis leuamen afferre solent: & quae partam amicitiam tueri, non veterem cumulo aliquo & accessione

cessione augere possunt, literas dico, quarū crebri-
tate non solum utriusque nostrū absentis desiderii
um deliniri, sed notitia nostra hactenus sēper mu-
tuis officijs culta, sanctissime & confirmata ut cun-
q; contineri potest. Dū hac scribo, mi. G. quantum
angor vel stomacho, propter hominum indignitatē:
vel mœroris acerbitate, propter absentis tui deside-
rii: melius tu cogitatione, quā ego scriptura, col-
ligere potes: ab ea re igitur paululum abducere
meipsum volo, ut scias, quid hic rerū geratur. Con-
iarius & ego in cubicula nostra, & si vis in studia
nostra in singulos dies abdimus, te optamus incun-
dissimum consuetudinis tue fructum desideramus.
&c. Desunt reliqua.

EIDEM.

Salue & vale charissime Grindalle. Hoc exordio
libentè utor, quoniā ferè nihil suppetit quod at-
texam. Potes per Pullenum nostrum bene & tute
scribere quicquid vis, & imprimis, ecquid ne pla-
ceat tibi illa viuendi via, in quam, me inuito, te ip-
se dedisti. Utinam te ipsum noscere voluisses, &
quantum tibi momenti ad summam eruditionem
infuderit Deus, agnoscere sustinisses. Hoc modo,
ut nihil grauius dicam, & amicis tuis summū lu-
clum, & maleuolis immensum gaudium attulisti.
Post tuum à me digressum, quicum perpetuò vixis-
sem,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

sem, nimias amicitiarum propinquitates fugiam.
Sunt enim homini inepto & vix satis ad res perfe-
rendas confirmato, qualis ego sum, mœroris & cu-
rarum plenissima. Sequar iam illud sapientis, Ama
tanquam osurus : sed aliquando cum otium fuerit,
effundam in sinum tuum omnes animi mei cogita-
tiones. Cum in Aula Principis sis, nihil audeo scri-
bere, quod secretum esse velim: vereor ne quidam
homines nimis sint suspiciosi & curiositatu pleni.
Quoties scribis ad me, scribe quas literas, & ad
quem diem datas à me recipis. Per Ruddum no-
lui scribere, nunquam enim fiet meo suasu, ut vl-
lius gratia relinquas Academiam, nedum Ruddi.
Scripsi longissimas literas ad D. Cant. si Magister
noster nondum obsignauerit, vellem ut legeres, &
de tota illarum literarum ratione ad me scriberes.
Non omnino dedo me acerbitati & luctui, cani-
mus, sed tum tui maxime pungit desiderium. Feci
ego Rhythmum quendam latinum in modos illum
cantilene My little pretie one, de Natali E. P.
Dialogum fecit Christopherus hoc natali, & in eo
lepidissime Cant. utrumquè mittam ad te, si ad-
huc delectaris huiusmodi nugis. De Corona nihil
audio, quam misit Dormerg. tibi pro loco Pension-
narij tui. Recepi Chrysost. summi Checi nostri, cū
tua præfixa epistola, nihil legi audius, Irlandus &
Ravenus, diebus singulis festis cū greco conferunt:
volo enim ut cum eruditione pietatem imbibant,
alias

aliàs in Platone & Cicerone toti sunt. Saluta quaeso mihi heroicum illū herum tuum, apud quē quaeso de me sapissimè loquitor, nā nihil aequè peto, quàm ut nunquam dimittam gratiam illius viri. Est hoc stultè à me petatum, Grin. sed omnes meas stultitias tibi enī apud te efferam: facit hoc nostra amicitia, facit studium meum, quo rapior ad Chæcum perpetuò admirandum. Quaeso, mi G. elabora, ut placeas hero tuo: nihil Deo, hero, mihi iam acceptius esse potest. Scribe quaeso sapius ad Magistram Cheke, illa res erit gratior hero tuo quàm vllum aliud officiū, nihil erit magis ex usu tuo. Totus sum in Toxophilo meo, seposui Herodotum ad iempus. Si scripsissem Toxophilum latine, videor potuisse mediocriter illud munus ornare: meo nomini melius consuluisssem, sed non hijs, qui eum librum libentissime lecturi sunt. Vides, ut præter expectationem abripior in longiss. confabulationem: sed nihil facio libentius quàm tecum loquor. Tabellarivs non sinit me plus scribere. Scribe longiss. 13, Febr.

ILLVSTRISSIMAE D.

Elizabetæ.

AD te scribere, illustrissima Elizibeta, magis ne absterreret dignitas tua, an imitaret bonitas multum diuq; dubitavi. At cū cogitatione complexus sum, quanta me & absentem memoria, &
L. præsen-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

presentem sepe humanitate, prosequuta es, malui
 certe committere, ut importunitatis potius in scri-
 bendo accusares, quam taciturnitatis ullius ingra-
 tia, in scribendo, conuinceret: & facilius passus sum
 meum nimium reprehendi officium, quam meum
 ingratum culpari silentium, cum certissime scia,
 literas meas amplitudini tua molestas esse non pos-
 se. Et cum mihi infinita suppetant ad te scribendi
 argumenta, nihil tamen lubentius facio, quam gra-
 tulari tibi, quod tanta fortune naturaeq; ornamenta,
 tantis literarum praesidijs indies magis ac magis il-
 lustras: ex qua re maior ne tibi ipsi ad vera glo-
 ria facta sit accessio, an illustrior ingenij industri-
 aequae tuae in sermone omnium excitata commen-
 datio, dubium & incertum est. Et quauis hoc in-
 stitutum tuum, in iungenda praecleara doctrina cum
 summa dignitate tua, ex Platonis disciplina efflu-
 xisse certo nouerim, tamen non dubito quin pluri-
 mum tua sponte & praestanti iudicio susceptum,
 multum ex praestantissima foemina D. Chapernowna
 consilijs profectum, nonnihil etiam G. Grindalli mei
 op. praecipis adiutum & promotum esse verè affir-
 mauerin. Legimus praeterea, & ante Platonis te-
 pora, & in veris historijs, & in fictis poematis. opt.
 quemque semper principem, prudentem aliquem
 philosophum, sibi ad omne vitae consilium adhibere
 solere. Sic Iouem Prometheo, & Agamemnonem
 Nestore usum esse fingunt Poetae. Sic Hieronem
 Simoni.

Simonidem, Periclem Anaxagoram, sibi adiunxisse tradunt historici: ex quibus docemur, siue præclaris factis præclarissimorum principum, siue prudentissimis consilijs prudentissimorum philosophorum, nihil antiquius esse debere, quàm ut summa potestas cum summa doctrina semper coniungatur. Atque hæc non cōreferuntur, ut litera meae te cunctantem euocauisse, sed festinantem potius incitauisse, & in ipso extremo cursu existentem, veluti grato plausu, excepisse videantur. In quo præclarissimo laudis cursu, cum nemo sit, quicum aut maiore contentione certare debeas, aut à quo victoriam insigniorem reportare poteris, quàm à te ipsa: facias ergo, nobilissima Elizabetha, quod quotidie facis, ut te ipsam indies superes, & generis tui claritatem splendore etiam literarum illustriorem efficias. Quo facto, nec fortuna tua maius quicquam accedere, nec votis tuorum exoptatis contingere, nec presenti hominum iudicio laudabilius proponi, nec posteritatis expectationi admirabilius relinqui potest. D. Iesus amplitudinem tuam nona indies virtutis & literarum accessione ampliore reddat.

ORNATISSIMO VIRO, D.

Gulielmo Pagetto, Regio
Secretario.

Lij.

Quam

7 EPISTOLARVM R. ASCHAMI

Quam omnium, qui sese literis dediderunt, com-
 mune per fugium bonitas tua sit, opt. ornatissi-
 meq; vir, communis omnium fere bonorum vox est &
 predicatio. Quae sanè res facit, ut ego nunc, nec mag-
 nitudinis negotiorum tuorum, quibus te propter sin-
 gularem prudentiam tuam prudentiss. princeps pra-
 fecit, ullam rationem ducam: nec tenuem me ipsius
 conditionem, cui me mea fortuna subiecit, vlla in
 memoria habeam: qui sic te à gravissimis grauiissi-
 morum horum temporum negotijs, quibus in singu-
 las horas circumfusus es, ad hanc meam causam,
 licet non maxime necessariam, non minime tamen,
 nec tibi ad agendum honestam, nec mihi ad obti-
 nendum exoptatam, abstrahere studeam. Huius-
 modi res est. Graeca lingua professionem, quam pro-
 ximo hoc triennio munificentissimus princeps no-
 ster publicè in schola Cantabrigiensis instituit, am-
 biunt duo iuvenes, & literarum ornamentis excul-
 ti, & summis summorum amicorum praesidijs adiu-
 ti. Ego, cum hos ope & gratia amicorum aequari
 nulla ex parte potuerim, non modo omnium spem,
 sed omnem etiam illius rei vel cogitationem abie-
 ci, donec rumor quidam apud nos in Academia
 percrebuerit, Regiam Maiestatem statuere ei,
 qui in Graeca lingua peritissimus esset, illud mu-
 nus tribuendum fore. Qua re audita, multi docti
 viri, de me, quam verè nescio, optimè sanè sentien-
 tes, me non tam obtinendi spe, quam illis morem
 gerendi

gerendi voluntate incitârunt, ut Londinum irem,
 periclitaturus, nunquid DEVS orphanorum &
 pauperum, qualis ego sum, adiutor, meam etiam
 causam promovere vellet, qui optimè semper po-
 test, & incredibiliter sepius solet. Dum ego
 hic in Aula inter obscuriores homines, obscuris-
 simus verſer, nec eruditionē meam (quæ ipsa per-
 quam exigua est) in contentionem cum illis duo-
 bus committere, omni amicorum ope destitutus,
 ausus fuerim, nec, si maxime auderem, ullam vi-
 am, qua illud facerem, scirem: ecce subito tu, le-
 gatione tua, ut omnium in ore est, prudentissimè
 confecta, domum reuenis, cum summa omnium op-
 timatum & infimorum congratulatione, quod ego
 tum fortè præsens, ex lato hominū aspectu, qui in
 te omnis conuersus est, & ex perpetuo ōnium de te
 sermone, & eo quidem laudum tuarum plenissimo,
 facilimè intellexi. Tū cepi ego multas cogitationes,
 versare, ecquis ne tu quasi Deus, ^{ἀπὸ μακρόθεν} à
 Deo optimo maximo, non solum ad Reipub. salu-
 tem, sed etiam ad mea causa susceptionem mitte-
 reris. Nam vel tum sperabam, summam illam pro-
 bitatem tuam, qua Regiam, maiestatem tibi sum-
 me beneuolam conciliaſti, qua omnium hominum
 voluntates & studia ad te diligendum aggregaſti,
 qua literas & earum cultores vnicè amplecteris,
 qua causas omnium prudentissimè conficis, ad me-
 am etiam causam aliquid apportaturum. Quam-

L.ij.

obrem,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

obrem, ornatiss. vir, si Regia Maiest. opera & gratia tua, hoc munus Graecae linguae profitenda (modoe-ruditio mea non ineptissima inueniatur) mihi con-cesserit (ut, quod res est, loquar) remuneratio à me nulla expectari potest, sed totum hoc beneficium illi feres, & ab eodem satis copiosum fructum re-portabis, qui dicit, Quicquid feceritis uni ex mi-nimis istis, mihi feceritis. Quod dictum ab huius-modi authore profectum, nunquam inane aut irri-tum fore tu ipse optimè nosti. Si quæris momenta nè ulla sint, quæ causam meam adiunare possunt, sunt quidem nonnulla, & ea non leuissima. Nam antequam Regia Maiest. lectionem suam in Aca-demia instituerit, fui ego ascitus totius Academiae suffragijs, cum satis luculento stipendio, ad Graecam linguam publicè profitendam. Et ex eo tempore, Graecam linguam quotidie in Collegio. D. Ioan. ubi ego socius sum, praelegi. Literæ præterea quas Aca-demia ad Regiam Maiest. siue ad quoscunq, alios honoratos viros, hos duodecim annos dedit, à me semper scriptæ sunt. Scripsi etiam librum ad Regi-am maiestatem, qui nunc sub prælo est, de re sagi-taria, quam apta sit Anglis, cum domi, tum in bel-lo, & quomodo certa quedam eiusdem ars tradi possit, ut plenissimè ad perfectionem eius ab omnibus Anglis discatur. Hic libellus, ut spero, cum appare-bit in lucem (quod fiet, Deo volente, ante Regis profectionem) nec obscurum amoris mei in patri-

am signum, nec mediocris mee eruditionis medio-
cre testimonium erit. Qualis sum, satis nouerunt
D. Cicestren. Redmannus, & Ridleus, sed optimè
Ioannes Checus si adesset, quicum in studio Gra-
carum literarum hos aliquot annos coniunctus fue-
rim. Et hac sunt à me non ficta, ut nimis insolentè
meipsum iactem atque venditem, sed absq; omni
arrogantia, à qua longissimè abesse cupio, dicta, ut
causam meam apud te, ornatisime vir, quantum
possem, adiunxerem. Si agere fers, quòd his literis meis
tempora tua atque negotia impediuntur, tibi ipsi
hoc assignare debes, qui sic spectatissima quadam
bonitate praestas, ut omnes, ad eam, à qua optima
sperant, prouoces. Postremo, quicquid in hac re fa-
cies, non mihi solum, sed literis & Christo Iesu, qui
me, ut scriberem ad te excitauit, facies: Quem in
singulos dies precabor, ut te literis beneuolum, &
Reipub. salutare perpetuò conseruet.

D. ESS EXIAE.

EX omnibus primarijs uiris tu primus & prin-
ceps es. Nobilissime uir, cuius manibus hic li-
ber imprimis gestari gestit: tibi enim uni, q̃ cete-
ris ferè uniuersis, se plus debere agnoscit. Nam tu
primus eras, cui se primum committere, & cuius
precipua ope in lucem conspectumq; hominum ap-
parere ausus est, moderatissimā tuam prudentiam

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

in eo cognoscendo, & paratissimā tuā voluntatē in
eo exornādo debemeter admiror & suspicio. Quid
enim tu de eo dicebas, vel tūm, cū se amplissimo
consilio Regio ostenderit, vel nuperrimē, cū Regia
maiestati sese verēcūdē admodū & timidē obtule-
rit, perpetua vsurpabo memoria. Videre enim vol-
iā videor, & quasi presenti quodā obtutu intueri,
quā diuina animi tui inductione, quanta vultus
suauitate, q̄ eximia laudis predicatione, hūc librum
extuleras cōmendauerasq̄. Dna semper q̄, Augu-
sta Catharina. cū ea forte, qui snā liber is esset, in-
terrogarat. Quāobrem cū hac singula singulārē
quandā bonitātē in te perspicuē declarant, vniuer-
sa autē diuinā & heroicā naturā, natā ad rē &
literariā & sagittariā promouendā, duo summa An-
glia decora & ornamenta manifestissimē testātur:
summo perē mihi elaborandū esse video, ut cū mi-
nimā partē huius summae tuae in me bonitatis, qm̄
mea sedulitate consequi nequiuērim. parata tamē
voluntate & studio semper praesto sim, ad eū homi-
nē perpetuō me praestandū, in quē hanc opē non in-
dignissimē consumptā esse indicabis. Perge igitur,
nobilissime vir, & literas etiā atq̄ etiā exorna, ut
illa te vicissim exornent, & contende hanc laudem
ceteris omnibus praeipere, ex qua re verē nobilis,
& germana semper q̄ duratura gloria solet profi-
cisci. D. Iesus. & c.

HONO.

HONORATISSIMO VIRO

Tho. Wriothesseleio, Angliæ Cancellario

Magno, Academiæ Cantabrig. & literarum Patrono maximo.

N Ec prius mihi quicquam faciendum putavi, nec magis opportunum, honoratissime vir, quàm, ut in hoc omnium, & hominum & negotiorum ad te concursu, hanc libellum tibi ad legendum offerrem. Iniquè enim comparatum est, si vniuersi tibi libellos litibus, queremonijs & turba refertos porrigerent, & nullus pateret aditus illis hominibus, qui libros otij & delectationis, tibi adferrent: cum nec prudentissima cogitationes tue, sic quotidianis hominũ controuersijs attritæ, diutissime in negotijs consistere, ac durare potuerunt, nisi aliquo aliquando otij fructu recreate, incunditati sese dediderint. Contrariæ enim res contrariarum retinent, & complectuntur. Hoc enim omni natura consilio, & artis imitatione cernitur. Sic diei labores fouet noctis requies, sic somnus vigilas sequitur: nec scamnum vllum, ad sedem firmum, & stabile est, quod contrarijs inter se pedibus, coharens ac fultum consistat. Quamobrem, cum omnes fere cogitationes tue in cura & sollicitudine versentur, & tanta tot hominum negotia, ab omni externa oblectatione excludant, offero tibi hunc

L.v.

libellum,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

libellum, otij mei in literis consumpti signum, & aliquod non ingrati animi in patriam testimonium: qui, si nihil attulerit ad te insignitè oblectandum, aliquid tamen mora & impedimenti esse poterit, ad te, à nimis intentis cogitationibus, auocandum. At verò vix ausus fuisset tempora tua à rerum grauissimarū procuratore remstrari, nisi me prius ad id faciendum commouisset consiliam eruditissimi Praesulis D. Ciceſtrensis, cui vnum ex istis libris obtuli, qui mihi animum addidit, affirmans fore hanc operam meam, tibi non ingratam, quia plus tu vnus, quam vniuersi alij, rei & literariae, & sagittariae tribuendum esse sentis. Itaque, si hunc laborem meum non penitus displicuisse tibi intelligam, aliquid posthac certe nanabo & perficiam, quod cum fuerit minus literati hominis magis proprium, & mihi addandum tibi aptius, & tibi ad perlegendum acceptius esse poterit. D. Iesus. &c.

D. WINTONIENSI.

Librum meum Regio Cōsilio, tam communi omnium cōsensu probari, mirifica quadam letitia me perfudit, ornatissime Pater: singulari tamen predicatione à te tam laudato viro laudari, incredibili sanè infinitae voluptatis abundantia me totum delibutum reddidit. Nam cum tu in omni-
rum

rum gerendarum susceptione singulos consilio, in
 quavis autem rerum scribendarum institutione,
 uniuersos iudicio superas, tibi profectò uni quam
 ceteris uniuersis, hoc institutum meum probari,
 longè pluris facio. In hoc libro scribendo, longissime
 abesse, & discrepare ab uniuerso ferè Anglorum
 scriptorum numero studebā, non quod aliquid An-
 glice scriptum esse agre feram, sed quod plurimum
 homines indoctos & temerarios in hoc studēdi ge-
 nere elaborasse intelligā. Materiem autem inanē,
 aut eorum facultati imparem sequuntur, in qua re
 verba propria & perspicua fugiunt, translata et ad
 verum splendorem accommodata nesciunt: dein,
 omnis rectè tractationis ignari & imperiti sunt.

Nam Dialecticam, ad ratiocinationem, aut Rhe-
 toricā, ad exornationem, ne summis quidem labris
 unquam gustauerunt, & sic in nostra lingua ver-
 nacula non domestici & proprii, sed peregrini &
 aduena esse student. Cum hoc nimis verum esse
 scio, Anglos ad Anglice scribēdū nudos & inanes
 facultatis, precipites autem & plenos temeritatis,
 tā incōsiderate irruere vehementer agre fero: an-
 daciores enim non peritiores in hanc rem ferè soli
 hos aliquot annos incubnere: quæ res & magnam
 confusionem in nostram linguā inuexit, et hoc reg-
 num ineptiss. omnis generis libris oppleuit. Sequu-
 tus sum ego rē, nec mihi propter usum imparē, nec
 cuiquā perniciosam & inutilem: ubi si iudicio
 aliqua

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

aliqua ex parte satisfeci, & voto meo plurimum,
 & optimorum certè expectationi aliquid me satis-
 facturum scio. Ad hunc verò librum scribendum
 plurima meae rationes cohortatae sunt, vel, ut ali-
 quibus praclaris viris, qui me nimio sagittandi stu-
 dio à grauioribus rebus distineri putabant, aliqua
 ex parte cognitum esset, non omne tempus meum
 ut Aristoph. verbo utar, sed
 ut praecleara haec res plurima occupatione usurpa-
 ta, aliqua aliquando opera mea, si non ad sum-
 mam perfectionem, ad mediocrem tamen conatum
 exornata, in lucem conspectumq; hominum appa-
 reret: vel ut ego tenui & exigua viuendi condi-
 tione vsus, longè infra communem studiosorum v-
 sum posuius, & iam recenti hinc commigratione in
 meliorem lucem Reuerendissimi Patris & summi
 patroni mei Dom. Ed. Eborae. in magnam solitu-
 dinem coniunctus, vel hac saltem via insisterem,
 qua me, si non aliquem vitae splendorem & speci-
 em, (quod non desidero) ad quietam tamè aliquam,
 & studioso homini necessariam viuendi faculta-
 tem, (qua re vehementer opus habeo) aliquando
 esset perductura. Et hoc meum consilium felicior
 consequetur euentus, si pro eo amore, quo literas &
 earum cultores vnice amplecteris, aliquod testi-
 monium iudicij tui de me (cùm occasio ad id tu-
 lerit) me meamq; causam, apud Regiam maiest.
 adiuuet. A Regia autem maiest. nihil prius aut
 maio-

maiore studio expecto, quam ut studia mea, in Italia & transmarinis partibus, aliquot annos sustentari possint. Hic scopus est, quem Toxophilus meus ferire elaborat: hunc si attigero, & rectissime & honestissime collimasse putabo. In eo maiorem spem huius petitionis mea adducor, quò certius intelligo, Regiam Maiest. solere praestantibus sagittarijs (cuius rei nec ego omnino imperitus sum) sed literarum penitus rudibus, praeclaras & eas perpetuas viuendi conditiones tribuere. Ego igitur ad hanc rem conficiendam, tantum de Dominatione tua mihi polliceor, quantum honestissima causa à summa auctoritate, literarum studia ab unico earundem Patrono, alumnus Cantabrigiae ab eua digniss. Cancellario expectare potest. D. Iesus. &c.

D. WIGORNIENSI.

ET nos intelligimus, quantum tu, eruditissime Praesul, literis & earum cultoribus faues, & sapè etiam accepimus, quantum rei sagittaria, praeteris primarijs viris tribuendum esse sentis. Ego igitur, qui omnem vitam meam cursum literarum otio destinavi. nonnihil tamen tempora studiorum meorum sagittandi crebritate tanquam honestiss. oblectatione temperavi, hunc librum tibi offero, qui tantum utriq; rei tribuis, quantum utraq; à prudentissimo praesule expectare potest. Qui si D. tua
indicio

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
iudicio satisfaciet, & nunc nimis laboro, quid vul-
gus hominum de eo existimauerit, & in posterum
studebo, ut is fructus ex studijs meis in apertum
proferatur, qui cum literarum magis proprius erit,
& mihi ad scribendum aptior, & tibi ad legendum
acceptior esse poterit.

ORNATISSIMO VIRO, D.
Antonio Denncio.

EXimiam bonitatem tuam, Eximie vir, in lite-
ras & literarum studiosos, cum ante saepe &
priuato ex sermone Ioan. Checi, & communi om-
nium voce, tum nuperrime, ex praeclaris tuis dictis
& vultus suauitate, cum librum meum Regia
Maestati obtulerim, cognoui. Opem, grati-
am, studium tuum saepe doctioribus contulisti,
Optime vir apud neminem tamen, qui vel maiori
literarum cupiditate teneatur, vel tenaciore me-
moria hanc bonitatem tuam complectatur, un-
quam deposuisti. Perge igitur, clarissime vir, & e-
tiam atque etiam tuere illum dignitatis locum,
ad quem te euexit Christus Optimus Maximus,
ut, quasi alter Iosephus constitutus, inopum, sed
praecipue literatorum, patrocinium susciperes.
Auge illam tuam opinionem de me, quam tibi
attulerit, vel nonnulla ex libro meo spes, vel illa
familiaritas, quam cum Ioan. Checo in omni ar-
etissima

Etissima studiorum voluntate coniunctioneque, aliquot annos habuerim, vel summa illa tua bonitas, qua cunctos complecteris & tueris. Scripsi ego *Toxophilum meum*, non tam quod honestatem sagittationis & eius usum scripto meo illustrare instituerim, quam potissimum, ut hac via insisterem, periculum facturus, num ea aliquando vitæ meæ rationes tenues admodum, & infra communem studiosorum conditionem positas promouere poterit: intellexi enim aliquot peritos sagittarios summa beneficia à Regia Maiestate accepisse. Ea res me in magnam adduxit spem, in aliquo loco & numero, fore hanc operam & industriam meam, qua ipsum sagittariorum numerum, aut peritiorum aut copiosorem efficere elaborarem. Hanc spem meam sequutus est præclarus euentus: nam Regia maiestas, ut audio ex summo patrono meo D. Pagetto, certam quandam annuam pecuniam mihi concessit. Nunc tu orandus es à me, optime vir, ut illam operam tuam in hac re conficienda mihi adferas, qua literas ipsas & earum studiosos ferè omnes tibi arctissime deuinctos retines. Deposueris hoc beneficium non apud insignem sagittarium, sed apud mediocre cultorem literarum, qui hac bonitate, & Regia, & tua, non ad sumptum & speciem abuietur, sed per quem ea omnis ad literarum otia sustentanda conuertetur. D. Iesus. & c.

IO ANNI

EPISTOLARVM. R. ASCHAM

IOANNI WHITNÆO.

Quoties de praeclara aliqua indole cogito, quae nata ad virtutem, comparata ad doctrinam sit, toties tui mihi in mentem venit, charissime Iohannes Whitnae, qui in tanto Aula negotio, literarum otium sequeris, & in maximorum vitiorum illecebris, minimè ab honestatis & germanae virtutis via deflectis. Hoc spatium certe & curriculum vera laudis existit, in quo, tu superari ab alijs non potes, si te ipsum quotidie vincere velis. Opus non habeo, ut te in hunc doctrinae virtutisque cursum incitem, sed currentem potius inprimis collaudem. Si ad reliqua studia tua, has mortis imagines, hoc est, istius humanae vicissitudinis, & istius Aulicae vestrae inanitatis certissimum exitum adiungere velis, multum sane & animum pietate, & ingenium optimo carmine innabis. Grindallus difficiliora omnia explicare potest: si non ita facit, pessime facit. Accipe quaeso, charissime Whitnae, hunc iuuenem G. Irlandum meum in eo loco, qui me accipere velis: si noveris eum, quemadmodum ego novi dignum magna humanitate tua esse diceres. Fac ut ex eius sermone, cum redit, veterem humanitatem tuam recognoscam. Aduentum tuum avidissime expectamus. Saluta omnem illam nobilem familiam, potissimum ornatissimam sororem tuam. Vale, & me ama, ac rescribe.

CLA.

CLARISSIMO IUVENI BARNABA Fitzpatrike.

Quoniam intelligo, quo ardore ad literarum cognitionem incensus es, clarissime Barnaba, te tamen etiam aliquid commovere meis literis institui, vel quia tu ita rogasti, & ego ipse præsens coram me sic facturum recepi. Et cum multæ res sunt, quæ te ad studium doctrinæ commovere multum possunt, summa ingenij tui indoles, tempestiva ætatis oportunitas, præclara industria spes, locus iste quem præ cæteris apud Regiam maiestatis tenes, & præceptorum tuorum excellens doctrina, cum hæc quidem singula plurimum possint, ne ea tamen uniuersa tantum debent te excitare, quantum splendor ille ingenij, studij, virtutis, & literarum, qui in illustrissimo principe nostro Eduardo, te indies inspectante eminet & elucet. Maiorem industriam, perfectius exemplum, clariorem laudis spem, proponere tibi ipsi non potes. Sat dixi, omnia dixi, quæ vel tu ad laudem, vel ego ad imitationem tibi constituere queam. Pollicitus es te rescripturum mihi, quod facies, vel ut liberes fidem tuam, vel ut declares quam bene scribis, & quam diligentè studes. Tabellariū aptiorem, quàm qui has perfert literas, requirere non potes. Misi exemplaria ad Regiam maiestatem, & reliquum illū nobilissimū thorum. Faxit Christus ut Diuus Ed. laude patrem,

M.

EPISTOLARVM R. ASCHAMĪ
trem, doctrina preceptores, annis & felicitate pro-
tes Anglorum suorum superet. Et Christum
nono indies virtutis, eruditionis, & nobilitatis, cu-
mulo adaugeat.

ILLVSTRISSIMÆ DO-
minæ Elizabethæ.

IN toto illo splendore dignitatis tuæ, illustrissima
Domina, nihil habes illustrius, quam quod ma-
xima hæc tua et fortuna et natura ornamenta, sic
maiora indies literarū accessione efficere conaris.
Et in hoc studio discendi, nihil studiosius discere de-
bes, quàm q̃, quæcunq̃, tibi sunt, vel generis nobi-
litate concessa, vel natura fortuna premio commo-
data, aliena laude esse coniuncta, aut incerta pos-
sessione ad tempora occupata : quæ verò virtutis
tuæ industria parta sint, studiūq̃, assiduitate compa-
rata, ad utilitatem certiss. fructū, ad veram glori-
am max. ornamentum semper allatura. Hæc laudis
opinio inanis non est, neq̃, hanc gloria partem pra-
scindendā tibi unq̃, sentiet prudentissima fœmina
M. A. sed ab alijs etiam atq̃, etiā tibi inserendā, et
à te omni studio augendā perpetuò iudicabit. Per-
ge verò clarissima P. & quæ ratione initiū fecisti,
extrema persequere, vt hæc virtutis industriæque
tuæ fruges, quæ nunc in spe & expectatione, supra
etatem tuam, efflorescant, re aliquando supra ho-
minum

minum opinionem maturitatem assequantur. Cum
his literis pennam tuam reparatam, per hunc ta-
bellarium misi honestum iuuenem, & amicum me-
um. Deus Iesus. &c.

NOBILISSIMÆ FOEMINÆ,

Annæ, illustrissimi comitis Penbro-
chiensis vxori.

Magna tua in Middletonum beneficia, & ma-
ior tua in me beneuolentia, max. meas postu-
lant gratias ampliss. Do. Sed cum sic sumus utriq;
& in ea eruditione positi, ut tu aptior sis ad conse-
rendum noua beneficia, quam ego ad reponendum
veteres gratias, gaudeo tamen vehementer, hoc
beneficij genus, à te hoc tempore postulandum esse,
in quo facilitas tua in concedendo, quam labor
meus in rogando paratior expeditiorq; erit. Rogo
ut Pindarus tuus te utatur ita munifica adiutri-
ce, quam hactenus usus est. Et quanquam satis in-
telligo, quod hic à te sic tractabitur, ut meam com-
mendationem non desideret, & quod omnia per se
ipse à te consequi possit, peto tamen à te, & maio-
rem in modum, ac si mea res esset, ut tua ope &
gratia sic apud sereniss. Reginam utatur, ut Pin-
darus sentiat, & ego intelligam, nouam aliquam
accessionem ad cumulum veteris tue in illum be-
neuolentia his literis meis adiectam esse. *Quam-*
Mij. obrem,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

obrem, in hanc curam omni studio tibi incumbendum est, ut nulla sint, nec ingenij tui praesidia, nec doctoris tui praecepta, nec. N. fratris tui exempla, nec clariss. patris vestigia, quae non te ad industriam, ad doctrinam, ad laudem, ad nobilitatem incitent, & commoveant. Neq; haec scribo, in hanc sententiam, ut te cunctantem euocem, sed festinantem, potius in hoc praclaro cursu incitem, & ut videar, non tam suscepisse munus monentis, quam officium declarasse gratulantis, quanquam litera mea praclarum illud imitantur carmen Ouidij:

Qui monet ut facias, quod iam facis, ipse mouendo Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Vereor ne nimis longus sim, hoc solum reliquum est, ut te rogem, vel tribus verbis rescribere mihi per hunc iuuenem amicum meum, litera tua erunt in me, vel quantum in Latina lingua proficiam, vel quantum me diligis, certissimum testimonium. Saluta queso summum virum T.S. & Winsleum, opinor, nisi nomen mihi excidit, cum morum eius suauitas fixius inhaeret mihi, quam ut unquam euelli queat.

EIDEM.

TAndem Ciceronem tuum mitto nobilissima Domina, cuius libri studio, quod tantum delectaris, sapienter quidem facis: Cic. enim reliquos omnes,

omnes, in hoc libro seipsum superat. Sermo prudentior prudentia disertior, requiri non potest: reliquā eius philosophiam splendor religionis Christi obscurat, veteres eius orationes noua fora nostra non recipiunt, libri officiorum nullam non partem humana vita complectuntur, germanum honestatis exemplum his libris exprimitur, ad cuius imitationem quisquis sese tradiderit, ab optima certē ciuilis vite consuetudine longissimē abesse non potest. Neq; hac scribo, ut hortantis munus suscepisse, sed gratulantis officium declarauisse videar: diligentissime enim studes, nec hortatione vlla eges, nec habeo quod tibi ad imitandum proponam, nisi te ipsam imitari velis, & tecum quotidie contendere. Qua reportata victoria (ut alio tempore ad te scripsi) nec ad fortuna tua dignitatem illustrius, nec ad vera laudis perpetuitatem constantius, adicere quicquam potes. D. Iesus amplitudinem tuam nouo indies virtutis & literarum cumulo adaugeat.

ORNATISSIMO CVIDAM

viro, amico suo.

¶ Sipse iuuenis est, ornatissime vir, cuius causam
ut apud Reginam ope & gratia tua adiunares
tantoperē efflagitabam. At cum ex tranquillitate sermonis tui in colloquendo, et ex alacritate studij tui

M. iij.

in Re-

12 EPISTOLARVM. R. ASCHAMI

Reginam adeundo facile perspexi, quo ardore tu-
cēsus es quemq; tuendi ornandiq; literarū nomine,
minus mihi laborandum esse putavi, de noua ali-
qua istius nunc instituenda commendatione: hoc
tantum mihi spondendum, in meq; recipiendum ef-
se duxi, eam huius iuuenis & morum probitatem,
& studiorum optimorum auiditatem esse, ut in il-
lum et mea scriptione ad commendandum, & tuo
præsidio ad subleuandum dignum sis reperiturus. Si
mea res esset, non tantopere laborare, cum aliunde
fortuna mea sustentata sunt: istius autem angustia
tanta, & nunc sunt, & antè fuerunt, ut nisi sere-
nissima Regina unius beneficentia nixa, hætenus
constitissent, omnis spes eruditionis, quæ in hoc iu-
uene nunc est, singularemq; pollicetur fructum, in
ipsa veluti herba repressa omnis exaruisset. Itaq; si
noua gratia & ope tua, vetus in istum Regina be-
neficentia contineri potest, eisdem officijs, quibus
hunc tibi obstrinxeris, & me etiam tibi obligatū
iudicabo. Et sic spes, vel huius iuuenis in mea com-
mendatione, vel mea in tua gratia & auctoritate,
vel nostrum omnium trium in amplissima Regina
beneficentia, minimè falsa & inanis existet. Vale.

PRÆSVLI WINTONIENSI.

Quam illustri ope tua, & eximia gratia me, cum
in Aula essem, complexus es, nec propter in-
gratiam

gratitudinē tacitus praterire, nec propter rei magnitudinem unq̄ satis commemorare possum, ornatissime Prasul. Hæc summa bonitas tua, me ad novum poscendū beneficiū, quam ad veterem repōnendā gratiā, multo paratiorē reddit. D. Norfol. hoc onus mihi imposuit, ut unum aliquem doctum probumq̄, virum ad nepotem illius erudiendū appararem: is est, qui has perfert literas, mihi familiaritate intimus, propinquitate coniunctissimus, et ea eruditione præditus, quæ à Watsono melius cōmendari, quàm à me commemorari potest. Hoc tamen à me dici potest, paucos admodū in Academia esse, qui omni solidioris eruditionis parte instructiores existunt. Vnus ex eorum numero est, ornatiss. Prasul, quos ego à literis & Academia diuelli ægerrime ferebam. Sed ne, vel mei nominis honestati, vel illustrissimi D. expectationi deesse viderer, eū hominem paravi, quē ei muneri præfici, vehementer gaudeo: à mea tamen familiaritate, q̄ eisdem & cubiculi & animi parietibus, multos annos arctissime conseruamus, vllō modo abstrahi etiā atq̄ etiā doleo. In cuius gratiam, ad te literas scribo, eruditissime Prasul, cū tu solus nobis ferere reliquus es, qui tua prudentia scis, auctoritate potes, voluntate soles, tantū literis literatisq̄, viris tribuere, quātū tribuendū est: si hic aliquo iudicii tui testimonio D. Norf. de meliore nota cōmēdaretur, et meis literis, huius voto inprimis satiss. esset. Quod

M.iiij.

ipsum

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
ipsum ut facias, nequaquam rogo, nisi eum hoc be-
neficio tuo dignū Watsonus affirmauerit. D. Iesu,
Dominationē tuā diutissime conseruet incolumem.

ORNATISSIMO VIRO

Ioan. Astlæo.

EX sermone G. Grindalli mei, ornatiss. Astlæi,
facile intellexi, illam sententiam Platonis à
Cicerone usurpatā verissimam esse, quod, Honesti
facies si oculis cerneretur, admirabiles sui amo-
res hominibus excitaret. Vix enim credibile est,
quas faces ad te perpetuò diligendum, admonerit
mibi eximia illa virtutis tue vis, quæ in sermone
Grindalli & assidua commemoratione tui, tanquā
in speculo aliquo, mirificè elucebat. Hic ardor a-
moris tui, hys excitatus initijs, me admirabiliter
inflammabat, & quasi hominem nimis pudentem,
& in angulos obscuritatis suæ libenter sese abden-
tem, euocabat, ut hunc libellum, quo ipse libentis-
simè utor, studij & voluntatis meæ certū testimo-
nium mitterem. Quod factum meum, non tam au-
daçtèr sane susceptum, ut me tibi venditem, quàm
amanter certe institutum fuit, ut aliquā amicitia
tua partem, vel hoc pacto, mihi adiungerem. Hunc
librum mitto, quia (ut audio) vehementer eo le-
gendo delectaris. Consilium profecto hoc tuum est
prudētiss. & ad omnē honestioris vitæ dignitatē,
quam in summa constantia lande sequeris, adipis-
cen-

scendam accommodatissimum : in hijs enim libris, non adumbratum aliquod honestatis simulacrum informatur, sed germana, & vera virtutis effigies exprimitur: ita cum ipsa Iesu Christi religione cohaerens & implicata, ut si non aeterna salus hinc querenda sit, tamen omnis is vita nostra cursus, quem ad eā destinamus, non hijs legendis impeditior, sed paratior multo & faciliior efficiatur. Qui aliter sentit, audiat Christum loquentum. Qui non est contra me, mecum est. Perge igitur, ornatissime Astlae, & sic circumsonent aures tuae honestis praeceptionibus libri huius, ut nunquam, cum vulgo Aulicorum, ad perniciosas Aula illecebras, quibus imperiti magis quam ullis Sirenum cantibus capiuntur, adhaere scas. Non hac scribo, quasi ipsa in mentem tuam non sine mea hortatione veniant, aut quasi ullum opus mea monitione habeas: sed ut potius intelligas, id quod elegans Poeta elegantissimo carmine expressit:

*Qui monet ut facias, quod iam facis, ipse monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.*

Grindallum meum, quicum coniunctissime hos aliquot annos vixerim, à me (nescio quo fato) abreptum, à te in tuam familiaritatem receptum esse, gaudeo vebementer, eaq; ut perpetua illi sit, etiam atq; etiam opto: tantum in illo diligendo, tibi nihil cedā, in qua sanè contentione, ego te, an tu me vincas, nihil moror. Sentiet Grindallus tamē, in caren-

M.v. do

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
de possessione veteris familiaritatis mea, & tam
auspicato immigrando in tuam, praeclarā atque v-
tilem mutationem fecisse. Postea longior ero, si has
tibi non displicuisse cognouero. Vale.

ORNATISSIMO VIRO
D.G. Pagetto.

QUOD tanto intervallo nec praesens ipse, nec
absens literis te interpellauerim, ornatissime
vir, nolum ut vel mei erga te officij debiti, vel tui
in me beneficij summi, oblivione factum esse exi-
stimares. Sed cum ego proximi huius superioris an-
ni magnam partem graui tentatus morbo, Canta-
brigia non fuerim, & tu, pro tua summa prudentia,
ad summa Reipublicae negotia cum Gallis pertra-
ctanda, communi totius Angliae & voce & volun-
tate selectus legaberis: hinc consequutum est, ut
officium meum, non culpa mea praeteritum, sed bo-
rum temporū varietate interruptū esse videatur,
Nunc verò, cum in Angliam redieris, pacē patriae
ad immensam singulorum congratulationem ap-
portans, laudem tibi ipsi ad infinitam singulorum
temporum memoriam excitans, cōmittere non po-
tui, quin literis saltem significarem, quanto studio
& letitia hūc prosperum cursum, cum publica sa-
lutis per te parte, tum tanta laudis sermone omni-
um in te congesta, ipse prosequutus sum. Letitiam
autem

autē meā cū commoditate Reipublica confusam
 & implicatam, cū tua gloria coherentem & per-
 mītam, nō possum sermone meo ostendere, sed vo-
 lo eam opinioni tue relinquere, quā non ex medio-
 critate infima conditionis mea, sed ex magnitudi-
 ne bonitatis tue, qua me tibi arctissimē deuinx-
 isti, estimare debes. Si vacat de me etiā aliquid au-
 dire, quē sponte tua tuendum ornandumq; suscepe-
 ris, frequens nuper senatus Academia nostra, me
 in Ioan. Checi locū, Oratorē Academia designauit.
 Nec eō à me hic suscipitur sermo, ut me ipse ostē-
 iā, in quo ōnia sunt per exigua: sed ut ostendā, hanc
 gaudy partē mihi eripi non posse: quod iudiciū pru-
 dentia tua, de me ignoto susceptū, testimoniū Aca-
 demia, cui notissimus sum, sic aliqua ex parte com-
 probauerit. Nihil enim mihi exoptatibus est, quā
 id, quod tuam de me veterē existimationē vlla no-
 na accessione adaugere possit, qua ut perpetua mi-
 hi conseruetur, omnis mea in omni genere obseruā-
 tia tibi perpetuò deservitura est. Vale.

ORNASISSIMO VIRO,

Ioanni Astlæo.

TAndem, clarissime Astlæ, catalogum Episto-
 larū, ad claras fœminas ex Hieronymo & Au-
 gustino tibi mitto: in quibus rebus inuestigandis,
 animaduerti, fœlicissimū illum, & doctissimū se-
 culum

Si hac res bene ibit, reliqua omnia sunt in bono cursu, & in optima expectatione. Hac ad te, quia vir Parliamentarius es. Has mortis imagines tibi mitto: ad veram pietatem, ad praeclaram doctrinam, multa hinc haurire potes. Ruinam gloriae, carnis, mundi, libidinis, & omnis inanitatis, tanquam in speculo, cernes. Libenter tecum colloquor literis meis, & propterea longior, quam expectabam, sum: & omnia sine ordine effutio, sed noui te, aliàs accuratius, rescribe quaso. Saluta optimam facinoram coniugem tuam. Vale in Christo.

ILLVSTRISSIMAE D.

Elizabethæ.

Magnitudinem doloris tui, ex obitu Grindalli nostri, ex magnitudine amoris & obseruantia illius erga te, facile aestimo, illustriss. Domina. Hunc dolorem, magis apud te renouando augere, quam consolando lenire vereretur, nisi perspecta esset mihi prudentia tua, sic consilijs prudentissima facinoræ, D. Catherina Astlae munita, & optimis præceptis optimi Grindalli mei sic olim instructa, ut facile intelligam, illud remedium, quod dies & tempus stultorum mœroribus adferre soleat, in tua cogitatione, mente, & prudentia, ita reconditum esse, ut illud ad omnem acerbitatis sensum mitigandū facile depromere possis. Atque, si à me & hijs lugu-
bribus

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

bribus literis meis consolationem expectas, qui non
 minimo meo dolore impeditus, minimū remedium,
 vel alijs, vel mihi ipsi prestare queam: nullus tamen
 certior fructus cōsolationis meo iudicio, vel magis
 ex dignitate tua, vel ex voluntate Grindalli tui,
 qui obiit diem suum, vel ex omnium nostrum ex-
 pectatione esse potest, quā si maxima in te spes
 excellentis doctrina, Grindalli opera excitata, ad
 speratam maturitatem perducī queat. Ad quam
 rem perficiendam, aptiorem, praeceptorem tibi, post
 Grindallum illum tuum, quā iste Grindallus est,
 sperare non potes: qui, ut nomine & cognatione,
 Grindallum tuum proximè attingit, ita litera-
 rum praestantia, morum cū suauitate tūm gravi-
 tate propinquissimè accedit. Et hac de hijs. Ex ar-
 etissima coniunctione studij, voluntatis, beneuolē-
 tia, amoris, et intima necessitudinis ac pietatis, qua
 mihi cum Grindallo meo multos annos intercessu,
 nullum fructum maiorem spectare unquā potui,
 quā quod eius opera, tāta beneuolentia tua mihi
 parta fuerit. Nec in optatis meis quicquam nunc
 magis quotidianum esse debet, quā ut tuus erga
 me vetus fauor, veteri Grindalli de me iudicio ni-
 tatur, non ad nouum vel sermonem, vel opinionem
 alterius hominis referatur: nam cū Grindallum
 meum, summa cū mea acerbitate amiserim, Grin-
 dalli tamen de me iudicium, apud te amittere, nullo
 modo velim. Et ego laborabo, ut quantā spem col-
 locane-

locauerim in bonitate tua, tantā etiā operam nanē
in omni diligentia mea, ut studium, fides, & obser-
uantia mea vniuersa, ad tuā voluntatē, gratiā, bo-
norem, dignitatē, perpetuò referantur. Et maximā
fœlicitatem esse putabo, si illud tempus mihi oblatū
fuerit, cum mea opera amplitudini tuæ vsui esse
possit. D. Iesus. & c. amplitudinem tuā, virtute, do-
ctrina, & honore, ampliore indies faciat. 22. Ia-
nuarij. 1548.

D. WATSONO.

Cum mihi peropportunos oblati esset tabellari-
us amantissime Watstone, aliquid certē scribe-
re, licet inane, & idē opus imo, impulit me amor, quo
te semper, & summo & propē singulari hactenus
prosequutus sum. Prouincia, quam tua causa subi-
ui, in initio dura, & mirandum in modum gravis,
nunc partim vsu quotidiano faciliior, partim ipsa
propensa voluntate, qua nihil omnino Watsono im-
pellente, licet arduum imprimis & innumeris ob-
structum difficultatibus recusat abnuīte, non di-
co tolerabiliior, sed iucunda propemodū atque su-
avis redditur. De nouis qua hīc aguntur, sic acci-
pito. Buckmasterius iterū, alyis licet ambitiosis-
simē prensantibus, Vicecancellarius est, & desig-
natus & factus: absquē illo esset, causa mea peni-
tūs concidisset, & spes illa, quam in multis a-
micis,

ΕΠΙΣΤΟΛΑΡΥΜ R. ΑΣΧΑΜΙ
micis, potius quam amantibus, posui am & defix-
am habui, etiam ^{αυτῶν ἰσὺς μαδρατιχῶν}, aut inanis aut
penitus nulla fuisset. Procuratores tuum avidissime
expectant reditum: molestis illorum precibus (ne
dicam) odiosis, ad respondendum in celebribus no-
stris comitijs, protractus non adductus, impulsus &
coactus, non allectus sum. Cantabrigia nulla adhuc
vexata est peste. sed delitescit, nec ullibi caput ex-
erit suum. Fama est, nec omnino vana, Regem huc
hoc anno venturum. Promptuarium collegij Regij
iterum omnibus suis vasis & ornamentis spoliatum
et excussum est. Exorabo fortassis Hodgesonum, ut
ultima hebdomada perlegat Dialecticen, si maio-
ra fuerint negotia mea in comitijs, quam bene ex-
pedire possim. In Christo valeas, viuas, rescribas,
nihil incundius, redeas, & diligas mutuò redaman-
tem.

IOANNI CHECO.

Qua mœroris acerbitate afflixit me Grindalli
mei obitus, tu facile existimare potes, orna-
tissime vir: is tamen eius animus, in ipso extremo
spiritu, tam ceteris curis expeditus, & in Deum in-
tentissimus, magnum mihi solatium attulit, ut testi-
monio talis animi, desiderium tanti amici, aliquan-
tulum leuari videatur. Coniunctio arctissima a-
micitia, qua mihi cum Grindallo intercessit, sem-
per

per mihi periucunda fuit: nunquam tamen gratior
exiit, nec comparatior ad vsum meum, quam ad
illius oportunitatem, tanta beneuolentia illustris-
sima D. Elizabeta mihi collecta fuerit. Hac bo-
nitas illustriss. D. Elizabeta, vinente quidē Grin-
dallo, maxima apparuit, sed post discessum illius,
ita nunc eminet, & effundit sese ex omni parte, ut
in hereditatem totius beneuolentiae Grindalli per-
uenisse, non possessionem veteris illius in me gratia
amisse videar: cogitat enim clarissima D. me in
locum Grindalli sufficere. Et quanquam hanc tan-
tam gratiā tanta femina, dimittere non institue-
rim: non libenter tamen in eam vita rationem, me
ipse darem, nisi aliquo testimonio voluntatis tue &
iudicij de me, ad illud munus accederem. Nequē
hoc à te contendo, vel fauoris illius augendi gratia,
qui cumulatissimus est: vel commendationis tuae
aucupandae studio, qua mihi exploratissima exi-
sit: sed quod nescio, quomodo tantum de te mihi
largior, ut nihil magnum mihi magnoperè perse-
quendum existimē, quod non tui consilij guberna-
tione & ductu suscipiendum putem. Quod ut
hoc tempore facerem, mea multum me voluntas
plurimum tamen tua humanitas, nonnihil etiam
familiaris olim consuetudinis nostrae vetustas
commouebat. Quam graue tibi videri potest, a-
liena honestatis iudiciū sustinere, facile intelligo:
& quam mihi quoq; opus censeri debet, tanti

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

vir testimonium adferre, certè non ignoro: tu prop-
 terea facies quod tibi potissimum faciendum esse
 duxeris. Hys superioribus diebus eram cum illu-
 strissima Domina, mentem suam mihi declarauit,
 ubi ego, non subdolam cauponariam tergiversando
 ad utilitatem meam exercebam, sed apertam me-
 am voluntatem ad obseruantiam illius paratissimam
 ostendebam. Declarauit mihi quoque quantum pro
 Goldsmitho laboraret Regina & D. Admerallus.
 Suasi ego ut illis morem gereret, commendabam
 Goldsmithum illi, & hortabar quantum potui, ut
 iudicio consilioq; tuo uteretur, potissimum ad hanc
 rem: rogabamque, ut posthabito omni fauore in
 me, hoc ante omnia curaret, ut illa spes singularis
 in illa doctrina Grindalli opera excitata, ad matu-
 ritatem perduceretur: vix enim credi potest, orna-
 tissime vir, ad quantam peritiam Latina Græcæq;
 lingue illa peruenire poterit, si eo, quo, Grindallo
 duce, ceperit cursu, progressura est. Tandem huc
 peruenimus, ut illa, pro summa sua in me beneuo-
 lentia, solum me: ego pro fide mea in illam & de-
 bita obseruantia, optimum aliquem præceptorem
 illi exoptauerim. De me nihil dicere possum: in
 hanc spem tamen adducor, ut quanquam in omni-
 bus ferè rebus ineptus & nullus sim, in tradenda
 tamen Græca Latinaque lingua, & in munere illo
 Secretario, aliquis certè esse possum. Cùm Lon-
 dinum venerit Domina Elizabetha, hanc rem ac-

tura est cum Regina & Domino Admirallo, nec abs te quicquam, credo, conficietur. Quantum ad me spectat, operam omnem meam, studium, rationem vitæ, & meipsum, prudentia tua trado, cuius consilij ductum sequi perpetuò laborabo. D. Iesus te diuissimè seruet incolumem. 12. Februarij. Anno. 1548.

CHARISSIMO CONIVNC-
tissimoque amico, Gulielmo Irlan-
do, Collegij Diui Ioan-
nis socio.

Itera tuæ, quas Petrus Perusinus mihi attulit, pergrata fuerunt. Libentissimè vos visissem cum Ioanne Whitneo meo, in hijs proximis superioribus comitijs, si illustrissima mea Domina non impediuisset hoc mecum consilium, vel quia Hunt-leus mortuus est nuper apud vos: vel quia libentè me nusquàm dimittit. Cogito ad vos iterum ad festum Michaelis, hoc est, ut perpetuò vobiscum maneam, si hoc cum bona Domina venia impetrari possit, quod certè vix spero: fauet enim mihi vnicè. Multi Aulici facti, veterum quietem magnoperè probant, sed hunc splendorem & speciem vitæ Aulicæ, relinquere volunt: polliceri de me quicquam non possum, cogito tamen aliquid. Et utinam, mi charissime Irlande, unum
N.ij. ant

20 EPISTOLARVM R. ASCHAMI

aut alterum diem mecum hic Chestonia consumere velles, ut omnes intimas cogitationes meas in fidissimum sinum tuum infunderem. Summas gratias, sed eas indebitas, pro nescio qua mea in te beneficentia mihi agis: tuum gratissimum animum, meum nullum beneficium agnosco. Si literas illas duas intelligis, quas a Domino Marchione Northamp. & D. Francisco Briano pro ferina in tuam & Rauenti mei gratiam impetrabam, gaudeo si Grimwoodus noster eas tradidit tibi, & id libenter scire cupio. Quomodo traduco vitam meam, velle ut vel ipse praesens cognosceres, vel ex aliorum sermone disceres: quāquam, si sciam hoc te cupere, fusē in alijs literis tibi perscribam. Saluta grauiſſ. virum, & mihi amiciss. D. Madæum, cui quam debeat non excidit mihi, sed quotidiana inhaeret memoria, ad quem (Deo volente) scribam breuī. Saluta nobilissimum Staffordum, cui id opto quod ille sibi, hoc est, summam eruditionem cum summa virtute coniunctam. Fui nup̄r in Aula cum Regia Maieſt. vidi in cubiculo D. Somer. multos nobiles viros, quibus in Aula multum D. Staffordus vsus est, sermonem de rebus leuissimis audiui. ô hos miseros cogitabam, & felicissimum Dominum Staffordum nostrum, qui nunc cum Cicerone Cantabrigia, de rebus grauiſſimis & viro digno sanē dignissimis colloquitur. Saluta Magistrum nostrum, magistros Crosleum, Langd. Fandingum, Fauce-

tum,

tum, Brownum, Bullocum Elandum. Hut. Lenerū,
Pilkintonum virumq̃, Tomsonum meum, quem
constituo seniore pro me, Patrickum, Pind. me-
um, Tailerum, Letum, Thextonum, Saltum, Squi-
erum, Wilsonum virumq̃, si maior apud vos sit,
Lakinum meum, cui tantum virtutis & eruditio-
nis exopto, quanta fuit mea semper de illo spes &
existimatio. Et hoc dico etiam Calibutto meo,
quem video, (nescio quomodo,) à me alienatum
esse, quòd nunquam ad me scribit. Audio aliquid,
& cupio multa esse falsa, iniuriam factam cuiquam
probare non possum, nisi à Christi sententia discre-
pare vellem: utinam affuissem, opinor hos motus
aut sustulisset, aut sedasset. De optimo Staffor-
do, optimè sanè iudico, & interim de Hutchinsono
meo pessimè cogitare non possum, est enim, si quid
ego video magno ingenio, singulari eruditione, &
paucissimis cedit, honestis moribus, iudicio in re-
ligionem sincero, est fidus, & Papismum ex animo
odit: quò immerita iniuria quemuis impellere pos-
sit, tu facile intelligis. Ingenium, eruditio homi-
nis, nulla nec recepta nec sperata commoditas me
hec loqui cogit. At natura feruidiore est. Quis
sapiens hoc vitium non facile ferret, quòd tot com-
pensant virtutes? Quantum gaudium Papistis
nostris hac turba attulit, facile video, & video eti-
am quas illi faces huius incendio admouerunt. Ma-
ior iniuria doctrina Christi puriori allata est, quàm

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

vlli homini, si D. Staffordus omnia remitteret, maiorem laudem hinc reportaret, quam ex Bononiensi illa expugnatione retulerit: quod non dubito illum facturum, cum noui animū eius ut excelsum & magnum, ut par est, ita ad gloriam Christi adaugendam, quiduis cuius concedentem. Et spero iam omnia inter illos constituta & integra esse: si scirem aliquid residere, quo minus animi illorum coniungantur, ego ipse aduolare periculum facturus, an quos habeo mihi coniunctissimos vinculo pietatis, quod neuter opinor detractaret, copulare potuerim nec nē. Naua tu interim, mi Irland, & effice, quod me putares effecturum, si apud vos esset. Verba Huttoni ut acerbissima, ita sine vlla carissa Hiltonia in me coniecta facile tuli: nec sic tamen dimittebam amorem hominis, sed conciliabam in arctissimam necessitudinem. Spero idem euenturum clarissimo Staffordo nostro, quem scio multo prudentiorem, quam ego fuerim, ad id perficiendum esse. Saluta officiosissime venerandam illam facinam Magistram Cheke, D. Blith & uxorem eius. Saluta opt. virum Ioannem Barnes, uxorem eius, cum tota familia, neq; putet me abieciſſe caram illius. Saluta Dickinsonum, & Gulielmū Eocum. Rauenum meum ex industria nō salutabam, quia has literas, perinde ut tibi, illi scribo. Catharina R. lectissima & honestissima puella fuit mecum: eram eo die in Aula Regia, cum illa Chelſonam venit

venit, sin minus, abduxissem ad Dominam illustri-
 ssimam. Si Wittamiam ineris, saluta omnes
 officiosissime. Serua cubiculum meum, & ex-
 ignam illam suppellectilem diligenter & nitidè, ut
 facis. Scribe longissime & fusissime, li-
 tera facile tradi possunt. Aegrè diuellor à collo-
 quio tuo. Vale in Christo Iesu. Chestonia. 8. Iu-
 lij.

CVIDAM ORNATIS-
 simo Amico.

⁴²
VT me ipse, cum omni mea voluntate, studio, o-
 pera, & fide, tibi adiungerem, semper laboravi,
 Clarissime vir: quod semper ego feci, Deum testem
 habeo, non magna fortuna beneficia per te aucu-
 pans, sed maxima virtutis ornamenta in te admi-
 rans. Hec una res me sapissime commonebat, ut si
 non re obtinerem, voto saltem expeterem, eam
 mihi rationem vitæ aliquando oblatam iri, per
 quam, fructum consuetudinis & vsus tui, propin-
 quiore aliqua suauitate delibarem. Hanc meam
 cogitationem animo meo semper usurpatam, &
 sermone meo tibi verecundè sapè significatam, ve-
 luti nouo auspicio, hijs nouissimis diebus excitauit
 in me, siuè D E I, siuè mea, siuè amicorum nostro-
 rum voluntas & consilium, ut experirer, ut illi
 sperabant foelicitèr, ut ego putabam, audacter, ut

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

utriq; iudicabimus, satis honestè possit nè fieri, ut
 amor in te meus, propter virtutem tuam iam ma-
 ximus, per noua vincula propinquitatis & affinita-
 tis etiā maior existeret. A.B. neptē tuam intelligo
 clariss. vir, quā mihi dari cum voluntate tua si ve-
 bementer exoptem, quanquam audax factum vel
 mea opinione videri potest, nullum scelus tamen,
 vel tuo iudicio existimari debet: & ut iam spera-
 tam optarem literis meis propinquitatem, nulla in
 me dignitas, sed summa in te humanitas, prouocat, ut
 si peccatū in hac re vllum sit, error potius ex mag-
 na beneuolentia, quā culpa ex honesta postulati-
 one censeri debeat. Cū in me intueor, nulla natu-
 ra fortunæ præsidia agnosco, quibus in spem tan-
 ti beneficij consequendi excitari queam: cū Deū
 cogito, & eius in me, omnium hominum indignissi-
 mum, præcipuam curam & singularem prouisionē
 considero, desperare nō debeo: sed in hanc dubitati-
 onē adducor, posse fieri, ut Deus ad reliqua sua be-
 neficia in me collocata, hoc etiam adiungere velit:
 & propterea, ad hanc rē Patrono apud te uti, præ-
 ter Deum, & humanitatem tuam non institui, ni-
 si me ipsum admittere vis, quē spondeo tibi ad om-
 nem voluntatem & vsum tuum, opera, studio, re,
 fide, & obseruantia fore paratissimum. Si opes re-
 quiruntur, prudentissime vir, multa explorata via
 cū Dei benignitate sese offerūt ad has non difficili-
 mē consequēdas: qua via multo expeditiores exta-
 bunt

bunt, si huius consilij cursus, tua voluntate, felix et explicatus futurus est. Animum meum in illam à Deo excitatum, verbi Dei gubernatio semper moderabitur. Si de intima mea benevolentia dubites, refer animum ad eos pupillos, quibus plurimum usus sum, & quibuscum intra eosdem parietes semper victitarem. Nec levis ardor, sed certa ammiratio, amicorum viriusq; nostrum consilijs gubernata, huc me impulit, ut plus deligerem istam, cum tua (si fieri potest) voluntate, quam diligerem cum vlla (ut sæpè solet) iuueni in lenitate. Non præstans forma, sed laudata vestra familia, nec illecebra voluptatis, sed explorata rationes honestatis, in hoc me consilium deduxerunt: ad cuius consilij effectum, ut pervenirem, non alium adiutorem mihi dari optarem, quam quem Deus Optimus Max. tibi patefacere dignabitur. Quicquid ille author tibi erit in hac re, sæliciter perfice: sin autem, non desperamus quin ille, & hanc rem, & reliqua omnia, ad eum exitum, qui illius voluntati optimus esse videbitur, perducturus est. Christus dignitatem tuam virtutis & honoris cumulo indies adaugeat. Si quis Nobilis vir, ad generale Consilium, de quo percrebescit sermo legatus fuerit, libentissimè illi in eo itinere scruiorem, cui fortasse opera mea idonea esse poterit. Vale in Christo.

N.v.

IOAN.

IOANNI CHECO.

*Q*uas ego maximas habeo gratias, Deo semper
 ago, agamq; dum viuam, quod eius precipua
 in me benignitate factum sit, ut vita mea magna
 partem in studio literarū, Cantabrigia in amplif-
 simo Collegio collocarem, & id potissimum, ubi te et
 summum amicum, & doctissimum praeceptorem
 haberem. Nam, quacumq; ego consequutus sum
 praesidia, siue fortune ad usum vita mediocria, siue
 doctrina ad cultum ingenij perexigua, ea quidem
 uniuersa, ex abundantia amoris tui in me singu-
 laris, & ex hijs literarum fontibus, quos tu nobis
 magno multos annos ingenio, praecepto, exemplo,
 consilio feliciter constantérq; apperuiisti, profluxe-
 runt. Et quò iucundior mihi semper extitit frequen-
 tissima illa, dies noctesq; mihi usurpata cogitatio,
 de suauissima vita consuetudine, qua tecum in
 Academia usus sum, de illis sermonibus quos nos
 inter nos separatim, in tuo sedentes cubiculo ha-
 buimus, quibus persapè, & tuum in me singulare
 studium declarasti, & meam in te certissimam spe
 excitasti: de uniuersa deniq; superioris humani-
 tatis tua ratione, qua semper, & in Academia, &
 in Aula, in omnes partes vita mea abundantif-
 sime se effudit, tantò sanè acerbior mihi iam solici-
 tudo iniecta est, quòd in hoc recenti naufragio, quòd

ego nuper *Aulica* vi & iniuria iactatus, fortuna
magis quam culpa calamitosum feci, tantoperè
certi homines laborarent, ut in meo maxime ali-
eno difficiliq³ tempore, tua etiam de me beneuo-
lencia cursum impedirent. Sed in hoc concursu
grauissimarum iniuriarum, hoc me potissimum le-
uat, quod nullo modo mihi tam molestum esse pô-
tuit, me apud te, aperto odio, & conquisito menda-
cio accusari, quam iucundum certe fuit, tacito tui
de me iudicii testimonio defendi: id quod ex ser-
mone tuo, quem mecū, cum proxime in *Aula* fue-
rim, habebas, facile intellexi. Neque ego profectò
unq³ potui, nec in posterum adduci poterò, ut plus
timoris in vlla noua maleuolorum calumnia, quā
roboris in veteri tua beneuolentia desigam. Et hoc
in loco videtur mihi aptum tempus dari, exponen-
di de tota illa ratione *Aulica* vite mea, & eius
relinquenda consilio, quod libenter quidem nunc
facerem, nisi quod illa res poterit oportunius, cum
tibi visum fuerit, praeseti explicari sermone, quā
nunc in breues literas includi. Quanquam mihi
in mea causa, de me dicendi, nullam fidem adhi-
beri volo, nisi grauissimorum hominum grauissi-
mum testimonium, meam innocentiam, in omni-
bus meis dictis factisq³ defenderit. Vnum R. S.
grauis & integra vita virum, iustissima de causa,
omnibus iniustis vocibus lenium (ut leuissime
dicam) hominum, obycere possum. Sed illum
mei

3 EPISTOLARVM R. ASCHAMI

mei & consilij participem, & fortuna socium non
adfero. Cumberf. verò & Wilkinsonm viri tibi de
meliori nota multos annos cogniti, in hac re, nec
falsum fingere, nec verum reticere volunt: itaq;
si vel hys testibus non sunt inde omnes ille deriva-
ta iniuria, quibus *Aulica* me tempestas obruit,
unde fructum potius officij delibare, quam offen-
sionis metum haurire debuisssem, facile tùm patior
quidèm, & tuam quoq; mihi occludi beneuolenti-
am, ex qua & commodiores omnes superioris vita
mea rationes dimanarunt, & praeclara etiamnum,
ad multas insequētes oportunitates efflorescit spes.
Sin aliter, & me acerbè nimis, absq; vlla culpa
mea, iniurijs non illustrissima D. mea, sed *Oeco-*
nomi illius oppugnatum esse comperies, hoc impe-
trem abs te, quod sponte dabis, ne te sic auferant
vel hominum litera, vel temporum iniuria, quin
vetus humanitas tua veterem *Aschamum* ag-
noscat & tueatur. Et hoc eò vehementius contē-
do, quia nunquam pluris feci me abs te diligi, quā
probari: id quod ut perpetuò teneam, omni studio,
diligentia & obseruantia laborabo. Nunc verò, in
hac deposita & iacente conditione mea, nihil ma-
gis me ad aliquam spem excitare potest, quam si
post Regiam Maiestatem, & illustrissimam D.
meam, cuius gratiam inuitissimè dimitterem, vo-
luntas, fides, et opera mea, qua nonnunquam non-
nihil tibi probata est, in aliquo loco & numero a-
pud

pnde esse possit. Studium hoc meum certè non re-
 prabendes, cùm illud non ab vlla alia re potius
 quam ab inductione quadam & applicatione pro-
 pensi, hos multos annos, in te animi, proficiscatur.
 Reliqua quæ scribenda mihi fuissent ad te, vel de
 vita mea interea in Academia commodè consti-
 tuenda, vel in transmarinis studiis duos annos su-
 stentanda, (ad quæ perficienda, nonnihil polliceor
 mihi de tua ope & gratia) vel alijs literis breui,
 vel coram sermone oportunius explicabo. Elandus
 noster commendauit tibi iuuenem quendā ex no-
 stro Collegio Henricum Wrightum, qui, si quid ego
 iudico, tanta ingenij, industria, constantia spe, in re-
 ctissimum studiorum cursum ingressus est, hoc est,
 tam fæliciter Aristotelem & Platonem cùm Ci-
 cerone coniungit, ut, si qua ratione cepit, progredi-
 etur, dignus sanè erit, quem tu, & tui similibi, hoc
 est, hi, qui à Deo studiis fouendis præficiuntur, fa-
 uore & opibus complectantur. Christus Iesus te
 diutissime seruet incolumem. Ianuarij. 28. 1550.

ORNATISSIMO VIRO

D. Cicello,

Si scires, ornatissime Cicelle, quomodo in hoc alie-
 no tempore tuo percrebuerunt, & frequentissimo
 omnium sermone, & publica etiam Reipubl.
 voce, cùm innocentia tua singula testimonia, tūm
 de

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

de salute tua cōmunia vota, plus sanè sincera volu-
ptatis ex istis omnium in te studijs, quam meroris
ex illis temporū & fortuna acerbitatibus haurire
deberes: contigit enim tibi soli quod nemini alteri,
ut cū tempora essent tibi maxime difficilia, nun-
quam hominum in te studia fuerint expeditiora.
Et cū hoc consequutus es, inuita etiam fortuna,
non tantum felicitati tuae, quantum virtuti tuae
tribuimus, ex qua, plus verae laudis, quā ex illa
rara salutis contigerit: nam dici non potest, quā
precisè, vniuersa Reipub. singula voces, quibus vox
Dei semper ferè se permiscet, tribuerunt tibi, qua-
drispartitam illam laudem, q̄ Pericli tribuit Thu-
cidides, ἡ δὲ τῆς δόξης ἰσχυρὸς οὐκ ἔστι τῆς γρηγορίας, φιλοπολίας
οὐκ ἔστι, καὶ χρημᾶτων ἀπειρία. Ex qua moderata pruden-
tia tua, & singulari abstinentia, quò maior vel
laus tibi, vel utilitas innumeris alijs profecta est,
tandē mea quidem fortuna infelicior est, ut cū
nemo alius quā ego, vel certiori iudicio, tuā sem-
per dignitatem, vel maiori gratulatione, tuā nuper
salutem prosequutus est, solus tamē à te laesus sim,
à quo ceteri sunt mirifice adiuti. Et, quanquā
omnia in me inferiora semper fuerunt, quā qua-
vngquam debuerint promereri ullam partem sin-
gularis tuae beneuolentiae: nunquam tamen crede-
re possum, ut tu, qui alijs spectatam opem attuleris,
mibi soli insperatam iniuriam faceres. Sed quem-
admodum nec tum quidem, illis verbis mihi alla-

tis, ullam fidem adiunxi: sic nunc tantum mihi largior de tua prudentia & aequitate, ut cum causse mea iudicem neminem recussem, te tamen ante omnes expeterem: & nisi, te iudice, superauero, perpetuam, & tuam, & omnium bonorum offensionem, libenter sustineo. Res longior est, quam ut literarum breuitate terminari possit: oportunius, si modo tibi est otium, & si vis, coram sermone rem tibi explicabo. Precor Deum, ut perpetua tibi illa, & virtutis, & fortuna accessiones fiant, quae tua Dignitati, & Reipub. expectationi, & meis optatis respondeant. E Collegio D. Ioannis. 15. Februarij. 1550.

ORNATISSIMO VIRO,

Ioanni Checo.

Quam quotidiana cogitatione magnitudinem, beneficiorum tuorum complector, non literis ostendere, sed opinioni tuae relinquere possum, Ornatissime vir: scribendum tamen mihi hoc tempore ad te esse putabam, vel quia vetus noster communis, & certissimus amicus T. F. rectè ad te profisceretur, vel ut significarem, licet ne minimam partem meritorum tuorum reipsa tibi reponere queam, quo modo tamen tu tibi aliquid à me referri vis, in eo praestando me summopere laboraturum;

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

*turū: nempe, ut qua ratione literarum fundamen-
 ta, te authore, in hoc Collegio nostro iacta sum, ea-
 dem me (quantum possum) adiutore, & reliqua persi-
 ciatur exadificatio. Et hunc cursum doctrinae bi-
 fariam expedire tu semper iudicabas: primum, ut
 singuli sic in singulis, natura duce, elaborarent, ut
 uniuersa illa literarum societas, in hac societate
 nostra contineretur: deinde, ut Christi omnis do-
 ctrina, imprimis ex ipsis Scripturarum fontibus li-
 bata, vel certe ex his, qui illos proxime attingunt
 fontes, hausta semper sit: videndumq; summa cau-
 tione esse, ne quid ex illius illa sentinaq; Pelagia-
 na, ad hac inficienda studia derinetur. Verum vix
 credere vis, Prudentissime vir, quantum exares-
 cit hic vigor ille germana doctrina, qui vel hoc
 anno praterito maximè effloresceret, & quomodo
 repressa est illa alacritas, qua in multis tuis sum-
 ma spe exorta est. Nunc, minus miror dictum il-
 lud tuum sepius mihi inculcatum in Aula, Can-
 tabrigienses ratione ueritatem: hoc ego tunc cōrefe-
 rebā, quasi ad me excitandum, non ad uerna-
 tem ipsā à te esse propositā. Sed hanc rem & Col-
 legij nostri statum uniuersum, F. noster (opinor)
 fusè tibi explicare potest: hoc tamē dicere possum,
 nisi res nostrae per te constituta, & tuo consilio &
 auctoritate conquiescant, spem tuam de nobis no-
 stroq; Collegio expleri non posse. Non diū obtinu-
 i cubiculum tuum: quo inre, cubiculo potius fran-
 dati,*

dari, quàm stipendio meo debeo, non video: praesertim, cum accersitus sum iussu D. Protectoris. Pecunia amissa, curari multis modis potest: cubiculum autem, commodum praesertim, si in illius possessionem deuenit, qui ossa sua, ut T. F. solebat loqui, & tabernaculum vitae suae, in hoc Collegio defixerit, parari iterum nunquam potest. Præterea, me Fauceto conferri non æquissimè fero, praesertim, cum tu ipse scis, qualem aduersarium, & olim Tailero, & nuper Billo sese intendebat. Tu nunquam probabas eorum leuitatem, qui audaciam inimicorum, & obedientiam amicorū, sic compensare volunt. Vale in Christo ornatissime. Chece.

CHARISSIMO SVO

Railtono.

HVnc iuuenem, sine meis ad te literis, Londiniū proficisci nolui, Charissime Railtone: nam ex amicis meis vniuersis, ne vnū in Aula (cum plurimi mihi sunt) habeo, ad quem, vel maiori studio, vel iustiori de causa, scribere debeam, quam ad te: versatur enim, semperq; versabitur ob oculos meos, & magnū beneficium tuum in me adiuvando, & maior beneuolentia tua in me tam amicè suscipiendo. Nec mirari debes, si existimem magnitudinem beneficij tui superatam esse oportunitate beneuolentiae tuae: nam beneficium à quoniam accipere,

O.

pere,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

pere, & popolare & quotidianum quiddam est, uti
autem beneuolentia, opera, consilio, gratia, & au-
thoritate talis viri, qualis tu es, rara certè propeq;
diuina felicitatis est. Et hic fructus beneuolentia
tua, qui singularis mihi fuit ad usum meum, eo
gratior ad animi incunditatem, & eo paratior ad
memoria disturnitatem existit, quod abs te proso-
ctus sit, qui virtutis opinione, non mercedis ullius
expectatione adductus, voluptatem potius ex offi-
cio capiendam, quam utilitatem ex beneficio fe-
nerandam esse indicas. Cuius instituti laudem, in
alijs tuendis, tuere tu perpetuò: perpetuaq; desige
in memoria, praestantem illam Ciceronis senti-
am, qui putat, Nullum nec opum, nec gratia, nec
dignitatis fructum, vel uberiores ad usum, vel
ampliores ad laudem, posse existere, quam is est,
qui in aliorum transfertur & collocatur commo-
ditatem. Neq; hoc, quasi nouum beneficium au-
cupans scribo, sed ut intelligas, quanti viri iudicio,
huius facti tui institutum comprobetur. Vides,
Ornatissime Railone, ut inanibus literis meū,
certa beneuolentia tua ratio, compensata est: nam,
cum par in referenda gratia tibi esse non potui,
studium tamen & voluntatem non deesse mihi, hū
literis, ut declararem, laboraui. Quod consilium
meum, si non displicuisse tibi, vel vno verbo signifi-
ces, literarum crebritate te posthac sum defati-
gaturus. Vale in Christo.

NOBILISSIMO VIRO,

D. Mountioio.

*Um proximè Cantabrigia Dominus Ioannes
 Redmannus esset, Nobilissime vir, & ium me-
 cum coràm sermone, & nuper literis vehementer
 agebat, ut me totum, & omnes vita mea rationes,
 ad te, vel in Aula tibi ut seruirem, vel domi ut
 filium tuum instituerem, honesta sanè conditione
 deferrem. De qua re, cum diu iam dudumq; cogita-
 rem, & viderem meipsum, qui aliquot annos otio
 me literarum deditissem, ab Aula negotio, & re-
 rum tumultu nonnihil abhorreere, & libertatis
 suauitate, qua iam diu fruebar, à seruiendo me li-
 benter velle abstinere, nec ad filium tuum insti-
 tuendum, quantum vel prudentia tua à me expe-
 ctat, vel aliorum beneuolentia de me predicat,
 vel talis muneris susceptio postulat, tantum a me
 posse exhiberi: tamen, & tanti viri hortatu, mul-
 tum commouebat, & literatissima Montioia fa-
 milia nomine atq; celebritate plurimum allicie-
 bat. Reuera enim censebam, me non ab otio in ne-
 gotium, non a literis in Aulam, non a libertatis
 fructu & suauitate, ad grauem seruiendi usum ac
 molestiam, sed ad illud Musarū domicilium ac fa-
 miliam vocari, cui præter vnā in Italia, Medi-
 tæam, in omni seculorum, & vetustatis memoria,*

O.y.

parem

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

parem aut similem non inuenies. In qua re, eò maior praeter ceteris omnibus laus tua est, quò plurimi familiam suam, & literarum studiis fundatam, & eruditionis splendore illustratam esse voluerunt, ut pater tuus: sed perpauci sunt, qui huiusmodi literarum quasi hereditatem sibi relictam vel multis vigilijs grauib; studiis suis retentam & conseruatam coluerunt, vel magno accessionis cumulo amplificatam adauxerunt, q̃ tibi, cum non multis alijs, commune est. Verum, qui eandem tam sanctè & integrè conseruatam, tam omnib; modis auctam & cumulatam, libris, & sic omni posteritati propagare studuerunt, nulli ferè post natos homines fuerunt, & dubium, an deinceps posthac futuri sint, quos tu tam gloriose laudis socios & cõsortes merito potes habere. Hac res, clarissime vir, omne meum studium, & vitæ rationes, ad tuam voluntati obsequendum adduxisset, nisi Reuerendissimus Pater D. Eboracensis, biennio abhinc, omnem meam fidem & obseruantiam maximis suis beneficijs, sibi deuinctam obstrinxisset. Quamobrem, si vlla alia res sit, in qua tenuitas nostra vsui tibi esse possit, nec lubentiore animo, nec paratiore studio quenq̃ id effecturum inuenies. Per literas ergò te rogo, quas tu sic quotidie ornas, Ornatissime vir, ut illam voluntatem, quam de me aliorum prædicatione cõcepisti, eam perpetuò integram, tua bonitate, mihi conseruatam esse velis. D. Ios. &c.

OR-

ORNATISSIMO VIRO D.

Ioanni Redmanno.

Litera tua ornatissime vir, quas mihi abs te
nuper G. Hodgesonius attulit, mirifica me qua-
dam voluptate affecerunt. Nam, praterquam quod
temporis illius, cum nos inter nos quotidiana fa-
miliaritate coniunctissimi essemus, perincredam
mihi memoriam renouabant, singularem praterea
illam beneuolentia tua voluntatem, qua me à pue-
ro unice semper es complexus, nec vlla vel tempo-
ris iniquitate mutatam, nec locorum intervallo di-
minutam, sed retentam animo tuo, & amantiissi-
mè conseruatam esse, graue inprimis & eximium
testimonium dabant. Quod beneuolentia tua erga
me studiū dimittere, eò grauius & acerbius sem-
per esse duxi: quò idem literarum & virtutis no-
mine susceptum, & iudicio potius ac voluntate,
quam vlla necessitate profectum esse perpetuò in-
tellexi. Et profectò, cum in proximum hoc trien-
nium me cogitatione refero, in quo aliqua (vt ali-
qui putabant) voluntatum nostrarum separatio,
nulla animorum nostrorum (vt nos scimus) distra-
ctio fuerat, & cum in causas singulas, quãobrem
homines ita cogitarent, diligenter intueor, eas om-
nes opinione, q̃ re ipsa, maiores esse video. Nam,
quamuis (quod summum & solum fuit) in socio-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

rum nostrorum electionibus, à te, & tua voluntate discrepabam, ego tamen, vel tùm quidem, in eandem tecum rem, eodem animo, licet dispari studio, incumberebam: uterq; enim pupillos suos iuandi studio commotus, ad eundem consiliorum effectum contendebamus. Quare, si aliqua huius rei culpa ego teneri videor, tu ipse (pro nostro amore, & prudenti facilitate tua, liberè loquar) omnino ab ea liberari, & longissime abesse non potes: nisi fortasse te, pro tuis omni contentione laborasse, me omne meorum curam, tutelam, ac fidem abiicisse, equum esse videatur. Cum ego potius censeo, eò me maiori studio debuisse illam tùm mihi oblatam pupillos meos iuandi occasionem & facultatem urgere, quò tu quotidie ad ornandum tuos longè maiorem ego verò ad tuendum meos, haud unquam post id temporis consimilem nancisci potuerim. Atq; quod ad I. G. attinet, quantum tu a me, in ea causa ut facerem, vel Cantabrigia, vel cùm essem apud te Londini rogabas, tantum omni opera, diligentia, atq; fide nauavi & perfeci: nam, non ut maiorem ad victum affluentiam inde caperet, sed ut aptiorem ad studium oportunitatē ibi haberet, te velle illum in nostrum Collegium coaptari, ipse tu mihi dicebas. Quam rem, ut imprimis potui, curavi: ita, in eorum sententia nunquam fui, sed ab ea longissimè abesse cupio, qui putant, quod pro vno facias, pro nihilo esse habendum, nisi contra alterum

alterum inopem & honestum te intendas grauem aduersarium . Inuitus sanè facio , optime Redmanne, ut vllam, vel horum temporum memori- am renouem, vel cicatricem dolorum meorum acerbitate obductam refricem : eo tamen lubenti- us hoc apud te facio, quoniã si te noui, si tu hijs tur- bis affuisses, & minùs ego ab alijs tua moderatione laesus fuisssem, & ea vulnera qua excipiebam, ma- turo prudentis ingenij tui remedio, faciliùs multò curassem. Nam, ut domesticas iniurias prater- am, & grauissimas repulsarum acerbitates, qui- bus hac me penè tempora conficiebant, (ut leuif- simis verbis in tanta re utar,) hoc tamen minimè ferendum est, eò vsque prorumpere hominum a- lios ledendi libidinem, ut non satis esse ducerent, domesticam meam tenuitatem ad desperatio- nem vsquè affligere, nisi omnem de me, apud multos præclaros viros positam æstimationem præcidere conarentur . In quam rem ita sedulo nonnulli, tantisq; opibus incumbabant, ut nulla vnquam cuiquã homini, mei temporis, loci, & conditionis, facta sit iniuria, vel acerbior ad cala- mitatem, vel grauior ad existimationem, quàm hac facta fuerit mihi . Verùm, (quod ex animo Optime Redmanne loquor) si quemadmodum om- nem illata mihi iniuria recordationem, iam diu, non solum mitigauit dies, sed totam obliuione con- trinit, ita mutatas aliorum voluntates redemisset

O.iiij.

dies,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

renewe

dies, & violatam existimationem, in integrũ mihi restituisset, haud unquam, vel eius memoriam refricuissem, vel tam gementes cogitationes mea apud te, hoc tempore, deposuissem. Vehementer tamen letor, hanc ad te scribendi mihi oblatam esse occasionem, libenter q̃ facio, ut hac apud te effundam, quoniam amorem tuum erga me, plus & vntustatis & virium habere spero, & moderationem tuam, vel in grauissimis iniurijs, placabiliorem esse scio, quàm ut (cũ in toto hoc negotio, nulla mea certe precipua culpa fuerat) vlla grauis & singularis offensio, in animo tuo resideat. Quamobrem, te rogo (Optime vir) per vntustatẽ amoris nostri, per pias omnes & intimas necessitudines, quæ mihi tecum unquam intercessẽre, ut veteris potius tua de me, non meo merito, sed beneuolentia tua conceptæ oponionis, quàm vlliũs, non culpa mea, sed aliorum maleuolentia recens excogitata offensio- nis, cur sum liberio rem & expeditio rem esse velis: quam rem à te paritẽr, & ab eximio viro, quem mihi semper ad colendum, & obseruandum proposui, D. N. exoratum esse cupio. Sed de his rebus, si tu ita voles, coram oportuniũs, nos inter nos communicabimus. Nunc venio ad literas tuas: quibus tu me in Aulam, ut Domino Mountio seruirem, & filium eius literis instituerem, non pessima conditione accersis. Atq; ut breuiter ad singula respondeam, non tantum mihi placuisset,

ad

adlogè amplius viuendi munus vocari, quantum
nunc lator, me a te ad hoc etiam, si multò esset te-
nuius, requiri. Verùm mihi, & omnes meipsum, &
vita mea rationes consideranti, & eas difficultates
in quas huius muneris susceptio coniceret, prospici-
enti, non tot ad alliciendum inuitationes propo-
sita, quot ad absterrendum auocationes obiecta es-
se videntur. Nam vita genus commutare, & re-
ipsum, quasi quadammodo retexere, ut opus mag-
num arduumq; est: ita, ab omni vel periculi metu,
vel doloris sensu vacuum esse non potest. Quàm-
obrem, cùm ego me hos aliquot annos in literarum
studia, si non maximo cùm fructu, non minima ta-
mè cum voluptate abdiderim: & nunc à tam pla-
cido portu, in eas fluctuum procellas meipsum ab-
ducerem, nec à magna doloris acerbitate, propter
veteris otij mei & tranquillitatis recordationem,
nec a summo periculi metu & discrimine, propter
insolentem quandam tantarum rerum imperitiàm
abesse diu potuerim. Præterea, cùm in tanta qui-
ete, & in hac (ut ita dicam) viuendi planicie, non-
dum adolescentia mea gressus, vel mediocriter
confirmatos habuerim, quomodo quaeso in tam præ-
cipiti Aula lubrico, absque graui & periculosa
prolapsione constiterim? Itaque, siue otij mei fru-
ctu, quo carerem, delectatus: siue grauioris alicu-
ius casus metu, in quem incidorem, auocatus: ab
Aula hoc certè tempore, & ea conditione non-

O.v.

nihil

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

nihil abhorreo. D. Mountioius, quamuis à literis,
ut opinor, alienus non sit, optimo patris exemplo
nonnihil incitatus, ad alias tamen res vereor ma-
gis procliuus nè sit, adolescentie feruore, & Aula
quasi aucupio & tenaculis prolectatus. Nec me
fugit, quam esse solent omnes Autici ad pollicen-
dum largi & prolixi, ad præstandum tamen tena-
ces & restricti. Quid quòd nec animi aut ingenij
ornamenta, quæ in me sunt perexigua, ita vllou-
dicio æstimant, quemadmodum corporis vires ac
præsidia, quæ in me sunt prorsus nulla, ad tempus
desiderant. Quòd mones, ut hanc conditionem,
ad quam D. Mountioius me inuitat, aliquot men-
sibus experirer, & si arrideret amplecterer: sin mi-
nus, ad Collegium redirem, quod interim mihi sa-
luum esset: amantèr quidem facis, illud tamen con-
siliu haud mihi sequendum esse duco: nam si ita
facerem, vel temeritatis in suscipiendo, quod præ-
stare non poterim: vel perfidiæ in deserendo, (ut
fama esset) cui me addixerim, vel leuitatis, & in-
constantis viuendi rationis, quam sic indies com-
mutarem: insignem quandam notam, grauemque
repræhensionem apud illos, quibus hoc consiliu
non satis esset explicatum, sustinerem. Ad docen-
dum pueros Grammaticam, quam primoribus la-
bijs vix satis ad vsum meum degustauì, non per-
fectè plenèque, ut alios cumulatè instituerem,
edidici: nec re ipsa habilis aut accommodatus ex-
isto,

isto, & ab eo munere, quodam animi mei indicio,
vehementèr abhorreo. Stipendium, quamvis exiguum,
non contemno : namquè ipse iam diu satis v-
su obdurui, ad quantumvis tenuem & iacentem
fortunam excipiendam : & animus meus (nec hoc
dictum arroganter putari velim) nunquam ni-
mis vehementi cupiditate exarsit, aut ferebatur,
ad præcipuam aliquam & affluentem fortunam
concupiscendam. Quamobrem, cum aditus ho-
mini meæ ætatis, & loci, ad Aulam vix satis pa-
ret tutus, & domum eo consilio regressus non ad-
modum dabitur honestus, & ego ipse ad tale mu-
nus nullo modo habilis sum aut aptus, & hac meæ
mediocri fortuna facile sum contentus, D. Moun-
tiorum a quo animo laturum spero, si voluntati eius
hac in parte satisfacere non queo. Verum, ut
hæc omnia mihi essent solutissima, aliare, istis
omnibus longè maiori, ab huius muneris suscepti-
one excluderet: Reuerendissimo enim Eboracensi,
omne meum studium, iampridem, observantiam, et
officij rationes deferēbam : quo Prasule, nec ad res
meas adaugendas magis munificum, nec quicum-
stium literarium amplexer magis opportunū quen-
quam querendum mihi esse ducō : cui literas, quas
ad eum scribo, ut tu tradas, opt. vir, vehementer es
mihi rogandus. Quod eò impensius à te efflagito,
quò magis timeo, ne de ea voluntate, quam in me
sponte sua propensissimam contulit, aliorum iniqua
peruer-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

peruersitas, hac temporum iniquitate, non nihil de-
traxerit: nam, neq³ ullus est tam longinquus locus,
quò ea non peruasit, βλάται enim sunt ποδώνεις. ut
ait in Antigone Sophocles: nec ullum pectus tam
sanctum atq^{ue} integrum, quod ea non attentauit.
Nec eò ista dico, quasi conscius mihi sim, aliquid
à me commissum esse & designatum, quo animus
eius à me ullo modo sit abalienatus: nam, nisi
Setonius & Watsonius studiorum & uitae meae ra-
tionis, si requirantur, testimonium dederint bene-
fictum, non amplius ego te rogabo in meam grati-
am, ut ab ore tuo verbum exeat unum. Hoc tamē
te non celabo. Proximo anno, ut tu scis, uerti cō-
mentarios Gracos in epistolam ad Titum, quos,
quasi obseruantia mea significationem, Reueren-
dissimo Eboracensi offerendos esse duxi. Cum ad
edes eius accesserim, nec in conspectum eius (quē
tum in lecto grauitas valetudinis detinuerat) ve-
nerim, librum ei tradendum G. Lao fratri eius
committebam. Tradidit, perlegit: in illo, quod
eum offenderat, inuenit: librum remisit, non si-
ne munere, ut locum excuterem: locus hic fu-
it: Μίαις γυναικὸς ἀνὴρ, αἰτῶν, ἐπὶ τῷ τοῦ μέλου μέλου
τοῦ τῷ γάμου βδελυσσομύνης, αἰρατικὸς ἐπιστομίζει ἀνδραγαθὸς
αἱ γάμου ἐπιστομῆς πρὸς ἀνδραγαθὸν. Domum reuer-
sus, Chrysostomum, ex quo hos commen-
tarios Oecumenius magnam partem excerp-
sit, inspexi, locum inde mutatum esse facile
intel-

intellexi. Græcus Chrysostomus non erat ad manū:
quæso excute tu locum. Et puto ego multa, nascenti
Ecclesia, necessitate quadam fuisse permissa, quæ
cū ea adoleuerit, & quasi ætate grandior facta fue-
rit, prudentiū magistratuum consilijs sint rescissa.
Et hoc totum illud est, quod te celare nolui. Quam
ergo vel Reuerendissimo patri de me suspicionem,
vel tibi de toto negotio cogitationem hæc res mo-
uere potest, planè non video: hoc scio, me tantū
de vlla re quæ non esset integra aut orthodoxa, tū
cū eum librum verti, cogitasse, quantum quid in
Vtopia ageretur, eodem tempore cogitari. Quam-
obrem, ut fidei & obseruantia mea (quam omnem
iampridē ad eum detuli, & ad eius solius vsum
atq; voluntatem hætenus conseruari) aliqua ratio
constet: ut q; sciat, quā graui animo ferrem, gra-
tiam eius mihi collectam, cuiusvis rei spe, vel ho-
minis fauore effundere & dimittere; à te per om-
nia sanctioris nostræ necessitudinis vincula quæso,
ut, si aliquid de eius animo, erga me, extra meam
manifestam culpam detrabatur, id tui de me iudi-
cij testimonio in integrum mihi restituitur. Tan-
tum enim apud eum opinionis tue testimonium ha-
biturum est, ut non dubitem, quin nouus quidem
ac singularis gratia cumulus, ad priorem eius vo-
luntatem, vel leui tua commendatione, mihi acces-
surus sit: id q; si feceris, nec mihi, vitæq; meæ rati-
onibus, gratius & cemmodius: nec tibi, veterique
mori,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

mori, & perpetuae consuetudini tuae propius & con-
 iunctius quicquam excogitare potes. Cum hoc fa-
 cies (vides quantum mihi de tua bonitate polliceor)
 etiam adhuc aliud mihi rogandus es ut facias:
 nempe, ut cum Galfrido Læo, vel qui familia Re-
 uerendissimi Patris procuratori præsint agas, ut et-
 iam pecuniam, quam mihi Reuerendissimus Pater
 quotannis, ad studia literarum sustentanda suppe-
 ditat, per te mihi mittat. Summa est quadraginta
 Solidi viginti enim ad festum Michaelis prateri-
 tum debebantur, & tantum hoc tempore receptu-
 rus sum: ita enim pecuniam soluendam esse consti-
 tuit ipse D. Eboracensis. At verò, si hoc annuum
 stipendium, in aliquam Præbendam, quam vocant,
 vel infimi pretij & æstimationis (licet maximum
 quiddam ad retinendum unà cum Collegio mea le-
 ctio Græca mihi permittat) opera tua, & eius mu-
 nificentia commutaretur, nec tibi ad faciendum
 mea causa maius, nec illi ad tribuendum tua peti-
 tione facilius, nec mihi, quod vel a te requirā, vel
 ab eo sperem, optabilius possit inueniri. Et hæc hac-
 tenus. Nunc verò, ornatissime vir, si tu me inter-
 rogares (utinam tam tibi non esset molestum, quam
 mihi est perincurdum, tecum literis colloqui)
 quam mihi viuendi rationem, & studiorum meo-
 rum exitum proposuerim, ad quem potissimum om-
 nes curæ & cogitationes meæ sunt euigilaturæ: in-
 genuè responderē, Verbi Dei cognitionem, Plato-
 ni,

ni, Aristotelis, Ciceronisq; lectione, quasi ministra
& ancilla comitatur, & cum finem mihi esse pro-
positum, ad quem reliquum vite mea cursum, Dei
voluntate, intendam atq; dirigam. Verum, si optio
mihi daretur, & facultas a Domino Eboracensi
concederetur, & fortunarum nostrarum tenuitas
pateretur, nihil prius optarem, quam ut aliquem
præclarum virum, qui à Regia Maiestate ad exte-
ras nationes legaretur, aliquot annos comitarer.
Nam, ut confido, me posse in huiusmodi munere
non ineptissime versari, siue ~~res~~ ^{res} siue cum res exigeret, ut litera domum mitteren-
tur, cum vir ille magnitudine negotiorum distra-
beretur, ad illum laborem aliqua ex parte minuẽ-
dum: ita planè existimo, talem viuendi ad tempus
rationem, priori meo proposito, nequaquam aduer-
sari. Tu fortassis hanc cogitationem vanam, &
inanem esse, & quasi quoddam adolescentia mea
somnia iudicabis: sed, ut ut est, cum hoc con-
siliū meum cum labore & periculo coniunctum
sit, quæ duæ res, vitiorum omnium exterminatri-
ces esse solent: cumquæ nihil longius unquam in
optatis meis habui, nisi vehementer tibi displice-
at, vehementer te rogo, ut huius voti, cum oportu-
nitas id efficiendi tibi dabitur, me (quod potes)
compotem facias. Audini, quod post rescini, ultimo
anno operam meam ad librum quem R. M. obtu-
listi transcribendum per gratam esse potuisse. Doleo
profecto,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
profecto, non tam eam mihi occasionem tibi gratū
faciendi ita male secidisse, quam te cogitare ali-
quod meum officium tibi esse ad requirendum com-
modum, quod idem ad præstandum tibi, non sit mi-
hi perincundum. Quamobrem, si vis ut intelligam
me à te amari, cum aliquod opus tuum quod non
nimis longum erit, operam meam postulabit, tan-
tum, quantum cupis, de me tibi pollicere: nam, si
quanta est in me id faciendi voluntas, tanta idem
efficiendi in me esset facultas, haud profecto quen-
quam, qui illud munus vel alacrius susciperet, vel
ornatius expoliret, inuenires. Nec est quod libenti-
us facerem, quam ut aliquot dies apud te ponerem,
quæ res non tantum tibi usus & oportunitatis ad
ullam commoditatem, quantum mihi fructus &
incūditatis ad veteris cōsuetudinis nostræ renoua-
tionem apportaret. Vides quam molestā epistola li-
teras tuas cōpensauit: si scirem tibi illam non nimis
displicere, sæpius ad te scriberem. Gratissimum mi-
hi faceres, si de hijs rebus tribus verbis, vel per
Christophersonum nostrum, vel per quemcunque
vis, scriberes: nam, nihil mihi literarum tuarum
sermone incundius. Vale.

IOANNI CHECO.

S. P. in Christo Iesu, ornatissime Chece. Proxima
hebdomada ad te per Wilsonum, aut Ioannem
Christo-

Christophersonum scripisssem, si non eodem tempo-
 re ad D. Eboracensem, D. Mountioium, & Io-
 annem Redmannum, qui ad me prius, ut Domi-
 no Mountioio seruirem scripserat, literas dedis-
 sem. Nosti me aliquando tecum, de itinere com-
 municasse, quod Londinum ante Pascha facerem :
 quod facere nullo modo possum, absque eo libro,
 quæ Græco Chrysostomo conuertendum in manus
 sumpsi. Te ergo rogo, per amicitiam nostram, ut li-
 brum Græcum quàm celerrimè remittas, vel per
 Christophersonum, vel per alium, qui breui sit re-
 uersurus. Hæc scribit ad te, ornatissime Chece,
 Aschamus tuus, lachrymis & gemitibus cōfectis-
 simus, qui paulò antequàm has literas scripsi, patrē
 meum, virum prudentissimum, è terris ad Chri-
 stum commigrasse, longe certior quàm infirmitas
 mea cupit, scilicet sum. Et cùm hoc solum ad max-
 imum dolorem acerbissimum esset, huic tamen ac-
 cedit alter longè grauiss. cumulus: nam chariss. ma-
 tris me salutem (quantum ad hanc vitam perti-
 net) omnes amici mei in desperatissimis habent.
 ô durum fatum: quod primum fratrem mihi talem
 abstulit, qualem non familia nostra, sed vix vn-
 quam Anglia tulit: & nunc simul ambos paren-
 tes meos, ne non satis calamitate & undis lachry-
 marum obruar. Quàm hoc acerbum sit, tu ipse in-
 telligis, mihi præsertim homini, ut scis, animo eti-
 am in lenioribus rebus, valde fracto & humili.

P.

Quid .

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

*Quid grauius, quid tristius, quam viroq³ parente
 simul orbari? o me infelicem qui tuo nunc sermo-
 ne & colloquio, solatio mihi desideratissimo priuor.
 Utinam adesses, mi Chece, ut lachrymas meas apud
 te effunderem, ut gemitus & suspiria mea, in pru-
 dentiss. et suauiss. consilio tuo deponerem. Verum ita non
 conficior dolore, ut mei ipsius qui sum, & Dei boni-
 tatis erga illos quanta fuerat, & ad quam decur-
 sam & exactam aetatem eos perduxerat, obliuif-
 car: noui enim hanc esse viam vniuersa carnis:
 noui etiam (quod me vnicè consolatur) huius vite
 exitum melioris vite ingressionem esse, & hac spes
 mea posita est in sinu meo. Meministi (ut opinor)
 mi Chece, me literas à patre meo paulò antiè Chri-
 sti natalè diem (& eas, Hèn extremas excepi) ac-
 cepisse, quibus me monuit pater, & quasi quodam
 benedictionis sacramento me obstrinxit, ut (quam
 mox relictà Cantabrigia) ad aliquod honestè vi-
 uendi genus me conferrem: nos enim irritare in nos
 contentionibus nostris grauissimam iram & offen-
 sam Dei. Quantum hac res me tùm commouebat,
 tibi, ni fallor, impartiebar. Ea nunc in animo meo
 ita renouata est, & nocte dieq³ mihi ita in perpetu-
 is cogitationibus meis versatur, ut nullum dictum
 Esaie, Ioan. vel Pauli, vel fixius mihi possit in-
 herescere, vel maius pondus authoritatis apud me
 habere. An aliquid monitione patris, ad sequen-
 dum grauius? ut ipse magis quæritur à p^{re}sentibus cecinit prudentiss.*

Grego.

Grego. Naz. An aliquid ultima patris voluntate,
 & extremo testamento, ad religiosissime conservā-
 dum sanctius? nam has ego extremas literas, hano
 eius extremam vocem excipiebam. An hoc mihi
 leuiter imperabat? An non eo tempore, quo anima
 eius iam breui tempore ad Christum euolutura, de
 Christo, & quae ad Christum pertinebant, philoso-
 phata est? Cum ego ergo tanto paternae monitionis
 sacramento obstrictus sum, nihil prius habeo, or-
 natissime Chece, quam ut te in visceribus Iesu
 Christi rogem, ut quemadmodum tu semper (cuius
 ego rei locupletissimus testis sum) ex quo primum
 vlla familiaritas inter nos intercessit, te ipsum ad
 omnes res honestas persequendas, non ad vllas vel
 minimas contentiones suscitandas, ducem prabu-
 isti: ita alijs omnibus, vel hijs qui in te iniquissimis
 fuerint animis, ad tranquillitatē inter nos omnes cō-
 stituendam, te autorem principem praebeas. Nam,
 quemadmodum illud erat ad equitatis tuae laudem
 praeclarissimum: ita hoc erit & ad prudentiae tuae
 commendationem, & omnium nostrorum utilita-
 tem perpetuum & immortale monumentum. Et
 quamuis Ethnici quidam honestum bellum inbo-
 nestā paci preferant, (licet neq; id Ciceroni place-
 at) tamē vereor ut possint, nobis Christianis, nobis
 inquam, quos idem literarum, virtutis, & honesta-
 tis studium, in vnum domiciliū cōclusit, quos arcti-
 or quaedā necessitudo cōiunxit, quos tanta literarū,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

& Dei voluntatis cognitio instruxit, satis esse in-
sta causa, ut sic nonnunquam excandescere, sic
semper in diuersa studia distrabi, vlllo modo liceat.
Et hic puto singulis nobis vsurpandum illum psal-
mi versum, Nec declines, Domine, cor meum in
verba malitiæ, ad excusandas excusationes in pec-
catis. Si pax nobis & animorum coniunctio in in-
tegrum restituta fuerit, tunc satis me reliquisse
Cantabrigiam, iuxta patris monitionem, hoc est, e
tanta dissentionis confusione liberatum esse puta-
bo: sin minus, quod omen obruat Deus, suauissima
familiaritati tuæ totum me dedam, & omnibus re-
ipsa placere, nemini vel verbo displicere conabor:
si nequæ hoc benè successerit, ab Academia, quam
primum potuero, discedam. Has literas sic miserai,
ut vides, & ferè flentes, & ab omni sensu præter-
quam doloris vacuas, ingemiscens admodum cogi-
tatio mea, vix inter lachrymas meas mihi expref-
sit. Nihil sermone literarum tuarum ad solatium,
& doloris lenationem potest esse exoptatius. Salu-
ta quæso officiosissimè Henricum Cumberfordum
nostrum. Iesus Christus, &c.

GEORGIO DAIO CICESTREN-
sis Ecclesiæ Præfuli dignissimo.

Cum tu hijs proximis diebus, ornatissime Præsul,
Cantabrigiam venisses, & congratulatione om-
nium,

num, consalutatione plurimorū, quibus tecum necessitudo vlla aut notitia intercessit, exceptus fuisset, vix dici potest, quanto nos & consalutandi desiderio, & animi nostri ac voluntatis erga D. tuā declarādi studio exarsimus. Quod eo libentiū fecimus, quoniā multū diuque pertinuimus, ne aliqua animi tui facta esset offensa illorum temporum iniquitate, quibus nos tū, siue cōsilio, propter imperitiā, siue iudicio, propter aetatem, temerē nosmetipsos dedebamus. Fuit tamen quod me semper vix consolabatur, cū ego nunquā existimarem, tantū adolēcentia mea temeritatem ad offendendum, quantum, prudentia tua moderatiōnem, & benēvolentia erga me vetustatem, ad ignoscendum valere potuisse. Neq; profecto nunc committerem, Optime Praesul, ut horum temporum recordatione, cicatricem imprudenti facto meo iam pridem obductam refricarem, nisi totam hanc culpam adolēcentia mea feruoris esse tributam, omnemq; eius memoriam sempiterna quadam obliuione deletam, ac penitus extinctam esse putarem. Itaq; cum hanc meam cogitationem tibi hoc tempore significare studerem, & quod munusculum de more tibi esset offerendum circūspicerem, ego Isocratis mei sententiā libenter sequutus, non ex hijs rebus, quarum tu abundares copia, ego laborarem inopia, mihi aliquid selegi, sed tale quiddam, quod cū esset mihi adtribuendum ap-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
tissimū, & tibi etiam ad recipiendum non omnino
inincundum. Hunc ergo Psalmū iam ferè ante an-
num, cum Turca Hungaria immineret, ad studio-
sorum nostrorum rationem, in modos senarios illi-
gatum, eo quo soles vultu accipias, quo nihil mihi
gratius aut optabilius possit euenire. Deus D. tuam
diuissime seruet incolumem.

REVERENDISSIMO IN CHRIS-
to Patri, ac Domino, D. Thomæ Cantu-
ariensi Archiepiscopo, literarum
Patrono Max-
imo.

Nec tibi nouum literas ab obscuris et ignotis
hominibus accipere, nec homini mei loci in-
solens & inauditum esse potest, ad tantum virum
libenter velle scribere, ornatissime Praesul: nam
dum in te tantum emineat bonitatis & cluceat,
ad quemuis pronocandum, & nobis, qui nosmet
ipsi literarum studijs dederimus, tot munimen-
ta suppetant ad excitandum, dum alter rerum in-
opia urgeatur, alter studio sese venditandi effera-
tur, singuli singulis, & una aliqua cerie causa, se-
rè omnes, vel necessario compulsi, vel sponte sua
adducti, ad id faciendum fuerint, literas profectione
nec tibi accipiendi occasio, nec nobis scribendi o-
portunitas unquam deesse potest. Nonum ergo
non

non tibi vsu recipiendi, sed nouum fortasse more
scribendi, nouus homo à te postulo, eruditis-
sime Prasul, quod veteri tamen, non nouo al-
quo modo ut accipias, omnem veterem huma-
nitatem tuam uehementer rogo. Rogo autem,
non opes tuas, aut quicquid illius generis sit, sed o-
pem tantum tuam, & al. quam gratia & auctori-
tatis tue partem, qua & tibi erit ad tribuendum
facilis atque prompta, & eadem mihi ad capien-
dum optata admodum erit & iucunda. Verum, si
quis sim, & quid petam, scire aues, is sum profectò,
quem fortuna tenuem & obscurum, sedes Canta-
brigensem, institutum vitæ perpetuum literarum
cultorem, natura imbecillum, valetudo melanchol-
icum reddit. Sed quorsum hac pertinent? dicis:
ut scias, cum Dei in primis prouiso, amicorum a-
liiquid cura, nō nihil mea me uoluntas, omnē ut æta-
tem meam in literarum studio contererem, com-
monisset, atque in ipsam studiorum viā, non infæ-
liciter ingressus fuisset: ecce tibi partim otiosum
hoc literarum studium, & vitæ institutum quod se-
quor: partim situs loci, & cæli intemperies, in qua
vivo: patim imbecillitas natura, & febris quarta-
na vis, qua non paucos menses grauissime iacta-
bar ita omnes salutis meæ, & salubrioris sanitatis
rationes, vel urgēt hac singula, vel opprimunt uni-
uersa, ut eum cursum, quem in literarū studio con-
ficere instituerim, nec constanter ad laudem, nec

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
diligenter ad vsum, diu tenere potuero. Ita q̃, cum
nec mea me fortuna sinant, hoc solum, sedis muta-
tione vertere: nec mea voluntas, & animi inductio
gestiant vita institutum relinquere: nec curatio
vlla possit natura imbecillitatem corrigere: nec
tempus adhuc valuit amissas vires restituere: vel
colluuiem illam facemque melancholia & reliqui-
as quartana febris eicere: & cum me contra, ab
optimo remedio victusque ratione excludunt, par-
tim constitutiones humana, in quas impetum face-
re nefas esse duco: partim superstitiosa aliquos ho-
minum conscientia, quarum nullam ducere ratio-
nem iniquum esse scio: cum inquam, fortunarum
angustia, loci intemperies, studiorum rationes, na-
tura imbecillitas, melancholia vis, lex dura, homi-
num siue imperitia, siue superstitio, graui impetu in
salutem corporis facto, immensum in modum cur-
sum studiorum meorum impediunt: rogo Domi-
nam per hanc Academia sedem, qua incolo: per vita
studiorumq; ratione, quam sequor: per natura va-
letudinis q; imbecillitate, qua grauiter implicatus
premor: ut ego, auctoritate tua non amplius tene-
ar, ea traditione, qua certus ciborum delectus, certis
temporibus precipitur. Quam mea petitione, nec
cura carnis ad concupiscentiam finxit: nec licentia
vlla ad insolentiam subornauit: sed salutis mea ratio
tantum, ad expeditiore studiorum meorum progressum
excogitauit: Cuius si compos fuero, vulgi, nec in of-
fensam,

consam, nec in sermonem efferendo sed tacite, con-
siderate, quiete, abstinenter cum gratiarum actio-
ne vsurpabo. Qui nemini, nisi desperato morbo
laboranti, hanc libertatem concedunt, perinde
faciunt, ac hi homines solent, qui nunquam ades
suas, nisi vetustate ruinosas, & iamiam collap-
suras reparant. Frugi patres familias aliter faci-
unt, aliter periti medeci, qui non serò medicinam
parant, at principijs semper obstare solent. Ita-
que, qui nunquam nisi desperata salute, huius di-
uini beneficij vsum hominibus impartiunt, & im-
periti sunt, quid prudens in omnibus Rebus publi-
cis prouisio facit, & nimis insolenter abutentes
sunt diuinitus nobis dato bono, quo tempore vsus
eius aut nullus, aut exiguus esse potest, cum ta-
men huiusmodi bonum, bonum non est, quia exter-
num est, nisi ex ea parte tantum, quatenus vsus
aliquis eius consequatur. Cibo ergo non ad despe-
ratos morbos inutiliter abuti, sed ad salutem vita
nostra retinendam accommodare debemus, iuben-
te ipso Paulo, ubi ait, δὴ οὐ παρὰ καλὸν ὁ μᾶλλον δεῖν αὐτῷ
ὑγιαίνει, τὸ τοῦ γὰρ σώζειν τὴν ὁμαρτίαν οὐκ ἔστιν ἡ σωτηρία. Sed hanc
causam urgere, nec loci oportunitas, nec epistola
modus, nec temporum tuorum ratio, nec rei vlla
obscuritas requirit, eruditissime Praesul: vnum hoc
tamen tacitus praeterire nullo modo possum, quod
Herodotus, in Enterpe, de sacerdotibus Aegy-
ptijs memoria prodidit. Hi homines (cum ab illis,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

tanquam ab ipsis fontibus, omnes artes, omniaque
disciplinarum genera profluxerunt, quod Homerum,
Pythagoras, & Plato, tres viri omnis doctrinae
ingenij principes, eo nomine Aegypto peragra-
ta intellexerunt: in studio literarum semper versa-
ti, & in natura virtutisque contemplatione om-
nem, & mentis cogitationem, & aetatis cursum
conterentes, ab omni piscium esu, religione
quadam obstricti, perpetuo abstinebant, ob
hanc causam solam, sine omni controuersia: ne ig-
nea vis ingenij, atque praestantia, ullo frigido
succo, quem esus piscium ingeneraret, extingue-
retur. Et hic inique comparatum est, ornatissi-
me Praesul, ut cum tot superstitionum genera
ab Aegyptijs (quod facile probari potest) pri-
mum ad Gracos, deinde ad Romanos redunda-
runt, post in nostra tempora, per sentinam illam
Papisticam derivata sunt, unum istud praecla-
rum sapientissimorum virorum consilium ac re-
medium, ad doctrinam amplificandam suscep-
tum, sic esset, vel ab indoctis propter im-
peritiam, vel ab imbecillis propter superstitio-
nem, cum magno magnorum ingeniorum incom-
modo, nobis interceptum. Itaque, cum nemo me-
lius quam Dominatio tua intelligat, unde haec
consuetudo orta sit, a quibus alia atque fota sit, per
quos ad nos deducta sit, & per quos potissimum ad
nos pertineat: & cum omnis sit esus piscium, ver-
nis

nis temporibus ineptus, viginasis locis inutilis, studiorum nostrorum rationibus insalabris, valetudini melancholica pestiferus, & stomacho meo semper odiosus, precor te per literas ipsas, quibus omnia tribuere soles, ornatissime Praesul, ut quem admodum ego, in possessionem huius libertatis intrare nunquam instituerim, ita per tuam auctoritatem, liceat mihi quiete, in eam immigrare: quam si integram recuperare, & in ea sedem ac domicilium collocare non permittis, at saltem vel pedem ponere, & in ea, si non domum ad habitationem, certe diuersorium aliquod ad commorationem, condonare mihi velis. Numum quo redimam istud mihi, nullam habeo, praeter unicum illum exiguum, quem concedidit mihi coelestis ille paterfamilias, quem profecto integrum, ut aliqua veteris libertatis possessio redhibeatur, vel e Gracis Latine vertendo, vel publice in Academia, vel privatim in hoc Collegio, sine Gracum, sine Latium pro tenui mea facultate praelegendo, ad arbitrium tuum, q. Dominationis tuae erogabo. De hac re aliquid a te, vel hac lata conditione, in summa ista gratia & auctoritate tua, me impetraturum spero, cum ego certus sum, quod quantum apud alios magna pecunia vis extorquendo possit exprimere, tantum apud Dominationem tuam ipsum literarum nomen exorando sileat obtinere: & ipso etiam scis, huiusmodi libertatem a quibus literarum

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

varum studiosis, ad salutem suam retinendam
dari, quàm ullam licentiam, in nescio quos homi-
nes, ad libidinem suam explendam conferri de-
bere. Rem omnem cognoscis, cui tantum tribues
quantum vis, tantum scio voles, quantum bone-
sta petitio ab aquisissima auctoritate sperare, & li-
terarum cultor, ab earundem vero antistite, &
summo patrono, expectare debet. Et quia longo
sermone literarum mearum iam pridem scio me,
nimis insolenter, humanitate tua abusum esse,
& omnes verecundia fines transisse, libes profecto
nunc ipsius Ciceronis consilio uti, & bene nani-
terque impudentem esse. Si cupias igitur scire,
quam floreat Academia, quis fructus literarum
apud nos sit, meam sententiam sic paucis explica-
bo. Ad sacrarum literarum cognitionem viam
affectant plurimi, ad eam tamen diuersi homines
diuersa voluntatum studiorumque ratione dele-
ctati, alium atque alium aditum sibi patefaciunt.
Quidam, & hi sane multi, insano tamen iudicio,
immensum quantum Pigio tribuunt, & in illa
controuersia de Peccato originali, ac Prædestina-
tione DEI, eius vestigijs insistentes, precipites
in errorem ferri malunt, quàm cum Dino Au-
gustino rectam viam persequi, qui, & ingenij, &
ruditionisque præstantia superiore, & industria,
oportunitateque id plenissime illustrandi maiore,
reliquos omnes, qui ætate aut antegressi aut sub-
sequenti

sequuti sunt, superavit. *Aly*, ad quotidianam
VERBI DEI lectionem, *Augustini* inpri-
mis sententiam, & eam quam possunt maximam
linguarum cognitionem, quasi subsidio comparant.
Lingua passim ab ijs discuntur, qui cum discendi,
tum intelligendi magistri optimi habiti sunt: ut
nec ratio propter infantiam nimium obmutescer-
et, nec oratio propter imprudentiam loquaciter
infollescere queat. Ad hanc rem *Platonem* &
Aristotelem (ex quorum fontibus inter Gra-
cos, loquens illa prudentia optimè hauriri potest)
adhibemus: ad quos, è Latinorum turba, solum fe-
rè *Ciceronem* adiungimus. *Herodotus*, *Thuci-
dides*, & *Xenophon*, tria temporum, veritatis, &
Græcæ eloquentiæ lumina, magnum splendorem
ceteris studijs nostris apportant. *Homerus*, *So-
phocles*, & *Euripides*, elegantis omnis doctæquæ
poesæ, hic fons, illi duo flumina, affluentius nunc
ad cæterorum studiorum nostrorum irrigationes
redundant, quàm his proximis superioribus annis
Terentius ac *Virgilius*. Et in hanc optimam
studendi viam, potissimum *Ioannis Chæci* vel ope
ac præsidio adiuti, vel consilio & exemplo excita-
ti, plurimi sese dediderunt: cuius à nobis digres-
sum, per quem in tam facilem paratumquæ cur-
sum producti fuerimus, eò facilius ferimus, quò
certius cognoscimus, hanc nostram incommodita-
tem cum uniuersæ Reipublicæ commodo ac sa-
lute

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

lute coniunctam & implicatam esse. Hinc tamen facile quam vera illa Platonis sententia sit, intelligi potest, nempe, Plurimum Reipub. interesse, ut unus aliquis existat semper prestans excellenti- que vir, ad cuius virtutis imitationem, ceteri voluntate, industria, studio, & spe erecti, totos sese effingant & accommodent. Istis studiorum nostrorum rationibus, hoc modo satis in praclaro cursu expeditis, duo inferuntur gravissima impedimenta: alterum, quod nescio, quo fato, vel potius quorum facto effectum sit, ut pauci admodum maiores natu viri, in Academia commorentur, quorum exemplo, studia literarum excitari, auctoritate mores adolescentium fingi atque formari rectissime potuissent: alterum, quod illi ferè omnes, qui huc Cantabrigiam confluent, pueri sunt, diuturnumque filij, & hi etiam qui nunquam inducunt animum suum, ut abundanti aliqua perfectaque eruditione perpoliantur: sed ut ad alia Reipub. munera obeunda, levi aliqua & inchoata cognitione paratiores efficiantur. Et hic singularis quadam iniuria bifariam Academia intentata est: vel, quia hoc modo omnis expleta absolutaque doctrina spes, longè ante messem, in ipsa quasi herbescenti viriditate, praeiditur: vel, quia omnis pauperum inopumque expectatio, quorum aetates omnes in literarum studio conteruntur, ab hys fucis eorum sedes occupantibus exclusa illusaque praeripitur. In-
genium

genium enim, doctrina, inopia, iudicium, nil quicquam domi valent, ubi gratia, fauor, Magnatum litera, & alia persimiles extraordinaria illegitimae rationes vim foris adferunt. Hinc quoque illud accedit incommodum, quod quidam prudentes viri nimis egrè ferunt, partem aliquam Regiae pecunia in Collegiorum socios impartiri: quasi illi non maximè indigeant, aut quasi vlla spes perfecta eruditionis in vllis alijs residere potest, quam in hijs, qui in perpetuo literarum studio, perpetuum vita sua tabernaculum collocarunt. De hac re longiorem sermonem habere potuerim, quam epistola modus postulat: at haec breuiter attingere volui, ut studia nostra, nec cùm progrediuntur gaudio tuo ad congratulationem: nec cùm impediuntur, consilio tuo ad opitulationem, carere vlllo modo possint: quoniam tu is es, qui literis progredientibus plurimum gaudere soles, propter singularem tuam erga illas voluntatem: & eisdem laborantibus vnicè medèri potes, propter summam tuam auctoritatem. Vale literarum decus & ornamentum.

ORNATISSIMO VIRO

D. Poneto.

S. P. Ornatissime Ponete. Literas scripsi ad reuerendissimum Patrem Cantuariensem, quas
si tu

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

fitu ope tua & gratia, qua plurimum apud illud
 vales, aduturus sis, & mihi rem gratissimam, &
 amicitia nostra dignissimam facies. Opem eius,
 non opes ullas peto, & eam etiam, qua non foris
 molestiam adfert: non enim ut literas scribat,
 non ut quicquam à quoquam meo nomine impe-
 tret, requiro: sed qua tota in eius potestate sua
 est, quæque illi ad tribuendum expedita, & mihi
 ad accipiendum necessaria, & tibi ad iunandum
 ope tua admodum honesta erit. Peto ut eius au-
 thoritate, non amplius illaqueer ea traditione,
 qua certus ciborum delectus certis temporibus
 interdicatur: hac una res omnes vite, studiorum-
 quæ meorum rationes, vehementer impedit. Ut
 hoc à reuerendissimo Patre postulare, commo-
 uebat loci situs, qui frigidus & vliginosus est: vi-
 te institutum, quod otiosum est: natura corporis,
 qua imbecilla est: valetudo, qua melancholica
 est: propter reliquias quartanæ febris, à quibus
 diu integrè liberari nequeo: & stomachus etiam
 meus, qui à nulla re perinde ac ab esu pisci-
 um semper abhorruit. Non abs re, hoc iam pete-
 re videor, dum adhuc in aliquo consistant statu
 viris corporis mei, & antequàm morbo nimium
 inclinentur: nam, nunquàm frugi visi sunt mihi
 illi patres familias, qui nequaquam edes suas nisi
 ruinosas & collapsas reparare solent: qui sic
 faciunt, rem nunquam faciunt. Hanc rem apud

Reue-

Reuerendissimū patrē non urgeo, vel quia nō opus est, vel quia id te facturum, si res ita tulerit, spero. Quāobrē, si ope tua, & illius auctoritate, hoc mihi concedatur, nec tibi ad faciendum mea causa maius, nec illi ad tribuendum tua petitione facilis, nec mihi certe hoc tempore, q̄ vel à te requirā, vel ab eo expectem optabilius accidere potest. Ceteriorē me quāso facias literis tuis, quid Reuerendissimus Pater de petitione & literis meis sentiat: nihil gratius facies: nihil in sermone literarū tuarū incūdius esse potest: literis tuis me tibi deuincies ut sapissime scribā ad te, modo hoc non molestum tibi fuerit. Gregorium Nyssenum Græcū, si habes, doctissime Ponete, ad tempus mutuo libentissime sumerem: si tu non habes, rogo te per vetustatem amicitie nostræ, ut illum a Reuerendissimo Patre ad aliquot menses mihi impetres: quod si facies, quā gratam rem facies, proximis literis meis declarabo. Vale in Christo ornatissime Ponete.

REVERENDISSIMO IN

Christo Patri ac Domino, Domino

Thomæ Archiepiscopo Cantuariensi.

Litteras meas, ad eum modum, quæ mihi re-
tulit Iacobus Binghamus, à te fuisse acceptas,
Q. orna-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

ornatissime Praesul, singularis cuiusdam humani-
tatis tuae illustre fuit & expressum signum: me-
am autem de ciborum delectu petitionem, tam
prudenti facilitate a te esse concessam, eximia
bonitatis tuae in tuenda studiosorum salutis incolu-
mitate sincerissimum est testimonium: sed tenui-
tatem fortunarum mearum, tanto tuo sumptu,
in ea, pro Regio sigillo, solutione esse allevatam,
perpetuum apud me semper divina libertatis tuae
repositum erit monumentum. Cum ergo pro singu-
lari tua in literis meis accipiendis humanitate,
pro eximia tua in concedenda petitione mea bo-
nitate, pro ampla tua in rerum mearum angusti-
a leuanda libertate, gratias quas agerem tibi,
vulgares tantum habeam & tritas, quas refer-
rem tibi, aut nullas aut perexiguas, & tamen pro
tanto beneficio debeam tibi longe maximas: Vi-
deo sane eam tantum mihi remunerandi tibi ra-
tionem reliquam esse, qua tamen ipsa, (uti spero)
& mea facultati erit ad perficiendum aptissima,
& Dominationis tuae voluntati ad accipiendum
gratissima, nimirum, ut literarum studium assi-
dua persequar diligentia, singulare hoc benefi-
cium tuum perpetua usurpem memoria, facultate
ista a te mihi concessa, considerata semper per-
fruar prudentia. De sigillo licentia mea, quod nec
ipse scripserim, nec ad Dominationem tuam ac-
cesserim, causa fuit, quia in eis locis ex eo tempo-
re sem-

re semper commoratus es, quò nullus certus tabellarius proficisceretur, cui vel recte litera mea, vel rursò sigillum illud committi potuerat. Nunc rogandus es, per humanitatem tuam, ut illud per Pontum nostrum Domino Tailero Praefecto nostri Collegij concedatur. Breuiter & indiligenter nunc scribo, ornatissime Praesul, quia valetudo mea hos duos fere menses, ardentissima febre afflucta, accuratiores scribere non permittit. Postea Deo volente, diligentius. Iesus Christus, &c.

CLARISSIMO VIRO

D. Thomae Smitho, pro

Academia

Si tu is es, clarissima Smithae, in quem Academia haec Cantabrigiensis, vniuersas vires suas, vniuersa pietatis iura exercuerit, si tibi vni omnia doctrinae suae genera, omnia Reipublicae suae ornamenta libentissime contulerit, si fructum gloriae suae in te iactauerit, si spem salutis suae in te potissimum reposuerit: age ergò, & mente ac cogitatione tua complectere, quid tu vicissim illi debes, quid illa, quid litera, quid Reipublica, quid DEVS ipse pro tantis pietatis officijs, quibus sic dignitas tua efflorescit, iustissime requirit. Academia nihil debet tibi, imò omnia sua in te transfudit: & propterea, abs te non

Lij.

sim-

• EPISTOLARVM R. ASCHAMI

simpliciter petit beneficium, sed merito repetit officium: nec unam aliquā causam tibi proponit, sed sua omnia, & seipsam tibi committit: nec suanecesse habet aperire tibi consilia, quorum recessus & diuerticula nosti uniuersa. Age igitur quod scis, & velis quod potes, & perfice quod debes, sic Literis, Academia, Republica, & Religioni: sic Christo & Principi rem debitam & expectatam efficies. I E S V S te diutissime seruet incolamem.

ORNATISSIMO VIRO

D. Ioanni Checo, pro Academia.

*EX uniuerso illo numero clarissimorum virorum, clarissime Chече, qui ex hac Academia in Rempublicam unquam prodierunt, tu unus es, quem semper Academia, prae uniuersis alijs, & presentem complexa est, & absentem admirata est. Quam tu vicissim, plus quam uniuersi alijs, & praesens ornaueras, & absens iunua. Praesens enim ea praecepta doctrina, ad omnem institutionem tradidisti & ea exempla ingenij, ad omnem imitationem proposuisti, quae, cum omnes sequuti sunt ad summam utilitatem, nemo assequutus est, ad summam perfectionem. Nemo profecto inter nos omnes est, vel tam ignarus
qui*

qui ne sciat, vel tam inuidiosus qui neget, hos felicissimos studiorum nostrorum fontes, quos multis magna industria, studio, & spe attigerunt, ex tui unius ingenij laude, praesidio, exemplo, & consilio effluxisse. Et istis humanitatis tuae, ingenij, & doctrinae monumentis consecrata est perpetua recordatio memoriae tuae, in omnium nostrorum animis. Absens autem maiorem opem, certiusque praesidium, ad dignitatem Academiae perpetuo tuendam aggregasti, quam aut reliqui amici cogitare, aut nos ipsi expectare unquam potuissemus: nam, dum REX institutus precepto tuo, sic praestitit eruditioni, consilio tuo, quid reliqui aut velint, aut debeant tribuere Academiae nostrae, non ignoramus. Hanc spem nostram, & hanc disciplinam ex Platone tuo, ad pessimum regem Dionysium exhausimus: fructum tamen & usum eius nuper, ope tua, in optimo Principe nostro Eduardo experti sumus. Itaque, cum tot mutua officia, tam pie propinquitates & vincula, inter te & Academiam intercedunt, ut repetendo memoriam ab ipsis infantiae tuae incunabulis ad hanc dignitatis laudem, in qua nunc versaris, nullum in te reperiri possit vel naturae beneficium, vel industriae fructus, vel ingenij laus, vel fortuna praesidium, vel dignitatis ornamentum, cuius non sit Academia nostra vel adiutrix ad usum tuum, vel particeps ad gloriam suam: non dubitamus, quin

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

Academia, hunc fructum ornamentorum su-
rum in te collatorum, abs te sperare, & repetere
possit, ut nulla posthac facultas dignitatis tua esse
queat, qua non in Academia dignitate conser-
uanda, omnes vires suas exercere velit. Non u-
nam, sed causas nostras uniuersas, tibi commen-
damus, in quibus tantum te elaboraturum
speramus, quantum vel tu nobis tribue-
re, vel nos a te expectare
debemus. Dominus

IESVS,

&c.

DISER.

DISERTISSIMI VIRI ROGASCHAMI,

ANGLI, REGIÆ MAIE-

STATI A LATINIS EPI-

STOLIS: FAMILIARVM EPI-

STOLARVM. LIB. III.

CONIUNCTISSIMO A-

mico Eduardo Reueno suo.

 .P. in Christo Iesu, charissime
Edu. Rauene. Quanquam Ioan.
Datus noster instar multarum li-
terarum esse potest, tamen cum sci-
am quam chara tibi nostra litera
sunt, nolui committere, ut tam idoneus nuncius fi-
ne meis ad te literis Cantabrigiam proficiscere-
tur. Suauitates itineris mei, quod aliqui incun-
dissimum erit, nonnulla acerbitate, illa, quam feci
Cantabrigia, iactura permiscuit. Nec tantum vexat
me fortuna inuidia, quantum etiam nunc pungit
amici quidem, sed non eo modo, quo ego soleo, & tu
facis, mi Rauene, amantis nimis supina incuri-
a: saluta tamen Baruicum, & Baruicum meum,
quem antea ex animo, & quem puto nonnihil com-
moueri, hac mearum rerum angustia, in his potis-
simum meis temporibus, &c. Nisi Baruicus scrip-

Q. iij.

serit

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
serit ad me sapius, verèbor eius a me alienū esse
nimū. Prior bono & valde bono domino, & opt. Do-
mina: proxima Veneris, Deo volente, Tame sin cō-
scensuri sumus. Literas vestras ad me perferendas
curabit Step. Halesius, qui duxit sororē Morysini:
domus eius Londin eo foro est, q̃ Stokes vocitatur,
Guliel. meus Irlandus nouit ubi habitat. Scribeis
sapissime, longissime, quod ego etiam facturus sum.
Saluta diligenter M. Bucerum patrem & praecep-
torem meum colendissimum. Dic illi me fideliter o-
gisse causam Ioannis Sleidani cū Domino Mory-
sino, quem facile video plurimū fauere Sleida-
no, & illius scribendi instituto: sed Bruno ille nes-
cio quomodo, multas dubitationes multis bonis vi-
ris iniecit. Audiuimus Casarem in animo habere
restituere in pristinā dignitatem Ducē Saxonia.
Cum aliquid certi, etiam in itinere, ad manus me-
as peruenierit, id accuratē ad Dominum Bucerum
scribā. Vale charissime. Saluta vniuersum catum
nostrum, Ioannem Barnes, & c. optimam matrem,
tuam, & lectissimam sororem. Ex adibus Gul. Ela-
di. Londini. 17. Septemb.

EIDEM.

S. P. in Christo Iesu, chariss. Raue. Hoc vices-
simo primo Septemb. in festo D. Matthai, hora
vndecima antemeridiana ē postu Belini solui-
mi.

mus. Heri salutabam domi suæ summum amicum
meum Ioannem Checum: Londini enim nunc va-
letudini seruit. A meridie ferè nos duo inter nos
soli varijs sermonibus tempus traduximus vsquè
ad horam nonam. Multas res ad Religionem, ad
Aulam, ad Rempublicam, ad Academiam per-
tinentes tractauimus. Statum & disciplinam Col-
legij Diui Ioannis mirificè approbavit, cuius, cre-
de mihi, est studiosissimus. In eo sermone omnes no-
stros Pilkintonos, Leuceros, Wilsonos, Elandos, &c.
singulos nominatim commendavi: omnibus pro-
desse, nemini omnium nocere studui. Te vnice, mi
Eduarde, hoc est, scauitatem morum, ingenium,
prudentiam, diligentiam, iudicium tuum, quo ami-
cos soleo modo, commendavi, & quodammodo eius
fidei tradidi. Causam tuam cum Lucasio illo uni-
uersam explicavi, & statim recepit se facile te ex-
pediturum ab eo negotio. Audacter igitur, nomine
meo, adeas hominem, et causam tuam explica. &c.
Ab Augusta, Patavium & Venetias expeditis-
sima ratio est mittendi & literas & quasvis alias
res. Scribā, Deo volente, sapiens, quod spero vos eti-
am facturos. Grauesenda. 21. Septembris.

EIDEM.

Sp̃ in Christo Iesu, suauiss. Ed. Raucene. Patrie
mea recordatio mihi chariss. quidē est sed tue

Q.v.

consue-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

consuetudinis omni humanitate, beneuolentia, & officio pleniss. nescio quomodo mihi charior existit. Ab hoc iucundissimo itinere meo duas aut tres horas facile paterer me abesse, & in cubiculum meū domi Cantabrigia includi, ut in sinu tuū, presentibus charissimis meis Pilkintonis, Leueris, Eladis, Wilsonis, Beis. &c. Washintono, & Wrighto, omnes suauitates itineris mei infunderem. 21. Septembris peruenimus Grauesendam, fauente quidem Neptuno, subirata Iride. 22. lasso & breui quo, sed longo itinere, & via lutosā, Cantuariam peruenimus: ea nocte lautissimè accipit nos humanus & prudens vir Ioannes Halesius. Ego tantum descendo ab equo meo, & statim confero me in amplissimam Christi ecclesiam, perscrutor omnia vetera monumenta, epitathia Henrici. 4. & Eduardi nobilissimi Principis filij Ed. 3. locum ubi occisus fuit Beckettus, & omnes ferè abditos recessus &c. deinde bibliopôlas adeo, tum officinas aurificū: post intueor sitū, muros urbis: interea inter deambulandum, diligenter aduerto mores, et vniuersum habitum populi: constitui enim, charissime Edu. quocunq; iuero, cuiusuis ciuitatis inuisere, quantum facere possum, templa, monasteria, & in his vetustissima monumenta, bibliothecas, bibliopôlas, aurifices, fora, muros, castella, portus. Et ha res nunc non breuibus literis, sed longo sermone reseruanda sunt. &c. 23. visimus reuerendissimum Cantua. deduxit

deduxit ille nos ferè vsquè Douerum. Castellum illud in altissimo & præruptissimo promontorio situm est, quod ab vsquè Gallia, ab vsquè Flandria prospici facillimè potest. Videatur imperiosè quidem, non vniuerso mari solum, sed ipsi Gallia quoquè minari. Cum sumus in medio freto, ipsa tellus Angliæ sublimior est, Gallia multò humilior. Castellum Doueri refertissimum est monumentis longissima vetustatis. 24. traiecitimus fretum, reliquo comitatu nostro grauissimè laborante ex mari, cum Dom. Morysin a parum, ego solus cum quodam nobili iuvene Thymilibao Lincolnienfi, nihil acerbi passi sumus. 24. & 25. Caletæ refecimus nos: ego statim circumeo omnem circuitum oppidi, aduerto situm, vires, portus: viso Rifebank. & Newnambridge, duo fortissima munimenta, & eminè video, Arde, Ginnet, Hammes, & omnem situm sic illius regionis, ut nunquam è memoria mea excidere possit. 26. & si tu nunc vis, suauissime Eduarde, comitari me in Flandriam vsquè Antuerpiam, inspicere chartam meam Gallia, & perpetui mei comites eritis. Primum Graueling venimus, quod opidum initium est Flandriæ, separatū ab Anglico solo: solum fluuiò, distat à Calero. 9. miliaria: ea nocte mansimus in Dunkirck, piscatorio quidem oppido, sed quod magnificis adificijs conferri potest ferè cum vlla urbe in Anglia: 27. Newportum venimus, quonon cedit Dunkirck, oportet.

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

oportunitate portus excellit. 28. Brugis amplissimā
 urbem venimus tandē, sed decem miliaria tam la-
 zosa via, Sili vocatur, ut superet syluestrem Can-
 tiā. Si in hac urbe liceret mihi diutius morari, mi
 Rauene, molestus essem tibi lōgo sermone, longe su-
 perat Lōdinū. 29. Calsam venimus, obscurū locū,
 de quo nihil scribā, quia tam male ill. e. accepti su-
 mus: nam in ocreis pernoctabam & c. 30. Antuer-
 piam venimus, Dy boni, non Brabantia, sed totius
 mundi diuissimum imperium. Splendida magnifi-
 caq; structura sic eminet, ut eo modo superet reli-
 quas omnes urbes quas ego vidi, quemadmodum
 aula Ioannis theatriali more ornata, post Natalem
 seipsam superat. Et hīc nunc sumus sani quidem &
 lati, Deo sint gratia. Antuerpia non recepit edictū
 Cas. de immutatione religionis. In tota ferē Flan-
 dria, tam pinguis & crassus Papismus est, ne dicam
 puerilis, ut si is in Anglia, qui ei maxime fauere
 videretur, hīc adesset, facile respueret. Gypkinus me-
 us ostendit mihi indicem nouorum librorum, & il-
 luc Sturmium de Periodis, & Sturmium in Rhe-
 toricam Aristotelis: libros non vidi, & quantum
 desiderabam, tu conijcere potes. Audio uxorem
 Buceri in Anglia esse, puto illam habere literas
 ad me à Sturmio, recipe, serua, mitte si potes, sed
 reseruato exemplo. Scribam Reuerendissimo Patri
 meo D. Bucero, cum ad manus meas aliquid per-
 uenerit, quod interuenit illum scire. Saluta eum of-
 ficio.

scioſſimè, & chariſſimum meum Pemberum, quò
 quotidiè verſatur in memoria mea: Baruncum, Io-
 annem Scarlet, familiam Barnes, omnes noſtrates:
 cum omnes dico, neminem excipio: ſed de omnibus
 nominatim quanquàm non ſcribo, cogito indices, ſè-
 perquè cogitabo. Scribe quas literas recipis à me,
 & quo die, & à quo loco. Vale in Chriſto. Antuer-
 pia in Brabantia, primo Octobris.

EIDEM.

*S*P. in Chriſto Ieſu, chariſſime Eduar. Si ſcirem
 S. Tho. Lenerum meū apud vos eſſe, literas ad eū
 ſcriberem: ſcribam enim ad vos, quoties ullus mi-
 bi oblatuſ fuerit tabellarius: ſed nullam inuoluptatem
 expectate: ſingula turbatè in literas meas inferciā.
 Antuerpia non literis, ſed longo ſeripione deſcribē-
 da eſt, tot res digniſſimæ occurrūt in eo oppido, quas
 fuſſimè ad ignem problematarium depromerem.
 Hoc primum accipite. Ediſtum Cæſaris de religi-
 one in inferiori Germania, iuſſu ipſius Cæſaris, ir-
 ritum factum eſt. 3. Oct. Antuerpia proſecti ſumus
 Macliniam, urbem quæ Londino vix comparari
 poteſt, Nordonicum longè ſuperat: & hoc in locò
 mecum mirabor, quomodò tantus numerus homi-
 num, qui habitant frequētiſſimi in Brugis, Antu-
 erpia, Gandano, Maclinia, & Bruſſella, ali poſſit:
 he quinque vrbes, altera ab altera ad duodecimū la-
 pidem

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

pidem sita sunt. Si quinq; Londina in tantas angustias collocarentur in Anglia, exhaurirent statim regnum nostrum. Et pecudes & pecora rara hic ternuntur, si Flandriam, Brabantiam, Leodiam, & Geldriam circumspiceres. Sed mirari desino, nam ad panem ferè nihil adhibent præter olera & herbas. Brabantia quidem, & potissimam Leodia, Geldria, bonitate soli, & larga ubertate frugum, longe latèq; patenti, non quemuis comitatum Anglia, sed ipsum agrum Cant. aquant & superant. Magna vis olerum, diligēti cultura crescit in omnibus locis: nunquam famem sentiant hic homines, si non deficientur frugibus. Macliniam venimus, in suburbanum monasterium amplissimū est, nō otiosarum, sed nanarum Nonnarum: mille & sexcenta sunt in eo loco linijs vestibus faciendis viduum queritantes: nubunt & exeunt cum volunt.

4. Octob. quod mihi incundissimum fuit, vidi Maclinia in adibus Caesaris, nobilem illum Lantgraviū Hessie, quem Hispani male tractant. Singulis diebus, hora octava antemeridiana, Lantgravius distribuit pauperibus. 40. Stiners. i. 6. s. 8. d. tūc oportune illum contēplatus sum. Sed anocor à scribendo, cum vix unius diei iter explico: cum scribo, videor inter vos versari ò amicissimi, propterea scribam libenter, & frequenter, & fusè: nullum diem itineris mei prætermittam. Itaq; in proximis literis à. 4. Octobris, reliquum iter meum persequar

quar Colonia usq., ubi hac scribo, ubi Billacius est, quem vidi, & audiui Iustum Velsium legentem Ethica Aristotelis Græce. Sed D. Morys. auocat à scribendo: nam navis parata in Rheno expectat vos, qua ituri sumus Moguntiam. Vos omnes literis meis libenter saluto, quotidiana memoria incundissime colo, & vestris precibus me commendando. Nihil dùm mihi in toto itinere acerbum fuit, nunquam defatigatus, omnia comparata sunt ad summam iucunditatem. Scribite. Valet in Christo Iesu, Saluta reuerendissimum Patrem D. Bucero, Pemberum, ornatiss. Haddonum. Colonia. 12 Octob.

VENERANDO PATRI, ET
Præceptori, D. Martino
Bucero.

S. P. in Christo Iesu, venerande pater D. Bucere. Non oblivione tui factum est, quòd nondùm literas à me acceperis, neq. excidit mihi quod dixeras abeunti, Præsentes prolixè polliceri scribere, absentes verò statim, & suam fidem, & amicorum curam abijcere. Non sic fit, mi Bucere: nam ex quo primum Augustam venerim, otium mihi non exiguum, sed nullum est: tabellarius nullus datus est, nisi communis ille, cui aliquid committere nec possum, nec audeo: & has inanes literas tibi scribere, omnino

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

omnino inane esset, nisi significationem adferrent
 memoris & grati animi, Si grauiorē ad te scribe-
 rem, pertimesco ne obiter per lectionem relenaren-
 tur. Excitantur hic tabellarij, & quicquid a quo-
 quam scriptū est, illi periculo commissum est, ut aut
 intereat, aut aperiat, aut interceptetur. Sed ab-
 sor hoc exiguo meo otio antelucano. Christi gloria,
 hic Augusta, supra quam credi possit, efflorescit,
 fructus in lucē uberrimos effundit. Ecclesys Pro-
 testantium nihil frequentius, nihil ardentius: mi-
 nistri sunt diligentissimi: Popestantiū contra, nihil
 infrequentius, nihil frigidius. Consiliū generale Tri-
 denti resumetur primo May. Bulla Papalis missa
 est ad Cas. M. Reginaldus Polus Card. praeiit (ut
 percrebescit fama) illi Consilio. Res Africana in
 magno motu sunt: nam quanquam oppidum, quod
 Africa dicitur, fortiter expugnatum sit hoc anno ab
 And. Dorea, tamen post eius digressum, cum om-
 nia illic esset pacata, ecce tibi praefectus oppidi A-
 fricae eiectus per Doreā, subito reuertitur, & pra-
 ter expectationem omnium occupat insulam Lar-
 be, & interfecit illius regem, amicum Casari. Hic
 praefectus crudelis Turca, & infestus prae-
 do atque pirata est, nec dubito quin Caesar feliciter frustra-
 rius sit hanc insolentiam Turcicam. Maius tamen
 periculum imminet Hungariae, quam Turca bre-
 ui (ut hic frequentissimus rumor est) adoriatur.
 Caesarea maiestas resistet illi in Hungaria, ingenti-
 bus

bus copijs ex Hispania, Italia, & Germania collectis. Apparatus est in summa diligentia, & profectio nostra in maiori expectatione: breui mouebimus ab hac urbe Ratisbonam, hinc rectè per Danubium Hùgariam petitori, nisi forsan (quod quidam dicunt) per Saxoniam & Poloniam hoc iter sumus facturi. Magdeburgenses ceperunt Georgiū Ducē Mecleburgensem hys recentissimis diebus. Eduardus Raucenus meus (quem iuuenem unico tibi commendo) ostendet tibi literas, ex quibus elicere potes statum illarum rerum. Clemens Alexandrinus imprimitur nuper Florentia elegantissime, *Μετὰ τὴν ἀρχαίαν ἐκδοκὴν*. Lib. 1. *περὶ ἀρχαίων*. Lib. 3. *περὶ τῶν ἀρχαίων*. Lib. 8. Paulus Iovius Italus scripsit historias horum temporum, 2. tomos ingentes ad hunc annum. Est apud nos hic dominus Christophorus Montius tui studiosissimus: author sum illi in dies singulos, ut diligenter ad te perscribat omnem rationem horum hic temporum: habet ille maiorem oportunitatem, & nulla res est ferè, quæ non pervenit ad eius manus. Spero me breui, longiores literas ad te daturum: si dabitur facultas, non deerit mea voluntas, &c. Rogandus es, & maiorem in modum, optime Preceptor, ut aliquam curam mei, fili tui absentis suscipias. Meministi, quomodo olim, cum primum in Angliam veneris, & Lambethi vixeris, ego ad te accessi, tū quidem ignotus tibi declaravi, quàm male tracta-

R.

rer,

EPISTOLARVM R. ASCHANI

rer, non à D. mea Elizabetha, sed à nonnullis illarum adiutis. Rogabam te tum, ut tuis iuris me reponeres in gratiam D. mee; quænulla mea culpa (teste deo loquar) sed iniqua aliorum opera, nonnihil à me abalienata fuit. Ante digressum meum ex Anglia, adiui illustrissimam Dominam, humanissimè me accepit, & multò humanius me obiurgauit, quòd sic vellem eam relinquere, nec unquam laborarem per vllum hominem, ut redirem in illius gratiam. Rogo te, Optime vir, per omnem amicitiam nostram, ut literis tuis ad illustrissimam Dominam scriptis significes, quantum laboravi, ut hoc tu faceres, quòd etiam opinor fecisses, nisi valetudo tum te impediisset. Munusculum mi Bucere, optima conscientia rectè factorum & dictorum in illa Aula: & nisi pudor me renocaret, exponerem tibi, quàm præclaras res à me clarissima Domina acceperit: hoc beneficium tuum in me absentem collocatum, erit mihi & meis longè gratissimum. Tu nosti, quòd hoc beneficium olim Lambethi abs te petebam, quaso intelligam & ipse Augustæ, quàm iuxta idem beneficium à te nunc repeto. Studium in Quadranten, ipsius Christi, & eius imagini conformium maximè proprium est. Si fortunatior aura fauoris illustrissima D. mea huc usque perflauerit, eam tibi magna ex parte acceptam referam: intelligam per literas tuas, quantum mihi in hac re tribues. Sermone litera-

rum tuarum nihil mihi expectatius. Saluta ornatissimum Haddonum nostrum: commendo tibi omnes Ioannenses: & me, quod facis ama. Vale in Christo Iesu. Augusta Vin. è Cœnobio D. Georgij, postridie Empaviciæ.

ROG. ASCH. D. IO.

anni Checo.

S. P. in Chr. Iesu, clarissime vir, libenter crebrò, & prolixè scriberem ad te, & nunc etiam post ambitionem nostram ex Anglia, singulorum iter dierum ob oculos tibi proponerem, nisi te, legendis nostris, cum multarum leuium rerum spectatorem, tum mearum inanium cogitationũ indicem cõstituere pertimiscerẽ. Si scirem te non solum gravium rerum monumenta expectare, sed horum etiam quotidianorum morum commemoratione aliquando delectari, prolixius sapẽ esse potuerim. Sed quomodocunq; scribam, credo, contentus esse vis, & volo ego quoq; ut & iudicium in me potius, & iniquitas in meis literis desideres, quàm aut voluntatem, aut negligentiam meam reprahendas. Expecta igitur in omnibus meis literis, non delectum rerum ordine incedentium, sed tumultum earundem promiscuè sese ingerentium. Quamquam hoc modo, hoc tempore minas te abutar, quia res nec magna nec multa sese offerunt, quas te scire mul-

R.ij.

iũ

• EPISTOLARVM R. ASCHAM

tam tua interesse existimem: & tamen nullæ res
sunt minima, maxima, mediocres, siue ad religionem,
siue ad rem & publicam, & priuatam perti-
nentes, quæ ad manus meas peruenire possunt, quas
non cupide, & diligentèr aduerto. Monasteria,
templa, bibliothecas, vetustos & libros & numos
(quibus ego domum reuersus antiquissimis & ele-
gantissimis te donabo) urbium mores, disciplinam,
& situs, structuras, muros, vires, portus, & omnes
circumcirca terrarum aquarum oportunitates sic
perlustro, ut harum rerum commemorationem, ubi
meas cogitationes liberè deponere audebo, vix
sermo multorum dierum potuerit exhaustire. Par-
cè ergo, non largè, ad te nunc scribo, dum tu signi-
fices, utram scribendi rationem me sequi malu-
eris. Germania, ut omnes vocât, inferior, ut multi
sentiant, inferorum, ut ego plane perspicio, (nobili
concurſu mercatorum excepto) omnibus modis in-
fima & depositissima est, in quam turpissima Ro-
mana facis, & sordum illuuias inūdans, iam stag-
nare videatur. Antuerpiæ vidi commentarios in
Timæum Platonis, sed latini hominis. Louanij fu-
imus, sed non diutius quàm prandi apparatu po-
stulabat: ausui tamen integram horam in Tri-
lingui Collegio insignem, ut illi putât, virum The-
odorum Laudium profitentem Tyrannum Sopho-
clis: sequutus est in omni nostram pronuntiatio-
nem. Si hic cum Carro nostro, aut Louanium

cum

cum Cantabrigia cōferretur, plane friget. Colonie
 audiui Iustum Velsium Argentinensem, olim,
 nunc metu factum Herodianum, exordientem,
 Gracē Ethica Arristo. probare, non admirari pa-
 tui. Audiui eodem die D. Alexandrum Blan-
 cartum Carmelitam prelegendem Acta Aposto-
 lorum, insignis est Papiſta. Verſit. 9. Epistolam
 primi libri Cipriani pro oblatione in gratiam de-
 functorum. Doctior & peior habetur ipſo Eue-
 rardo Billico, qui illic publice profitetur Genesim,
 ſed eo die non legebat. Ego audiui monaſterium
 Billici, tantum vidi hominem: ſungebam mihi al-
 latum eſſe, illum habere certos libros D. Barnar-
 di nondum impreſſos. Hoc feci, ut aliqua ratione
 promocem hominem, ad priuatum colloquium, ut
 perſpicerem, ecquid haberet ingenij: ſed diſſentius
 negotijs, ut ſeruius aiebat, tunc temporis vacuus
 eſſe non potuit, ego reiectus in aliud tempus, reieci
 ipſe quoque ſuperbum Papiſtam. Multas bibli-
 othēcas perlustraui, non vidi tamen unum inſig-
 nem librū. Spira eſt, ut ſerūt, inſignis bibliotēca,
 referta priſcis, latinis, græcis, & habraicis libris.
 Qui præſuit, abſuit: ſi uerò nō, omnia perlustraſ-
 ſem. Gaiſburgi (hoc oppidum abeſt. 9. miliaria
 Germanica ab Auguſta) audiui ades Iudaorum,
 ubi multi habitant: libros vetuſtos habraicos per-
 multos elegantèr ſcriptos habent: emere unum non
 potui, tamen experiebar. Vidi quoque vetuſtos

22 EPISTOLARVM R. ASCHAMI

numeros elegantissimos, emi duos Neronem & Augustum. Vidi quoque vetustum Hebraicum nummum aureum, elegantem, elegantissimis literis Hebraicis: emissam, si in pretio fuisset ullus modus. Hec urbs Augusta habet instructissimam bibliothecam & plurimos Græcos præcos & Hebraicos. Qui præsunt, seposuerunt ad numerum 60. optimorum librorum, ne Casar, aut Casariani illis auferant. Habent integrum Chrysost. græcū, & alios insignes. Honestus vir promisit mihi securaturum, ut ipse viderem. Religio Christi band aliter floret Augusta, præsentē Casare, quā in tua pronuntiatio floruit Cantabrigia furente Winton: Gaudent omnes nostri, & ego quoq; congratulor: sed vereor ipse, ne Casar, dum præsens cum dolo facilis est in causa religionis, absens facilius, sine suspitione, frangat omnes vires politicas, ut lapsu politica, corruat etiam religio. Sed est in cælis, qui angelis suis mandabit, nosti reliquum Psalmi. &c. Hamburgus, Brema, & potissimum Magdeburgus animo, calamo, & gladio religionem defendunt. Vidi confessionem Magdeburgensem. Argumentum libri hoc est: Si superior magistratus vim exercet in subditis contra ius aut naturale aut diuinum, licet tum inferiori magistratui resistere. Urbem Magdeburg. & mentem laudo, hanc ^{sim} tamen ipse non probō: nam hinc graves motus facile exorirentur. Hunc librum vix
hic

hic parabile dono tibi mitto: & multas alias translationes intermisticas & adiaphoricas etiā ad te mitterem, nisi sperassem Gypkinum hac omnia tibi curauisse. Wittenberga cum Melanethone, & Lipsia cum Camerario reprobantur hic à multis bonis viris, quòd doctrinam intermisticam & adiaphoricam admittunt. Ioannes Camerarius oratione habita Lipsia, proximo superiori anno, perfudit animos multorum hoc tempore in religione. Cum aliquid certi siue ad religionem, siue ad Rempubl. spectans, ad manus meas peruenerit, fuse tibi perscribam omnia: nunc quidem, in nostro primo aduentu, nec multa, nec magna, nec mira habeo quae scribam. Mirum verò mihi, in hoc toto itinere, nullum tale visum est quàm quomodo D. legatus noster impositarum magnitudinem ferre queat: nam his recentissimis diebus, immensum quantum, & rerum singularum crescunt precia, & Anglica ubiq; iacet pecunia. Dimensum regium noui, expensum diurnum perspexi: prouisio diligens, moderatio cauta adhibetur: sic tamen superant expensa, in hoc multiplici concursu sumptuum undiq; nec opinatò confluentium, ut facile vel immensam pecunia vim exhaurire & absorbere possint. Itaque, nisi abundè huic rei prouideatur, pertimescendum est, ne breuì necessario exarescat eius liberalitas, foris tādē occlusa, non sine aliqua Reip. reprobatione, quae domi semper fuit reſerata cum maxima

via efficerem, ut breui in conspectu hominum prodiret: nec dubito, quin opera etiam Ioannis Sturmij vis possim, ad eam illustrandam. Si de me quoque aliquid audire vis: profectio hac vehementer placeat, & in tota hac profectioe, nihil magis placeat, quam consuetudo hac quotidiana, qua cum Domino meo suauissime vtor: cuius sunt sermones & eo sale humanitatis sparsi, & hijs prudentia notis tam insignes, ac si disputatio aliqua acciderit, contentiones tam arguta cum viribus etiam & nervis, quibus accedit multiplex rerum scientia, memorieque vis, ut ego non à studijs dinelli, sed in studijs iam demum viuere videar. Id quod multo verius breui dicemus, cum post digressum D. Hobbei, plusculum otij nacti, optimos quosque Græca linguae scriptores, nos inter nos iunctis studijs conferemus. Vtor Domino ea humanitate & liberalitate, quam tu mihi sæpe predicare soles: nondum egui re aliqua, quin multo prior & expeditior ratio fuerit illius in dando benivolentia, quam mea in rogando verecundia. Et quanquam hoc facit iudicio, sponte, & genio suo, commouet tamen multum & tua commendatio mei. Quod igitur tua causa factum est, intelligat queso, aliqua significatione memoria, id tibi quoque gratum esse. Cum Dominus meus videat me vehementer delectari secundo versu secundi operis Homeri, facile pollicetur me non solum Italiam adiuturum, sed

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

eas etiam regiones, quas videndi illum ardorem tu
 ipse mihi incendiasti, cum Eutepen, & Polymniam
 Herodoti enarraſti, ut is nullo neq; laboris, neq; pe-
 riculi metu reſtingui poſſit. Ad promptũ ſtudiũ &
 valuntatẽ adfero corpus, non id robuſtum, quidem,
 ſed laboris, frigoris, caloris ſatis patiens, quemuis
 potum & cibum cum ſalute etiam ferens. Si ad has
 oportunitates, ope tua, ad opes aliquas comparan-
 das abuti potuero, fructum huius itineris tu ipſe a-
 liquem perciperes: nam præter diligentem præſco-
 rum monumentorum conquiſitionem, adferrem ad
 te, certo quidẽ meo ſermone, præſentem conſue-
 tudinem, mores, & faciem eorum locorum, quorũ
 admiratione tu ſemper tenebaris. In Anglia fa-
 uent mihi Nobiles multi, & noſti illud Heſiodi,
 hic quicquid quicquid. &c. Non annuũ quicquam, ſed
 præſentem pecuniolam ad hoc iter poſco. Illuſtriſſi-
 ma Domina mea, non dubito, multum tribuet huic
 petitioni mea. D. Suffolciensis, hoc proximo ſuperi-
 ori anno, prolixè & largè mihi pollicita eſt, cum a-
 liquot meſes D. Carolum Græcis literis inſtitui,
 & ad pulchram manum formari: eius liberalita-
 tem, ad hoc temptus, & hunc uſum reſeruavi. Cla-
 riſſimus etiam Dux Suffolciensis, cum mihi ſauet,
 & elegantiam ſcribendi, qua ille præſtat, mihi quo-
 q; debet, hanc poſtulationem meam apud matrem
 adiuuabit. Largior mihi multum de utroq; Mar-
 chione. Sed taceant petaces literæ, quibus pudor
 iam.

iam pridem silentium inieciſſet, niſi eundi cupiditas, etubeſcendi verecundiam, & illis, & mihi abſterſiſſet. Sed ſpem mihi, & tua antiqua in me beneuolentia, & mea petendi non inhoneſta ratio auget. Prolixior ſum quàm in principio conſtitui. Si ſcire poſſim, te has literas una cum confeſſione Magdeburgenſi recepiſſe, paratius & alijs quoque temporibus ad te ſcribam. Vale, ornatiffime vir, & me (ut facis) ama. Anno Domini. 1550. Nouembriſ. II.

R. A. CLARISSIMAE DOMINAE IOANNÆ GRAÏE.

IN hac longinqua peregrinatione mea, clariffima Domina, emenſus ſum grandia locorum ſpacia, vrbes ampliſſimas perſpexi, mores hominum multorum vidi, inſtituta, leges, religionem, diſciplinam diuerſorum populorum, quàm maxima potuerim diligentia aduerſi: nihil tamen in tanta rerum varietate, tam iuſtam mihi admirationem adfert, quam quòd hac proxima ſuperiori ætate offenderim te, tam nobilem virginem, abſente optimo præceptore, in aula Nobiliſſimi patris, quo tempore reliqui & reliqua venationi & iucunditatibus ſeſe dent, offenderim inquam, & sic & tu: diuinam virginem, diuinum diuini Platonis Pha-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

Phedonem Gracè sedulo perlegentem : hac parte
 felicior es iudicanda , quàm quòd ^{mutuòdu mutuòdu}
 ex regibus reginisq. genus tuum deducis . Perge
 porro, ornatissima Virgo, patria decus, parentibus
 felicitatem, tibi gloriam, praeceptori laudem,
 notis tuis congratulationem, omnibus exteris sum-
 mam admirationem adferre . O Elmarum meum
 felicissimum, cui talis cōtigu discipula, & te mul-
 to feliciorem, qua eum praeceptorom nata es!
 viriq. certè & tibi qua discis, & illi qui docet, &
 gratulor & gaudeo . Hac verba Ioannis Sturmij
 sunt, ad me, de meo munere docendi illustrissimam
 meam D. Elizabetam, sed ad vos duos verius tra-
 duci possunt : vobis duobus hanc felicitatem inte-
 gram cedo, cū ego acerbam offensionem, sine om-
 ni caussa, hinc exhauserim, unde suauem laboris
 mei fructum optimo iure expectare debuerim. Sed
 intempestiuè refrico asperitatem doloris mei, qui
 si non prudentia mea, certè ipso tempore, callum si-
 bi obducere potuisset. Hoc tantum dico : D. E. ac-
 cusare non possum, qua vsus sum semper optima
 Domina, nec M. A. quidē : sed si unquam in
 Elmarum meum incidero, in eius sinum abundē
 mēcos omnes dolores effusus sum . Duas res à te
 peto mi Elmare, (credo enim te has meas legere)
 vt tuo suasu & hortatione, D. Iana Graia, ad
 me quamprimū poterit, Gracas literas scribat :
 hoc illa recepit se mihi facturam.

Scripti

Scripsi etiam nuper Ioanni Sturmio, quod hoc ipsum ea mihi pollicita sit: fac litera tua & illius aduolent ad nos. Via longinqua est. Ioan. Halefius commodissime curabit, ut ad me perferantur, Si Gracè etiam scribat ad ipsum Ioannem Sturminum, nec te, nec illam poeniteret illius suscepti laboris. Alterum est, quod peto, mi Elmare, ut tu cures quomodo nos inter nos, perpetuam hanc vitam unam traducamus. Quàm libere, quàm suauiter quàm philosophicè tum demum viueremus? Quid impediret, quò minus nos, exoptatissime Elmare, frueremur omnibus illis bonis, qua Cicero nunc in ipsa extrema conclusione tertij Libri De Finibus, huiusmodi viuendi rationi tribuit? Nihil in utraq; lingua, nihil in omni temporum memoria, aut illa superiori, aut hac presenti esset, ex quo non aliquid ad suauitatem vitae nostrae exciperemus. &c. De nouis, qua his sunt, clarissima Domina, nescio quid scribam: inanes litera essent, qua inania adferrent: & quod de suis temporibus conqueritur etiam ipse Cicero, paulò grauior res nulla ad vos referri potest, qua non te via per lectionem releuaretur. Præterea omnia hæc loca, & omnes hos sermones, occupant motus, strepitus, & rumores bellici, qui plerique, ut sunt aut cum dolo excogitati, aut sine authore disseminati, sic cum inani aut nulla delectatione ad vos perscriberentur: nec tua multum interesse puto scire. Generale Concilium primo Maij, Tridenti inceptum:

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

*turum: Reginaldum Polum Cardinalem Anglum
 (ut ferunt) praesidem illius consilij futurum: praete-
 rea; qui tumultus fuerunt hoc anno in Africa:
 quis apparatus belli fiat aduersus Turcam: & quo-
 modo expeditio Caesaris in Hungariam in maxima
 expectatione sit, cuius belli si non miles, certè co-
 mes ipse, Deo volente, futurus sum. Quid attinet
 scribere de obsessis Magdeburgensibus, & quomo-
 do hi ceperunt D. Meeleburgensem: & de uni-
 uerso illo motu, qui omnibus modis, hijs temporibus,
 miseram affligit Saxoniam? Hac fusè explicare,
 quae coarctius in has angustias, nec otium, nec tu-
 tum est. In reditu meo, qui non longinquus est, uti
 spero, integrum mihi erit, coram de integro hac e-
 adè retexere, & singula horum temporum fila lon-
 gius oportunè, praesente sermone, producere. Libe-
 ralitas tua, nobilissima Ioanna Graia, praesenti mi-
 hi perquam erat grata, sed ea ipsa mihi absenti
 longè extitit gratissima. Parentibus tuis nobilissi-
 mis, longam faelicitatem: tibi, quotidianam tui
 ipsius in literis, in virtute, victoriam: sorori D.
 Catharinae, ut tui similima euadat: & tantum
 Elmaro meo, quantum Aschamo suo, ex animo
 quidem exopto. Et nisi vererer, gravare tantum
 Dominam, pondere lenium mearum salutatio-
 num, rogarem te salutes meo nomine Elixabe-
 ram Astleam, quam quoniam fratris sui Ioannis,
 summi amici mei, in omni morum & suauitate, &
 inte-*

integritate similem esse credo, libenter diligo. Saluta quæso propinquam meam Mariam Latin, & uxorem meam Alisiam, cuius dictum sæpius memoro, quàm feliciter sequor. Saluta etiam nobilissimum iuuenem Garreitum, & Iacobum Haddonum. Vale clarissima Domina in Christo. Augusta. 18. Ianu. 1551.

ILLVSTRISSIMO, POTENTISSIMOQUE Regi N. Pro D.
Legato.

*E*xplicare non possum, illustrissime Rex, quanto, hoc tempore, in mœrore versor, quòd, cum reliquis Legatis integrum sit, & præsens suum officiũ, & suorum Principum ergà tuam Maiestatem studium declarare, ego solus tot difficultatibus exclusus, adium mearum commutatione subita, intempestiva, & inexpectata: inde febris accessione, tum via & per se satis longinqua, & nunc cœli asperitate valdè incommoda, his (inquam) tot difficultatibus exclusus, inuitus præteriti officij rationem per literas excuso, quod ipse libentius sermone coram præstitissem. Hunc mœrorem agrè deponerem, & has difficultates grauius ferre, nisi mihi explorata, penitusq; perspecta esset singularis tuæ Maiestatis natura, quæ sic est & insita humanitate imbuta, & multiplici doctrina ornata, ut, &

velis

○ EPISTOLARVM R. ASCHAMI
velit propter summam bonitatem , & posse
propter maximam prudentiam , haud aliter of-
ficium , si recta voluntate instituatur , ac si sa-
liciter perficiatur , aestimare. Studium & Prin-
cipis & Patria mea, erga te, praesens verbis non
amplificauissem : & tamen, cum tua celsitudo, quo-
tidie aliquid, virtutis cumulo adijciat , quo modo
potest Princeps meus non aliqua noua beneuolen-
tia accessione , noua q; indies admiratione, & te &
tua suspicere? Admirari volo : arctius copulare
non queo, vos duos, principes, qui tot vinculis simi-
lima vitae rationis, vniuersis naturae, fortuna, vir-
tutis ornamentis, suauitate eorundem morum, va-
rietate multiplicis doctrinae, vno eodemq; amore
germana virtutis , sic coniuncti estis. Sic inter re-
liquos principes omnes elucetis, ut cum solummo-
do uterq; utriusque queat inuidere, propter summam
laudem : non posset alter alterum non amare, pro-
pter diuinam & consimilimam virtutem. Quoties
cogito de hac similitudine vestrorum morum, stu-
diorum voluntatum, doctrinae, & virtutis , toties
equidem exopto , ut quam opinionem virtutis utri-
usq; vestri vniuersi fere homines concipiunt, hanc
vos duo , in propinqua aliquando & matris vitae
consuetudine, tanquam in verissimo aliquo speculo
cerneretis. Cum enim. &c. Longior fortasse , &
molestior sum, quam par est : sed ista commemo-
ratio partis illius dulcis sermonis, quem tecum ipse
praesens

presens paulo fusiore instituissem, tã mihi suaniter obrepfit, ut non tã nũc veniã prateriti officij, quã lãgius prouecti sermonis his literis meis impetrare debeam: quam veniam, si amplitudo tua mihi tribuerit hoc tẽpore, aliã spero, et id quocũq; breui, cum ualetudinis ratio id tulerit, & ex istis me expediero molestijs, quicquid nunc absens praterij, non mea voluntate, sed certorum hominum iniuriã, id presens, aut debito supplere officio, aut iustã purgare excusatione, apud Maiestatem tuam laborabo. Deus largiatur tibi, maxime Princeps, ut nã tã hostes in pralio, quã te ipsum, in omni prudentie, doctrine, veraq; virtutis laude indies magis magisq; superes.

ROG. ASCH. D. IOANNI

Checo.

S. P. in Christo Iesu. Dubito, an superiores mee .litera per Franciscum tabellarium ad te missa, ad manus tuas venerint. Responsum, clarissime vir, non expecto: nam video te grauioribus rebus distineri, quã ut tot literas Domini Legati, singulis hebdomadis summo beneuolentia studio ad te missas, vel tribus verbis compensare possis: quãquã non est vlla tã presens amicitia suauitas, quã absentis vel defensa salus gratis officijs, vel culta memoria crebris literis: & contrã, nihil a-

S. cerbius

7 EPISTOLARVM R. ASCHAMI
cerbius illo hominum genere, de quibus Cicero,
cum provinciam procuraret, grauiter conqueri-
tur, qui absenti illi, aut silentio ingrati, aut repra-
hensione iniuri existissent. Nos obscuri & humi-
les, hac parte feliciores sumus, quia nec dolemus,
si praeceamur silentio: nec timemus, ne ledamur
inuidia: quos nec auidius sensus multum mo-
uere, nec aduulsi aculei acriter pungere solent.
Cupio equidem ad te creberrimas prolixasq; lue-
ras scribere: non facio, & certo consilio, & iusta de
caussa: nam res grauissima, qua hic geruntur, li-
teris Domini Legati, aut priuatis ad te, aut publi-
cis ad regium Consilium perscribuntur. Si ego eas-
dem res scriberem, & officium mihi commissum
proderem, & laborem cum mihi inanem, tum tibi
molestum sumerem: sin alias res leniores, quoti-
dianas, plateis iactatas, cum mendacio excogitatas
sine authore disseminatas adferem, tua dignitatis,
prudentia, iudicij rationem habere non viderer.
Præterea, otium mihi minimum suppetit, ut si
maxime voluntate id cuperem, minime tamen fa-
cultate præstarem. Nam D. Legatus, cum otium
a publicis negotijs datum est, in peragrandâ Græca
lingua, quotidianis & maximis itineribus vitur,
in nullo diuersorio quiescit, ad nullam diuerticu-
lum deflectit, & iam incipit percurrere, propediem
spero peruolaturus, ut nihil egisse se existimet, si re-
liquos Anglos in hoc cursu superet, nisi ad vos e-
tiam

tiam aspiraret Olympicos, quod facturum est, etiamsi caueatis. Ad hunc modum ego tempus traduco: aut studeo, aut cum Domino lego, aut transcribo literas, quas Dominus ipse scribit in Angliam: rarissime proficiscor in urbem, sed cunem meam voluptatem ex domestico meo officio quero. In omni officij genere, quod Domino meo prestare possum, (nam quod non possum, exigere, uti spero, non vult,) uniuersam meam operam, diligentiam, obseruantiam, cum summa voluntate, fide, constantia exhibebo. Et quanquam hoc postulat ratio & honestatis mea, & bonitatis illius, te tamen, Ornatiissime vir, veluti presentem spectatorem factorum meorum omnium, ob oculos quotidie propono, ut nihil absens committam, quod tibi presenti non probarem. Et quemadmodum tua unius opera hic missus sum, sic mea in memoria semper inhaerebit illa Ciceronis sententia, Gravior esse spon- sionem aliena honestatis, quam alieni aris. Neque quicquam mihi in hac longinqua absentia mea, frequentius obuersatur, quam ut assidue laborem, ut antiquae tuae in me beneuolentiae aliquis indies nouus cumulus accedat. &c. In Graeca lingua diligens sum, in Italica aliquis, in Latina nullus: nam usum habeo illius legende infrequentem, loquende insolentior, scribenda rarissimum. Ad aliquot menses libenter viserem Italiam. Quod scripsi ad te superioribus literis, aliqua utilitas hu-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

ius itineris mei ad te precipue perueniret. Nam si me liberum, & integrum, non ad varias res distra-
 Etum, ad notationem temporum, locorum, rerum,
 & hominum apponerē, nullus esset Respublica mo-
 tus, religionis status, literarum progressus, morū &
 disciplina gradus, vicissitudines, expectationes, a-
 perta consilia, secreta studia, qua villo modo expis-
 cari potuerim, quin tibi ea omnia perscriberem. Si
 ope tua, opes mihi ad hanc rem suppetere, hoc
 beneficium, & hoc tempore gratum, & in hac ab-
 sentia mihi & meis gratissimum haberetur: hac
 postulatio mea, cum uno verbo tuo coniuncta, faci-
 le, quod volo, assequeretur. Non sum tam durus mi-
 hi, ut non sentiam, quid et ipse possim, quid etiam a-
 liqui non possunt, quibus eximia Præbenda, ut no-
 minantur, passim tributa sunt. Præfectura, ut tu
 scis, bibliotheca Regia mihi conceditur: si hanc ia-
 cturam alia non compenset commoditas, possum e-
 go meam deplorare ^{et uxia}, nō possunt alij suam ex-
 cūsare ^{aditū}, nisi alter alterū circumenire in nul-
 lo vitio ponendum sit. Multis nominibus amo Bar-
 tholomeum Trabernum, & facilius patiar tam
 honesti viri causa, mihi præcludi bibliothecā, mo-
 do aditus mihi pateat, ad aliquam similem conditi-
 onem. Si tu, optime vir, indigeres vlla opella mea, o-
 pinor nosti, quo animo, quo studio, in id totius incum-
 berem: sentiam & ipse quā feliciter trado &
 commendo meum negotium tibi: alium, qui bene-
 uolentia

volentia plus velit, aut facultate opportunius possit,
 hoc mihi perficere, nullum habeo. Clemens Alex-
 andrinus imprimatur Florentiæ, Θεοδωρος ἁγίου ἑρμῆος
 ἡγεμὼν. Lib. 1. περὶ ἀγαθῶν. Lib. 2. περὶ σπουδαίων. Impressus
 est Roma Theod. ἁγίου ἑρμῆος, et Venetijs nup̄r Dio-
 nis Chrysost. orationes Gra. 80. tractat insignia lo-
 ca communia, Θεοδωρος ἁγίου ἑρμῆος, Θεοδωρος ἁγίου ἑρμῆος, Θεοδωρος ἁγίου ἑρμῆος.
 Θεοδωρος ἁγίου ἑρμῆος, Θεοδωρος ἁγίου ἑρμῆος, hanc olim vertit Camerari-
 us, & alia similia, ad usum civilem accommodata:
 hunc librum, & reliquos mitterem libenter ad te,
 si commodè hinc in Angliam deferri possint. Ioan.
 Iacobus Fuccarius, insignis mercatur huius urbis,
 curavit sibi ex Italia, ex Gallia, & Germania, tra-
 scribi elegantissimè, magnum numerum optimorū
 Græcorum librorum. Bibliothecam nondum vidi: si
 videro, diligenter notabo, si quid veneranda anti-
 quitatis illic existat. Musculus, superiori anno de-
 dicavit Ecclesiasticam historiam Regiæ maiestati:
 adhuc non intelligit, an liber traditus sit. Si tu,
 Cicellus, & Cocus, virtutis atque literarum caus-
 sas in loco tueamini, opinioni omnium respondebi-
 tis. Si in extremis literis tuis ad Dominum Lega-
 tum significes, quod has meas receperis, gratum
 faceres: sed longè gratissimum, si antiquam bene-
 uolentiam tuam, ex optatissimis mihi semper lite-
 ris tuis, agnoscere possim. Vale clarissimè vir. Au-
 gusta. 14. Ianuarij. 1551.

Sij.

OR-

ORNATISSIMO VIRO
D. G. Cecillo.

Magna cum voluptate, vir ornatissime: cognovi ex literis tuis ad D. Mor. quanta animi propensione eniteris, ut me tibi beneficio tuo in perpetuum diuicias. Spes quam proponis, est mihi admodum certa: & res, quam expecto, erit valde grata: sed omnino, tua voluntas est longè iucundissima, quæ ita expedita est ad bene de me merendū, ut omnem in me præcurrat, vel gratias agendi facultatem. Itaq; cum gratiæ, quas tibi referrem, sunt penitus nullæ: & quas tibi haberem, sunt etiam perexigua: ego superatus re, & destitutus oratione, referam me ad eam, quæ sola mihi reliqua est compensandi rationem. Subsequar te voluntate, studio, & perpetua mea observantia: cuius propositi mei duos luculentos obsides mitto ad te duos insignes Casares, qui ut se tibi præsentēs sisterēt, ego veritus nec hunc aureum deum, nec illum aureum diabolum, utrumq; in literas inclusi tuas. Aureus nummus minus erit tibi gratus: nam, quid pessimo principi, cum optimo viro? Sed quia materies est purissima, & opus præstantissimum, fortasse iuvabit te intueri illam tyrannidem & immaritatem, quæ etiam nunc apparet in ipso vultu, & in
ipsis

ipsis faucibus, quomodo in Suetonio etiam senè de-
 scribitur. *Arens* numus est valde insignis, & ita
 insignis, ut ex hac mea facultatula nihil habeam,
 quod tibi, tanto viro, tanto meo patrono preciosius
 offerre possim. Superiore mense fui apud Don Di-
 ego di Mendoza, virum literarum amantissimū
 & omnis antiquitatis peritissimum: ostendit mi-
 hi magnam numorum vim, dedit aliquot, rogat ec-
 quos haberem? eduxi hunc areum, quem præsentē
 habui: inspecto numo, respexit ad me: intelligis in-
 quit, quem numum habes? Augusti Caesaris, in-
 quam ego: rectè, ait ille: at ex omni temporum &
 vetustatis memoria, nullus numus insignior isto
 ad hominum manus peruenit. Legis, inquit in Tito
 Livio, de templo Iani bis clauso, uniuersa pace cō-
 stituta: primum regnante Numa: post, imperante
 Augusto: quo anno Christus nasci voluit. S. P. Q.
 R: imperitus providentia Dei, referrebat hanc v-
 niuersam pacē ad providentiam Augusti, & facto
 S. C. salutabat eum ET DIVVM ET PA-
 TREM, feriens hunc numum cum templo Iani
 clauso, & hoc verbo PROVIDENTIA.
 Interrogabat me unde haberem? respondebam,
 in oppidulo, secundum Rhenum sito: credibile, in-
 quit: nam paulo post, Drusus & Tiberius, illa loca
 circumcirca bello infestabant. Obtuli ei numum
 dono, quoniam videbam illum eo delectari, sed
 noluit accipere, addens, dignum esse, cum in

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
*Angliam redire, quē Regia maiestati offerre. Sed
nimis sum, in re tā leui, praesertim ad talē virum,
& memor tuae humanitatis, imprudens oblitus sum
authoritatis & occupationū, quibus distineris. Re-
cipies unā cum hijs literis, chartam Mirādula, cū
maxima parte Longobardia, & longissimo volu-
mine Padī Fluvij, credo te antea habere: sed quid
impedit duobus locis eandem affigere? Nisi explo-
rata mihi esset tua humanitas, & singularis in me
benevolentia, nec res tam leues, nec literas tam in-
anes, ad te mittere ausus fuissē. Vale, ornatissime
vir. Bruxellis Iulij. 7. Anno. 1553.*

ROG. ASCH. D.
Ioanni Checo.

*I*s mihi nuntius longē gratissimus fuit, Ornatissi-
me vir, quo te, in Regium senatum cooptari ad
nos allatum fuit. Sed quia hac dignitas, doctrina,
prudentia, & integritati tuae, omnium hominum
voluntate, consensu, & voce, tanto antea debeba-
tur, non eam tibi vni, imò non tantum tibi eam
gratulor, quantum hijs, quibus, meo iudicio, maior
prudentiae laus in te eligendo, quàm tibi foelicitatis
pars in conscendendo ad hunc dignitatis locum
accessura est. Gratulor itaque uniuerso nomini
Britannico: primum verò, & quidem praecipue,
optimo nostro Principi, quod cuius te pueritia usa
est

est excellentissimo Praeceptore, eiusdem iam adolefcens virilis, & grandaeva deinceps aetas, in longissimos annos eundem te, prudentissimum & fidelissimum habitura su Consiliarium. quorum alterum tua praestanti eruditioni: alterum insigni probitati & spectata prudentia: utrumque Regis & Regni nostri summa felicitati: totum verò hoc quicquid est immortalis Dei benignitati, qua te, Principem, & universam Angliam, uno hoc beneficio beare voluit, libenter attribuimus. Plurimum enim gratulor nostrae rei et publicae et literariae, & Christianae, quarum trium rerum salus tibi semper chara extitit, ut singularis nunc singulorum hominum tranquillitas, exoptatum studiorum otium, & purioris religionis quies, in tua iam plurimum unius auctoritate, in excellenti doctrina, in ardenti erga Deum studio, sint deinceps conquietura.

Gratulor multum quidem Cantabrigiae, qua te genuit: sed unice Collegio Divi Ioannis, quod te docuit: quia altera te habuit optatissimum alumnū, alterum florentissimum discipulum, utrumque nunc te videt utriusque optimum potentemque patronum. Seorsim verò, ultimo in loco gratularer ipse mihi, nisi hominis sui nimium amantis hoc esse videretur, gratulor tamē, & impense gratulor, sed ea ratione, ut alias malim opera aliqua mea & observantia, cor ipsum ostendere: quam nunc verbis indicare studium & benevolentiam. Hanc meam

S.v.

latitiam,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

latitiam adauget, hominū, in his regionibus, & no-
strorum & exterorum latans certansq; de hac tua
dignitate congratulatio: separatim verò sermo-
nes Thoma Hobbei, quos mecum creberrimos u-
surpat de tua probitate, & sua in te singulari ob-
seruantia: hic inuenis praeclare ostendit, ex cuius
artificis prodierit officina: frater eius D. Philip-
pus, vir prudentissimus, vitur eo, & utitur solo ad
omnes res pertractandas in hac Caesarea Aula:
in qua perfunctione, tam oportune, diligenter, con-
sideratè, & tacite se gerit, ut illorum seminum, qua
tu in eo puero Cantabrigia iecisti, non nascens iam
aliqua spes se proferat, sed florens, eaq; insignis ma-
turitas, in eo nunc adolescente facta sic emineat,
ut rectè quidem meo iudicio ipse faceres, si effe-
ceris, ut is intelligat, te non solū illum in hoc cursu
libentè cū voluptate spectare, sed ipsum tam prae-
clarè currentem, cū aliquo etiam applausu incita-
re. Quia nullus stimulus ad virtutem aptior adhi-
betur, quàm laudati viri, laeta collaudatio: hunc
ergo totum tuum, tibi adiungito, & saltem aliqua
salutatione, in aliorum literis, ad maiorem spem
excitato. In sinu meo, nonnunquam conqueritur,
se plurimas literas ad te scripsisse, se tamen scire
non posse, an ad tuas pervenerint manus. Nos verò
vetulos, obscuros, effoetos, & tacētes, tu ex apud
contemnere potes: istos autem insigniores ado-
lescentes, natos ad lucem, crescentes ad laudem, &
surgentes

surgentes ad præclaram fortunam, præterire non debes : quanquam nec me quidem præteris, cuius mentionem in literis tuis ad D. Morysium tam memoriter, & amanter facis. Minus sæpe iam ad te do literas, quia vereor scribere præsertim ad tantum virum, & in re, aut nulla, aut leui : propterea metuo, ne ista litera, aut nimia, aut intempestiva sint, cum tibi nec molestus esse, nec ineptus videri ullo modo velim. Superiore tamen mense, scripsi ad te, per famulum. D. Chamberl. lector, si illæ tibi traditæ fuerunt, propter duos vetustos numos, alterum C. Caesaris, alterum P. Clodij, quos in eas includebam literas. Litera quas proximè ad me dedisti, tradita mihi fuerunt superiori anno Argentina : gratissima quidem illa, sed non adeo, quemadmodum cetera esse solent, iucunda : iudicabam enim ipsas valdè amantes, sed opinabar eum quidem eas nonnihil esse pungentes : quarum aculei mihi aliquandiù inhaeserunt. Quod ipsum credo mihi accidit, quia nihil abs te profectum lego cuius non singula pondero verba, singulasque appendo sententias, ut ipsum animi tui intimum eruam sensum : & quò pluris te facio, eò magis semper sum sollicitus, quid de me, in vlla re existimes. Sed scrupulum, quem inanis iniecit metus, certum excussit iudicium : nec volui committere, ut opinioni meæ leuiter suscepta, quam beneuolentia tuæ mihi perspe-
ctatissima

2 EPISTOLARVM R. ASCHAMI

Etatissima plus ullo modo tribuerem. Et hunc me-
 tum, mihi concedes valde amanti: & hanc liber-
 tate, tua assignabis humanitati: quæ facit, ut libe-
 re proloquar, etiam ea, quæ maniter cogito. Si scire
 cupis, quidnam hic rerum ago, intelligas me nunc
 describere certas illas causas, quamobrem, Par-
 mensis Salernitanus, Brandonburgensis, & Saxo
 Casarem deseruerunt: deinde continenter singulo-
 rum dierum memoriam colligo, quid in Aula Ca-
 saris contigit, ab Oenopontica fuga, usque ad Me-
 tensis obsidionis derelictionem: quibus temporibus,
 magna amicitiarum, dissidiorum, predationum,
 bellorum confusiones, mutabiles fortuna varia-
 tes, & grauissima rerum conuersiones extiterunt:
 quas miserias omnes, ætæ hæc dolus, perfidia, libi-
 do, auaritia, ambitio, tyrannis, & buxæ, exacta
 libertate, violato iure, fadata religione, contem-
 pto ipso Deo, permiscuerunt. In his rebus, verita-
 tem sequor, ornatum non quero: scribo enim An-
 glice, & mihi soli, ac meis socijs problematarijs: &
 propterea, non luci, sed nocti, ut harum rerum dul-
 ci sermone & recordatione proximas has hyema-
 les noctes nos inter nos fallamus. Fuit tempus, or-
 natissime Chece, cum talem materiam etiam La-
 tine mediocriter perpolire potuissem: sed succus il-
 le purioris dictionis, quem ego hausi ex his fontibus,
 quos tu profluentem quidem mihi, sed felicif-
 sime alijs multis aperuisti, totus nunc exaruit: &
 stylus,

stylus, quem excellentis ingenij doctrinaq; tua cor
mibi etiam nonnihil exacuerat, nunc omnis est
retusus, ad duram hanc meam & desperatam eti-
am ex melioribus studijs, meliorem fortunam: at
fortunam non deplorare meam, sed tibi gratulari
tuam institui. Domi hoc, coram, presente sermo-
ne, opportunius faciam. Nostrum reditum in dies
singulos appropinquare speramus, quem ut accele-
res, etiam atque etiam rogo: id quod facio comotus
rerum, non domesticarum stulto desiderio, nec exte-
rarum inconstante fastidio cum magnam capio & vo-
luptatem, ex consuetudine prudentissimi viri: &
utilitatem, ab experientia gravissimarum rerum:
prater usuram recta conscientia, in perfungendo
illo munere, fideliter & constanter, quod tu mihi
imposuisti. Ioannes Sturmius nuper scripsit ad me,
petijt q; ut ex meis literis ipse intelligeres, illum tui
esse & studiosum & percupidum: sed quò plus ille
me amat, & melius de me existimat, eò timidius
sumo, & parcius facio quod ipse rogat: itaq; reuocio
te ad iudicium duorum optimorum virorum, Chri-
stopheri Montij, & Ioannis Halesij, qui laudem
doctrina maximam, sed humanitatis, prudentia, v-
sus, consilij, iudicij, & religionis, longè maiorem
Sturmio tribuunt. Compendium fortune sue, cre-
do, non querit: sed suauitatem benevolentia tua
maximopere appetit: cum is sit, qui praeclare possit
in summis versari numis. Attamen vebementer
ipse

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

ipse dolorem, si laudem præstantis illius operis, del-
 irat, quæ utriusq; lingua aut Gallus, aut Polonus
 optimo nostro principi eriperet. Aureum nummum
 Antonini Pij hys literis inclusum ad te mitto:
 fœlix illud seculum, propter auri puritatem, & ar-
 tificij præstantiam, sed longè fœlicius propter opti-
 mum Principem. Hys priscis monumentis dele-
 ctor, non solum quia fidem vetustissima memoria
 faciunt: sed quia ad ipsius eternitatis naturam
 proxime accedunt: soli enim numi (istius præsertim
 aurei) nulla temporis longinquitate vastari possunt,
 cum ceteræ res vniuersæ tempore consumentur.
 Vale ornatissime vir, & me ut soles, ama: quia
 nullum beneficiũ maius aut gratius mihi, ipsa tua
 beneuolentia, unq̃ iudicabo. Bruxellis. 7. Iulij. 1553

ROGERVS ASCHAMVS

Huberto suo.

S. P. Multos magno dolore, & me non mediocri
 affecit subita illa Metesis obsidionis derelictio,
 doctissime Huberte: qua impedimento fuit quominus
 Heidelbergã accesserim, vbi singulare volup-
 tatem ex suavi consuetudine, & erudito sermone,
 tuo, videlicet, Micylli, & Cesneri percepissem: de
 recta namq; Græce pronuntiandi ratione, quomodo
 inter nos constitutum fuit, commodè & fuse dispu-
 tassemus. Magnum fructum scio ex vestra erudi-
 tione,

tione, & palmā ipsam, credo, ex meliori causa do-
 mū reportassem. De Huberto meo, hoc est, de sum-
 ma bonitate tua, & multiplici doctrina, & de illa
 instituta nostra disputatione, sæpè multumq; cogi-
 to, & ita cogito, ut id literis, aliqua ex parte, nunc
 tentem inchoare, quod oportuno sermone, coram,
 plene præstare potuissem. Ex hac tamen una re,
 & inuina scribendi ratione, duplicem capiemus
 commoditatem: nam initam nostram amicitiam,
 literarum crebritate stabilicimus: & institutā no-
 strā disputationē, magna cum voluptate persequē-
 mur: persequemur autem eo modo, ut modū litera-
 rū nunquam excedamus: propterea, singulis literis
 nostris singulam quamque Graciam literam expe-
 diamus: & sic nostra litera, nunquam nimis longa,
 & materiam scribendi semper valdè copiosa nobis
 proposita erit. Auspicemur igitur fauentibus Mu-
 sis, & agnoscite causam: nam vos tres, quos habea
 aduersarios, libenter in hac causa, patior esse iudi-
 ces. Prodeat ergo utraq; pronuntiatio, vestra &
 nostra, pugnent inter se. Quibus telis? Rationibus?
 Facile accipio. Doctrina? Id à vobis doctissimis
 expecto. Testibus? Et ego quoque laudo. Rationes
 scio nullas habetis, nisi quas subornauit multiplex
 vestra doctrina. Sed testes quos? Executiendi enim
 sunt. Testem habetis primum, vsum: quia omnes
 pronuntiant ut vos, exceptis nobis Anglis. Dein-
 de, producit ipsam Graciam, que hodie retinet
 vestram

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

vestram pronuntiationem, cuius authoritas, longè
 anteponenda est istis diuisis toto orbe Britannis. Si
 vsum intelligitis prisca illius ætatis consuetudinè,
 cum vixit & scripsit Aristoteles, qui adhuc in li-
 bris doctorum hominum conseruatur & viget, vsu
 & ego recipio. Sin vsum vultis hūc vulgarem, im-
 peritum, & quotidianum, à prisco illo doctissimo v-
 su longè alienissimum, tot mutationibus corruptū,
 tot erroribus implicatum, & temporis longinqu-
 tate exesum, ego verò nō admitto. Vsus, nisi doctri-
 na & ratione nitatur, præcepti in errores semper
 ruunt: & hinc fit, quod nulla vnquam fuerit vel
 Respublica tam recte gubernata, vel Lex tam
 sanctè posita, quin vnius consuetudinis vitio, sit iā-
 dem enersa atque labefacta. Taceo, quos errores,
 solus vsus in ipsa verissima Christi religione pro-
 ducit, fonet, & iāquam suus porcellum suum, in fo-
 tido sinu amplectitur, & mordicūs etiamniū de-
 fendit. Vis corrigere, vis emendare aliquid, quod
 vitiatum sit? Solus vsus repugnat, & sese opponit,
 clamitans, Consuetudo, Consuetudo: à qua vul-
 gus, & imperiti homines, egerimè diuelli possunt.
 Vos ergo duces scientiæ videritis, an tantum vsui,
 ōnis erroris anthori, & propugnatori, in hac caus-
 sa tribuendum sit: præsertim, cum nulla res extet,
 quæ quotidianis mutationibus magis obnoxia sit,
 quàm verborum sonus & pronuntiatio. Præterea,
 cum Græca lingua diu iam recesserit ex vsu vul-
 gari

gari, & sermone hominum, & sese omninò abdiderit in doctorum libros, taceat ergò & facessat vsus vester ex hoc iudicio, & prodeant libri, quos nec Iouis ira, nec ignis, nec etas omnis potuit corrumpere. Libri, inquam, antiquioris illius fidei, quam nullius libri vocem & testimonium reijcio, quem vos tres, dignum & idoneum testem iudicabitis. Ast libri, dicitis, non loquuntur, non possunt exprimere sonum literarum. Scio, tacebunt omnes libri & litera, & erubescunt, de vestra corrupta et vitata pronuntiatione loqui: at de nostra, copiosa & luculenta dicent testimonia. Sin vlli libri de vestra quicquā loquuntur, producite, nullum reijcio: & ego vicissim libros doctissimos, summae auctoritatis, pro mea in medium adferam, & id iam statim, cum ad disceptationem accessero. Alter testis vester, est ipsa Gracia. Recte. Gracia scilicet, quae iam nescit loqui, nouit recte pronuntiare? Gracia, quae iam diu amisit suum imperium, gloriam, ingenium, doctrinam, imò nomē suum, & linguam, retinet tamen (si Dys placet) ipsam veram pronuntiationem? Gracia, tot urbibus euersis, & ipsa suis pulsa sedibus, et tot Barbarorum cedens, inuasionibus, pronuntiationem tamen puram, inuiolatam, & nulla mutatione iactatam haëtenus conseruauit? Alij profectò testes melioris fati, et fortuna, quam isti miseri Graci, uobis quarendi sunt: nam non solum cum vobis tribus, sed cum Gracis ipsis,

T.

quo

EPISTOLARUM R. ASCHAMI

qui nunc viuunt, libenter pugno: cum Græca lingua,
nunc dierum, non magis sit propria Græcorum ho-
minum, quam lingua Latina Italicorum: nisi hoc
fortasse dicturi sunt, se aliter quidem, sed melius
pronuntiare, quam veteres illi doctissimi Græci con-
sueverunt, & tunc pugnabo cum hijs, qui ad inuete-
ratum aliorum errorem, singularem etiam suam
adijciunt impudentiam. Quisquis ergo in hac causa,
contendere vult, præsido scientia, non errore con-
suetudinis, sese muniat, doctorum monumentis, ubi
tota iam habitat Græca lingua, non Græcia olim,
nunc Barbaria regionibus, unde omnis exulat do-
ctrina, & ipsa etiam lingua, hanc disputationem
contineat. Et hac de vniuerso genere pronuntia-
tionis: nunc breuissimè de vna litera, ut rationem
literarum, non libelli magnitudinem nobis propo-
suisse videamur. De, α non contendimus, nisi, cum
coaluerit in diphthongum αι, sed enim locum reijci-
mus ad nostram de vocalibus disputationem. & ergo
prodeat. Hic longè discrepamus. Sed audiamus
quomodo vos, & quomodo nos efferimus, & penes
vos tres iudicium esto, utri rectius pronuntiant.

Hoc verbum αἰβητος vos sic effertis, Chiuerno, in
qua vna dictione, tres errores admittitis, in α. in η.
in β. Latini hoc verbum suum fecerunt, nec solum
vim in significatione, sed etiam veritatem in pro-
nuntiatione retinent, solum mutant primam li-
teram tenuem α, in suam mediam η, id quod Græci
veteres

veteres sapissimè fecerunt. Itaq, nos efferimus ^{ur} ^{Eipn}, cum Latina lingua guberno: sed de ² & ^u suo loco. Nunc testes idoneos proferamus, an cum vobis dicendum sit Verno, an cum nobis Berno. Producite testes vestros. Conticescunt omnes, excepto mendaci usu, quem comites sui, error & ignoratia, oborto collo, & impudenti facie in hunc locum provehunt. Audite nostros testes, quos vos scio non rejicietis. Primus est, doctissimus Eustathius, qui sic explicat illum Homeri locum, ^{ἢν δὲ λέγει ἑλὺμπιν.} &c. ^{ἢν} inquit est ipsissima vox ouilis: iam, utrum vlla ouis effert Vi ut vos, an Be ut nos, indicetis, Angla scio omnes oues, & Germana, & Itala, pro nobis faciunt, sed fortasse Græca oues olim non balabant sed vilabant. &c. At, qualis hæc, dicitis, disciplina est, qua petitur ab ouibus? Certe rubore non perfundimur discere ab ouibus, cum in simili causa, ille, cui similem nemo potest nominare, non erubuerit à cane literam: perdiscere. Et discere ab ouibus, est discere ab ipsa natura, quæ constans semper & sui similima existit, nec varietatibus & mutationibus obnoxia est, ut usus vester, et fluctuans consuetudo. Sed alterum testem proferamus. Ecce Marcus Cicero, qui Græcè loquendo, ipsis Græcis gloriam (ut ille ait) eripuit, in epistola illa, satis vobis nota, de obscænis verbis, dicit, cum audit Birei putidum Græcum verbum, sonat idem quod Vini Latinum. Sin B: sonuisset Ciceroni Vi,

Tij.

quem-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

quemadmodum nunc sonat vobis, mentionem Vini, non Bini proculdubio fecisset: itaque, aut tunc Cicero si, non rectè, aut vos nunc malè pronuntiatis. Tertium testem expectatis? Non leuem, sed in omni causa grauissimum auctorem, D. Aurelium Augustinum producimus, qui planius (si quid planius dici potest) quàm aut Eustathius, aut Cicero, hanc rem decidit. In libris de doctrina Christiana (caput non occurrit, quia liber non est ad manum) dicit, cum audit nominari herba Bèta, videtur illi nominari secunda litera Græca, quomodo nos nunc efferimus: sin verò pronuntiasset Augustinus, quemadmodum vos, Vita, id est, anima, non Beta herba, auribus eius circumsonuisset. Quartum vultis testem? Nisi Epistola modum mihi proposuisssem, & quintum, & decimum etiam produxissem. Verum sequemur illum, qui in grauiori causa dicit: In ore duorum aut trium, &c. Et cui Eustathius, Cicero, & Augustinus non satis faciunt, illi ego satisfacere non laborabo. Itaque, aut me falsa retulisse, aut istos tres non rectè scripisse, aut nos veram & germanam, & propterea Germanis hominibus aptissimam pronuntiationem asseruisse ingenuè fateamini. De pronuntiatione reliquarum literarum, reliquis literis nostris deinceps ordine, Deo volente, persequemur. Saluta doctissimos viros, Micellum, & Cesnerum, quorum literas, & tuas, de pronuntiatione anidè expecto. Saluta etiam
literis

literis tuis clarissimam illam fœminã Olympiam,
 quæ sola, pro sua singulari eruditione, & summo iu-
 dicio, si patrociniũ nostræ pronuntiationis susce-
 perit, de vobis reliquis minius laborabo. Vale opti-
 me & doctissime Huberte, & me quod facis, ama.
 Bruxellis. 6. Martij. 1553.

D. HIERONYMO FROBE-
 nio nobili Basiliensi Ty-
 pographo.

S. P. in Christo Iesu. Eruditum te, ex tuis scrip-
 sis, Hieronyme Frobeni, humanum atque bo-
 num ex aliorum sermonibus esse intellexi : & eo
 facilius patiebar me adduci rogatu doctissimi viri,
 & utriusque nostrum valde amanti Hieronymi
 Wolſij, ut inprimis tibi significarem literis meis il-
 los D. Erasmi Antibarbarorum libros diu deside-
 ratos, & olim Roma Richardo Paceo surreptos,
 adhuc in Angliã reſervari. Liber ad me proximo
 superiore anno adferebatur, & eo utebar Canta-
 brigia aliquot mensibus : integri nẽ libri sunt, an
 λεντόφιν τι, planẽ ignoro : egi cum illo, in cuius
 manus deuenerunt, ut in lucem apparerent, quod
 ille facile mihi concedebat. Atq; cum mihi, ab in-
 cunte etate, perspecta sit illa multorum officiorum
 & benevolentia coniunctio, quæ vestra Frobenia-
 na familia, cum Erasmo intercessu, hanc rem tibi

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

communicare, consilium fuit: ut, si tu ita vis, mea opera utaris ad id, quod tibi de hac re, tuoq; iudicio cōsultissimum esse videatur. Itaq; expecto literas tuas, sequor Aulam Caesaris, si miseris literas tuas Argentinam, ad Ioannem Sturmium, ubicūque fuero, curabit ille ut ad me commodè perferātur. Vidi ego Gracam bibliothecam Iacobi Fuggeri, & habeo indicē scriptorum librorum: multi libri sunt, nondū in lucem diuulgati: quanto maior laus esset huius viri, si tot praeclaris authoribus, nō ciuitatē, ut potens Consul, sed mundū & vitam, ut aliquis Deus, daret, quā compingens eos in perpetuas tenebras, non φιλόσοφος, sed βιβλιότατος merito quidem haberi? Utinam hic vir, ad hanc & primariam gloriam, & communem utilitatem excitari possit. E Britannia decedens, & nobilem Basileam visere, & fortem Heluetiorum gentem peragrarē sperabam: sed vereor, ut mea negotia, hys temporibus, hoc me patiātur facere: Religionis vera cursus, literarum cultū & progressum, populi mores, & locorum illorū oportunitates anidē persequi exissem: nunc reliquum est, ut quem fructum ipse praesens ex contemplatione harum rerum percepiissem, eundem ex tuis ad me longis gratissimisq; literis expectem. Si vlla officij ratio, à me, aut in hac Aula, aut in Anglia, tibi proficisci possit, quantum eni nannareq; possum, libenter praestabo: & si ceteris rebus minus queo, amore certē gratique animi significā-

nificatione, & literarum etiam crebritate tibi re-
spondebo. Vale in Christo Iesu. Augusta. 10. Iunij.

FRANCISCO ALANO.

Tres sunt res, F. Alane, quæ in rebus humanis,
plurimū possunt, fereq; dominantur: forma, pe-
cunia, & honor. Forma, præcipuus voluptatis fon-
tus: pecunia, maximus commodatis usus: honor,
summus dignitatis locus merito tribuitur. Hys e-
nim tribus rebus, tres olim Deos, vel imperia ve-
tustas propter usum, vel olim docta poësis, propter
prudentiā ingeniose affinxit. Nam voluptati, ip-
sam venerem: diuitijs, Plutū; dignitati, summum
Iovem præesse voluerunt. Postea, eiisdem rebus ipsæ
philosophorum scholæ, vltimum bonum, & omnium
semper sapientum sententiā, maximam vim assig-
nauerunt. Itaq; cum ego probe cognosco te, F. Ala-
ne, egregium esse formarum spectatorem: cum te
cupio esse ditissimum, cum te iudico ad dignitatem
esse natū, volui tibi hunc librū offerre: in quo vno,
tu, quē unice amo, his vniuersis tribus rebus felici-
ssimè potiēris: formas enim hic, non has fastidio-
sas & quotidianas, sed lectas & lautas illas, & Ce-
sarea Maiestate dignas, & libere sine impedimen-
to, & tuto sine periculo & suspitione contemplate-
ris. Hic virginum, & matronarum, vultus
Venere ipsa venustiores, non matres mihiaces,

T. iij.

non

2 EPISTOLARVM R. ASCHAMI

non mariti truces, non infensi riuales, non parietes,
 non fera ab oculis tuis excludent. Diuitias hic
 porro, nō ipsius Cræsi miserè collectas gazas, sed il-
 lius uniuersi & urbis & orbis imperij cumulatissi-
 mè congestos thesauros accipies : adeò ut, quic-
 quid vel bonorum frugalitas collegerat in pace, vel
 potentum vis corraserat in bello, vel tyrannorum
 libido extorserat in omni tempore, hic tibi quietè,
 tuto, & certo inre possidere liceat. Honor verò &
 dignitas, quomodo maior tibi proponi potest, siue ad
 imitationem, siue ad admirationem, quam Casarū
 & Augustorum? Atq; ut planè videas, mi Ala-
 ne, me in hys tribus rebus cogitare tibi nō fucum,
 sed fidem facere, non inania verba, sed vera orna-
 menta dare, ecce tibi haec forma huiusmodi sunt, ut
 nullis vnquam inescare illecebris, sed veris sem-
 per delectare voluptatibus soleant: non natura fal-
 laces, non tempore mutabiles, non soli, non febricu-
 la obnoxia existunt: sed ingenuæ, constantes, inte-
 gra, & sana semper manent. Haec verò diuitia, nec
 me, qui illas do, exhaurient: nec te, qui eas recipis,
 corrumpent: quas, ut ego cedo sine dispendio: sic tu
 nunc & possidebis sine labore, & seruabis sine me-
 tu, sed vteris sine inuidia. Ad honorem verò &
 dignitatem, quæ proposita tibi est in hoc libro, otio-
 sus absq; turba, & tutus sine periculo aditurus es:
 ut eam per beatam dignitatē, quam Cicero in mi-
 tio de Oratore summopere laudat, sed nunquam
 conse-

consequutus est, is tibi liber offerre videatur. Ad
bas tres superiores commoditates summas, acce-
dunt due alie, doctrina, & amicitia: altera huius
libri: altera inter nos hac artissima nostra. Et que
doctrina pars maior, quàm à maximis Imperatori-
bus gestarum rerum erudita historia? que, cum
ad civilem disciplinam tota referatur: tibi, qui te
totum civili vite tradidisti, non incunda solum ad
legendum, sed optata etiam ad usum futura est.
De amicitia nostra parce, & paucis dicam: ne,
dum te libenter & merito laudem, me ipsum obiter
& imprudenter, reprehendendum exhibeam:
nam, quorū voluntates, studia, & in aliqua etiā re,
ipsa consentiūt vota, nihil ferè nec laude, nec vitio
dignū inter eos separatū esse potest. Benevolentia
verò mihi, omnium in hac Aula, grata: certorum
hominum etiam incunda: sed tua sanè inprimis
optata mihi contingit: cuius humanitatem tantā
esse erga me, sæpè expertus sum, ut nemo sit de quo,
vel mihi, vel meis, plus polliceri queam. Et, cum
multa vincula study & amoris, nos inter nos con-
iungunt, nullum puto, aut re ipsa firmitus, aut utriq;
nostrum optatius esse, eo favore & gratia, qua opti-
mus & humanissimus Prasul, utrumquē nostrum,
sibi tot meritis artissime deuinxit & obligauit. I-
taquē, si forma, sine malis illecebris: si diuitie, sine
curis: si dignitas, sine periculis: si doctrina, cum
maximo usu: si amicitia, cum pari studio, tibi pro-

T.v.

banda

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

banda fuerit: hoc meum (spero) cōsiliū, tibi offerendi hunc librum, minimè reprobendes. Deus optimus maximus, & te diutissimè incolumem seruet, & utrumq; nostrum, utriusque voti quamprimum compotem faciat Vale.

D. FRANCISCO

Duareno.

*S*alue plurimū doctissimè, humanissime, amabilissime Francisce Duarene. Hanc te ignoti hominis nouam affandi rationem, ratio & meriti tui, & officij mei, meritò postulare videtur. Doctrina enim tua quā sit eximia, frequenter ex libris tuis editis cognoui: humanitatem uerò erga omnes, atque singularem in me seorsim amorem, ex sermone ornatissimi viri Thoma M. tui studiosissimi, & mei etiam amantis, sapè quidē, magnāq; semper mecum voluptate intellexi. Te igitur, de hac tua singulari doctrina, humanitate, & beneuolentia, mi optatissime Francisce Duarene, & imperitus ego si non suspicerem, & inhumanus si non colerem, & per ingratus si non redamarē, iure videri debeam. Sed doctrinae tuae deinceps, ut statuo, memoriam, & tecum sapè crebris mittendis literis, & mecum quotidie tuis perlegendis libris, iucundam atque fructuosam usurpabo. Humanitatem uerò tuam, mutuo ego libenter subsequar studio, atque grata volun-

voluntate : semper laborabo , ut cum tui instituti
 consuetudinem tantoperè laudem , tui etiam ex-
 emplis imitationem à me alienam esse non putem.
 In amore autem , quantus tu cunque fueris , tibi
 non concedam , ut tu me plus diligas , quàm ego te
 amem : nam , quamvis ipse tibi partes in amando
 sumpseris priores , ego tamen vendicabo iustiores ,
 cum tu opinione , ego iudicio ad hunc amorem
 accessi. Tu enim unius epistolæ satis inculta lec-
 tione , uniusquæ hominis , amici admodum quidem ,
 amantis nimiam fortasse sermone , te ad hominem
 ignotum atque obscurum diligendum tradidisti :
 ego non ex literis privatum scriptis , sed ex libris
 publicè editis , neque ex unius amici erga te stu-
 dio , sed ex uniuersa doctorum hominum nationis
 de te iudicio , ad te amandum me ipse dedi , adeo ut
 amor meus certus , tuus cæcus esse videatur . Ca-
 cum tamen tuum amorem & nunc esse libenter fe-
 ro , & in posterum sic permanere admodum cupio ,
 nè si oculos recipiat , me deserat , aliòque auolare
 velit. Verùm , ut ingenuè fateor , & Ioannis Stur-
 mi factò , & Thomæ M. sermoni plurimum atque
 libenter debeo , quorum opera affectum est , ut tu
 de me non vulgariter existimes . Nullius enim
 rei quæstum maioris facio , quàm doctorum ho-
 minum amicitie : præsertim , cum ea aut vir-
 tutis opinione , aut literarum ergò tota suscipi ,
 non præsentis adulationis aucupio , non sordida lucri
 spe ,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

spe, villo modo institui videatur. Amani diu, vidi
nunquam Ioannem Sturmium: sed cum eum Pla-
tonis, Aristotelis, & Ciceronis doctrina ita excul-
tum esse perspicerem, ut pauci admodum in hys no-
stris, ne temporibus quidem longè antè superiori-
bus, mea certè opinione, cum eo conferri possint, il-
lius amore non calere solum, sed exardescere cepi.
Eadem ratio, easdem faces mihi admonet, quibus
incendor, ut te persimili modo amem: quem meum
erga te animū, mi optatissime Franciscè Duarene,
si tibi gratum esse, ex literis tuis intelligam, certè
vel cum nostro Thoma M. contendam, ut in om-
ni mutua beneuolentia ratione atq; officiorum ge-
nere, licet me commodandi facultate vincat, gra-
tificandi tamen voluntate, nunquam superaturus
sit. Et tamen, cum gratiore homine, aut tibi, ut se-
pè ex eius sermone intelligo: aut mihi, ut indies ex
eius humanitate sentio: aut cuius, ut quotidie ex
consentiente hominum de illo voce excipio: con-
tendere in villo humanitatis certamine non queo.
Et quantum amandus est de hac humanitate, tan-
tum certè congratulandū est ei, quod ad illius tam
gratam naturam, tam digna accesserit fortuna:
cum ei, ad benignè faciendum omnibus, non volun-
tas solum parata atq; proposita, sed facultas etiam,
& oportuna & ampla tribuatur. Ast ego, non re-
cte quidem, qui fortuna & communis felicitati tri-
buo, quæ virtutis premia, & prudentia munera &
sunt,

sunt, & existimari debent. Et quia hac clarissimi
viri recordatio, mentem scio utriusq; nostrum &
meam in scribendo, & tuam in legēdo, magna su-
auitate perfundit, non sedes solum, ad quas perue-
nit, sed gradus ipsos, per quos ascēdit, breuiter de-
signabo. Cū summa rerum, iure hereditario, illu-
strissima principi nostra Maria veniret, (ut in e-
xordio, cuiusq; principis apud nos de more fit) lu-
stratio ratioq; habita est externorū hominū, quo-
rū tantus hic cōfluxerat numerus, ut hijs passim
vrbs Londini redundaret, Thoma M. impositum
fuit hoc munus decernendi, quinā ciuitate & pa-
tria nostra donandi, & qui ad suos amandandi es-
sent. Hoc tempore fui, sepe unā cum M. cū ille
frequēter atq; suauit̃er arridens, ad me, Aschame
inquit, multi Galli hodiē multum debēt Duareno
nostro: nihil enim prius mihi existit in hoc mune-
re obeundo, quā beneuolentiam, quā Duareno
absenti debeo, hominibus Gallicis representare, ut
vel hoc modo, summi amici iucundissimā memo-
riam suauit̃er vsurparē. In hoc munere, tam mo-
deratē, cum summa fide: & tam circumspectē, cū
maxima diligentia se gessit, ut hac parua initia,
maiora statim cōsequuta sint: nam paulo post, pro-
pter iuris insignem & suam singularem prudenti-
am, cooptatus est in numerū ~~receptorum~~ qui unā cū
summo Anglie Cancellario, maximas hominum
controuersias cognoscunt & decidūt. Vbi illius, &
doctrinæ

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

doctrina præstantia, & rerum usus, & ingenij moderatio, primo tēpore, tam perspecta probataq; fuit prudentissimo præfuli D. Stephano Win. summo Angliæ Cancellario, ut non solum in communi illo iudicio, sed in suo etiam privato domicilio, ad res maximas, & maturè explicandas, & feliciter expediendas, eius solius fere opera uti consueverit. Propter hoc munus, ab eo tam fideliter gestum, & prudenter moderatèq; perfunctū, tāta iā de eo excitata est, cū Optimæ Principis nostræ existimatio, tum prudentissimi Consilij iudiciū, iū vniversi Populi expectatio, ut ex his gradibus, in quibus sua virtus & doctrina, aliorumq; iudiciū atq; prudentia eū collocavit, creberrimus iā sermo sit, illū brevi, ad aliam deinceps atque aliā dignitatis sedem, cū maxima omnium voluntate atque congratulatione aspiraturum. Imò, ego in hac præsentī iā sū spe, ut antequā istæ ad te perueniant literæ, ad maiora Reipub. munera peruenturus sit M. noster, adeo ut noua amici dignitas, nouam mihi ad te scribendi oportunitatē, & cōmode, & breuī oblatura sit. Sed ecce, dulcis hæc amici memoria, ita me mei immemorē facit, ut nec tui rationē habere, nec epistole modū tenere, tibi uideri possim: & te quidem ita de hoc meo facto existimare credā, nisi longitudo tuarū literarū hanc nimis inuerecundā meam scribendi prolixitatem excusauerit. Vale.

D. GVL.

D. GVL. PETREES, REGIAE
Maieſtatis Secretario primario:
De Oſorio.

Praclara res eſt, vel nobilibus naſci parētibus,
vel vetuſtis inferi familijs, Clariffime vir: qui
verò, unā cum iſtis bonis, rerum abundantiam, &
praſtantem animi indolem ſecum attulerit, ut non
natura ſolum exornetur muneribus, ſed fortuna e-
tiam communiatur praſidijs, habet hic quidem ad
excelfum dignitatis locum, inſignem ſibi patefac-
ium aditum. Sed, cum haec commoditates omnes, ad
maiorum plerūque referantur, vel laudem, ſi e-
rant probi: vel laborem, ſi erant diuites: faciunt illi
certe multò prudentius, qui non iſtis alienis ſolum
nituntur gradibus, ſed doctrina crefcere ad laudē
& virtute ſurgere ad gloriam, ac ſuis pedibus, non
ſuorum veſtigijs, ad dignitatis faſtigiū peruenire
elaborant. Hanc verò rectiſſimam vera nobilitatis
viam, cum tu, Clariffime vir, ducibus quidem vir-
tute ac doctrina, comitibus etiam natura ac fortu-
na, & prudenter ingreſſus, & feliciter ſequutus ſis,
hunc librum tibi, De Nobilitate Ciuili Chri-
ſtiana, offerrendum eſſe duxi. Authorē huius ope-
ris, tibi propter materiē, valdē gratum: & propter
tractationem, perincundū fore exiſtimauit: ea enim
ſcribit, quae tu facis: & eo modo ſcribit, quo tu ex-
cellis.

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

cellis ut idem utriusq; vestrum consilium, illius inscribendo hoc opere, tuum, in institueda vita fuisse videatur. Nam hic liber, nō cogitationes solum, et mentis tuae consilia, sed actiones etiam, & vita instituta adeoq; te ipsum tibi, tanquam aliquod illustre speculum, ostendet & demonstrabit. Videbis etiā quam cōmodum semper omni populo fuerit, ut vel principis sese subiciat imperio, vel ut prudentū tradant se gubernationi atque consilio: quā contra non formidinem solum & periculū, sed vastitatem etiam & exitium, vulgi furores, & Catilinarū libidines, omnibus & Regnis & Rebus publicis minitantur, prudenter, fuse, partitē, & disseriē narrat. Plebis enim amentiam, & eorū mores atq; cōsuetudinem, qui magis noti sunt propter scelera, quā Nobiles propter virtutem: quique patriae suae, faciem saepē libertatis ostentāt, sed facies semper furorum, ac licentiam scelerum intendant, stylo suo acriter pungit, & exagitat. Praeterea Rerum publicarum, & crebras confusiones propteri iniustitiam: & subitas conuersiones, propter impietate: & letas ac longas felicitates, propter humani diuinique iuris cōseruationē: infinitasque alias permemorabiles res, in quibus prudentiae tuae consilia, cogitationes, & cura quotidiana excubant, & exercētur, in hoc opere persequitur: ut hic liber tibi non incundius solum ad legēdum, sed optatus etiam ad vsum (spero) futurus sit. In

tractanda verò hac tam præclara materia, eam
eliquentia facultatem & vim adhibet, quamemo
(mea certe opinione) post illa Augusti Cesaris
tempora, aut puriore, aut præstantiore vsus est. Est
enim in verbis deligendis tam peritus, in sententijs
concinuandis tam politus, ita proprietate castus,
ita perspicuitate illustris, ita aptus & verecundus in
translatis, ita frequens & fœlix in cōtrarijs, suavis
ubique sine fastidio, grauis semper sine molestia:
sic fluens ut nunquam redundet, sic sonans ut nun-
quam perstrepat, sic plenus ut nunquam turgescat:
sic omnibus perfectus numeris, ut nec addi ei ali-
quid, nec demi quicquam, mea opinione, possit. Imò,
tam præstans artifex est, ut nec Italia in Sadoletio,
nec Gallia in Longolio, nec Germania in Ioanne
S Sturmio plus, quam nunc Hispania in Osorio glo-
rari possit. Quod eloquentia flumen, cō salubrius
existit, quia illud totum non ad inanes & aniles re-
rum leuitates, ac vagantes hominum opiniones re-
dundat & excurrit: sed vniuersum, ad verā Chri-
sti gloriam præcandam, & certissimam animi im-
mortalitatem propugnandam emanat & placide
fluit. Et hæc authoris eloquentia consilijque vera
laus, quamquam per singulos libros, equabiliter fu-
sit, in extremo tamen, quem contra Nicholaum
Machiauelam Florentinum, scorsim scripsit, po-
tissimū enitet et elucet: Machiauelus enim magno
semper ingenio, sed non sano sæpè consilio, Christi
V. Optimi

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

Optimi Maximi religionem, & inaprobè eleuare,
 & impiè etiam irridere, multis bonis viris visus
 est. Hic igitur Oforius tibi, propter libri istius ma-
 teriem gratus: propter eloquentiam, incundus: pro-
 pter institutum etià, valdè pius videbitur: qui se-
 se, ipsa re, grauem philosophum: tractatione, disertū
 oratorem: religionis studio, verum christiānū esse
 omnino declarat. Et hoc porro nomine, opt uti tibi
 ac percharus esse debet, quia non tam monumenta
 ingenij sui, quàm ornamenta virtutis tue: nec tam
 laudem illius eloquentia, quàm commendationem
 tua prudentia, continere & declarare videatur. Et
 hac de te, & Oforio. De me verò nihil aliud, nisi
 quod, dum mea vniuersa spes, tua vnius bonitatis
 mihi sese & humanitèr offerente & suauitèr polli-
 cente nitatur, inssi hunc librum, ut sese in conspe-
 ctum tuum nunquam intruderet, sed aliquando of-
 ferret, ut esset apud te nō flagitator importunus, sed
 pro me meisque rebus postulator prudens atq; vere-
 cundus. Si verò nunc, prudētissime vir, vel propter
 Dom. Wintoniensis, Dom. Pagerti, & D. Cecilli de
 me iudiciū: vel propter aliquod mediocris mea fa-
 cultatis specimē, quod ex literis meis, vel priuatim
 ad te, & publicè, pro Regia Maiestate, scriptis, iam
 potes capere, ita de me existimas, ut non omnino
 ineptus videri possim, qui hoc munus literas scri-
 bendi subeam, me ad tuam voluntatem, nutum, v-
 sem, & omnē etiam oportunitatem libenter reser-
 uabo.

nabo. Sim verò aliter sentias, in locū nōnulli beneficij deputarē, si illud mihi significare velis, ne nimis diū hic, & spem aliam, & tempus teram, & ipse mihi alieno are grauior, meisque diurno sumptū molestior indies fiam: nam viginti libris, non Aulicam sed Londinensem vitam, quomodo integrum annum, sustinere queam, cū hi proximi quinque superiores menses, mihi parçè restrictēque viuenti, quadraginta libras exhausserint? Itaque, quemadmodum omnino statui, perpetuam tue in me beneuolentia memoriam, perpetuo meo studio, officio, & obseruantia colere atq; conseruare: sic, nonnihil etiam vereor, ne vsum beneficentia tua, hic diū expectare non queam. Sed hac cura minùs me sollicitat & perturbat, cū cogito, te eum esse, cui ego, fortunaq; mea, non tam traditi sumus necessario, quàm a te libentè suscepti & beneuolē: cuius bonitati, omnium consensu & voce, tantum tribuendum est, ut minimè ego dubitem, quin, quarum rerum spe, ad Aulicā vitam me vocasti, harum maturo fructu alacriorem me ad omne officium facturum sis: ut quantam nunc voluptatem, ex hac tua peroptata mihi beneuolentia capio, tātā breui commoditatem, ex aliquo tuo grato beneficio, percepturus sim. Quam meam spem, in te hoc modo repositam expedies, pro mea verò voluntate, cum qua mora volueris: pro mea autem necessitate, cum qua maturitate poteris: pro tua deniq;

EPISTOLARVM R. ASCHANI
prudentia & bonitate, cum qua oportunitate com-
modissime esse duxeris. Vale.

DOCTORI COLO, CVM
offerret illi Aristæam de Set-
tanta Due interpreti.

Tantum ego, & communi omnium voci de tua
eruditione, & frequenti Morysini sermoni, de
tua humanitate semper tribui, doctiss. humanis-
simeq; Cole, ut imperitus ipse si te non colerem, &
inhumanus si non amarem, merito videri possim.
Hunc igitur libellum, mei in te studij, & si vis, siq;
id aliquid esset, iudicij etiam testem, tibi libenter
offero. Hic author, quia & tempore priscus, & lin-
gua Græcus, & vsu rarus, & instituto pius, & cō-
silio prudens existit, gratus tibi & acceptus, atq;
etiam propter ipsam linguam, in quam nunc feli-
cissime versus est incundus, spero, futurus sit. Hoc
itaque munus, pro mea quidem in te voluntate sa-
nè pusillum, re ipsa tamē aliquid, si grato animo ac-
ceperis te mihi per gratam rem fecisse existimabo.
Vale.

D. WINTONIENSI.

Obitus Eduardi optimi nostri Principis, vitalis
quidem illi, luctuosus verò mihi, & meis rebus
perquam calamitosus extitit, optime Prasul: itaq;
cum mens mea maioribus confecta, & fortuna
mea

mea curis, inopia, & solitudine valde implicita impedita q̃ fuissent, non latius ego, sed totus gemens, literas illas meas superiores, Anglicè scriptas, minime lautas, sed omninò lugubres, tibi offerebā. At verò, cum eas ipsas literas, sermone barbaras, scriptione incultas, prolixitate molestas importuneq̃ petaces, tanta humanitate, non solum ipse legeris, sed alijs etiam ostenderis: committere certè nolui, quin & mentem & manum excitarem, ut has novae latiori loquentes voce, & lautiori indutas vestire, atq̃ gratiori institutae ratione, amplitudini tuae offerrem. Intellexi enim & ex aliorum sermone, & ex tuo, nò solum vultu, sed voce excepi, quàm praesenti retines memoria mea postulata: & quam parata animi propensione emitoris, ut me tibi, beneficio tuo, in perpetuum devincias: à quo nexu tantum abest, ut me expedire velim, ut in ea ipsa vincula arctius me inducere, omni labore, fide, officio, & observantia, mea, perpetuò laboraturus sim. Et quāquam spes, quàm ipse mihi proponis, est admodum certa: & res, quam ego abs te expecto, erit valde grata: voluntas tamen illa tua, qua me tuendum suscipis, est omnium longè incundissima: & tua voluntas ita expedita est, & sic quasi evolat, ad bene de me merendum, ut non solum eam, villo meo officio consequendi spem, sed omnem etiam agendi gratias praecurrat facultatem. Et cum gratias, quas tibi merito tuo referrem, sunt penitus

U. iij.

nullae:

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

nulla: & quas tibi iam habeo maximas, sunt illa
 etiam meo iudicio non satis digna: ego itaq; supe-
 ratus re, & derelictus destitutusq; oratione, subse-
 quar te cerie, grata vicissim voluntate, parato of-
 ficio, & perpetua obseruantia, & sic conferam me
 ad eam, qua sola mihi reliqua est, compensandi ra-
 tionem. Non est enim mos horum temporum, cla-
 rissime Praesul, non consuetudo horum hominum,
 non tui loci & dignitatis, sic descendere ad usum
 hominis mei ordinis: imò, non est humanitatis, sed
 diuina cuiusdam naturae, tam esse paratum, sic esse
 propositum ad benefaciendum omnibus, atq; id eti-
 am hijs, qui nullo suo officio, nec ante eà promereri,
 nec postea compensare tantam tuam beneuolenti-
 am queant: & hoc est quod ante eà dixi, mihi pro-
 poni quidem certam spem, & expectari etiam gra-
 tam rem, sed tuā mihi beneuolentiam longe omni-
 um esse incundissimā: qua tua beneuolentia, nul-
 lum ne tuum beneficium quidem, mihi gratius ef-
 se poterit. Et tamen, ut ingenuè dicam, non tantum
 gratulor mihi, illam ipsam tuam beneuolentiam:
 quantum tibi gratulor, eam tam praeclaram bene-
 facienti naturam: imò, non tibi tantum talem tu-
 am naturam, quantum uniuersae Anglia suam fe-
 licitatem, cuius rem, & publicam in Curia, & lue-
 rariam in Academia, multis iam iactatam modis,
 varijsq; diu afflictatā miserijs, consilio nunc tuo in-
 uare, eruditione promouere, tantopore conari.

Quarum

Quarum rerum salus, tibi tam semper chara exti-
it, ut iam spes tandem affulserit singularem nunc
singulorum hominum tranquillitatem, exoptatum
studiorum otium, totiusq; Reipublica quietem, in
tua iam plurimum unius auctoritate, in excellen-
ti doctrina, in ardenti erga Rempublicam studio,
deinceps conquietura. Et cum prudentissima no-
stra Princeps maximam harum rerum curā, tua
unius aequitati, doctrina, & moderationi credidit
atq; commendavit, nonnihil & ipse lator, tria illa
mea postulata illiusmodi esse, ut siue otium studen-
di in Academia, siue negotium scribendi in Au-
la siue laborem peregrinandi in aliena regione, tua
gratia & favore sortitus fuero, omnes vitæ mea
rationes, hijs rebus omnino inservire necesse sit, qui-
bus tua prudentia præest & moderatur. Nam si o-
tium in Academia, ex sententia mihi concessum
fuerit, quod in primis opto: omne illud dico otium, non
languidum ad inertiam, sed quietum ad alacritate-
m, eò incumbet & excubabit, ut lingua & lito-
re, nonnihil ad meum fructum, plus ad aliorum v-
sum potissimum verò ad tuam laudem, quarum tu
iam antistes es, colantur & efflorescant. Sin pere-
grè profectus fuero, ut vel mea excolam studia, vel
Reip. inserviam commodo, bone Deus! quam fre-
quentes & prolixas literas, & singulis aptas perso-
nis, & accommodatas rebus, & distinctas locis &
partitas temporibus, atque omnia quidē fideliter.

V. iij.

caute,

EPISTOLARUM R. ASCHAMI

cautè, & consideratè ad te perscriberem? Vsum
etiam nonnullum ad hanc functionem adferre pos-
sum: nam istius proximi superioris, & Mauriani
motus, & belli Gallici temporibus interfui: in qui-
bus magna annitiarum, dissidiorum, prädationū,
bellorum confusiones, mutabiles fortune varietate-
tes, & grauissima rerum conuersiones extiterunt:
ubi præsens oculis meis perspexi quantum æstus,
dolus, perfidia, libido, ambitio, ^{iniquitas} has miseras
res humanas permiscet & conturbant. Fuit tē-
pus, eruditissime Præsul, cum talem materiam, e-
tiam scriptione perpalsare mediocriter potuissem:
sed succus ille purioris dictionis, quem ego hausi
ex optimis utriusq; lingue fontibus, totum iam ex-
aruit, & stylus, quem mihi spes sua in Eduardo
Principe, nonnihil exacerat, nunc vehementer
est retusus, ad duram hanc meam, & absque te
fuisset, planè desperatam inopiam & solitudinem.
At verò si aura fauoris & gratie tue, mihi (quo-
modo spero) aspirauerit, ita me excitabo ad nouam
spem, & comparabo me ad tuum sensum & volun-
tatem, ut te nunquam pœniteat, hoc in me contu-
lisse beneficium. Tertium meum postulatum fuit,
ut ad literas Regiæ Maiestatis Latine conscri-
bendas ponar, quod mihi officium Eduardus Rex
benignè assignauit. Ad hoc munus, quanquam non
ingenium, nec artem, fidem tamen & diligentiam,
atque nonnullum cum mentis tñm manus vsum, in
simili

simili perfunctione, adferre possum: quæ tres res, dæ-
 da prudentia tua gubernata, si non laudem mere-
 ri, reprehensionem certe vitare queunt. Itaq, siue in
 Academia, siue in Aula, siue peregrè viam, ego &
 omnes vitæ meæ rationes, in tua voluntate, gratia,
 & authoritate cōquiescemus. Et has tres meas pe-
 titiones, hijs etiam literis repetere statui, ne non te
 verū mearū, sed me meipsum immemorē esse osten-
 derē. Hoc ab humanitate tua summopere impetra-
 re cupio, ut sciam Academia ne, Aula, an pere-
 grinationi me destinare velis, ut ad illud vitæ insti-
 tutum me interea comparem: hos enim mihi nimis
 graues sumptus vereor ut diū possim sustinere. Pē-
 sionē, q̄ mihi liberalitē concessit Hæricus. 8. & be-
 nigne confirmauit Eduardus, 6. nullo modo dubito,
 quin confirmatura etiam sit nobilissima nostra Re-
 gina: itaq, literas, quas Patentes vocant, mihi scri-
 bi curauit, ut gratia & authoritate tua, manu & si-
 gillo Regiæ Maiest. de more absignentur. Dominus
 noster Iesus Christus, te, Reipublica, Literaria, &
 Christiana, æquissimum Iudicē, optimum Patronū,
 & doctissimum Præsulem diutissime seruet incolu-
 mem. Octobris. 8. Anno Domini. 1553.

EIDEM, CVM OFFERRET
 illi Apollinarium.

V. v.

Est

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

EST hic libellus, ornatissime Præsul, re, tractatione, lingua, insignis: Psalmos enim Davidus, eleganti carmine, eoque Græco, complectitur: res & lingua, altera vita, altera studio tuo aptissime convenit. Et quàm carmine etiam delectaris, scio, cuius condendi usu, & suavitate, illam superiorum temporum, & castigare insolentiã, & lenire acerbitatem frequenter consuevisti. Hinc certam facio coniecturã, similitudinum hominũ simile esse studiũ, consiliũ par, & eundem fere sensum. Te, optime Præsul, intelligo, & Socratẽ Atheniensem: uterque enim potenti calumnia, simili de causa, ingrata iussu patrie, in custodiam datus est: utriusque vestrum in tanta, & hominum iniuria, & temporum tristitia, & indignitate loci, equalis fortitudo, constantia par, idemque etiam relaxanda mentis propositum fuit consilium: uterque enim illigando, in carmen, ille (ut Plato narrat) fabellas Æsopi, tu grandiores res, sollicitam carceris solitudinem, solui estis mitigare. Reliqua omnia paria, dispar fuit sola fortuna: vitam enim illi ingrata abstulit patria, tibi penè restituit gratiosissima Regina. Carmẽ igitur, quod tũ in depposita iacentique fortuna fuit gratum, in erecta iam atque florenti erit periucundum: tale præsertim carmen, quod rem optimam, optima explicatam, lingua continet. Nonnus in faciliiori versatus materia, versu, mea opinione, magis impedito magisque obscuro usus est: itaque, hunc libellum tibi offerre

offerre volui, ut esset studij atq; observantia mea
aliquis testis, & pro me meisq; etiam rebus apud
prudentiam tuam, licet non flagitatur importunus,
postulator tamen non satis fortasse verecundus.
De fortunulis meis constituendis, minus iam labo-
ro, cum tu me tuendum tibi suscepisti: vereor tamē
nonnihil, ne perpetuam potius benevolentia tua me-
moriā colere, quā fructum beneficentia tua diū
expectare queam. Tenuitas enim mea, me iam iam
Londino abiget, & officium compellat nunc, brexi
etiam Cantabrigiam coget, ne exigua, non mea, sed
temporis transgressio facile mihi eripiat, quod mul-
ti anni, longaq; studia, & vix & diū collegerant. Et
quanquā non dubito, quin ego tua auctoritatis
presidio munitus, tuaq; prudentia ductu gubernatus
possim licet non ingenio & facultate, fide tamen, di-
ligentia, & taciturnitate, munus illud scribendi li-
teras Latine sus. inere, ad eam tamen locum solici-
tus accedo, cum sic in Aulam Principis ex Schola
Biantis prodiero, ut non solum mado mea, sed non-
nihil etiam alieni, meū apporaturus sim. Sed hac
me cura minus perturbat, quoties cogito: cuius mea
& spes bonitate nititur, & res auctoritate consti-
tuitur. Deus & c,

D. PETREES REGIO

Secretario.

Ex

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

EX sermone D. Cecilli cognoui, & ex nostro inter
 nos mutuo colloquio perspexi, Ornatissime vir,
 quam parata voluntatis inclinatione propendes, ut
 me tibi, tuo beneficio, in perpetuū deuincias: a quo
 beneuolentie nexu, tantum abest, ut me expedire
 velim: ut in illa ipsa vincula, me arctius induero
 omni diligentia, fide, officio, & obseruantia mea
 perpetua, perpetuū laboraturus sim. Laborabo enim
 sedulo, me sic totum adiuuū sensum & voluntatē
 comparare, ut nihil exoptem prius, quam ut om-
 nes vite mee rationes, in tuo vniū favore, gratia,
 & authoritate conquiescere queant. Ad mimus
 verò illud literas Latine conscribendi, quanquam
 nō ingenium & artem, fidem tamē & diligentiam,
 & taciturnitatem, atq; nonnullum cū mentis,
 iū manus in scribendo vsum, mecum ex Aca-
 demia in Aulam apportabo. Magnam eloquen-
 tia vim non consequutus, sed ne sequutus quidem
 unquam sum: hoc enim in scribendo consiliū,
 tantum mihi propono, ut proprietatem in verbis,
 ut perspicuitatem in sententijs, semper teneam &
 conseruem: ut appositē ad singulas personas, ut
 accommodatē ad quamquē rem, ut partitē & di-
 stinctē cogitata mentis, siue mee, siue alterius ex-
 plicare queam. Ista facultates, per se quidem te-
 nues & exigua, prudentia tamen tua praesidio ad-
 iute, & consilij tui ductu gubernata, si non laudem
 mereri, reprehensionem certē vitare (spero) pote-
 runt.

runt. Si tuo satisfecero iudicio, de reliquis meis rebus minùs laborabo : inprimis verò sollicitus sum de aliquo loco commodo, ubi res mihi impositas & cōmendatas, & oportunè curare, & tuò cōservare queam. Ad hanc commoditatem mihi obtinendam, siue inter Aula parietes, siue in alicuius Nobilis familia, dum res mea meliùs constituta fuerint, quodammodo mihi polliceor gratiam tuam & auctoritatem : omne enim otium, quod mihi reliquum erit, ab officij mei perfunctione, libentissimè ponerem in perlegendo vniuersam vtriusque lingue historiam, & eo libentius id facerem, si is meus labor, alteri, qui eodem gaudet studio, vsui esse possit. Spero, prudentissime vir, non te propterea minùs bene de me existimare, quòd illas, quas vocant, Præbendas non admodum mihi expetam : satis multi sunt, nimisque multi, qui ista extraordinaria cuiusvis utilitatis aucupia, nimis auide cōsectantur. Istorum hominum cōsiliū, non ego impedire, nec multum reprehendere statui, eorundem tamen nec consuetudinem sequi, nec numerum in Aula augere, unquam in animo habui. Neque tamen sic durus & iniquus mihi ipse sum, ut commoditates meas aut negligam, aut alijs tradere velim : sed vehementer letatus sum, cum superiore die, in cubiculo tuo, pensionem illam Petri Vanni, & dimidiam præsentem mihi benenole promiseris, & reliquam etiam integram brevè mihi, præclara
(pe,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

pe, spondere. Sed hanc rem, & reliquas omnes
fortunas meas tua prudentia constituendas relin-
quo: ego verò paratus sum, ut iureiurando de mo-
re, fidem meam & obseruantiam astringam. Do-
minus Iesus prudentiam tuam diutissime seruet in-
columem.

D. PAGETTO.

Mistra mihi silendi necessitas imposita fuit in v-
traq; tua fortuna, honoratissime D. cum nec
in spoliata, dolorem meum ostendere, sine offensione:
nec in recuperata, gratulatione uti, sine aduulandi
suspensione, potuerim. Gratulandi tandem vici-
tuntas, literasq; Bruxellis tibi scripsi: quas cum
antiqui officij monitu, noui q; gaudij impetu para-
uissem: eas tamē, pudoris suasu, apud me retinui &
suppressi: ne, non rationem officij, sed ostentationem
studij: non beneuolentiam tuam, sed usum meum:
non rectam oportunitatem, sed praesens tempus se-
qui tibi viderer. Sed, cum istis proximis superiori-
bus diebus, vetera tua in me collocata beneficia, nō
solum mihi retenta & conseruata, sed per te etiam,
adaucta & cōduplicata esse voluisti: atq; id, eo mo-
do, ut multo gratior esset beneuolentia tua, prop-
ter humanitatem: quàm beneficium tuum propter
commoditatem: nolui committere, ut licet à com-
pensandi facultate sim reuera inops, à gratifican-
di

di etiam studio & significatione habear itidem alienus: gratissimus igitur tibi, & nunc cupio videri, & perpetuo volo esse. Sed cum gratias tibi possim referre quidem nullas, agere verò perexiguas: & quas tibi nunc habeo maximas, & illa beneficijs tuis impares sint & indigna: hanc officij partem, amicissimis meis, Sturmio & Nannio imponam: qui, uti spero, non minus ostendent se tibi latos & gratos, in explicata mea fortuna & constituta, quàm antea erant solliciti pro me, ac fortasse tibi molesti, in eadem impedita atq; dubia. Scribendum mihi quidem est necessario, illis viris: ac scribam nunc libenter, non solum propter officium illis debitum, sed propter materiam abs te mihi datam. Illis duobus multum sane debeo: quorum, ad te scribendi pro me studium, quia sunt amicissimi: & iudicium, quia sunt prudentissimi, plurimi quidem facio: de te vero, non ad te, sed ad illos scribam. Et quanquam soleo libenter predicare, te natum esse, fatali quadam providetia, qui solus velis, solusq; soleas rebus meis adesse: tamen, cum nunc tua & D. Cancellarij in me iuvando, coniuncta sint studia, ego posthàc vestras non separabo laudes: quorum duorum prudentia, humanitate, & moderatione, nō mea solum, sed reliquorum fere omnium, & hominum & rerū salus constituitur. Hoc tempore, hunc librum de Gloria tibi offerre volui: munus tibi valde consentaneum: si enim Gloria nihil aliud est, quàm incorrupta

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
rupta rectè indicantium vox, & consentiens bono-
rum hominum laus, de excellenti alicuius viriute,
& insigni probitate, non alia res offertur à me in
hoc libro, quàm omnes homines certatim deferunt
ad te suo sermone atque iudicio. In uniuerso tamen
choro laudum tuarum, ingenij, doctrina, vsu, in-
dustria, consilij, prudentia, moderationis, abstinen-
tia, morumq; suauitatis facilis, nulla virtus tua
altius emicat, quàm ea, quæ, cum hominis maxime
propria sit, humanitas appellatur. Hæc virtus, no-
men quidem ab homine, sed officium quidem à Deo
sortita est, cuius bonitatem potissimum referre vi-
deatur. Et cum te semper perspexi, cum natura pro-
pendere, ium voluntate comparatum esse, ad be-
nigne faciendum uniuersis: hanc laudem in te non
humanitatis, sed diuina cuiusdam naturæ semper
esse iudicavi. Cum tanta igitur in tua & naturæ
voluntas, & auctoritate facultas, & in istis etiam
temporibus, materies benefaciendi tibi proposita
sit: perge, Honoratissime vir, quod semper fecisti,
perpetuo facere: hoc est, beneficijs nuare quàm
plurimos, & bene promereri de uniuersis. Et cum
in hoc laudis cursu, neminem habes, quicquid maiore
contentione certare debes, aut gloriofiore cum vi-
ctoria superare potes, quàm te ipsum, age porro, hæc
laudis palmam alijs præceptam, te ipsum etiam vin-
cendo ampliorem reddere. Sed quorsum ego hæc?
qui non hortantis personam inducere, sed gratifi-

canti

antis partes suscipere volui: nec monentis consi-
lium, sed collaudantis officium sequi institui: quan-
quàm mihi semper placuit, dulcissimum illud sua-
uissimi Poëta carmen.

Qui monet ut facias, quod iam facis, ipse monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Attamen hoc modo ad te scribere ausus non fuif-
sem, nisi quantum debeam tua bonitati, tantū eti-
am faueam honori tuo & laudi. Et hac de te, pau-
cis ac parce. De Otorio vero auctore huius libri,
sic plane existimo, neminem extitisse, post illa M.
T. Ciceronis feliciora tempora, qui puriore & pru-
dentiore oratione, aut maiore eloquentia quicquam
scripsit, quàm hic hanc Gloria materiem ornavit
& perpoliuit: est enim in verbis deligendis ita pru-
dens, & in sententijs concinnandis ita peritus, ita
aptus & verecundus in translatis, ita frequens &
felix in contrarijs, ita proprietate castus, ita per-
spicuitate illustris, suavis ubiq; sine fastidio, gravis
semper sine molestia: sic fluens ut nunq̃ redundet,
sic sonans ut nunq̃ perstrepat, sic plenus, ut nunquā
turgescat: sic omnibus modis perfectus, ut nec ad-
di aliquid, nec demi quicq̃ ei, mea quidem sententi-
a possit. Nec video iam, cur plus aut Italia in Bern-
bo, & Sadoletto: aut Gallia, in Longolio, & Peric-
nio: aut Germania, in Erasmo, & Ioanne Sturmio:
quàm Lusitania nunc in uno Otorio gloriari pos-
sit. Si hanc meam opinionem, inter legendum, judi-

101 EPISTOLARVM R. ASCHAMI

etio etiā tuo, comprobaueris, vehementer gaudebo. leges enim, credo, & libenter leges hunc Osoni librum, qui non magis monumenta ipsius ingenij atq; doctrina, q̄ ornamenta virtutis & vita tua: nec iam laudē eloquentia illius, q̄ commendationē tuae prudentia, continet & declarat. Vale Honoratissime D. & me, ut facis, ama atq; tuere. Londini, 14. Novembris. 1553.

CLARISSIMAE FOEMINAE. D. Clarke.

In signis iste in te, Clarissima foemina, & virtutis amor, & literarum cultus, cum tanto ingenio & industria coniunctus, laudem quidem, per se magnam: maiorem, quia foemina es: maximam, quia in Aula vivis, commeretur: alia enim solent esse, cum huius sexus occupationes, prater literas, iūm huius loci deliciae, prater virtutis. Hanc duplicem laudem tuam, auget etiam geminum illud exemplum, quod tibi, & proposuisti prudenter, & sequuta es fideliter: quorum alterum, hac Aula, alterū tua familia elargita est. Illustrissimā intelligo nostram Reginam Mariam, & nobilem illum avum tuum, Thomam Morum, quo viro vno uniuersa Anglia exteris Gentibus nobilior est habitata. Ab hac Principe nostra, industriam ad virtutem: ab illo avo tuo, ingenium ad doctrinam:

ab utroque, utriusque facultatis laudem summam
consequuta es. Cum tu igitur hijs, quos memora-
mi, ducibus, hunc praeclarum virtutis & literarum
cursum, tam auspiciato ingressa es, ut insignem v-
triusque victoriam, virtutis, foemina viris, doctri-
nae, Aulica Academicis, videaris praeferre: ego
certe summa tui admiratione commotus, hijs lite-
ris tibi, non hortator cape sed novi laboris, sed ap-
plan sor perfruenda iam parta laudis, esse volui. Sed
nimis fortasse haec fidenter ago tam ignotus, at li-
benter sane ad te tam Nobilem: & hoc etiam no-
mine, valde confidenter, cum iudicarem ab hoc co-
mitatu tot diuinarum in te virtutum, humanita-
tem abesse non posse. Et hoc consilium meum scri-
bendi ad te, non illud totum ab admiratione tui pro-
fectum, sed à mea voluntate nonnihil, & à ratione
etiam officij mei plurimum susceptum est: is e-
nim ego sum, quem ante aliquot annos, mater
tua Margareta Ropera, foemina & illo tanto
patre, & te tali filia dignissima, ex Academia
Cantabrigiensi accersuit ad se, ad aedes D. Aegi-
dij Alingtoni necessarij vestri: rogavitque ut te,
reliquosque suos liberos, Græca Latinaque lingua
instituerem: sed tū ego nullis conditionibus ab A-
cademia diuelli me patiebar. Hæc matris tue tam
postulati memoriam mihi periuicundā, libenter nūc
apud te reuoco, & eiusdem si non perfectionem, co-
natum tamen aliquem iam in Aula tibi offerrem,

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

nisi ipsa sic & praestares per te doctrina, & abunda-
res etiā opere, cum opus est, duorū doctissimorū vi-
rorum, Coli, & Christopheroni, ut mea opera non
indigeas: sin his perpetuō praesentibus uti nō poteris,
me aliquando voles, & quoties voles, abutēris. Et
hoc scribo ad te, nō propter facultatem vllā, quae in
me omnis perexigua est: sed propter voluntatem,
quae in me maxima est: & propter oportunitatem,
quae mihi iam peroptata data est. Amplissimi enim
Praesulis D. Steph. Wint. voluntate, gratia, & au-
thoritate accersitus sum ex Academia, ut illu-
strissima nostra Regina seruiam in Aula, & ser-
uiā in eo loco, ubi eadem ipsa mihi sequenda est vi-
uendi ratio, propter officium, quae à me suscepta
fuit in Academia propter studium: munus enim li-
teras, pro Regina, Latine scribendi mihi imposi-
tum est: q̄ provinciam, si non ingenio, & facultate, cum
aliqua laude: fide tamen, & diligentia, sine magna
reprehensione, spero, sustinebo. Sed dum meam tibi
& gratulandi occasionem, & gratificandi volun-
tatem atque oportunitatē significem, vereor nē im-
portunitate etiā scribendi, tibi nimis & molestus
fiā. Sed admiratione quadā, & amore etiam virtu-
tis tuae, longius prouectus sum, q̄ institui: te enim, in
insigne, cum tui sexus, tum huius Aulae ornamenti,
& imperitus, si non suspicerē, & inhumanus, si non
colerem, videri merito potui. Et propterea, ego hoc
vobile institutum tuum, veram laudem ex virtu-

in studio, & literarū cultū adipiscendi, si non ipse
opera iuuare, gratulatione tamen prosequi, & ap-
plausu incitare volui: sin vero ad id, q̃ tua sponte, et
indole, ad altissimas cogitationes, erecta facis: q̃ ex
emplo principis & parentis suscipis: quod consilio
doctissimorū virorū instituis: mea etiā aut manu a-
liquādo uti velis, ad tuū vsum, voluntatem, & sen-
sum, libentē me comparabo. Vale Ornatissima fœ-
mina. Iann. 15. 1554.

ORNATISSIMO PRAESVLI, D.
Steph. Episcopo Wintoniensi, Mag-
no Angliæ Cancellario.

Scribo, sapē quidem, & libentē semper ad te,
Simplissime Praesul, timide tamen & valdē soli-
citē hoc facio: nē literæ meæ, si aliquid negotij ad-
ferāt, permolestæ: sin nihil contineant, non neces-
sariæ, in hoc multiplici negotiorum publicorum cō-
cursu, esse videantur: tibi enim, cū tot sustineas
ac tanta negotia solus, si quantulumcūque scri-
bam, nimis: sin nulla de re, ineptus facile vi-
deri possum. Sed quia nimis sapē importunus
esse, quā nimis valde ingratus haberi malue-
rim, hoc tempore certē, nullā rationē potius tuorum
negotiorū habuisse, quā nullā memoriā tanto-
rum in me beneficiorum retinuisse, videri volui:
scribo tamen hoc tempore nonnihil confidentius,
Xij. quam

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

quàm soleo : quia non negotiorum tuorum turbam
augere , sed dulcem tantum tuorum in me benefi-
ciorum memoriam repetere statui. Proximis me-
is superioribus literis, Anglice scriptis, hoc sum co-
natus efficere : at veritus ego, nè turbarum unde,
quibus in singulas penè horas obrueris, illas literas
absorpsérini, idem officium iam resumere volui, sed
nunc paucis ac parcè : & re potius, quàm ratione,
exigua quidè illa, sed ad id, quod volo , exquisita
& perapposita. Superioribus meis literis, me, hoc
est, mea omnia, officia, studia, fidem, & observanti-
am, ad tuum sensum, volūtatem, & nutum, artifi-
simo quasi nexu alligavi : hys literis, promissi mei,
veluti arram aliq̃ representare volui: hunc aureū
nummum intelligo, quem animo quidè grato, omi-
ne verò faustissimo, tibi offero. Altera parte in-
sculpta est, optima post hominum memoria fœmi-
na, HELENA AVGVSTA : altera parte,
dulcissima fœlicissima principis, & fœlicissimorum
temporū vox, SECVRITAS REIPVBLICÆ.
ô fœminam orbis imperio dignam : cui nihil tam
fuit cordi, nihil tam altè insiderat animo , quàm
SECVRITAS REIPVBLICÆ. Hec
est illa Helena, quæ maximam gloriam ex inue-
stigatione Crucis, maiorem ex sedatione calamita-
tum Crucis, quibus Christianum nomen, nimis
tam senè & crudeliter exercebatur , reportavit.
Accipe igitur, doctissime Præsul, & grato animo et
fausto

fausto omine, hunc numum, non tam illorum tem-
 porum insigne monumentum, quam tuarum re-
 rum, tuorumq; & studiorum, & consiliorum in Re-
 publica praesens atq; expressum indicium. Hoc mo-
 numentum mihi propter materiem, opus, personam,
 tempus, & non inuicem, diu fuit gratum, charum etiam,
 cum propter locum ubi inuenit est, tum propter ami-
 cum, a quo datum est: & nunc quoque incundum
 mihi, & peropportunum propter te, ad quem missum
 est. Neque hoc munus, credo, quia exiguum est,
 aspernaberis: sed illius diuini potius Poeta iudici-
 um, & amplecteris propter humanitatem, & pro-
 babis propter doctrinam, qui in omni beneuolentia
 ratione, toties laudat & incultat idipsum. Su-
 periori anno, Treuerim ueni, incidi in Secretarium
 reuerendissimi Electoris, quicum mihi antea, Au-
 gusta, in Aula Caesaris, multus usus, & intima fa-
 miliaritas fuit: multa ab eo tum percontatus sum
 de Treueri, celebri olim Academia, & nunc rui-
 nosa urbe, quam cognoueram D. Hieronymi testi-
 monio, qui eo se studendi gratia receperat, nobili-
 tatam esse: multa etiam de Helena & constanti-
 no Magno, quorum in ea urbe, & corpora cōdi, &
 vestigia apparere, & monumenta multa & culta
 & conseruata esse intellexi. Cum singula meis, non
 auribus solum, sed oculis etiam exposuisset, ecce,
 hunc numum aureum promit, mihiq; dat, quem
 illius urbis, illorum principum, eius erga me studij,

30 EPISTOLARVM R. ASCHAMI

atq; benenolentia gratum munus esse voluit: qua-
re, si gratus mihi quicquam suppeteret, tibi, cui
gratissimus esse debeo, oblaturus essem. Cum viderem
hunc numum esse scemina, & Regina, & illius,
qua non solum Crucem Christianis in lucem re-
uexit, sed securitatem etiam Republice restitu-
it, illustrissima nostra Regina M. cum brevis-
sima epistola offerre in animo habui: quia eadem
vtriusq; patria, consimilis imperij dignitas, par in
vita sanctimonia, & aequalis in Republica consti-
tuenda voluntas fuit. At hoc consilium, cum ve-
rebar, ne videretur esse hominis non satis pruden-
tis, sed nimis sese ingerentis, libenter mutavi: & te
mibi proposui, cui, propter idem studium, eandem in
Rempublicam voluntatem, aptissimum munus esse
iudicavi: ut in hoc numulo, dum alterius laudem
admiraris, tuam interim recognoscas, quam natu-
ra, doctrina, bonitate, & humanitate, omnium bo-
norum iudicio consequutus es. Sed harum rerum ta-
cita apud te potius meditatione, quam aperta mea
predicatione, te frui malo. At nimis ego, ad tan-
tum virum, in re praesertim nulla. D. Gulielmus
Petrees, te credo brevi, ut ait, conuenturus est, do-
me, in Aulico meo officio constituendo: sed quia
illa res, non magis iam mea est, quam tua, cuius ve-
nius gratia & auctoritate, ex otio literario, ad ne-
gotia Aulica accersitus sum, spero, eandem & tua
voluntatis, & mea utilitatis rationem habitum

iri, hoc est, tuam bonitatem, nisi perfecta re, rebusq;
 meis rite constitutis, nunquam de me bene meren-
 do conquieturam. Hac spe confidentius ad Aulam
 accedo, ubi si mens, aut manus mea, rebus tuis in-
 servire possit, me, meaque omnia ad tuam volun-
 tatem, sensum & nutum comparabo. Dominus Je-
 sus amplitudinē tuā duntissimē seruet incolumem.
 Londini. Calendis Ianuarij. Anno Domini. 1554.

D. SECRETARIO B. CVM

offerret illi libellum, qui contine-

bat sententias ex Cicerone

& Poëtis priscis

collectas.

Ornatissime vir, cum libris multum delecteris,
 cumque multos, nec in itinere commodè cir-
 cumferre, nec in Aula per negotia legere possis:
 hunc unum, instar multorum, libenter tibi mitto.
 In unum enim libellum hunc, quicquid prudentis
 eloquentie ex ipso Cicerone colligi: quicquid sua-
 nis & sane voluptatis, ex optimis Poëtis decerpi
 potuerat, erudito delectu, & exquisito ordine illi-
 gatur. Itaque, si grato animo, hunc libellum, mei in te
 cultus & observantia testem, accipias: efficies, ut
 aliquid aliquando maius, quod non tantum alieni
 ingenij, sed laborem mea etiam industria referat,
 tibi confidenter offeram: è memoria enim mea.

X.v.

excide-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI
excidere non potest, quod prudentia tua de huius-
modi instituto semel mecum egit. Qui meus labor,
quia magna ex parte cum magna laude experien-
tia, moderationis, & fidei tua singularis, in illa-
strissimam Principem nostram coniunctus esset,
levis mihi & pericundus foret. Sed de hac re, o-
portunius coram & sermone. Deus te Principi fi-
delissimum consiliarium, mihi optimum Patronū,
diutissime seruet incolumem. Londini. 28. Augu-
sti. 1554.

SCRIPSIT HANC PRO CAP-
tiuus & vinētis in porta Luddensi, in
aduentum Philippi Regis.

INter tot hodie in hac urbe praeclara spectacula,
qua oculos tuos oblectant: inter tot laetas congra-
tulationes, qua aures tuas demulcent: ecce vocem
& gemitum pauperum, qua animum tuum, ut
speramus etiam commouebunt: vocem quidem la-
etitiae, gemitum verò miseriae. Libenter enim leta-
mur omnes propter optatissimum aduentum in hoc
regnum tuae Maiestatis: necessario autem nos se-
orsim congemiscimus, ob miseram sortem nostra
infelicitatis: miseri enim nos sumus, & in ipsam
(ut vides) inclusi miseriam. Sed quia fortuna, non
scelere miseri, & aliorum magis iniuria, quam no-
stra culpa calamitosi sumus, cōfidenter ad tuae maie-
statis

statu clementiam accedimus quidem minimè, quia non possumus: sed voce & gemitu, & scripto, quod hoc tempore, & hoc in loco solū facere valemus, divinam tuā & inuocamus clementiā, & imploramus opem & bonitatem. Hic locus prudentissime princeps, nō sceleratorū carcer, sed miserorū custodia & est, & nominatur: & in hanc custodiā, nos non intrudimur ab alijs, sed ipsi confugimus: & huc cōfugimus, nō metu supplicij, sed spe melioris fortune: fortuna enim sola nos in hanc miseriā detrusit. Nā ciues sumus Londinēses, qui vitam ante & satis affluentē inter nostros, & valde (ut speramus) probatam inter vicinos, traduximus: sed nūc, quod sepe accidit mercatorum sorti & fortuna, vel crebra pecunia nostra deprauatione, vel varijs Gallorum in mari latrocinijs, vel tempestatum iactationibus atq; naufragijs, vel creditorum valde gravioribus usuris, vel debitorum nimis leui perfidia & doli, in eā miseriā collapsi sumus, eoq; tā graui arc alieno obstringimur, ut nisi ab eodē arc, diuina tua ope & bonitate leuemur atq; liberemur, in hijs duris vinculis atq; fœdis carceribus vitā miserrimè sumus consumpturi. Et quòd nostra neq; libidine neq; insolentia, hoc es alienum contraximus, sed aut maris tempestate, aut hostium vi, aut debitorum fraude, in has rerum angustias deuenimus, testes non magis idoneos proferre possumus, quam ipsos creditores nostros: qui cum probe intelli-

gant

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

gant nos, non studio facienda iniuria, sed communi
quadam mercatorum sorte atq; infortunio, in hunc
locum confugisse, memores humana conditionis at-
q; vicissitudinis, ita faciles, itaque bonos sese nobis
præbent, ut cum nos, qui triginta numero hic su-
mus decem milia librarum, & eo plus, eis debemus:
duobus millibus contenti, quod reliquum est, con-
donaturi sint. Per tuam igitur, optime Princeps, di-
uinam bonitatem: per hunc tuum, & in hoc regnum,
& in hanc urbem felicissimum ingressum, per spem
non tuam unius, sed uniuersæ Angliæ optatissima
tuæ sobolis, Maiestatem tuam rogamus, ut hanc
nostram tam deploratam, tamq; depositam fortu-
nam, amplissima tua munificentiâ benignè cõsola-
ri, atq; in integrum erigere velis. Deus Optimus
Maximus ita conuertat mentem Maiestatis tuæ,
ad eam commiserationem nostræ miseriæ, ut cū Da-
uide verè cantare, primum Deo, proximè tibi pos-
sumus, Propter vocem & gemitum pauperum, nunc
exurgam, dicit Dominus. Spem itaq; uti nostri cõse-
quendi eandem nobis promittimus, q̃, in hoc fausto
die, abs te felicissimo Præcipe, expectare debemus.
Deus Maiestati tuæ, annorum & liberorum lon-
gissimum numerum, in hac Britannia florentissimū
regnum, in ipso orbe uniuersum imperium benignè
& citò concedat, feliciter & perpetuò conseruet. E
custodia & vinculis. 18. Augusti. 1554.

R. A. RADCLIFFO SVO.

S. P. Amantissime Radcliffe. Rodolphus noster (communis enim iam factus utriusq; est :) in hoc totus hoc toto tempore fuit, ut tua voluntati morem gereret, & expectationi etiam satisfaceret. Literarum omnium, iustam formam, aptam conjunctionem, & rectum ordinem valde perite novit: & ut vim atq; potestatem cuiusque litera, in quoquo loco, perfecte cognosceret, eum quotidie exercui: in qua re, eos progressus fecit, ut non spes in eo atq; conatus, sed maturitas iam atq; perfectio spectanda sit, si ad hanc facultatem iam comparatā, quotidianus scribendi usus, & sedula manus exercitatio accedat. Cum enim Rodolphus noster, natura sit valde aptus, & institutione etiam satis peritus, ut usu quoq; fiat admodum perfectus, uterq; credo, nostrum vehementer exoptat: ad quam rem plene absouendam, nec tuo voto, nec Rodulphi comodo mea opera unquam deerit. Cepi diligere Rodolphum tua causa, & nunc suo merito illum valde amo: est enim in hoc puero ea indoles, pudor, & morum probitas, ut per se quidem plurimi faciendus sit: itaq; & tibi talem filium, & illi talem patrem ex animo gratulor. Sed hac fusiū coram, domi tuae quod fiet, ut spero, circiter Festum palmarum, nisi meum hoc priuatum consilium impediant publica negotia. Vale amicorum certissime.

Saluta.

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

Saluta lectissimam coniugem, & suauissimum
meum puerum Hieremiā, & fratrem meum cha-
rissimam Ioannem H. una cum reliquo cœtu tuo:
inprimis vero integerrimum virū D. hypodidas-
culum.

DVOBVS ORNATISSIMIS

iuuenibus,fratribus, amicis suis.

VTriusq; vestrum (ornatissimi iuuenes) singula-
re in me studium, coram in Italia, ex multis
gratis officijs: & postea in Flandria, ex suauissi-
mis vestris literis, cum summa mea semper volup-
tate expertus sum: ut antea, vestro amore calere,
nūc planē exardescere merito videri possim. Hanc
mihi cum vestra familia institutam necessitudi-
nem, eo pluris facio, quod ea, non ab utilitatis spe
vlla profecta, sed ab ipso solo humanitatis fonte to-
ta deriuata sit: quam, sic à vobis humaniter sus-
ceptam, & nostra deinceps inter nos mutua volun-
tate, utrinq; & sanctē cultam, & constantē con-
seruatā, ego semper in posterum, omni amoris offi-
cijq; cumulo, indies magis atque magis augere &
amplificare laborabo. De vobis, vestrisq;, & nunc
in Italia presentibus studijs, & postea in Anglia
futuris vite rationibus, frequentes sermones cum
patre vestro, mihi admodum iucundi, illi (ut vi-
deo) non ingrati, & vobis (ut spero) aliquando cō-
modi, domi apud se sapiūs, ut sit, instituantur. Et
cum

cum ego, reuera semper sum vestra virtutis fau-
tor, & etiam cupio aliquando esse vestra dignitatis
adiutor, ecce quam oportune, interea temporis, fa-
ctus sum vestra laudis testis atq; applausor. Lite-
ras, quas Petrus Vannes in utriusque vestrum lau-
dem, amanter sane & fuisse scripsit, ad reuerendissi-
mum Winton. ego ipse, de patris vestri consilio, illi tra-
didi illas ipsas mihi recitanti, eo vultu, & eo gestu,
ut sensus illius erga vos animi, atque adeo iudicii,
multis sese modis ostenderet. Multa ille ex me de
vobis: multa de vestris studiis, de aetate, forma, sta-
tura, de permansione in Italia, de reditu in patriam:
multa de vestro praeceptore. D. Turnbullo diligen-
ter perquisiuit: ad quae singula, ego sic respondi, quo-
modo beneuolentia inter nos & vestra, & paterna,
& mea, quomodo iudicium meum de vobis, quo-
modo expectatio vestra de me, quomodo ipsa res
atque veritas postulauit. Denique, illum nostrum
sermonem, illustri de vobis conclusit iudicii sui te-
stimonio, dicens: Felicissimorum parentum felicis-
simi existunt liberi.

Videtis (ornatissimi iuuenes) quam grauem ex-
pectationem sustinetis, non laudis, quam adepti e-
stis: sed dignitatis, ad quam recta via contenditis.
Ad hanc dignitatem, vos doctrinam & virtutem:
parentes, opem & spem: ego, officium & commen-
dationem: reuerendissimus Winton. gratiam & au-
thoritatem simul coniungemus, &c,

EPISTOLARUM R. ASCHAMI
PETRO NANNIO PRO
D. Pagetto.

S. P. simul mihi traditi fuerunt libri tui, humanissime Petre Nanni, & ego proficiscebatur Legatus Orator in Brabantiam ad Casaream Maiestatem: qua nostra subita profectione factum est, quò minus ego tui libros, eas, qua cupiebam, oportunitate, ut quibus destinari sunt, tradere ipse atque commendare potuerim. Hoc tamen negotium dedi, offerendi libros tuos, alteri ex primariis secretariis: qui, ad id præstandum, cum esset non solum facultate valde idoneus, sed voluntate etiam admodum paratus, subita tamen & repentina infirmitate, ita fuit ab omni officio obeundo exclusus, ut libros tuos non redditos, sed ad reditum meum reservatos, ipse ad Aulam reuersus offenderem. Quos ego primo quoque tempore, ita comode, itaque & ex arbitratu meo, & ex sententia tua, ijs quibus cupiebas, tradidi atque commendavi, ut non solum eos leto vultu & lubenti animo, sed cum magna tua laude, tueque doctrina prædicatione acciperent atque perlegerent. Itaque ex hijs laboribus tuis fructum, & laudis in presenti magnum, & utilitatis in posterum aliquem, uti spero, percepturus es. Orationem tuam, qua horum superiorum proximorum temporum apud nos turbas atque tumultus explicas, diligenter perlegi: consilium

bonum tuum valde laudo, & studium etiam erga hoc
 regnum vehementer probo. Tractatio ipsa pereru-
 dita: sed materies omnis, non ea fide, ad te com-
 portata est, quam res ipsa postulat. Itaque, ne hoc
 tuum laudabile institutum careret ea laude, qua
 prima est cuiusvis historia, calamus ipse sumam,
 & certis quibusdam in locis, ut res feret, addam
 aliquid & immutabo, si tu ita vis: aut si tu non,
 aliter sis per literas mihi significaturus. Quod te
 non accerserem, cum proxime essem in Brabantia,
 non tui oblivione id feci, sed temporis angustia, &
 rerum, quibus distinebar, magnitudine impendebar:
 postridie enim illius diei, quo Bruxellas veni, &
 salve & vale Casari dixi, perendie in Angliam:
 nam sic me totum occupabant, cum istic essem ne-
 gotia publica, ut nec privata meorum, nec mea, ne-
 que me curandi facultas, vel leuissima, mihi tum
 temporis concessa fuerit. Sin aliter, nihil mihi cer-
 te prius fuisset, aut optatius tua doctrina & huma-
 nitatis plena consuetudine atque familiaritate, de
 qua saepe & crebris literis R. Brandisbaui: Mul-
 tum & frequenti sermone R. Aschamius libenter
 prolixèque mecum egit. Itaque, mi Nanni, tibi
 de me, meoque in te studio atque adeo iudicio polli-
 ceri potes, ut quicquid vel tibi gratum, vel tuis
 rebus commodum facere queam, id quando voles,
 paratissime semper praestiturus sim. Vale ex Regia,
 Westminster. 10. Feb. 1555.

T.

IOAN.

67 EPISTOLARUM R. ASCHAMI

IOANNI ET DOMINICO

Vachanis, fratribus, & Mabel-
læ Vachanæ illorum
sorori lectissimæ

Virgini.

Sc.

Optimorum parentum, felicissimi salвете liberi.
Non oblivione vestri, non neglectione officij
mei factum est, quod ad literas vestras, multis
nominibus mihi periucundas, nihil hactenus re-
sponderim. Scribendi materies ampla, mittendi
facultas oportuna, & quotidiana mihi oblata fuit:
ego solus, hijs commoditatibus defui: non quia ali-
enior à vobis, sed quia offensior nonnihil omnibus
Musis, hijs superioribus mensibus, mihi ipse esse
videbar: sed iam denuò repositus in gratiam
cum literis, arrepto calamo, præteriti silentij mei,
si non culpam omnem excusare, saltem veniam
aliquam à vobis impetrare cogitabam. Culpam
silentij fateor magnam, iudicij verò sinistri mei de
vobis, de quo me sic accusatis, penitus agnosco nul-
lam: omnes enim mihi Musæ in perpetuum i-
rascentur, si aliter unquam existimavi de vobis,
quàm de rarissimis non solum nostra ætatis, sed
longè superioris memoria, virtutis & literarum
exemplis. Mirabar equidem, & non iniuria mi-
rabar,

rabar, vos puellōs in hac etate, te virginem in hoc sexu, intra domesticos parietes, sub quotidiana matris indulgentia, in presenti hac urbana licentia & luxu, aspirare potuisse ad eam literarū præstatiā, quam sequuti multi, assequuti sunt admodum pauci, & id quidem, facti iam viri, in ipsis Academijs, sub durissima disciplina, ubi, ad literarum impedimentum nihil, ad incrementum omnia comparata esse videantur. Fallimini igitur, si putatis meam admirationem, ad ullam dubitationem de vestra facultate, & non ad summam commendationem vestri ingenij, doctrina & educationis omnino referri debere: hæc enim tres res, ingenij vestri vim, doctrina rationem, & educationis consiliū, supra modum admirabar. Laus ingenij tota, quoniam eo sic utimini ad virtutem, solummodo vestra est: doctrina, cum præceptore communis: educationis, ad parentes referenda. Namque, in vestro ingenio raram indolem, paratissimam voluntatem, & constantem industriam semper perspexi. In præceptore, cum facultatem, cum diligentiam, tum fidem probavi. In parentibus, & prudentiam & bonitatem summopere commendavi: prudentiam, propter consiliū, quod de vobis sic educandis sapientissimum susceperunt: bonitatem, propter sumptus, quos maximos in vobis ita instituendis sustinuerunt, in illis inesse præcipuam animadverti. Et his rationibus adductus

T.ij.

ego.

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

ego, in initio literarum mearum, vos rectè optimorum parentum felicissimos nominabam liberos: quam felicitatem, & vobis, & vestris parentibus ex animo congratulor: vobis, propter summum vsum: parētibz, propter maximam letitiam, quam illi, ex vestra eruditione & studijs, vos, ex illorum bonitate atq; consilijs: capietis. Itaque, quod ad me attinet, ero perpetuo, quomodo hactenus sepe fui, & libens spectator vestri cursus, assiduus hortator vestra industria, & precipuus commendator atque admirator vestrae virtutis: imò etiam, promer de vobis iudicio, ero quoque certus expectator illius honoris, quem talis cursus, tanta industria, tam praeclara virtus iure commereri videatur. Ex hoc enim cursu tam prudenter instituto, ex hac industria tam constantè collocata, ex hac virtute iam feliciter iam comparata, nihil certè ego, nisi firarum, nisi amplum expectare queo: id quod ut contingat, utque breuè etiam contingat, ille (absq; dubio) qui omnis est & fons prudentiae, & author industriae, & largitor felicitatis, effecturus est: qui vos vestraq; studia indies promoueat, & optimorum vestrorum parentum, de vobis spem multo laeto & longo gaudio perimpleat. Deus. &c.,

PRO D. IOAN. B. AD
A. filium.

S. P. Accepta mihi fuerunt litera tua, Antoni fili-
 li, fuissent quoque pergrata si illa gratia tua, quas
 pro vestitu agis, paulo maturius ad nos venissent:
 venerunt enim tardiores, quam nostra de eare ex-
 pectatio, aut tui erga nos officij ratio postulabat. Si-
 lentium hoc tuum, aliquam sollicitudinem mihi,
 magni mœrorem matri apportavit: quomodo age-
 res, quid faceres, ubi esses, omnino ignoravimus.
 cogitabamus ambo, & id quidem anxie, potuisse fi-
 ni, ut tu, vel morbo correptus, vel ab Academia,
 & studijs absēs, vel (quod nos magis commovebat)
 negligens tua erga nos observantia, vel obliviscens
 nostra in te benevolentia, nihil ad nos tanto tem-
 pore scriberes: ita ut tu culpam, vel officij negli-
 genter à te præteriti, vel pietatis erga nos parentes
 ingratis violata effugere non potueris. Sed bono a-
 nimo sis, Antoni fili, hanc enim culpam facillime
 redimes, facileque, & quando & quamprimum
 volueris, in gratiam mecum redieris: si in tuis ad
 me literis posthac scribendis crebritatem, mitten-
 dis oportunitatem, sedulo studueris adhibere. De
 matre, credo, minus sollicitus es: hanc enim in
 te offensionem, ante illa deposuit, quam suscepit:
 & tu propterea artem, tenes matrem, tractandi
 pro tuo arbitratu: hinc doctior es, quam vellem,
 aut quam par est: si negligentiam amas in discen-
 do, permitto tibi, ut negligentior sis, quam sales in
 hac discendi arte. Sed iam à delicto, quod commi-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

seris, in neglectione officij, ad certa quaedam errata,
qua admisseris, in scriptione literarum accedo. Er-
rores quidem sunt, non delicta, & errores etiam le-
ues: sed quia leues, eo etiam nomine, grauiori ani-
maduersione sunt castigandi: hos enim errores, non
ignoratio, sed negligentia peperit. At q³ in literarum
studijs, ignoratio saepe, negligentia nunquam excu-
sari potest. Fateri ignoracionem, laudem, in loco, ha-
bet modestia. Prae se ferre negligentiam, omnem
virtuti aditum, omnem doctrinae viam obstru-
it, & sibi ipsi nullum venia, nullum excusationi
locum relinquit. Sed hos etiam errores tibi condo-
no libenter, Antoni fili, sub pare tamen conditio-
ne, quam tibi ego antè in notatione neglecti officij
tui perscripsi. Et quia te vnicè amo, & perpetuo a-
mare volo: errores autem omnes, omnemque negli-
gentiam ex animo semper odi: statui, non te virga,
sed errores tuos verum quamprimùm verberandos at-
que ingulandos esse. Remitto igitur tibi, primùm, o-
mnes tuas & culpas & errores, deinde ipsas literas
tuas, tui accusatrices, ut illas ipse ex animi tui sen-
tentia castiget. In extremis literis tuis, quod scri-
bis, te cum nouis vestibus nouum induere studentis
studium, tam mihi gratum optatūque fuit, ut o-
mnes superiores & culpas tuas, & literarum tua-
rum errores, penitus ex animo meo eripuerit. Isthic
tene Antoni fili: hac enim via, & ferè sola hac
via, summas commoditates tibi, maximas nobis
parentibus

parentibus tuis letitias cumulabis. Præterea, si in hoc studiorum cursu constanter progrediaris, potest fieri, ut tu aliquando, non solum illi Academia decori, sed patriæ tuæ ornamēto esse possis: ad quā rem perficiendam, si tu voluntatem & constantiā in studiis adhibueris, nos parentes tui opem & opes nostras, assiduāsque ad DEVM preces, cum i-
stis tuis conatibus, libenter coniungemus. Vides, quā longas literas in hoc cōcursu publicorum negotiorum ad te scripsi: videre etiam tu debes, ut ego videam, & ut alij intelligant, has literas, ab amante parente, ad memorem & obedientem filiū pervenisse. DEVS te, ut annis, sic pietate, virtute, & doctrina adaugeat. Ex Regia, ad D. Iacob. 22 Septembris. 1557.

HANC SCRIPSIT PRO

F. K. cuidam amico

extero.

S. P. Ornatissime vir, & amice charissime. Literæ tuæ, Francofordiæ, Calendis Octobris datæ, peregrinæ mihi multis nominibus fuerūt: ex hys enim libenter intellexi, meas literas, & opportunè à te receptas, & tibi valde quoque acceptas fuisse, Oblectavit me, mirum in modum, tam expressa declaratio, tot tuorum officiorum, singularis studiij in
T. iij. me,

EPISTOLARVM R. ASCHAMĪ

*me, beneuolentia in meos, humanitatis in omnes
Anglos, congratulationis de fortuna, & priuata
mea, & publica, cum Regni, tum Principis nostrae
illustrissima: ut taceam de gaudio, quod immen-
sum concipis, de pura Christi religione, non solum
auspicato reuirescente, sed felicissimè iam floren-
te, per omnes & Anglia partes, & Anglorum a-
nimos: cuius rei certa passim & explorata iudicia,
magis ac magis indies ostendunt sese atque profe-
runt. Hanc tuam beneuolentia, humanitatis, gra-
tulationis, ac pietatis rationem omnem, nos vici-
sim, memore semper animo, mutuo in omni re stu-
dio, & omni quo possumus officio, libenter subsequi-
mur: nam, licet te de hoc tanto amore tuo valde
amem, istud tamen tibi non concedam, ut quia tu,
ac tui, & imprimis ornatissimus filius tuus, in ista
humanitatis certamine, oportunitate, & tempore
ipso fueritis priores, propterea, voluntate, memori-
a, & gratificandi studio, sis futuri quoque superi-
ores: quem animi nostri sensum, non nunc scriptu-
ra, sed iam pridem re declarauissemus, si nostra fa-
cultas, voluntati nostrae par esse potuisset. Interea,
dum oportunitas tibi ac tuis gratificandi mihi da-
bitur, cuius querenda nullam non viam ipse perse-
quar, grata colam memoria, frequenti vsurpabo
sermone, & illustrissima nostrae Principi, capta ad
eā rem iusta occasione, omnes tuas gratas huma-
nitates, eximia in nos & nostros officia, pia erga
Deum,*

Deum, & religionem instituta, plenè fusèque declarabo. De statu religionis apud nos audiendi, cum intelligam te percupidum esse, in nulla certè re, cura omnes serenissima nostra Principis magia excubant, q̃ ut per hoc Anglia regnum, repurgatis primum in cultu religionis omnibus fœdis erroribus, emendatis deinde in usu vite temporum & morũ vitijs, purum illud unicũ Euangelij tandem semẽ in animos nostrorũ hominũ perspergatur, unde salutare Christiana vita fructus, certe & solide efflorescant. De vicinis nostris Scotis, quoniam tu tam libentè commemoras, non inuitus ipse quoque aliquid de illis scribam: id quod, licet ad audiendum, non ita tibi futurum est iucundum, ad te tamen, de prasente istic motu, certiore faciendũ admodum erit appositum. Galli, consilia sua, multos iam annos, vires omnes, hoc tempore huc conferũt, ut religionis in Scotia nunc nascentis occasus, legum omnium ac prisca libertatis interitus, & uniuersa demum Reipublica vastitas, agatur feraturq; in eo regno. Speramus tamen Deũ, qui exurgere consuevit ad gemitum pauperũ, (ut ipse diseretè promittit) & dissipaturum istorum impia consilia, & fracturum omnes eorundẽ crudeles cruentosq; conatus. Et hac spes eò certius nobis affulget, quò iam est exploratiũs, ònium hominũ iudicio, uniuersam pacem, per hanc presentem Christiani nominis uniuersitatẽ, ubiq; gentium, optatissimè, fœlissimèq;

T.v. cissimèq;

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

cissimēq; fore itā cōstitutā, absq; hac turbulentana-
 tione Gallica esset. Par itaq; est, vt cōmunes ōnium
 bonorū preces, cōtra tā apertos Christiani nominis
 inimicos fundatur: & credibile sanē est, Deū, pra-
 sentē opē suā, contra itā insolentē eminentēq; homi-
 nū audaciā, prōptē oportunēq; exerturum. Intellige
 me nimis longē esse prouectū: sed abundātia amoris
 mei ergate facit, vt non illibentē sim prolixus, vel
 saltē hoc nomine, vt tuas longissimas eliciā literas:
 quare, nihil mihi gratius esse potest. Precor tibi ō-
 nia & lata & foelicia, ex animi tui sentētia, & tuo
 itidem humanissimo filio, meoq; op: imo amico, quō
 vt officiocissimē salutes, meo nomine, volo. Vale. Ex
 Regia, Londini. 28. Decembris. 1559.

VALENTINO ERYTHRAEO

Lindauienfi.

EA ingenij, doctrina, iudicijque praeſtantia mihi
 ſemper in Ioanne Sturmio elucēre viſa eſt, do-
 ctiffime Erythrae, vt non cum noſtra etatis homi-
 nibus conferri, ſed in eorum numero potius reponi
 debeat, quos Deus in vtraque vrbe, vtriuſque lin-
 gua principes & praeceptores, ad omnis poſterita-
 tis & ſummum uſum, & maximam admiratio-
 nem excitauit. Et quantum conſentiens erudi-
 torum vox huic excellenti viro tribuit, quod pro
 ſumma ingenij ſui luce, diſſerendi dicendique do-
 ctinam

Etrinam felicissimè partiendo tradiderit, tantum
vniuersæ literarum schola, & tibi quoque (mi E-
rythrae) debent, qui praclaro studio, industria, in-
genio, & iudicio, Oratoriarum partitionum perfe-
ctissimos ~~conquassatos~~ confeceris. Atque, cum
ipse casu, his superioribus diebus, in huius laboris
tui & mentionem & laudem, apud honestissimum
iuuenem Mattheum Negelinum incidere: & is
statim mihi singularem eruditionem tuã, morum,
& humanitatis tua maximam suauitatem decla-
rauerit: vix credibile esse potest, quas subito faces
ad te pertuò diligendum admonerit mihi, eximi-
a illa probitatis tue vis: qua in Negelini sermone,
iucundissimaque commemoratione tui, tanquàm
in speculo aliquo, mirificè elucebat. Hic verò la-
bor tuus, sic omnium iudicio comprobatus est, ut
nihil potius optemus, quàm ut eundem laborem,
in Rhetorica Aristotelis ad Theodecten, Ioan-
nis Sturmij præstanti ingenio explicata suscipe-
res. Mattheus Negelinus ostendit mihi, quàm
industrius artifex sis in coniungendis Oratorum
exemplis, cum Rhetorum præceptis: nihil est, quod
maiores aut lucem literis, aut commoditatem
studij adfert. Hoc docet vnus ille locus apud Ci-
ceronem in partitionibus Oratorijs, de conuer-
sa o-
ratione atque mutata, tam illustri exemplorum ap-
positione à Ioanne Sturmio explicatus, ut has tres
paginas integris aliorum commentarijs facile an-
tepone-

EPISTOLARVM R. ASCHAMI

reponerem. Utinam sibi amputarent reliquos labores: & in congerendis exemplis, ubi nimis parci & restricti sunt, diligenti animaduersione, delectu, & iudicio adhibito, quantumuis prolixi & largi esse velint. Luculenter explicat praeceptum, qui aptum adiungit exemplum: tu hortatione mea non eges ut hoc facias, nisi fortasse consilium suauissimi Poëta sequeris, dicentis.

Qui monet ut facias, quod iam facis, ipse monendo Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Quod tam audacter ad te scribo, non multum curo, si prudentia in me desideres, quonia solius beneuolentia ratio hoc tempore mihi omnino proposita fuit. Et hoc amicitia constituenda initium, quod nulla lucri sordida suspicio, sed eruditionis atque humanitatis commendatio sola excitauit, aut tacitus silentio improbabis, aut mutuum tuum in amore respondendi studium, literis tuis libenter declarabis. Vale in Christo Iesu. Mese Aprilis. An. Do. 1552.

MAGISTRO, SOCIIS, ET
scholaribus Collegij Diui Ioannis
Cantabrigiae.

Quantum celeberrimo isti Collegio, celeberrimi viri, & inclita vestra cōsociationi debeo, suum ipse indies recolo memoria, frequenterque apud omnes meo saepe commemoro sermone: & quò libētius
me,

me, meaq; omnia vobis debeo, eò plus deinceps me velle quoque debere, ingenuè pra me fero. Nam ve antea, non voluntate solùm & studio, sed officio atque merito, isti nostro Collegio, ego (si quisquam alius) eram, atq; sum, semperq; sum futurus additissimus : ita nunc vobis, vestro scorsim beneficio, communi iure, priuato nexu, mancipatus esse cupio. Cupio enim ego ille olim alumnus vester, vester iam fieri villicus, & fundum vestrum Bromehaltensem, propè hîc à Regia Windesoria situm, pro annuaersaria de more pensione, & pro consueto inde vobis percipiendo fructu, mihi meisque, ad certos annos conductum, de vobis habere. Hac mea omnis petitio, prudentissimi viri, non perinde ad utilitatem rei, quàm ut ad commoditatem loci à me instituta est : nam quò opportunius & melius istîc habueretur, ipse meis non parcam sumptibus, cum a des illa, iam, ut nunc sunt, siue villicorum incuria neglecta, siue temporum vetustate exesa, male materiata, & valdè ramosa existunt. De conditionibus non ambigemus : accipiam enim quæ offerentur. Si quid ultra etiam requiritis, vel ad publicum augendum erarium, vel ad communem & mihi olim dulcissimũ vestrum ornandum conuictum, nec ad commodandum vniuersis, nec ad gratificandum singulis, vllum meum, pro vestro arbitrata pratermittetur officium. Ad hanc porrò rem urgendam, non extraordinariam aliquam gratiam

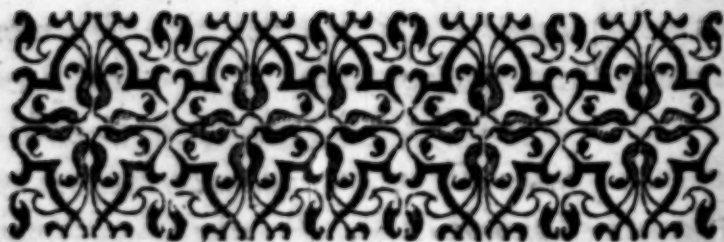
EPISTOLARVM R. ASCHAMI
non ascitam cuiusquam auctoritatem, (qua res
mihi non ita difficilis fuisset) sed vestram solum-
modo beneuolentiam libenter adhibeo: vobis enim,
nō alijs, debere hoc beneficiū volo, Si qua in re ipse,
aut Collegij seruire dignitati, aut cuiusq̃ vestrum
vel utilitati consulere, vel ornamento prospici-
cere queam, non vestras morari expecta-
tiones, sed omnes persequi oportu-
nitates, studiosè & di-
ligentè laborabo.

Dens. & c. Ia-

nuarij. 18.

1563.

DISER.

DISERTISSIMI
 VIRI ROG. ASCHAMI,
 ANGLI, COMMENDATI-
 TIARVM, PETITORIARVM, ET
 SIMILIVM EIVS GENERIS EPISTO-
 LARVM, PRINCIPVM, ACADE-
 miæ, Supplicumque nomine, ad
 alios Principes & Magnates
 conscriptarū LIBER
 VNVS.

HONORATISSIMO PRINCIPI,
 Eduardo Duci Somersetensi, Regiæ Ma-
 iestatis Gubernatori, & totius imperij e-
 ius Protectori &c. Literarum Patrono Ma-
 ximo, Rog. Al.

Pro Collegio D. Ioannis.

*O S homines in hac humili conditi-
 one positi, ad te in altissima Rei-
 publicæ sede collocatum non scri-
 beremus, nisi nostra causa magna,
 nisi tua bonitas maxima existeret
 honoratissime Dux. Et cum Deus in te conges-
 sit singularem gratiam suam, cum tu à Deo excita-
 tus in hoc totus sis, ut, aut publicam salutem alas,
 aut patriam ab hostibus defendas, aut veram reli-
 gionem restituas: habes tamen aliud quiddam à
 Deo,*

COMMENDITIARVM, &c.

Deo, cuius utilitas erga Rempublicam aequat singulas virtutes tuas, cuius laus in te superat uniuersas commendationes tuas, hoc est, quod causas inopum respicis, quod gemitum pauperum exaudis. Hac non prudentia humana, sed benedictio diuina, & rarissimorum temporum rarissima cerè felicitas existit. Agnosce hanc veram laudem tuam, & perpetuo tuere prudentissime Domine: haec una laus superat uniuersam reliquam fortunam tuam. Hac opinione certa de te nos commoti, causam nostram tibi adferimus. Si scire cupis, quinam homines sumus? Respondemus, uniuersus cætus studentium Collegij D. Ioannis Euangelista Cantabrigiae. Si unde orti? Ex omnibus Angliae partibus in hoc Collegiū promiscuè confluimus. Quorsum? Ut studeamus. In quem potissimum finem? Primum, ut Euangelium Domini populo Dei dispergamus. dein, ut humanam doctrinam, hoc est, papismum, cum omni hypocrisi, superstitione, et idolatria, quantum nos possumus, tollamus. Quae leges continent vos? Ad laborem difficilima, ad fructum studiorum valde comparata. Quam operam & opem Reipublice confertis? Primum, alimus optima ingenia, optimis disciplinis et moribus: deinde, ex nostro cætu proficiunt, qui reliqua ferè singula Collegia explent & ornant: demum, in vineam Domini mittimus plurimos operarios: in reliquam Rempublicam, aptos & instructos vi-

vos. Quem numerum sustinetis? In hac re supera-
mus singula in hoc regno Collegia. Quibus pradijs
& fructibus hoc efficiis? Et hic quidem supera-
mur nos a singulis fere Collegijs. Quæ certa pecu-
nia vobis penditur? Ad victum singulis hebdoma-
dis, hi tres denarios, illi septem, qui maximum ca-
piunt duodecim. Ad vestitum, discipuli nihil, socij
Marcam unam: ad reliquam vitam sustentandâ,
ad suppellectilem vniuersam, ad libros emendos al-
teram Marcam accipiunt. Sed addiuvant boni vi-
ri? Hi vixerant. At patres? Nunc diem non pos-
sunt. Quæ reliqua spes vobis est? Ut ad te veniamus
supplices nobilissime Dux. Quid petimus? Parim,
ut æquum, & quod nostrum est, postulemus: par-
im, ut pietatem tuam excitemus. Quod æquum
& vestrum est postulare licet. Nunc sanè licet, &
felicia hæc tempora, in quibus licet: & te felicissi-
mum, per quem licet. Fingant adulatores quicquid
velint, felicissime agitur cum Republica, cū sum-
mum, postulare libere licet: qua felicitate, ad lau-
dem tuam maxima, ad Reipublicæ salutem uti-
lissima, ut Anglia diu per te fruatur, commune
omnium Anglorum vocem est. Sed quæ petitione in-
stituitis? Petimus reipsa iustum, nobis certe utile,
sed Reipublicæ utilissimum, & nomini tuo valde
gloriosum. Ausculta benenole quæ dicimus, & da
benignè quæ petimus.

Dina Margareta, proavia Eduardi Regis no-

Aa.

stri,

COMMENDATITIARVM, &c.

stri, hoc Collegium fundavit, optimis legibus ad doctrinam, commodissimis pradijs ad usum munivit. Ex eo tempore tria acerbissima tempora hoc Collegium afflutarunt: primum, certi quidam homines regij ministri, qui diuitias Regis in aceruis pecuniarum ponunt, (cum beneuolentia populi, salus Reipublica, vera religio, & optima doctrina, optimi Regis certissima diuitia existant,) hoc beneficium Dine Margareta magnam partem nobis abstulerunt: quadringenta enim mina annue ex nostris pradiolis concisa & amputatae sunt. Multis annis post Ioannes Fischerus Episcopus Roffensis, dum falsam doctrinam, nimis peruersè defendit, optimas literas in hoc Collegio, suis ornamentis & suis diuitijs denudauit. Hoc vir nuius rex hoc Collegium: & propterea, in manu eius posita sunt clarissima ornamenta, quae D. Margareta huic Collegio elargita est. Singula recensere nolumus, vniuersa vno verbo complexi sumus. Libri etiam eius vniuersi nostri erant. Cum libros eius dicimus, magnum Theaurū dicimus Theaurus sanè ille dignus erat, qui incidisset in bonos & peritos homines. Quid multis? Eius peruersa doctrina, & illum vita, & nos summis diuitijs nostris priuauit. His duobus modis, in magnam penuriam Collegium nostrum redactum excipit tertia calamitas, quae diu nos pressit, in miram angustiam compegit, & in extremam conditionem:
hoc

hoc tempore non nos solum, sed reliquos omnes studiosos detruxit. Quae illa est? Durissima caritas omnium rerum vendibilium. Augetur pretium omnium, pecunia nostra non augetur. Quomodo olim duodecim denarijs, nunc non licet viuere viginti. Vnde hac miseria? A Deo? Verba meliora. Deus nunquam magis benedixit terram. A singulis hominibus? Facile credimus: quia singuli homines singulariter peccant. Vbi culpa? In multis magna, in certis hominibus maxima. Et quia huc oratione nostra deuenimus, & tu is es à Deo constitutus, qui istis rebus & potes & debes mederi, aperte maximam Reipub. ruinam ostendemus. Nullus est tam imperitus rerum Vestiarus, Lanius, vel Sutor, qui non didicit expilare publicam utilitatem. In singula quaque arte, singuli peritissimi sunt, ad augendum commune rerum pretium, hoc est, ad tollendam omnem humanam societatem, & ad permiscendam summa miseria totam Rempub. Culpa igitur residet omnis in his quotidianis artificibus? Aliqua certe, sed ea minima, quia non tam sua voluntate, & malo animo commoti, quam extrema necessitate, & aliorum scelere coacti, hoc faciunt. Qui auctores sunt tanta miseria? Dicemus, & Domino monente, ac demonstrante dicemus. Sunt illi qui domum ad domum coniungunt, qui rapinas pauperum congerunt, qui fructum eorum rarissime comedunt. Hac dicit Dominus per Esa-

COMMENDATITIARVM, &c.

in Prophetā: nos apertius loquemur. Sunt illi, qui
 hodie passim, in Anglia, pradia Monasteriorum,
 gravissimis annuis redditibus auerunt. Hinc omni-
 um rerum exauctum pretium: hi homines expilat
 totam Rempub. Villici & coloni universi, laborant
 parcant, corradant, ut istis satisfacciant: hinc singu-
 li coguntur singulis imponere, & universa Respub.
 gravissime premitur. Hinc tot familia dissipata, tot
 domus collapsa, tot communes mensa aut iam nul-
 la, aut in angulos & latebras conclusa. Hinc, quod
 omnium miserrimum est, nobile illud decus & ro-
 bur Anglia nomen (inquam) Romanorum Anglo-
 rum fractum & collisum est. Et hac etiam miseria
 maxime redundat ad auctores eiusdem. Quotui-
 quisq; enim est mercatorum Londinensium, (hi ho-
 mines hanc miseriam mirifice concitarunt,) qui nō
 angustius, tenuius & pressius hijs temporibus vi-
 vit, quam cum passi sunt alios homines vivere? Nā
 vita, quae nunc vivitur à plurimis, non vita, sed mi-
 seria est. Tum, omnes res parabiles & venales e-
 rant: pretium rerum moderatum erat. Nunc, plu-
 rimi in hanc unam curam incumbunt, quomodo ad
 satiandos paucos mercatores pecuniam, quam non
 habent, quoquo modo corradant. Quomodo hac res
 fregit Reipub. vires, quomodo stomachum omnem
 & facultatem ad bellum sustinendū abstulit, quo-
 modo nova furtiva, & inauditas intollerantias inne-
 xit, nimis longum esset percensere. Hoc omnes ex-
 perim-

periuntur, infinitā omnium miseriam esse. Bubones illi Babylonici, qui lucem oderunt Evangelicam, totam hanc calamitatē assignant relucēti vere doctrina. Sed hæc vox horum hominum noua non est: ad hunc modum sub Lege, cōtra Prophetas: & sub Gratia, nascente iā Ecclesia, cōtra Apostolos, vociferatū est. Quāto sanius insanius ille apud Sophocleē Ajax, qui dona & spolia inimicorū damna esse ducebat? Hæc spolia Aegypti, (Scriptura verbis utimur,) & hæc bona Monasteriorum, quemodum olim domini illorū: sic illa nunc, culpa certorū hominū, Rempu. uehementē perturbant: hæc nimis lōga, sed profecto nimis vera. Vides ergo, prudentissime Dux, quomodo tota Respub. cōcellitur, & in miserrimas angustias cōpingitur, & quibus modis, & quorū hominū improbitate hoc fit. Quæ calamitas, cō certē calamitosior existit, quod illi viri eam minimē sentiunt, qui tanto malo remedium potissimum adferre possunt. Abiecti homines, et humi repētes, acerbissimū sensum huius mali tolerāt, qui nullam opem sibi adferre valent, & auxiliū ab alijs vix implorare audent. Sed sedet in cælo, qui nū obliuiscitur pauperū, & cuius palpebra interrogāt filios hominū, Tandē exurget D. propter gemitum pauperū: nec dubitamus quin iā surrexit in te, amplissime Dux, ut per te coerceat nimis effluentem horum temporū priuatā cupiditatem. Agnosce quē locum tueris, circumspice oculos pauperum in te
Asij. *suspicientes,*

COMMENDVTITIARVM, &c.

suspicientes, & suscipe tu in Deum, qui vultu suo iudicat & iudicet et populū. Et hoc à te petimus, nos quidem literis nostris, sed vniuersa Res. votis publicis, quanq̃ in nullā partē Reipub. maiori impetu inuasit hoc malum, quam in rem literariam. Reliqui homines ita liberi sūt, vt possint querere sibi vitā: studiosi non querunt, sed qua sit am recipiunt, qua si augetur, hoc sit non opera illorum, sed bonitate aliorum. Postremo, debet pecunia nostra aut maior esse, quod cupimus: aut caritas (qua quanta nunc sit, omnes ferē intelligunt) rerum minor esse, quod per te fore speramus: aut fructus studiorum minimus erit, quod maximē omnium metuimus. Alios relinquimus: de nobis & nostro Collegio iam loquimur. Hac tanta caritas rerum, & hac nulla charitas hominum intra hos paucos annos expulit ex hoc vno Collegio. plura optima ingenia, quam nunc sunt perfectē docti viri in tota Academia, nec solū expellit praesentes, sed aufert vna etiam vniuersam absentium spem. Quale nostrum Collegium sit, qua studia sequimur, quantam opem & religioni & Reipub. adferre possumus, Ioannes Checius, & Gulielmus Cecellius, olim duo alumni huius Collegij, nunc duo clarissima lumina totius Reipub. tibi explicare possunt, qui nec tibi falsum dicere audet, nec in causa honesta verū reticere debent.

Petimus tantum, quantum tu dare vis. Sumus centum septuaginta & plures, qui hoc petimus, qui
parti-

participes vnius tui beneficij esse cupimus. Cupimus, ut clarissimum hoc Collegium, conditum ad illustrandam doctrinam Iesu Christi, quod instruit optimis disciplinis optima ingenia, quod sustinet minimis praeijs plurima corpora: Cupimus & hoc communibus precibus proiecti ante bonitatem tuam, ut aliqua pars spolijs Babylonis sustentare possit, in hoc Collegio tantum numerum ingeniorum, quae gloriam Christi postea illustrabunt. Intelligimus multos priuatos viros, ex benignitate Regum magnas diuitias consequutos esse. Optime factum, hoc modo, excitabuntur reliqui ut Reipub. seruiant. Verum, si utilitatem, qua proficiscitur ex plurimis ingenijs optime institutis, cum vnius hominis opera comparare velis, facile cernes, quantum nos honestè petere, & quantum tu iustè tribuere, non nobis, sed Reipub. potius debes.

Græci Romaniq; principes nobilissimi, qui belli aut pacis laude floruerunt, trophaea, statuas, pyramides, & arcus triumphales sibi erexerunt: monumentum profectò, nec illustrius ad laudem, nec stabilius ad omnem perpetuitatem erigere tibi ipse potes, quàm si insigne aliquod testimonium animi tui erga virtutem, & doctrinam Iesu Christi, in hoc Collegio constitues. Hac pyramis altitudine sua superabit omnes illas Memphis, imo penetrabit in conspectum Iesu Christi, qui hoc opere tuo multum delectabitur. Agè igitur, clarissime Princeps:

COMMENDATITIARVM, &c.

*ceps: fove & complectere spem nostram, quæ in te
tanta sita est, quanta tua bonitas est. & tantum nos
abs te expectamus, quantum ab optimo Principe
sperare debemus. Dominus Iesus sublimitatem
tuam &c.*

EIDEM.

Pro Academia.

*IN maximis illis curis, quas tu quotidie in Reip-
procuracione suscipis, honoratissime Princeps
speramus te quoq; aliquam partem temporis tui, & huic
cogitationi impartiri, quomodo literarum dignitas,
sub te dignissimo Reipub. protectore conservetur.
Nam, cum omnes consiliorum tuorum rationes, in his
tribus reb. versentur, ut Dei purus cultus, Principi
vera obedientia, Populi salus & quies & resti-
tuantur & conserventur: & cum prudenter intel-
ligis quantum adiumenti ad has res constituendas
doctrina conferat, facile quidem perspicimus, quo
in loco, & quo numero literæ apud te sunt. Literæ
tamen, ut dignitatem suam non solum iudicio tuo
commendatam: sed auctoritate etiam tua confir-
matam retineant, vehementer hoc tempore labo-
rant: laborant enim, ut in hoc consilio Parlamen-
tario earum ratio habeatur, ut illæ immunitates
& privilegia, quæ longissimis ab usq; temporibus
ad*

ad nostra tempora deducta sunt, & singulorū Anglorum Regum & voluntate & auctoritate comprobata sunt, in hoc etiam nouo Parlamento, nouā auctoritatem & dignitatem obtineant. Ex quo nouo Regis, Parlamēti, & tuo beneficio, nouam quādam alacritatem ad vetera sua studia persequenda Academia nostra suscipiet, unde nouus certē & singularis fructus, ad magnam Reipub. salutem exoriturus est. Non dubitamus igitur, quin quantum commodi, litera quotidie Reipub. adferunt, tantum adiumenti Respub. vicissim literis per tuam auctoritatem in hoc Parlamento sit allatura. D. Iesus. &c.

EXCELLENTISSIMO, ILLVSTRISSIMOQUE Principi, Eduardo sexto, Angliæ, Franciæ, & Hybernæ Regi, Fidei defensori, Ecclesiæ, Anglicanæ Hybernicæque post Christum supremo capiti, Domino nostro clemētissimo.

Pro Academia,

POpulo pacē dare summa laus summorū Regū semper fuit, illustrissime Rex, pax autem nulli Reip. parti confirmari potius debet, quā illi, unde pacis germanæ artes, & vera doctrina ad alios transfundi solet: si hi fontes exaruerint, vel aliqua iniecta turba occludatur, quomodo vlla quietis spes
Aa.v. reliqua

COMMENDATITIA RVM. &c.

Reipub. ali excitariq; possit, non videmus. Petimus igitur, à te, nobilissime Rex, ut quibus legibus, ad quietem studiorum nostrorum quietissime hactenus, beneficio maiorum tuorum, vsumus, iisdem deinceps nos communiti, in veteri tranquillitate nostra, auctoritate & iussu tuo, conquiscamus. Nouum beneficium non petimus, sed vetus ne nobis auferatur, requirimus: quod à vetustissimis maioribus tuis traditum accepimus, & longissimis temporibus quietè vsurpatum possedimus. Quomodo verò quies Academia tua ab inquietis Oppidanis nostris perturbata est, Maiestati tuae literis referre nimis longum esset: hanc rem propterea commissimus istis granissimis viris Academiae nostrae, qui omnia tibi, si ita visum fuerit, fassissime explicare possunt, quibus ut Maiestas tua fidem habeat, vebementer omnes rogamus. Et speramus quidem, te tantū literarum causa tribuere velle, quantum vel antiqua maiorum tuorum exempla, vel proxima nobilissimi patris tui vestigia, vel eruditissima doctorum tuorum praecepta, vel summa ingenij tui & animi bonitatis ornamenta, literis tribuere te commouere velint. Nos vicissim omnibus studijs nostris laborabimus, ut purissima semper doctrina cum optimis literis coniuncta, ex Academia tua Cantabrigiensi deriuata, in reliquas Regni tui partes affluentissime redundet. Dominus Iesus Maiestatem tuam imperio maiorem, doctrina &

na & virtute maximam indies semper efficiat.

EIDEM PRINCIPI
nobilissimo.

Pro Academia.

MOS fuit maiorum tuorum, maxime Rex, susceptis à Christo regni gubernaculis, inprimis in hanc curam incumbere, ut habitis descriptisque solennibus comitijs Parliamentarijs, primum vera Religionis, dein Reipub. salutis ratio haberetur: ad quas duas res constituendas, cum animaduertissent literarum cognitionem maximum conferre adiumentum, nihil prius faciendum sibi ducebant, quam Academias regni sui privilegijs & immunitatibus sic munire, ut spes ingeniorum excitata beneficijs illorum, ad omne disciplina genus alliceretur. Nunc autem, si nos longo sermone apud te urgeremus, exemplum hoc maiorum tuorum, ad nostra privilegia de integro confirmanda, committeremus certè, ut tu moritò existimares, nos aut stultè ignorare, qualis tu nunc es: aut improbè dubitare, qualis erga nos perpetuò futurus sis. Da igitur optime Princeps, tantum huic maiorum tuorum exemplo, quantum vera religio, salus regni tui, voluntas animi & bonitatis tue tribuendum esse postulet. Christus Opt. Max. praestet, ut
annis,

381 COMMENDATITIARVM.&c.
annis, imperia, doctrina, virtute, felicitate, votum
& spem Anglorum tuorum superes.

EIDEM ILLVSTRISSIMO
Principi D. Eduardo sexto, Do-
mino nostro clemen-
tissimo.

Pro Academia.

Princeps prudentissimus Henricus octavus pa-
ter tuus, illustrissime Rex, maximam & sibi
laudem, ad sempiternam nominis memoriam: &
huic Academia spem, ad singularem doctrinae cul-
tum excitavit: cuius diuino beneficio factum est,
ut omnium linguarum & optimarum scientiarum
optimi professores, amplissimis ab eo donati premi-
is, in hac Academia constitueretur. Inter hac pa-
tris tui immortalia monumenta, munus profutendi
iuris civilis nunc vacuum est, cuius scientia pra-
claram doctrinam, tanto ingenio, eruditione, & as-
siduitate, frequentissimo hominum cōcursu, Gual-
terius Haddonius hoc triennium apud nos tradidit,
ut nihil prius vniuersi nos una voce à Maiestate
tua contendamus, quam ut hoc docendi munus
huic doctissimo viro conferatur. Et talem virum
Maiestati tuae commendamus, cuius unius inge-
nio, & illustri doctrina, vniuersa hac Academia
commendatior existit. Huic omnium nostrum, de
hoc viro testimonio, & consentienti Academia
voci,

voci, quantum Maiestas tua tributura est, facile intelligimus : & quanto præstat amplissima doctrina magnis quidem diuitijs, tanto erit tua, in præficiendo eruditissimo Doctore, quam patris in constituenda utilissima Lectione maior & illustrior gloria. Dominus Iesus &c.

HONORATISSIMO SENATVI,
Regio Confilio, Dominis, Consiliarijs
prudentissimis.
pro Academia.

Um singuli vos, maxima beneficia, in hanc Academiam seorsim sæpe collocavistis, honoratissimi Domini: uniuersi unum, & id quidem vobis ad tribuendum perexiguum, Academia verò nostra ad impetrandum summè necessariū facile concedetis. Schola iuris civilis, nunc apud nos cōticescit, quæ, cum hos aliquot præteritos annos, doctissima Gualteri Haddoni voce, ad illius immensā laudē, ad Academia summam utilitatem circumsonuit, lubentes quidem hoc tempore facimus, ut cuius diuino ingenio, & singulari doctrina, vniuersa hæc Academia mirifice illustrata est, is ipse etiam, publica Academia voce, vicissim ad hoc munus commendaretur. Quamquam non Haddoni causam, sed literarum cūm præsentem salutem, iūm posteram spem agimus. Tantum enim abest ut pertimescamus, ne plus studij erga priuatum
virum

COMMENDATITIARVM, &c.

virum, quàm officij erga Rempub. hac consentiens Academia vox declarauisse videatur, ut multò magis nobis verendum sit, ne vobis, quos Deus, ad tuendam doctrinam, in hanc celsam sedem enexit, videamur indigni vel eruditione tanti viri, vel beneficentia tanti Principis, si nostro silentio committeretur, ut inferioris nota homines irrepando in possessione pramiorum doctrine, illustrem hanc illustrissimi Regis in Academiam liberalitatem obscurarent. Itaq, commendando talem virum, cum nos & nostrum debitum officium sequuti fuerimus, & vestram iustam offensionem effugerimus, non dubitamus quin si hoc eruditionis pramium, huic eruditissimo viro conferatis, hoc vnum vestram beneficium, & plurimos Haddonos ex hac Academia procreabit, & reliqua excellentia ingenia, simili pramiorum spe, ad similem doctrina laudem excitabit. D. Iesus. & c. 1550. A. Martij.

INCLYTO DVCI SOMERSETTENSIS.

Pro Academia.

INueni virum secundum cor meum: Vox est æterni patris, & clarissimum elogium in Danidem, honoratissime Dux. Sed unde tanta tanti viri laus?

ri laus? Pax, salus, iustitia: timor Dei, & vera
 Religio: mentis altitudo, & diuina ad frangendos
 hostes prudentia, hac singula Deo placuerunt: hac
 vniuersa Dauidem Deo commendauerunt. Fa-
 milia Iesse magno timore erga Deum, non maxi-
 mo honore apud populum efflorescebat: & ex par-
 nis initis magna prouidentia Dei Dauidem, non
 maximum virum, in summum locum euehebat. Es
 nos, cum singularem gratiam, & praeipuum Dei
 fauorem erga familiam Semuriam animaduerti-
 mus: cum te, & omne aetatis tuae praeterita spaciū,
 ab ipsis incunabulis tuis in hunc diem deducimus,
 videmus certe, & hos aliquot annos vidimus, te
 (nobilissime Dux) non virga Mercurij, sed nouo
 Samuelis spiritu, & digito Dei, è reliquo numero
 hominum selectum esse, cui vni quatuor res, in hoc
 mundo maximè à Deo commendarentur: Pax &
 salus Republica, cura laborq; belli, purioris Reli-
 gionis sollicitudo, Diui Eduardi Regis virginis sa-
 cro sancta custodia tibi vni imponitur. Attende
 quid nos dicimus, intellige quantum tu sustines &
 agnosce, quantum in his omnibus Deo debes. Pax
 per te tanta, tantaq; viuendi suauitas Anglia
 nunc constituta est, ut qua vox populi de te sit,
 quantus fauor singulorum existat, quomodo P A-
 TREM PATRIÆ vniuersi certatim te
 appellant, animo tuo te suauiter concipere, quàm
 nos literis nostris ostendere maluerimus. In bello,
 Deus

COMMENDATITIARVM. &c.

Deus Gedeonis gladium tibi commisit: victoriam
 dat, non communem cū quotidianis mundi Prin-
 cipibus, sed qualem Iosua à regibus Madan, & A-
 sur: qualem Indus à magno Antiocho & Nica-
 nore olim reportarunt. In Religione eiusdem Ge-
 deonis spiritum, ad demoliendam aram Baal, in te
 Deus excitat, cuius abhominationses uniuersas
 ut radicibus euellas, uniuersi nos obsecramus. In sa-
 cro sancta custodia Iosie nostri, tam diuinam susci-
 pis curam, ut hic Rex virgo, primus enim nostra
 memoria regū merito esse dicatur, qui ab omni non
 labe solum sed suspitione etiam fornicationis cum
 meretrice Babylonica purus & integer virgo ex-
 stat. Itaq; cum te unū Deus constituit domi pacis
 authorem, militia patria propugnatorē, Religionis
 fortissimum vindicem, sacro sancta regia Maieſt.
 sanctissimū tutorem, vox profecto Dei & vox po-
 puli de te est, Inueni virum secundum cor meum.
 Et cum hac dignitas tua ornata his quatuor rebus
 maximis amplissima existat, ut nullus locus eius
 augēda reliquiis esse videatur, ecce Deus, quia il-
 lum & prouidentiam eius in his omnib. sancto ti-
 more agnoscis, suspicis, & veneraris: nouo cumulo
 honoris, noua accessione laudis te etiam atq; etiam
 augere instituit. En litera & studia literarum uni-
 uersa Academia Cantab. sese offerunt tibi: quin-
 tum locum laudis apud te occupare student, tue
 voluntati opi, consilio, gratia, & auctoritati sese
 tradunt

tradunt & commendant : te Ducem & Protectorem, te summū earum Cancellarium, una mente et voluntate, una voce & ore agnoscunt. Vt literarū dignitatem in tuam fidē recipias, pax publica rogat, laus bellica postulat, vera Religio obsecrat, & regia Maiestas exemplo suo imperat: quoniam haec quatuor res, licet maxima sint, sine literarū tamen praesidijs decus & splendorem suum tueri ceriē non possunt, Iam laus maior nec à te expectati, nec à nobis excogitari vlla potest : iam hoc salū reliquū est, ut una & consentiens efferatur vox Dei, Regis, Reipublicae, Religionis, & literarum, Inuenimus virum secundum cor nostrum. Scripsimus nuper ad te, de literarū dignitate in hoc Parlamento conservanda: nunc tua res tota est, incumbit igitur eò, quò te in hac re Religionis & Reipub. salus, quò te Regia Maiestatis & tua volūtas pronocat. Si beneficium quæris, audi prudentiss. me vir : liberè, verè, & obligata tibi fide nostra loquimur. In nullum hominem, in nullam rem benevolentiam tuam unquam contulisti, quæ diuturniore in memoria retinere, & òni posteritati oportunius beneficij recordationē trāsmittere potest, quàm littera facere solēt. Quid te facere cupimus & antea nos scripsimus, & tu optime nosti: hoc tātum addimus, & in alta mente tua condere cupimus, ut non tātum laborare velis, quomodo hi, qui nunc doctrina florent, premijs afficiantur: quantū quomodo spes

COMMENDATITIARY M, &c.

parentum, qui liberos suos solent mittere ad studia
 literarum, quomodo spes iuuenum & ingeniorum
 ad nouā alacritatem, excitari possint. Maximā
 rem paucis verbis complexi sumus. Si hac una res
 bene ibit, expeditissimum cursum optimorum studi-
 orum Respub. expectare potest: quæ res, cām uni-
 uersis summo emolumento, tibi uni profectō maxi-
 mo ornamento erit. Veremur ne simus molesti
 amplitudini tuæ: Deum igitur rogamus omnes, ut,
 qua providentia Deus te ad hunc multiplicem ho-
 norē hos multos annos reseruauit, eādem etiā pro-
 uidentia te perpetuum pacis authorem fortissimū
 Reipub. vindicem, sincera Religionis repurgatorē,
 Regiæ Maiest. fidissimum tutorem, & Acade-
 mia Cantabrigiensis summum Cancellarium diu-
 tissimē seruet incolumem.

SERENISSIMÆ REGINÆ
 nostræ DIVÆ Catarinae, virtu-
 tis, nobilitatis & literarum
 illustrissimæ Principi.

Pro Academia.

Si magnam commiditatem ex beneficijs tuis in
 nos collatis, si maiorem voluptatem ex literis
 tuis proximo superiori anno ad nos scriptis perce-
 pimus, clarissima Princeps: maximā profectō cul-
 pam

pam committeremus, si vel tanti beneficij in adiuuando, vel eximia volūtatis tua in scribendo, memoriam unquam abiceremus. Et quanquam beneficia tua ita grata fuerint nobis, ut absq; hijs salus Academia nostra contineri non queat: magnitudo tamen eorum omnium ita superata est suauitate literarum tuarum, ut istis beneficijs, quibus nūc utimur, quā illis literis quas olim recepimus carere maluissēmus. Beneficium enim à quouis accipere, popolare quiddam & quotidianum est: uti autem tāta Principis tanta beneuolentia, ut nihil est ad vsum vberius, ita profectō nec ad animi incunditatem suauius, nec ad memoria diuturnitatem stabilius quicquam exoptari potest. Iuna igitur nos semper, optima Princeps, & scribe ad nos sapius eruditissima Regina: hoc nomen eruditionis ne spernas prudentissima fœmina: est enim laus industrie & ingenij tui maior omnibus ornamentis fortuna tua. At fortuna quid? Hic certe loci nihil habet, cum tu omnia tua soli Christo accepta referas. Vehementer sanè omnes admiramur felicitatem tuam, fœlicissima Princeps, quæ plura discis in tanto negotio dignitatis tuæ, quā plurimi apud nos in tanto otio quietis nostræ: & hoc facis etiam in ea celsitatis amplitudine, ubi reliquæ fœminæ literas despiciere velint: & in ea etiam ætate, quando doctrinam antea perceptam ex animo abicere soleant. Et hanc doctrinam laudem sic vniuersam

COMMENDATITIARVM.&c.

possides, ut eam ceteris omnibus praeceptam, soli ta-
men Dina Elizabetha communicatam esse, cum
magna mutua societatis suauitate, libenti animo
feras. Vides ergo nobilissima Regina, qua spe, &
qua re commoti ad te accedimus, opem tuam im-
ploraturi. Nam, ut opem feras nobis auctoritate
& iussu tuo, in hoc Parlamento vehementer peti-
mus: qua autem ratione hoc facias, grauissimus
vir, & magna eruditione ac modestia praeditus Io-
annes Madew Vicecancellarius noster, tibi (sita
libet) coram fuse declaraturus est, cui ut fide ha-
beas etiam atq; etiā omnes rogamus. D. Iesus am-
plitudinem tuam honore, felicitate, doctrina, &
virtute ampliorem indies faciat.

REVERENDISSIMO IN CHRI-
sto patri ac Domino, Domino Thomæ Can-
tuariensi Archiepiscopo, totius An-
glia Primati, & patrono no-
stro singulari.

Pro Academia.

Quantas quotidie curas laboresq; exhaustis, re-
uerendissime Pater, in repurgandis facib. illis,
qua per sentinam Papiasticam in ecclesiam An-
glicanam derivata influxerunt, vniuersi nos cum
summa & laude tua, & congratulatione nostra ac-
cepimus. Et cum tibi sedulo imprimis incumbenti
ad hanc puram tradendā constituendāq; doctrinā,
hec

hec nostra Academia, singularem opem, paratissimum studiū, instructissimos semper viros praestiterit: vicissim illa à te postulat & expectat, ut mutua ope authoritateq; tua, eius dignitas atq; salus conseruetur. Salus autem eius hoc tempore grauiter tentata iactataq; est noua audacia veterum vexatorum quietis nostra Oppidanorum Cantabrigiensum: privilegia enim nostra, quibus omnis Academia salus continetur, auctoritate Regum, consensu Parliamentorum, longinquitate temporum, munatissima, de tradendis in publicū carcerem sceleratis hominib; eripere nobis ceperunt. Huius facti, & horū hominū importunam indignitatem & vim, qui has perferūt literas, late explicare possūt. Nos satis mirari non possumus, unde hanc spem, & hac noua consilia susceperunt Oppidani nostri: nescimus quorsum hac insolentia his Reipub. temporibus eruptura sit. Hoc omnes scimus, Academiam nostram, quomodo nunc est, per se satis depositam & inclinatam esse, quò veniēdi paucissimis spes, & hic diu manendi paucioribus alacritas est. Itaq; si Academia extrinsecus & foris, ne umbram quidem veteris dignitatis & loci tueri queat, intus autem & domi vincula nerviq; salutis eius concidantur, quid Regnum, Quid Religio, quid Regia Maiestas ab hac Academia sperare amplius possit non videmus. Et profectò, literarum studijs, nulla insignis perniciēs importari potest,

Bb.ij.

qua

COMMENDATITIARVM, &c.

qua non veram etiam religionem, eodem motu, in eundem occasum & interitum trahat. Quamobrem, in hanc spem ducimur, nullam noctem & tenebras literarum studiis offundis posse, in his potissimum temporibus, quae ad splendorem verae germanaque Religionis mirifice illucescunt. Et cum haec duae res sic inter se cohaerent implicitaeque sunt, ut si haec fluat, illa consistere non possit: non dubitamus, quin, quae curam in vera doctrina illustranda suscepisti, eandem ipsam in Academia nostra dignitate constituenda collocaturus sis. Nos autem perpetuo laborabimus, ut nostra in studiis diligentia, in moribus modestia in Religione sinceritas, hoc beneficio tuo nos non indignos sit demonstratura. Dom. Iesus &c.

EIDEM.

Pro Collegio.

AD decimum Calendas Octob. reuerendissime in Christo Pater, iuuenis iste, quem ad te misimus, nomine Iosephus, natione Gallus, officio seruus D. Rob. Staffordij, importuna quadam et imperita audacia, funiculum illum, quo Pixis super altaris in nostro Collegio ligata est, clam nocte concidit. Hanc rem imprimis Dominationi tuae significandam esse duximus. Qua ratione, quibus vestigijs, haec res à nobis inuestigata est, Thomas Leuerus, qui has verfert literas, vir eruditus admodum & gravis

gratius Collegij nostri socius, tibi explicabit. Quam-
 mente autem, & quo consilio, hoc factum ab eo in-
 stitutum fuit, ab illo ipso intelliges: rem ipsam tra-
 ctauimus, minimo motu, nullo tumultu: veremur
 tamen ne certi quidam homines, qui occasum in-
 teruamq; superstitionis admodum stomachantur, et
 relucens (hoc tempore) Euangelio tenebras quo-
 nis modo offundere conantur, hoc eius facto ad im-
 minuendam dignitatem huius Collegij abuti ve-
 lint. Ipse iuuenis eruditus certe est, & quiete ho-
 nesteq; hactenus se gessit apud nos. Et quanquam
 D. Staffordius, qui literarum studio mirifice sese
 dedit, istius iuuenis opera carere dolet: prudenter
 tamen, quid tu vel de facto iudices, vel de poena
 statuas, prudentia tua committit. Nos omnes ora-
 bimur Deum, ut Pauli spiritu, quod hactenus fe-
 cisti, hanc rem, & reliquas pura Religionis à te su-
 sceptas institutasq; rationes modereris. Christus
 Iesus D. & c. Ad octauum Calendas Octob. 1547.

EIDEM.

Pro Academia.

A Liquid à te suppliciter petere, cum tu omnia
 nobis lubenter tribuis, (doctissime Praesul) non
 inane & superacaneum negotium, sed gratæ vo-
 luntatis debitum potius officium esse ducimus. Ro-

Bb. iij.

gamus

COMMENDATITIARVM. &c.

gamus igitur te, ut in hoc Senatu vestro, privilegia nostra confirmetur. Quantum Reipub. interest, ut doctrina ratio haberetur, omnes fere intelligunt: quantum vero pura Religionis interest, tu unus plus uniuersis alijs animaduertis: scis enim tu, quod annis ab hinc quingentis, aut plus eo, cognitio literarum, Regum vitio, à quibus ali debuerat, è conspectu hominum sese abducere, & in tenebras relabi cepit. In quibus temporibus sic caligine obductis, sic ignorantia inuolutis, aper ille singularis de sylua, supra modum depopulatus est vineam Iesu Christi, non proculcans solum Reges terra, & imperium sibi collocans mundi: sed ita inuasit erupit q̃, in sanctam sedem & templum conscientia, ut nulli fere nunc sint mores hominum, nulla institutio vite, nullus ceremoniarum ritus, nullum Ecclesie sacramentum, nullum Christi vestigium, quod non sit eius aut fulmine prostratum, aut halitu fœdatum: quod non sit (ut mitius, sed significantius cum Diuo Paulo loquamur,) prudentia humana idolophrasque fœdissime corruptum & constupratum. Hac nox disciplinarum & ignoratio vocem Domini nobis abstulit, & humana doctrina imperium, in illam libidinem euexit, ut pro vero cultu Dei, recto diuinissimarum rerum usu integra & pura vite consuetudine, hypocrisis, idololatria, & adulterium cervicibus hominum astutissime imponeretur. Hanc inscientia pestem libentius com-
memora-

memoramus, quod nunc in magnam spem ducimur constituenda de integro dignitatis literarum, in hijs praesertim temporibus, cum omnia ad veram Religionem illustrandam, à qua praeclara doctrina abesse certe non potest, mirifice comparata sunt. Et cum prudentia tua ad verbum Dei restituendū, diuinitus sit & nunc excitata, & diu reseruata: nō dubitamus, quin omnem operam & auctoritatem tuam, ad salutem etiam literarum continendam collaturus sis: commotus aliquid certe vel hac ratione, quod nulla hoc tempore literis vel insperata clades, vel expectata commoditas accidere potest, cuius tu non aut auctor, ad magnam commendationem: aut particeps, ad aliquam reprehensionem voce ac sermone omnium sacatus eris. D. Iesus, &c.

CLARISSIMO VIRO

Coiniti Vuaruicensi.

Pro Academia.

Um intelligimus nobilissimo Domine, te esse & salutis Patria strenuū defensorem, & vera Religionis fortem propugnatore, ut non maiore soleas incutere terrore hostib. regni, quàm inimicis Iesu Christi & verbi Dei, in eā cogitationē adducimur

Bb.v.

vni-

COMMENDATITIARVM, &c.

vniversi nos, qui Cantabrigiensem Academiam incolimus: ut credamus, te literarum etiam dignitati multum tribuere velle. Nec dubitamus quoniam eam laudem, quam maximam tibi in propugnanda & Repub. & Religione consequutus es, maiorem indies, suscepta quoque literarum defensione, accumulare velis. Atque, si splendor laudis bellicae, si studium Religionis purae, si patrociniū doctrinae, (tria maxima ornamenta maximorum semper Principum,) in vno Vuaruicensi conspirauerint, quid amplius ad veram gloriam, in hac vita usura, accidere tibi potest, profecto non videmus. Et animus tuus mirifice inflammari literarum amore, vel hinc certe perspicimus: quod tantam curam suscipis tibi in educandis omnibus filiis tuis, potissimum verò in nobilissimi patris nobilissimo filio tuo Domino de Lysle: nec apud te prius quicquam est, quam, ut claritas generis, & fortuna dignitas, splendore literarum indies illustraretur. Academia nostra petit à te, (nobilissime Vir) ut ope & gratia tua, privilegia & immunitates eius in hoc primo Senatu Parlamentario Eduardi regis nostri, (quemadmodum mos semper fuit) confirmetur. Rationem petitionis nostra vniversam declarabit tibi fusissime, qui has perfert literas, grauissimus vir D. Vicecancellarius noster. Expectamus igitur te tantum laboraturum in hac re, quantum ad veram laudem tuam, ad dignitatem Academi-

mia,

mie, ad certam nostrā de te opinionem pertinebit. Faxit Deus, ut te Christus forē Religionis sue propugnatorem: Princeps, strenuū regni sui defensor: Academia nostrā, summum literarum patronum diuissime sentiat. D. Iesus, &c.

AMPLISSIMO DOMINO

Gueliel. Marchioni Northamptonensi, Comiti Essexiæ, Baroni de Kendal, Domino Par, magno
literarum Patrono.

Pro Academia.

(Vn in te tanto viro, tanta humanitas, consilium, & auctoritas cernitur, (amplissime Domine,) ut maior in quavis iusta causa, vel suscipienda voluntas, vel agenda prudentia, vel perficienda facultas, quam in te sit, requiri non possit: mirifico sanē Academia nostrā studio excitata est scribendi ad te, hoc postulans: ut literarum dignitas, dignissimo tuo patrocinio, in hoc proximo Senatu Parlamentario, ad privilegia sua confirmanda vii possit. Rationem causæ huius tuendæ vniuersam, fusè tibi explicaturus est, qui has perferet literas, grauissimus vir D. Ioannes Māden Vicecancellarius noster. Quæ causæ ut defendatur, nō tam nostrā interest, qui scribimus: quam vestrā, qui à Deo ad veram
Reli-

COMMENDATITIARVM, &c.

Religionem conservandam, ad salutem Reipub. procurandam constituti estis : quàm aliorum omnium qui ex literis ullum fructum percipere queant. Nos enim qui ista scribimus, tantum adiumenti ex studiis nostris cepimus, quantum ad mediocrem vitam in Repub. sustentandam, quomodocumq; fors inlerit, sufficere possit. At cum Academia singularem opem suam, ad opes certè aliquas, & vite commoditates nobis constituendas contulerit, manifesta officij præteriti culpa teneremur, si non significaremus vobis (nam & hoc tantum possumus) quomodo salus & dignitas eius conservari potest. Vos autem, non dubitamus, quin sic cogitetis: quòd quò maior à Deo vobis authoritas conceditur, eò maior cura ab eodem imponitur, & eò maior pena à vobis etiam repetitur, si vestra culpa, splendor literarum ullis tenebris obscuraretur: obscurabitur certè, si non ea lux bonitatis & authoritatis vestra hijs temporibus refulserit, qua & literis veterem honorem: & ingenijs novam spem, allatura est. Credi enim vix potest, quàm pauci sunt, qui literarum magno ardore inflammantur. In hoc Parlamento, (nisi valde fallimur,) veram Religionem restituetis. Divinum profectò consilium, & nos una Deum rogamus omnes, ut nè vestigium quidem Papisticae facis in vlla parte Religionis, quacumq; illa fuerit, amplius resideat. Sed ignorantia quid? Tolleitur ex omni populo. Quorum industria?

stria? Doctorū. At ubi sunt? In Academijs. Quod
 nulli illic sunt, falsum est: quod pauci illic sunt, neq;
 hoc verū est: si angustias Academiarū respiciamus,
 quā plurimi illic sunt: & quot requiruntur
 ad ignorantiam ex Anglia relegandam polliceri
 quidem nos non audemus. At plures quotidie illuc
 confluent. Qua spe? Honore artium? Nullus ferē
 est. Expectatione premiorū? Sed illa & rara sunt,
 & exigua sunt. Nomine & honestate literarum?
 Quo loco nunc iacent literæ, vel ignari omnium li-
 terarū facile animaduertunt. Et qui posthac docti
 erunt? Pauperes? At hīc non diū manent propter
 inopiam. Sed diuitū filij? At hī minus, vel propter
 alterius vitæ expectationē, vel literarum hīs tēpo-
 ribus obscuram conditionem. Sed parentes, ut filij
 sui instituātur literis semper curabunt. Ast hī spe
 lucri magis, quæ iam sublata est, quā doctrine
 cupiditate, quæ in illis nulla est, hoc fecerant. Ast
 boni viri inopiam studiosorum leuabunt. Hoc olim
 factum est: sed nunc prioris seculi felicitatem po-
 tius admirari, quā hac spe studiosorum vitam
 alere & sustentare possumus. Quorsum tot scho-
 le in Anglia; si ad Academijs pauci sese con-
 ferunt? Imo aut pauca sunt, aut relicta & con-
 tempta sunt: & parentes hodiē cuius rei potiū,
 quā literis liberos suos addicunt. Sed Re-
 sp.blica huic rei remedium adferet. Digna
 carē res, in qua totum occupetur Parla-
 men-

mentum : Nisi enim hac semina doctrina , teneris
 animis tempestive sparsa fuerint , quanam in Re-
 pub. vel exoriatur spes, vel adolescat virtus , vel
 efflorescat pura Religio, & vera felicitas, pruden-
 tia tua intelligit . Multa ad hunc modum verissi-
 me dici possunt, de labentiam , & admodum pro-
 cliui ad occasum literarum dignitate , nobilissime
 Marchio : quares , quantum in se veri habet,
 tantum adiumenti à te requirit ad maturum illi
 adferendum remedium . Hoc dabis Religioni &
 Reipub. hoc dabis multorum parvum sollicita spei,
 multorum ingeniorum preclara indoli : dabis hoc
 etiam saluti posterorum temporum, in quibus nullus
 doctrina fructus exoriri potest, cuius sementis supe-
 rioribus temporibus facta non fuerit. Dabis hys o-
 mnib. quantum vis, vis certe tantum, quantum li-
 teris, hoc est summis & vera Religionis presidys,
 & florentis Reipub. ornamentis dari debere, pruden-
 tia tua indicabit. D. Iesus, &c.

NOBILITATIS, VIRTUTIS,
 & literarum ornamentis clarissi-
 mo Comiti Arundelio.

Pro Academia.

Laus florentis Reipubl. amplior esse non potest,
 amplissime Comes, quam ubi nobilitas fortu-
 na sua

ne sua doctrinam sociam, sapientiam moderatricem adiungit. Hinc prudenter fingunt Poëta Nestorem Agamemnoni, Polyidum Minôi, Prometheum Ioni præsto semper fuisse. Hinc etiam vera tradit historia, Simonidē Pausania, Anaxagoram Pericli, Polybium aut Lælium Scipioni, in omni vita rerumq; ratione assiduū comitem fuisse. Hac laus illustrandi claritatem generis, splendore doctrina, & societate virtutis, ficta Poëtarum monumentis, expressa clarissimorum virorum exemplis, tradita Platonis ad Dionysium præceptis, neglecta tandem multis seculis, relegata ex omnibus ferè regionibus, nuper in Italia, excitata Medicum familijs, & nunc postremò in Anglia, in Arundelio nomine sic omnem sedem suam & tabernaculum posuit, ut tuo merito, & omnium iudicio, nec inter nobiles doctior, nec inter doctos nobilior quam tu es, quisquam reperiri queat. Itaq; cum literæ nobilitati tuæ tanto ornamento sunt, æquum sanè est, ut tua vicissim nobilitas literis magno præsidio esse velit. Hac de te opinione provocata Academia, ad te imprimis scribere instituit, post alans ut ope, consilio, gratia, & authoritate tua, immunitates ac priuilegia eius in hijs primis Regis Eduardi solennibus Comitijs (quod fieri semper solitum est) confirmentur. Hac caussa non ad nostram utilitatem suscepta, sed ad singularem potius usum vera Religionis, Reipub. salutis, spei
 omnium

COMMENDATITIARVM, &c.

omnium parentum: alacritatis bonorum ingenio-
rum, cura etiam posterorum temporum institu-
ta nobis fuit. Et quanto tu magis scis, quam re-
liqui homines, quod hac vera sint, tanto libentius
scribimus ad te, atque rogamus, ut dignitas lite-
rarum, à te dignissimo earum patrono, in hoc Par-
lamento conseruetur. Nos DEVM orabimus,
ut te Religionis, Reipublice, & Doctrina tantum
presidium & ornamentum diutissime seruet inco-
lumentem.

DOMINO MARCHIO-
ni Northamptonensi.

Pro Collegio.

Quantum tu unus, vniuersa Academia no-
stra, & presentem alacritatem, & posteram
spem alis, clarissime Domine, singuli ferè nos cum
summa & utilitate sentimus, & congratulatione
agnoscimus. Nam, quomodo & ope tua utimur, &
opibus tuis fruimur ad omnes nostras, siue publicas
causas in Aula promouendas, siue priuatas tenui-
tates in Academia sustentandas, nemo omnium
nostrorum est, vel tam ignarus, qui nescit: vel tam
ingratus, qui non summe pradicat. Et hic proximis
superioribus diebus, sic per Tho. Leuercum & ino-
piam plurimorum subleuabas, & spem omnium

excitabas, ut hac noua alacritas studijs per te red-
 dita, nouos literarum fructus in his etiam difficilli-
 mis temporibus, ad immensam Religionis Reipub-
 licaeque utilitatem procreatura sit. Sed hac singula-
 ris & Academia commoditas, & laudis tua com-
 mendatio diuturna esse non potest, si literarum fon-
 tes, e quibus Academia deducta sunt, sic (ut fit)
 passim, in Anglia exaruerint. Ruinam intelli-
 gimus & interitum publicarum Scholarum, in qui-
 bus nisi radices inuentutis recte culta fuerint, nihil
 in Academijs adolefcet, quod in vineam Domini,
 aut in administrationem Reipub. postea assumi
 possit. Et quam grauis vniuersa hac Scholarum ca-
 lamitas est, nos facile experimur in vna Sedbarensi
 schola, ex qua multa praecleara ingenia ad hoc
 Collegium multos iam annos prodierunt. Cuius
 Scholae recuperandae, nisi spes noua aliqua nobis af-
 fulserit, quomodo huius Collegij veterem splendo-
 rem & laudem contineamus, planè nescimus. Ad
 te ergo, nobilissime Domine, nos conuertimus: quo-
 nià neminem cognoscimus, qui maiori aut aucto-
 ritate possit, aut studio velit, tam honestam causam
 suscipere. Rem totam, venerabilis vir Gulielmus
 Billus Praefectus Collegij nostri, & Tho. Leuerus
 tibi explicabunt. Age igitur, clarissime Domine, fove
 & complectere spem nostram, quae in te tanta, sita est,
 quanta tua bonitas est: ex qua, tantum in hac litera-
 rum causa expectamus, quantum ipsa litera ex op-

COMMENDATITIARVM, &c.
earum patrono sperare possunt. D. Iesus. & c. 1550.
Martis. 25.

ORNATISSIMO PRAE-
suli Winton.

Pro Academia.

IN quàm sollicito absentis tui desiderio uniuersa
nostra Academia hisce iacuit temporibus, non
tam explicatè nostra scriptione ostendi, quàm ve-
rè & expresse tua opinione comprahendi potest, or-
natissime Praesul. Et quamuis in hac communi
omnium de reditu tuo congratulatione, vetera po-
tius erga nos beneficia tua grato animo repetere,
quàm noua vlla negotia tam subito tibi imponere
debeamus: tamen, ut nunc sumus ad tres res non
tàm natura sua difficiles, quàm ipso tempore im-
plicatas, consilium, opem, & gratiam tuam vehe-
menter requirimus.

Quemadmodum Collegiorum nostrorū omnium
pradia, cū annuis suis fructibus, per regios Procu-
ratores censentur, & in certos libellos relata sunt,
obscurum Dominationi tuae esse non potest: rumore
tamen ad nos perfertur, novos etiam alios Procu-
ratores, ad uniuersa Collegia ubiuis in agro Can-
tabrigiensis sita per Regiam Maiestatem aman-
dari, qui ne potestatem suam in Academiam e-
tiam

tiam exerceant vehementer pertimescimus: quoniam, ut auditione accepimus, neq; nos quidem nominatim excipimur. Quae ceteres, nos omnes in varias & perturbatas coniecit cogitationes. Quamuis enim certius & explicatissimus nobis sit perpetuus ille Regiae Maiestatis fauor, & immortalale literarum dignitatis tuenda studium, manuq; etiam tenemus serenissima Reginae literas, quibus hoc ipsum praecise & explorate nobis significatum sit: nonnihil tamen veremur, ne certorum hominum nimis proiecta importunitas, aliquid nobis importet turba & negotij. Quorum hominum audacia, nisi prudenti consilio, & auctoritate praecipua, repressa coarceatur, quid amplius literis sperandum sit, nemo dubitare potest. Itaq;, cum hac una causa sinibus suis, non dignitatem solum literarum, sed vitam earundem & spem contineat, quae sedulitas adhibenda, & quae auctoritas interponenda sit, tu pro tua summa prudentia, etiam atq; etiam perspicias.

Aliam porro causam Dominationi tuae adferimus, quae licet non exitium studiis, permolestum tamen negotium omnibus studiosis perlatura est, nisi aliquod certum remedium & matura cautio adhibeatur. Est homo apud nos obscurus & eger, nomine M. moribus oppidanus turbulentissimus, vita instituto aut carceris semper aut urbi custos, nunc tamen (ut sit,) uestura regia piscis praefici-

COMMENDATITIARVM, &c.

tur. Hic homo, in hoc positus loco, equos pro sua libidine, istius vectura nomine, cunctis absq̃ delectu adimit: & paucis abhinc diebus, cum currus eius aliquot iam horas in itinere fuisset, nouo more, nullo exemplo, si in multorum seculorum memoriam respicere velis, equum Praefecti Collegij D. Petri in ipsa platea abducit, nulla minima pactione facta cum equi Domino, quae tamen ante fieri debet: ut taceamus privilegia nostra, quibus cautum est, ne quid in nos iuris habeant huiusmodi homines. Istius siue hominis intolerantiam, siue rei indignitatem, & reliqua ea vniuersa, quae tam insolenti opportunitati adiuncta esse solent, facile prudentia tua ob oculos tibi proponere potest. Vides etiam quò hac audacia fluat, & quid turba ex hac re struatur omnibus eis, qui equum aliquem sibi hic alere volunt, nisi istius hominis tam effluens improbitas aliquo supplicio coerceatur. Est & alter homo natura sua perquam litigiosus, qui M. Edonardum Bucknamum virum quietum Collegijq̃ tui socium, Londinum ad ius experiundum de peculij debitis coram summo Angliae Cancellario arcessit. In qua causa si auctoritate tua tantum effecerit, ut nec innocenti viro iniuria illata, nec privilegijs nostris vis ulla imposita sit, & tranquillitatem magnam nostris studijs comparari, & spem omnem malis negotij facescendi praecidi existimabimus.

Hac

Has tres grauissimas causas leniter attigimus, singulas autem fusè persequi non potuimus. Quamobrem, vehementer Dominationem tuam rogamus, ut huic nuntio nostro G. Sh. prudenti & graui viro, fidem adhibeas, qui singula longissime explicabit, quæ ad has causas pertinebunt. D. Iesus, &c.

EIDEM.

Pro Academia.

Quam securè hætenus hos aliquot annos in tua solius authoritatis præsidio Academia nostra conqueuerit, ornatissime Præsul, & nos vniuersi intelligimus, & singuli fere experti sumus. Vere-mur tamen, ut ampliùs possimus eum cursum, quem tranquillum diù tenuimus, nisi recens orta ab Oppidanis nostris, & nimis imminens nostræ quieti tempestas, veteri consilij tui gubernatione deni-tetur.

Chartam nostram antiquissimam de iuramento, à duobus Aldermannis & alyis Oppidanis ad pacē conseruandā exigendo, abrogare conantur. Iusiu-randi Aldermanni repudiāt: ratione (ut illi opinā-tur) arguta, & aliqua (ut nos arbitramur) inani & nulla, ut Dominatio tua (ni fallimur) iudicabit, insolenti admodum & inepta. Aiunt enim se
Cc ij. iurein-

COMMENDATITIARVM, &c.

inreuerando ad pacē semel obligatos, nono deinceps obstringi non debere. Omnem nostram disceptationem hic nuntius, qui illis rebus interfuit, fufissimē narrare potest. Nihil non confusione miscere conantur. Quae hominum nimis effluens audacia, nisi auctoritate aliqua primaria coerceatur, ad magnam quietis & studiorum nostrorum calamitatem redundabit. Hanc causam, & reliquas Academiae nostrae rationes vniuersas, (more nostro) prudentissimo tutissimoq; consilio tuo tradimus & commendamus. D. Iesus &c.

EIDEM.

Pro Academia.

ANtiquum tuum perpetuumq; studium in tuenda, hoc tempore, Academia nostra, noua quadam voluptate nos omnes perfundit ornatissime Praesul. Nam, quamuis semper antehac vsitatum quotidianumq; tibi fuit, omnem opem gratiamq; tuam in augenda literarum dignitate consumere: nuper tamen his proximis superioribus mensibus, cum vehemēter pertimesceremus omnes, ne sempiterna nox Academia nostra offunderetur: Ecce, veluti noua quadam & suauissima lux prudentiae tuae, attemperatē nobis reddita, quae literas in maiorem splendorem excitauit, quam vel sperare his

temporibus potuerimus. Et quanquam ex absentis
tui desiderio vehementer laboraret Academia no-
stra, suspensa admodum & sollicita, unde opē, à quo
consilium, aut petere audacter, aut expectare fiden-
ter possit: hæc tamen spes nobis omnibus iniecta fu-
it, quod te Capite prudentissimo nostro tandem no-
bis reddito, aut nullum, aut non magnum malum,
nos membra tua essemus perpessuri. Quod ita ve-
rum esse iam experti sumus, ut oraculum illud an-
tiquum Apollinis Pythij non olim Arginæ civitati
vaticinium, sed Cantabrigiensi Academia in hoc tem-
pus conseruatum fuisse putemus:

καὶ καρδίας περιπαλῶ, καὶ πρὸς τὸ σὺν ὅλῳ σώματι,

Laboramus vehementer, cruditissime Præsul,
quibus verbis abundantiam amoris tui, & mag-
nitudinem pietatis ergà nostram Academiam,
complecti vel cogitando possimus. Quæ singularis
bonitas tua, nec amicis sollicitando, nec precibus
rogando, nec literis suadendo, euocata est: sed tota
ex voluntate animiq; tui inductione sua sponte ef-
fusa, ad laudis tue immensum cumulum, ad utili-
tatis nostræ uberrimum fructum perpetuò redun-
dabit. Gratias, quas maximas tibi habemus, & læ-
ticias, quas summas per te exhausimus, non sermo-
ne nostro exprimendas, sed opinione tua metien-
das relinquimus: semper sperantes, Academia no-

COMMENDATITIARVM, &c.

stra nec praesidia, ad suam stabilitatem, nec ornamenta, ad ullam dignitatem, unquam defutura, quamdiu te talem Cancellarium & patronum singularem est habitura. Plurimum etiam debemus uniuerſis Cōſiliarijs regijs, quibus ſeorſum per literas, gratias egissemus, nisi te & libetèr velle, & opportunè posse hoc ipsum nostro nomine praestare putauissemus: potissimum tamen magno Anglia Cancellario, cuius paratissimum semper nobis praesidium, multū absentis tui delinuit desiderium, ut eodè tempore eundem virum, Anglia & Academia haberent Cancellarium.

Quò minus solide gaudeamus, ornatissime Praesul, hoc commune nostrū gaudiū, communis quaedam difficultas & sollicitudo nos vehementer impedit: admiratio enim nos magna tenet, quid sit, quòd electio sociorum Collegijs nostris hoc tempore adimatur: vix dici potest, quàm exigua spes, quàm nulla alacritas inuenibus relicta sit. Comitia nostra splendida olim & celebria, abiecta nunc, & mirandum in modum infrequentia sunt. Si fontes literarum clausi fuerint, fructus studiorum exarescere necesse est. Sed quid hac nos apud te, cuius prudentia in abstrusas intimasq; huius difficultatis latebras longius penetrat, quàm nos ullis literis ostendere possimus. Itaq;, cupimus tantum in hac causa fieri, quantum tua prudentia faciendum esse iudicat. Et semper laborabimus, ut nostra in studijs diligenti-

ligentia, in moribus modestia, in Religione sinceritas, nos tanto beneficio non indignos semper sui demonstratua. D. Iesus.

EIDEM.

Procuratores regii, ornatissime Praesul, qui pecunia contribuenda praeficiuntur, etiam nostra Collegia in hanc solutionem illigare conantur: quam tamen vacua ab huiusmodi solutionibus Academia solet esse, nemo melius intelligit, quam Dominatio tua, cuius ope & gratia ad omnem immunitatem nostram obtinendam semper utebamur. Quantum autem literis occasus immineat & interitus, si nostra tenuitati hac solutio imponeretur, penitus prudentia tua perspicit, & certius videt, quam nos possumus literis explicare. Videt etiam prudentia tua infinitas alias difficultates coherentes & implicatas cum hac solutione, nisi ab ea, ope & consilio tuo expediamur. Petitio nostra eadem est, quae semper fuit: ut literarum cursus liber & solutus, & nullis impedimentis retardatus, eo progrediatur, quo ut perveniat, omnes prudentia tua cogitationes cum magna sedulitate haecenus elaborarunt. Hec causa nostra non nova est, sed novis temporibus renouata est, quae ut nullum nobis novum onus importet, omnem veterem tuam in nos pietatem & studium imploramus. D. Iesus, & c.

Cc.v.

MAG-

MAGNO ANGLIÆ

Cancellario.

Inuiti facimus, honoratissime Domine, ut tibi tantam regni molem soli ferè sustinenti, vllum nouum onus imponamus. Veteres tamen vexatores quietis nostra Oppidani Cantabrigia, eò nos compellant, ut hoc tempore tempora tua paululum morari cogamur. Cogimur autem iniusta illorum opera, & eò iniustiori, quo illi ad magis iustam Reipub. partem complectendam à nobis hætenus excitati nunquam fuerint, nempe ut pacem regiam inuolatam nos inter nos conseruaremus. Res hæc est. Chartam habemus ab Henrici. 3. vsq; temporibus deductam, perpetua deinceps Regum auctoritate firmatam, & longo seculorum serie in annuo usu apud nos positam, ut singulis annis Vicecancellarius & Prefectus urbis ad dictum diem & locum coirent, quò iusiurandum à certis Scholasticis & Oppidanis ad pacem quietemq; publicam tuendam exigerent. Ex Oppidanis duo Aldermanni, & ex singulis parochijs duo alij requiruntur. Hoc anno nec Aldermannus vllus, & vix etiam ex grege populi quisquam alius, perducipotuerat, ut hoc faceret, cum illud tamen, ut facerent, Vicecancellarius sæpè Regis nomine postulabat. Quod nomen Regis, ne publica auctoritas contemnatur,

in omnibus iuramentis veluti sacramentum quoddam interponi putamus. Vniuersam rem in longam verborum disceptationem productam, breuibus complecti literis non possumus: fidem propterea ut huic nuntio nostro grani viro adhibeas, etiam atq; etiam rogamus. Unum tamen hoc verbum ut animo figas, vel potius memoria tua renoces, vehementer cupimus. Fuit tempus, cum Oppidani nostri metu Scholasticorum se probe in officio continerent: nunc autem, cum nos sic sumus, & eo status Academia deuēnit, ut nullus metus à nobis immineat, nulla nocturna grassatio illorum ferociam comprimat: eò iam sese efferunt, ut quod antea non sperare hoc iam palam audere, & cuncta pro libidine miscere non vereantur. Nos contra nihil presidij in domesticis fortunis ponimus, sed nos totos aequitatis tutela, hoc est, tuæ prudentia iam pridem tradidimus. Quod sanè consilium nostrum in hanc spem nos perduxit, ut nūquam possit esse tam proiecta Oppidanorum audacia, quæ auctoritate tua non reprimatur: nec Academia salus tam iacens & deposita, quæ ope tua non facile erigatur. Faxit Deus Opt. Max. ut te summum Principi Consiliarium, patriæ Cancellarium, literis Patronum diutissime conseruet.

HONO-

COMMENDATITIARVM, &c.

HONORATISSIMO VIRO D.
Th. Wriothefleio Angliæ Cancellario
magno, Academiæ Cantab. & lite-
rarum patrono maximo.

Pro Academia.

EX literis quas nuper ad Academiam, Regia
Maiestatis Consiliarij dederunt, intelligimus,
clarissime vir, quantum Oppidani nostri, conatu
quodam nouo, sed antiquo suo more & instituto, la-
borauerunt, ut omnis illorum sumptus in rem mili-
tarem faciendus Academia aequè ac illis impone-
retur. Quæ causâ illorum constare minimè potest,
cum ea omnis duplici fundamento nititur, quorum
alterum verum non est, alterum admodum imbe-
cillum est. Nam, quod de consuetudine adferunt,
quantum nos ex his, qui multa prouecti ætate, mul-
tos annos in Academia permanserunt, elicere qui-
mus: vel quantum ex omni superiorum temporum
memoria, & monumentorum nostrorum omnium
antiquitate colligere possumus, nihil tale unquam
in usu apud nos positum fuit. Ex illo verò decreto,
quo Academiam, ad eum, cum Oppidanis, sump-
tum partiendum teneri contendunt, facilius conij-
cere possumus, quanto studio veteres illi vexatores
quietis nostræ, ad Academiam perturbandam in-
cumbunt,

cumbunt, quàm quid Academia & Musa ad belli vires sustentandas conferre vllò modo debeant. Quod profectò decretum, si pro ea re unquam quicquā facere potuisset, certè Oppidani nostri, homines ad suam rem tam attenti excubatores, in Academiam tam intenti semper aduersarij, in tanta temporū oportunitate, in tam iusta (ut ipsiferunt,) caussa, (cum & iniustissimam quamq; attentare audeant) tam diuturno silentio obrutam delitescere minimè permisissent. Quamobrem Academia, cum omni literarum ratione, ad te unum conuersa (cui uni quàm vniuersis alijs se chariorem intelligit,) partim tibi ut alumno suo, cum auctoritate imperat: partim, ut patrono summo, demisse & humiliter supplicat: ut eius decus atq; dignitas omnis, ab omni bellicarum rerum motu immunis, & calumniatorum strepitu secunda, in tui vnius gratia, ope, & auctoritate conquiescere possit. Oppidani nostri, qui se tam graues aduersarios ad conuellendam Academiam intendunt, duplici errore hoc faciunt, quorum alter ingrata impudentia est, alter mira cuiusdam imperitia est. Ingrati enim sunt, quòd eos ledere conantur, quorum vita communione, omnis illorum vita continetur. Nam opibus nostris, ut viuant: ope nostra, ut bene viuāt, facillimè efficitur. Imperiti autem sunt, quòd dum abducere nos à studio literarum, & rei bellica ratione irretiri cupiunt, quantam iniuriam vniuersae Reipub.

COMENDATITIARVM, &c.

Reipub. inoliantur, non satis intelligunt. Etenim, si viderent quod Dominatio tua cum paucis alijs videt, quanta ad puram Religionem retinendam, ad verā obedientiam Principi & magistratibus exhibendam, ad omnem deniq; humana vita societatem, à ferino ritu & ignoratione separandam, in se litera momenta haberent, nequaquam nos vlla belli curatione à studijs literarum distraherent: sine quibus, nec quando bellum iustè suscipiatur, nec quando pax, rite constituitur, vlllo modo cognosci potest. Itaq; cum Princeps noster grauissimus, hoc Reipub. suae munus Academiae imponit, ut omnis cognitionis & doctrinarū genera, ab ea, tanquam è fonte quodam, prosuant, quae postea in reliquas regni sui partes diffusa, sinceram Religionem, omnium officiorū ordinem & descriptionem, virtutis morumq; probitatem progignāt & conferuent: precamur, à te, prudentissime vir, ut ope ac consilio tuo, Academia nostra non distrahatur ad alias quasuis Reipub. partes, sed totam sese ad eam grauissimam Reipubl. prouinciā exornandam tradat & accommodet, quam Princeps non sine magno consilio imponit, & ab ea semper non sine magna expectatione requirit exigūq;. Quo beneficio tuo, non solūm Academiā, nos omnes & ipsas literas: sed Religionem, rectam vitæ institutionem, & reliquam vniuersam Reipub. salutem, qua literis aut alitur aut continetur, completteris.

Christus

Christus Iesus Dominationem tuam diutissime
seruet incolumem. Cantabr. E. Senatu nostro.

EIDEM.

Pro Academia.

E Sacra Scriptura discimus, honoratissime Do-
mine, tum demum populo suo Deū Opt. Max.
unicè fauere, cum non pueros, sed viros prudentes
ad rerum publicarū gubernationem deumitus de-
signasse videtur. Splendor autem & decus pruden-
tis viri nulla alia in re eminentius elucet, quàm
cum tota mente in hanc incumbit curā, ut illa ho-
minum societas, cuius rectionem suscepit, sum-
ma cum foelicitate tranquillam vitam traducat:
id quod semper euenire solet, ubi hominum cum
mens doctrina exulta, tum reliqua omnis vita
publice pacis presidio communita fuerit. Doctrinæ
homines, ut homines sint, & ut germanum huma-
nitatis nomen retineant, sola faciunt. Presidium
pacis sic homines inter se deuincit, ut absq̃ ea es-
set, omnis hominum humanitatis in immanitatem
belluarum breuè prolaberetur. Quātum verò pra-
dentia tua diuina, ad hæc duo Reipub. vincula cō-
seruāda elaborauerit, incunda nos profecto me-
moriam tenemus, & in literarum monumentis in
infinitam posteritatem transmittimus. Nam se
ab ipso

COMMENDATITIARVM.&c.

ab ipso primo ortu crescentis dignitatis tuae, beneficia tua in *Academiā nostrā* commemorando perueniremus ad hanc celsam sedem, in qua nunc collocatus es, sentiemus, nunquā tibi aditum patefactum esse ad sublimiorem dignitatem, quin ipsdem ipsis gradibus tuis litera nixa & insistentes, ad maiorem semper splendorem & amplitudinem, unā tecū excitata aspirauerint. Et, ut verē fateamur, agnoscimus bonitatē tuam sic se effudisse, ad complectendum omnes partes dignitatis literarū, ut ipsa litera ignorent quid amplius à te ad earum conseruationem petere queant, nisi hoc tantum, ut quod semper fecisti, hoc perpetuō facias, ut dum literarū petitiones à tuis meritis vincantur, minime formident, ne aliorū imperita crudelitati subiiciantur. Age igitur, clarissime Vir, & perpetuo age, ut litera in hunc locum, ubi nunc sunt, tua potissimum opera euecta, tua itidem auctoritate in eodem, cum dignitate sua, & consueto otio, acquiescere queant: quo otio, quo minus more nostro frui liceat, tentatū est per hominē apud nos valde turbulentum, nomine *Maxwellum*. Res primo aspectu grauis esse non videtur, verū si attentē consideretur, praterquā quod est contra omnem antegresse memoria cōsuetudinem, sine omni exemplo, contra ius & fas, profectō nisi promissio huic rei adhibeatur, infinitam perturbationem postera vita nostra inuectura est. Hic *M.* ad vecturam regij
piscis

piscis, cui præsicitur, equos solet, per auctoritatem scripti cuiusdam, à certis hominibus ademptos ad hanc vecturam traducere: & nuper, sine imperitius, quantum facere debet: sine improbitate concitatus, ad quicquid ei libet: equum Præsècti Collegy Petri, cui uni propter temperatum & compositum incessum, ad salutem suam recuperandam, (quæ valde hoc anno imminuta est) certis temporibus consuevit, in ipsa platea, ubi multi alij fuerunt equi, inuito seruo eius, nulla ante pactione cum equi domino facta, abducit: nec id quidem ad vecturam piscis, (nam currus eius iam aliquot horas in itinere progressus fuerat:) sed ad seruū eius vehendum, qui longe post currū insequutus est. Nec huius equi, nec huius Præsècti causam agimus, prudentissime Domine: agitur causa omnium eorum, qui equos in posterum hic habituri sunt. Prospicimus iam, nisi hic homo auctoritate tua reprimatur, quò hac importunitas paulatim serpèdo euasura sit. Senti etiam prudentia tua, quàm insolèter ad vexandum ceteros solet sese iactare hoc genus hominū, si imperit illorum libido nulla prudeti moderatione coerceretur. Cautū enim est nobis antiquissimo Senatusconsulto, ab usq; Eduar. 1. nobis confirmato, nè vlla tali in re vexaremur. Quod privilegiū nostrū, tot seculis, in tam intentā aduersus Academiam Oppidanorū audacia, in tantā improborū hominū licètia, inuiolatum hætenus & integrū nobis fuit.

Dd.

Roga-

COMMENDATITIARVM, &c.

Rogamus igitur te, per prudentiam tuam, ne subijciamur istiusmodi hominum intolerantia contra privilegia nostra: sed ita in eum animadvertatur, ut omnes tum quieti tum turbulenti homines intelligant, quid à Dominatione tua expectare debeant: & quòd, te Cancellario, nec bonis praesidium, ad suorum leuationem deesse: nec malis spes ulla, ad aliorum vexationem, relinqui possit. Rogamus etiam Dominationem tuam, ut huic nuntio nostro viro integro & prudenti fidem adhibeas, qui tibi has & alias res fusius possit exponere. Christus Iesus Dominationem tuam ad publicam & literarum rem tuendam perpetuo seruet incolumem.

D. R. RICHE MAGNO
Angliae Cancellario.

Quam primum cognouimus te in hanc celsissimam Reipubl. sedem euectum esse, prudentissime Domine, in qua tu sedens habes in te coniectos omnium hominum oculos, in qua tu quamvis Index sedens, iudicia tamen aliorum sustinebis & colloquia etiam plurimorum hominum subibis: Ecce Academia Cantab. tibi hanc novam dignitatem gratulatura, ut debet; & veterem opem suam ex hac sede, quam tu nunc possides, imploratura, ut solet: offert sese tibi inter reliquam hominum turbam, qui salutem suam ex equitate tua postulant,
& ex.

& expectant. Peti verò ut privilegia eius in hoc
 primo Regis nostri Parlamento confirmentur, sine
 quibus, nec spes literis, nec alacritas ingenijs, nec
 vlla Academia salus contineri potest. Quid Aca-
 demia sit, quam Reipub. partem complectitur, quos
 & quot viros quotidie emittit, & in vineam Do-
 mini, & in administrationem Reipubl. quātam
 spem optimorum ingeniorum sustinet, & quātam
 curam salutis etiam posterorum temporum in se
 recipit, prudentia tua obscurū esse non potest. Hac
 utilitas ab Academia sapissimè percepta, & in
 vniuersas veræ Religionis reliquaq; Reipub. par-
 tes latissimè diffusa, excitauit omnes Reges, om-
 nes Parliamenta, omnes Anglia Cancellarios, in
 magnam curam procurandæ salutis Academia no-
 stra. Hinc fauor ille, quo nostra ætate mirificè A-
 cademiam hanc complexi sunt omnes, qui te in
 hoc officio antegressi sunt: quos cum in æquas in
 omni ratione potestatis & prudentia, superari cer-
 te te ab illis in vlla parte voluntatis erga literas,
 non solum obscurata laudis tua certissimum in-
 dicium: sed præterita etiam alicuius partis officij
 tui, quod Deo, Principi, & Reipub. debes, clarum
 esset testimonium. Liberè, sed verè loquimur, nec
 magis ad utilitatem nostram comparadam, quàm
 ad laudem tuam immensam excitadam. Utili-
 tatem enim quam nos ex studijs non quasiui-
 mus, magnam partem iam percipimus, aliorum
 Ddij. causa

306 COMMENDATITIARVM. &C.
caussa qui nihil didicerunt, Religionis, Reip. caus-
sa, quibus duabus rebus doctrina plurimum con-
fert: ipsius etiam prudentia tua causa, cui Deus &
Princeps curam huius rei tuenda imposuit, potissi-
mum hoc tempore agitur. Age igitur, clarissime
Vir, & tantum tribue hijs literis nostris, quantum
Respublica, Religio, & prudentia tua literarum
studijs tribuendum esse indicet. Nos D. nostrum
Iesum Christum orabimus, ut te nouum Anglia
Cancellarium, nouum, vera Religionis adiutorem,
& nouum etiam Academia nostra patronum diu-
tissime seruet incolumem.

D. G. PAGETTO REGIÆ FA-
milix Censori dignissimo.

Pro Academia.

SI Oppidani nostri, prudentissime vir, vel iurisu-
randi, quo se obstrinxerint: vel Academia
tranquilla lenitatis, qua nunc vsi fuerint: vel horum
Reipub. nostra temporum, vel tua dignitatis, & re-
liquorum Regiæ Maiestatis Consiliariorum ullam
rationem habuissent: aut nullas hoc tempore, aut
certè alias literas ad te scripisssemus. Sed cum tē-
pus nunquam fuit, quando Oppidani nostri vsi sunt
mitiori Academia, cum nullus metus à nobis im-
mineat illis, nulla nocturna grassatio, nulla iuuenū
ferocia eos interturbet, & cum hac nostra lenita-
te non

te non contineantur, sed hinc potius sumpta occasione, in quamvis audacia libidinem sese effundat: cogimur, profecto cogimur, cum nihil praesidij in domestica ope iam aliquot annos posuimus, Academia salutem prudentia tua tradere & commendare, utpote in cuius unius auctoritate & consilio acquiescere cogitamus. Hijs proximis superioribus Nundinis nostris, Procuratores nostri multorum bonorum virorum vocibus & querelis excitati, certa quadam nocte peragrârunt suburbana loca, & reliquos Nundinarum recessus atq; latebras, in quas abdere sese solet magna nefariorum hominum eluies, qui hoc semper tempore in has confluunt Nundinas: & magna turba deprahensa, in his etiam facinoribus, quae honestè nominari nō possunt, ad Maiorem (qui vocatur) Oppidi Procuratores veniunt, clauem communis carceris petaturi. Maior autem, noua audacia, absq; omni more: nullo exemplo, contra omnia priuilegia: quibus conseruandis ille ipse singulari iureiurando astrictus est, clauem denegat: qua caussa commotus, non intelligimus nisi agrè ferat hanc perditam malorum intolerantiam legibus coercere. Procuratores nostri hoc exclusi carcere, ad Castellū (utroq; enim loco arbitrati nostro uti per priuilegia licet,) sese conferunt: ubi in carcerem datis nefarijs illis quos adduxisset, ecce tibi post vnā aut alterā horā, Maioris filius maiori certè insolētia, quā pater, agita-

Dd. iij.

iij,

COMMENDATITIARVM. &C.

hos omnes e Castello abducit, & ad pristina scele-
ra, cum noua spe, cum nouis animis, fractis legibus,
contemptis magistratibus, derisis bonis illis viris,
quorum querela comprehensi sunt, liberrime re-
mittit. Importunam huius facti indignitatem di-
sertis verbis urgere nec possumus, nec volumus,
prudentissime vir: hoc tamen plane & simpliciter
dicimus: Si hac iuuenilis licentia, si tanta impro-
borum impunitas contra salutem Reipubl. contra
tot Regum privilegia, tot Parlamentorum consi-
lia, in hac nostra lenitate, sub hac tua auctoritate,
in hijs Reipub. temporibus, cum domestica omnia
quietissima esse debent, aut regi sine animaduersione,
aut defendi ad nouam licentiā potest: quò fluct
audacia, quò prorumpet vis, quid audebunt mali,
quid non audebunt improbi, aut quid in posterum
sperabunt boni & quieti, non videmus. Agnosce
igitur causam nostram, clarissime vir, & aucto-
ritate tua persice, ut hi homines sentiant, quid sit
leges violare, ius iniurijs perfringere, impunitatē
alere, potestatem non vereri. Ex quo facto tuo v-
niuersi homines intelligent, per te effectum esse, ut
posthac nec malis spes ulla, ad alios vexandos re-
linqui: nec bonis praesidium, ad sese defendendos,
deesse possit. Hanc rem fusius, & alias etiam A-
cademiae causas tibi explicaremus, nisi hi graues
viri, qui has perferunt literas, id coram sermone
opportuniùs facerent, quibus ut fidem adiungas,
rogamus.

rogamus. D. Iesus, &c.

EIDEM.

Pro Academia.

*Um studium tuum, & in hac Academia nostra
complectanda, & in omni Reipubl. parte procu-
randa maius sit, prudentissime vir, quam ut nos
vel hoc augere possimus, vel istud imminuere de-
beamus: non commitemus, ut vel maxima nego-
tia nostra, in hoc minimo otio tuo, longo literarum
sermone implicemus. Adferimus igitur tibi, non
veterum beneficiorum tuorum recordationem, sed
nonorum potius nouam quandam postulationem:
postulamus enim, ut in hoc Senatu Parlama-
ntario, immunitates & privilegia nostra, quae vincula
sunt & nerui literarum, noua Regia auctoritate,
& nouo Reipub. consensu possint communiri. Qui
mos tuendi dignitatem Academiae, cum longinqui-
tate temporum, in Parlamentorum omnium primis
Comitijs, ab omnibus Angliae Regibus sanctissime
cultus constanterq; seruatus est, fieri certè non po-
test, ut litera hoc tempore sub Eduardo Principe,
& Pagetto patrono, nouam aliquam & inusitatam
repulsam patiantur. Age igitur, clarissime vir, ac
si iudicio tuo litera sunt, Dei amplissimum munus,
Regum optimorum clarissima insignia, florentis
Ddij. Reip.*

COMMENDATITIARVM, &c.

Reip. certissima præsidia, age atq; perfice, ut ex ope consilioq; tuo, magna Academia spes, maior Reip. fructus, maxima tibi ipsi laus excitari possit.

EIDEM.

Pro Academia.

Quantam diligentiam, ad Academia nostra dignitatem tuendam hijs superioribus diebus contuleris, & quam omnis penè literarum salus tui unius consilio contineatur, omnes nos intelligimus, clarissime vir: dolemus tamen eam hoc tempore necessitatem nobis obuenisse, ut noua tibi potius negotia imponere, quàm debitas gratias referre, paratiores esse videamur. Academia enim nostra omnis, frequentissimo Senatu, cōsentiente voce, se, decus, ac salutem suam uniuersam sic tibi commisit, ut quicquid prudentia tua in omnibus cāssis nostris, cum consilio Iohannis Chegi, Th. Smithi, Gulielmi Maij, Th. Wendy, G. Cicelli faciendum esse indicauerit, hoc totum ratum, firmum & conclusum habeamus. Ut hoc negotium à nobis tibi datum suscipias, non nos tantoperè ad usum nostrum postulamus, quantum vniuersa Respub. & omnis vera Religio efflagitare videntur. Quæ duæ res, sine literarum præsidijs, non decus suum cum summa laude tueri, sed vix medio-

CTEM

crem conditionē sine maxima reprehensione sustinere poterunt. Cur Oppidani nostri nostris postulatis resisterent, non videmus: nisi veteri efferatur insolentia, ut literarum commoda sua ducant semper incommoda: id quod maiori ne malitia faciunt, an imperitia, incertum est: cum hoc certissimū existit, ex nostra Academia salute, sic omnē Oppidanorū salutē pendere, ut opibus nostris, feliciter & fortunatē: ope nostra, pie & Christianē vivere perpetuo possint. Præterea, cum omnia nostra postulata, a nobis sic instituta sunt, ut vel libido improborum coerceatur, vel æquabilitas moderatorum cōtineatur, vel vera Religio populo Dei propagetur, & nulla nostra singularis commoditas conquiratur: certē, ut lenissimē loquamur, vel ingrati in Rempublicam, vel impij in Religionem illi homines sūt, qui rem tam utiliter susceptam, & pie institutam impedire velint. Perfice igitur clarissime Vir, quantum tua prudentia perficiendum esse iudicabit, in cuius unius authoritate, salus Academia nostra hoc tempore conquiescit. Quo nomine etiā atq; etiā tibi laborandum est, ut sub te literarum dignissimo patrono, ea dignitas literis restituatur, & ea spes & alacritas literarum studijs proponatur, ex qua tua præcipua laus, certissima Reipub. ornamenta, maxima Religionis præsidia feliciter efflorescant. D. Iesus, &c.

Dd.v.

EIDEM.

COMME DATITIARVM, &c.

EIDEM.

Pro Academia.

*C*um te virtus tua, & singulare ingenium magnis
literarum praesidijs ornatum in summo dignitatis gra-
du collocauerit, ornatissime Vir, nihil profecto est
vel in spe nostra maius, vel in sermone nostro fre-
quentius, quam quod tu perpetuo vis, uniuersam hanc pra-
clara fortuna tua dignitate, vicissim ad virtutem &
literarum studium conuertere. Et cum nos omnes intel-
ligimus, quanto fauore, ope, & gratia, singulos quosque
complecteris, qui literarum nomine a te quicquam petunt:
nullo modo sane diffiteri possumus, quin nos uniuersos,
cum uniuersa literarum causa, ad te confugientes:
consilio & auctoritate tua adiunare velis. Atque cum
nullum beneficium vel amplius ad splendorem existat, vel
latius ad Reipublicae utilitatem emanet, quam id quod uniuersos
transfundatur: nihil profecto in omnes homines
magis uniuerse pertinet, quam quod nobilem hanc li-
terarum sedem stabilire queat: quae vel propterea a
prudentibus viris Vniuersitas nominata est, quod
uniuersa fere humana vita salus, ut religio in De-
um, obedientia in Principem, ordo & descriptio offi-
ciorum, probitas & integritas morum, ex hoc loco,
veluti puro quodam literarum fonte, optime, perci-
pi, & abunde hauriri solet. Causa, quam ut tuearis ex-
peti-

petimus, huiusmodi est. Sentimus nos teneri eo Senatuscōsulto, quo cetera vbiuis locorū in Anglia tenentur Collegia. Atq; ut certo scimus, quod optimè & consideratissime literarū studijs propagādis consultū prospectūq; fuerit: ita vehementer petimus, ne causa literarū illis hominib. tradatur, qui melius cognoscunt quid pecunia solet facere, q̄ quo in loco doctrina debet esse: sed ab hijs, ut tota trāsigatur, qui ex utriusq; rei natura, utranq; rē probè estimare norūt. Nihil aliud in hac causa petimus, q̄ quod tu ipse literis tribuendū esse indicaueris. Litera enim nullo modo stultuare possunt, si in prudentissima consilij tui gubernatione conquiescunt. Nam minime existimauimus, quod tantum possit vllius hominis libido aut potestas, ad praeiola nostra diminuenda, quantum tua gratia valet apud Regiā Maiestatem, & authoritas ad studia literarū adaugēda. Quicquid ergo ad rationes Academiae nostrae constituendas allatū fuerit, id primū Regiae munificentiae acceptū feremus: dein, totum illud, quicquid sit, à tuo consilio profectum esse dicemus. Quo beneficio tuo, neq; nobis, ad usum: neq; posteritati nostrae, ad memoriam: neq; tibi ipsi, ad veram laudem, maius aliud esse potest.

DWEN.

D. WENDAE O.

Pro Academia.

Quoties tuā olim in consilijs nostris domesticis
 prudentiā, & singulārē nunc in negotijs nostris
 aulicis diligentia consideramus, clarissime Vir, to-
 ties optimi viri & maximi patroni Academia no-
 stra Gul. Butti memoriā, acerbā animis nostris,
 sed debitam eius in nos beneficijs renouamus. Sed
 cū tu nup̄r immigrasti in possessionem non solum
 ordinis & loci illius, ad tuam dignitatē: sed volun-
 tatis etiā & studij illius, erga nostrā Academiam:
 existimauimus in te Buttū reuiuiscere. Qua cogi-
 tatione, non modo desiderium tanti viri melius to-
 leramus, sed vehementer & tibi, propter aequalem
 dignitatem? & nobis, propter parem cōmoditatem:
 gratulamur. Indue totum Buttum ergo, clarissime
 Wendae, hoc est totum animum, studium, volunta-
 tem eius erga literas, locum, gratiam, & dignitatē
 eius apud Regem capeſce. Clarior vir ad imitatio-
 nem proponi, maior dignitas ad laudē requiri pro-
 fectō non potest. Neq̄ hac scribimus, ut munus vi-
 deamur suscipere monendi, sed declarare potius of-
 ficiū tibi gratulandi, imitantes praclarum illud
 praclarissimi Poeta carmen.

Qui

Qui monet vt facias, quod iam facis, ipse monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

*Academia vicissim pollicetur tibi, eundem an-
imum, eandem voluntatem, qua semper Butium v-
nicè complexa est: & hac sane charitate, nec à te
expectari, nec ab illa dari gratius quicquam potest.
D. Iesus, & c.*

CLARISSIMO VIRO DOMI-
no Antonio Dennaëo, Equiti aurato,
Regis Consiliario dig-
nissimo.

Pro Academia.

*I*llustrior nè sit in te, (clarissime vir,) prudentia,
consilium, gratia, & auctoritas tua, an voluntas,
studium, suauissimi mores, & humanitas tua, an-
ceps sanè quaestio inter omnes esse solet. Sed cum
hac omnia sunt vel fortuna ornamenta, vel natura
beneficia, vel industria & laboris tui fructus, ex
hys certe commoditatibus quamuis magna, non
maxima tamen laus tua efflorescit. Omnium voce
& consensu percrebrescit alia tui commendatio, quã
tibi, non auspicio fortuna, sed ductu Spiritus sancti,
in restituenda vera Religione, in procuranda Reip.
salute, in tuenda literarum dignitate compari-
sti. Haec tres res studia tua sunt, quorum laus in ser-
monem

COMMENDATITIARVM, &c.

monem omnium temporū pernolitabit, fructus in
cōmoditatē plurimorū hominū redundabit, exemplū
ad imitationē optimorū in Repu. virorū longissimē
perdurabit. Et cū Religio, doctrina, Resp. omnes
curas tuas sic occupant, ut extra has tres res, nullū
tēpus consumas: hoc tēpore tamen opus habemus, nō
ut à te cōtendamus, sed ut in memoriā redigamus,
atq; rogemus te, ut opera tua in hijs proximis Reg-
ni Comitijs, Academia nostra privilegia, non a
uthoritate Regis, nono consensu Parlamenti stabili-
antur. Causa (ut tu prudenter vides Prudentissime
Dennec,) non agitur eorū studiosorū, qui nunc Cā-
tabrigia manibus includūtur: agitur salus absētiū,
qui aut ignari, propter inscientiā: aut exclusi, prop-
ter aetate: nec agnoscere qd utile est, nec petere qd a-
quū est possunt. Agitur spes eorū patrū, qui huc ad
studia literarū liberos suos mittere solēt: agitur sa-
lus etiā posterorū: agūtur ornāmēta florentis Resp.
aguntur praesidia vera doctrinae. Causā hāc urgēre
sane possumus, sed apud te profectō nolumus: vñum
tamen rem in altissima mēte tua condere cupimus,
nec in tua solū, sed in eorū ōniū, qui hoc tempo-
re Respub. gubernatores à Deo constituti sunt,
Illa huiusmodi est, nē ea ratio, quae ignorantiam
malorum sacerdotum iustissimē puniat, optimorum
etiam ingeniorum spem à studijs literarum vñā au-
ferat. Hoc remedium non malos ad sanitatem ad-
duceret, sed bonos, ad desperationem adigeret. Sed

in hac melius prudentia tua complecti, quam nos scriptura nostra explicare possumus. Quo igitur te ducit cura Religionis, salus Reipub. & utilitas Doctrinae, studio, ope, gratia, & auctoritate tua incumbe, D. Iesus, &c.

EIDEM.

Pro Academia.

Utm nemo te sit (ornatissime vir) vel maiori apud Regem gratia & auctoritate, vel paratiori erga literas studio ac voluntate, in certam spem ducimur, ipsas literas, quas tantum diligis, à Rege, apud quem tantum potes, te praesertim patrono, quicquid impetraturas. Scis, quòd fortune & facultates nostra uniuersa, Regia potestati sese tradiderint. Prudentes viri, qui prudentiam Regia Maiestatis mirifico ardore ad fouendas literas incensam intelligunt, non hinc metum ullum literis imminere, sed perpetuam quandam securitatem eisdem comparari, & ipsi plane prospiciunt, & cunctis palam promittunt. Pleriq; tamen homines, (quia homines sunt,) & hoc rerum metum vehementer tanguntur, & magno perculsi metu verentur, nè quidam dulcedine pradiorum nostrorum illecti, plus suis rebus studeant, quam, quid literis fiat, laborent. Aditum omnem istis hominibus

60 COMMENDATITIARVM, &c.

nibus irrepends in pradia nostra praecludi vehementer optamus. Quod fiet, si non permittantur literarum negotijs sese immiscere: sed tota haec res illis committatur viris, qui quantum doctrina in omni Repub. valeat, ad societatem hominum, ordine, moderatione, & humanitate deninciendam, prudenter intelligunt. Nam si haec parua pradiola nostra, quae reuera nervi sunt studiorum, ullo modo praecliderentur, quam praesens literarum interitus consequeretur, tu ipse, prudentissime Dennes, plane vides. Scis enim literarum initia à parentibus imperitis ortum habere: hi liberos suos literarum scholis committunt, non praestantia doctrinae excitati, sed spe vita fortunata consequenda allecti. Si praemia tollas, concidis parentum spes: & sic ingressione, omnis via literis obstructa est. Quamobrem, nisi certa literarum praemia, infirmam parentum spem concitauerint, omni fructu, qui ex doctrina percipi solet, Respub. carebit. In hoc rerum metu, quo plerique circumfusi sunt, maturum remedium cum magna celeritate expectamus. Eò enim res redit, ut vix ulli ad Academiam veniendi spem, & admodum pauci diutius in Academia manendi alacritatem habeant, Atte petimus igitur, ornatissime Vir, ut gratia & ope tua eueniat, primum, ne nos cum nostris fortunis, quibus suis hominibus committamur: deinde, ut aliqua etiam in hijs rebus conficiendis celeritas ad-

adhibeatur. Quo facto, parentum vota meliore spe
allucies, adolescentium ingenia alacritate accites, et
nameta literarū, quasi de integro, excitabis, & per-
petuam tibi ipsi laudem in omnium memoriam co-
parabis. Deus, &c.

EIDEM.

Pro Collegio.

Iam in Deum pietatem et amorem, singulare
in bonas literas studium, egregium & plane sum-
mam in egenos quosq; subleuando charitatem, atq;
amorem abundantissimum, ut saepe antehac (am-
plissime Vir) auditione quidem accepimus, et a nunc
re experti, eorum omnium testes constantes sumus,
rati nihil tam magnifice dici posse, istis in rebus, id
quin tua virtus multis partibus superet. Nam quod
seholā nostrā Sedbariensem iam nutantem, imo
dilapsam, & plane desperatā, vigilantia & indi-
stria tua assidue tam mirabili modo recuperaueris,
non modo superiorum fundorum venditionem im-
pediendo, verū etiam diligentissime praecavendo ne
in simile posthac periculū deueniat: in ea re egregie
ostendisti tum quāto opere pietati faueres, tum cuius-
modi sis doctrinae patronus, tum quāle te habeant ad-
iutorē, & q̄ in signū defensore, omnes tenuioris
fortuna & pauperum culti homines. Hec cum ita sint,

Ee.

&

612 COMMENDATIONARVM, &c.
Et re multa maiora, quā ut vlla par oratio reperiri
possit, certe vno ore omnes confitemur, beneficium
vos magnum de te accepisse, & pro hoc summo ma-
ximoq; officio tuo in vos, gratias sane maximas a-
nimo gratissimo libenter habemus. Nec solum dig-
nitati tuae obligatissimos reddidisti, quos tanto mu-
nere auxeris: sed patriam illam communem, inopē
& longinquam, de qua nunc optimē meritis es, qua
fructum huius rei cumulatissimē sentiet, preces ad
Deum facies perpetuō fundere: imo ne dum natos
pueros, qui ex ista schola emittentur, & per te op-
timam educationem assequuturi sunt, immortalis
hoc beneficio in perpetuum obligabis, tua Domina-
tioni semper fore deuinctiss. Dominum Iesum pre-
camur, ut (quemadmodum feliciter iam diu coepe-
ris) omnia pia studia, & bonas causas grauitē pro-
moueat, sic progrediare indies in consimilibus adiu-
tandis: ita fiet, ut toti Reipub. corpori sis ornamento
non vulgari, pijs solatio summo, Academiae patro-
cinio maximo, Collegio nostro adiumento incredi-
bili, tibi ipsi cōmendationi singulari. Cant. E. Col-
legio nostro D. Ioannis. Anno. 1549. Martij. 9.

REVERENDO IN CHRISTO
Patri ac Domino, D. Thomæ West-
monasteriensi, summo Acade-
miæ nostræ & literarum
patrono.

Pro

Pro Academia.

Indigentia petendi pudorem abiicit, & sapientia honestas petitiones non repudiat: cum igitur talibus animi ornamentis Dominatio tua abundet, ut propter magnitudinem sapientia tua & eruditionis, in summo loco & dignitate collocatus sis, arbitramur neq; auctoritati tua facultatem, neq; sapientie tua studium deesse, ut Academia inopi & misera opem & presidium afferat. Nam de qua Dominatio tua florente gloriari potest, quasi patria ad procreandum, & parente ad educandum: de eadem afflicta & egente Dominationem tuam laborare par est, quasi digna qua adiungetur, & idonea qua exornetur. Tres sunt res, quas Vicer-cellarius noster, Academia nomine Dominationi tua commendabit: Carissam privilegiorum, & exequiarum Regis Henrici. 7. pecunias, & Franciscanorum adiutorem comparationem: in quibus rebus promouendis, Dominationem tuam obsecramus, ut Academiam respicias, & illius salutem in his rebus positam & constitutam pates: quibus si deficiatur, non crescere litera & florere, sed ne consistere quidem aut permanere possunt. Privilegia ab Oppidanis oppugnantur, decem mina pro exequiis nobis detrahuntur, in Franciscanorum adiutibus comparandis magno labore paruas progressiones

Ee.ij. feci.

COMMENDATITIARVM, &c.

fecimus: privilegij nostris salus Academiae, & tranquillitas literarum continetur. Pecunia illa nervi sunt & quasi firmamenta nostrae Reipublicae. Franciscanorum aedes non modo decus atq; ornamentum Academiae, sed opportunitates magnas ad Comitia et omnia Academiae negotia conficienda habent. Hec cum Dominatio tua plane cognita & perspecta habeat, speramus te neque tranquillitatem nostram Oppidanorum libidini concessurum, nec non effecturum, ut pecuniam illam antiquam, ad Academiae inopiam recreandam, retineamus, & aedes Franciscanorum ad dignitatem & utilitatem Academiae obtineamus. Indignum est enim privilegia nostra, à sapientissimis Regibus perpetuò concessa, illorum imperitia permittere, qui nos evertere conantur: quibus everfis, ne illi quidem incolames esse possunt. Inutile est pecuniam nostram averti, qua solo omnes Academiae sumptus sustinemus: & aduersus omnes iniurias nos defendimus. Infructuosum est omnes facultates nostras, omnes opes, omnes copias in unam rem, Academia honestam atque utilem, consumptas esse, & eodem semper reuolui nihilque proficere. Quod si (quemadmodum speramus te facturum,) Dominatio tua haec tempora Academiae, quanta sint consideret, & ad eam defendendam atque adaugendam animum conuerterit, & aduersus Oppida-

norum impetum, auctoritate ad pecunias retinendas, consilio & sententia ad ades illas consequendas, fauore & gratia iuuare vellent, speramus paucis diebus res nostras afflictas ac desperatas, ad florentem iterum & illustrem statum reducendas esse. Quod ut fiat, magnopere à Dominatione tua precamur. Dominus Iesus Dominationem tuam diu nobis seruet incolumem. Cantabria. E. Senatu nostro. Decimo nono Ianuarij.

EIDEM.

Pro Academia.

Vm Regij Consilij auctoritas, de nouo militum delectu habendo, ad nos perueniret, eiusque rei procuratio summis & optimis viris tradere-tur, ut toto hoc comitatu Cantabrigiensi conqui-rerentur, quia nulla nos exceptione excludeba-mur, eius mandati ius ad nos etiam putabant peruenire, institueruntq; ut reliquorum, sic nos-trorum hominum delectum habere: quod cum nos animaduertereamus, & superioribus tem-poribus, simili in caussa, Regia Maiestatis Consilio essentius liberati, putauimus nostris re-bus accommodatum fore, si qua immunitate

Ecclij. examina

SIT COMMENDATITIARVM, &c.
 eramus exclusi, eandem illis ostenderemus, q̄ qui-
 dem perhumanit̄ accipiebāt, libent̄q; se aciebāt
 hoc nostr̄e libertati cōdonare velle, si uest̄ra etiam
 auctoritatis testimonium accederet. Quare, pro
 singulari tua beneuolentia erga nos, magnopere à te
 contendimus, ut exigui laboris temporis, in vo-
 luntate tua erga nos declaranda, impartias, & ut
 eadem nobis conditio remaneat, qua semper ante
 hoc tempus, & superioribus annis Regij Consilij
 decreto vsi sumus. D. Iesus amplitudinem tuam
 diutissime seruet incolumem. Cantab. E. Senatu no-
 stro. 19. August.

COLENDISSIMO VIRO N.

Collegij Diui Ioannis Euangelistae

Magistro.

Pro Collegio.

Audiuimus literas tuas, colendissime Vir, datas tunc
 (ut putamus) 24. Nouemb. Audiuimus quida-
 dem, & id semel, sed tanta cum animi nostr̄i acerbi-
 tate, quantum nec tu opinione tua concipere, nec de-
 nos literis nostris exprimere possumus. Quatuor
 Seniores profecti sunt ad Magistrum Crossensem
 petituri has literas, vel qd vnā harum: quod cum
 vel saltem, ut relegerent, petitum

runt : neque hoc sanè concessum est. Veremur ta-
 men, nè ha litera tua hijs hominibus sepe & libere
 perlegantur, qui non multum nobis, & minime tibi
 fauent. Hoc modo impediti sumus, quo minus ple-
 nè tibi scribamus : satis tamen superque satis ha-
 bemus, quod scribamus, & malumus gratias tibi
 agere pro hoc studio tuo, quo Collegiū indies iunas,
 (quod debemus, & quod etiam facimus,) quam a-
 cerbitates animorum nostrorum ostendere. Quie-
 ti fuimus, tranquilli, lati, abditi in optima studia
 nostra, Deum testem inuocamus, antequam tua
 litera nos contecerint, in nullum certe tumultum,
 sed in maximum profectio mœrorem. Nullum fac-
 tum nostrum commiseruit tam acerbis literas tu-
 as. Faudingus, piè, Christianè, tranquille, quietè
 erudiuit inuentutem nostram in aurora, ubi sanè
 nos omnes, quotquot adfurimus, summo gaudio per-
 fusi sumus, postquam semel gustauerimus quid sit
 Deum in spiritu & veritate colere : & exoptamus
 ut hoc semper nobis fiat, tantum abest, ut eius fac-
 tum vllò modo damnemus. Sunt qui obedientiam
 magistratuum nobis obijciunt, fuerunt etiam qui
 dixerunt, Non es amicus Cesari. Vtinam non eo-
 nedem modo ab utrisq; hoc dictum fuisset. Vtinam
 corda & nostra & illorum (inuiti his verbis uti-
 mur) ita reuelata essent, ut quem animum erga
 Principem nostrum, & eius leges, utriq; nos geri-
 mus, palam patefieret. Rogerus Hutchinsons,
 Ec. iij. &

COMMENDATITIARVM, &c.

& Thomas Lenerus, duo viri & docti, & graues,
 & p. disputabant an Missa sit Cena Dominica.
 Sacramentum eucharistia reuerendissime per-
 laudabant, ne verbum apud nos de hac re, quidam,
 nescimus quid, nec quos, in oppido loquuntur de
 hac re: & propterea, ne videamur sic disputatio-
 nes nostras in angulos compingere, ut lucem &
 conspectum hominum ferre non possint, commu-
 ni consilio, communibus studijs, communibus pre-
 cibus apud DEVM, nos inter nos constituimus,
 hanc ipsam propositionem in publicas scholas ad-
 ducere: quod iam fecimus, ut doceamur quid pro
 Missa, quae sic possidet conscientias hominum, di-
 ci potest. Rem (DEO volente, & adiuvante)
 sic tractabimus, ut nec vera Religio iacturam,
 nec hoc Collegium scandalum, nisi à certis homi-
 nibus, qui neutri fauent, patiatur. Hoc faciemus
 non sibi eruditione, quam non agnoscimus: non e-
 tate, non gradibus: sed sibi spiritu eius, qui potest
 omnem imbecillitatem corroborare. DEVS
 veritatem suam miris modis promittit mundo, &
 propterea, est admirabilis in omnibus factis suis.
 Obedientiam magistratuum nos summo opere ample-
 temur, & credimus quod illi probabunt factum
 nostrum, si nos conscientias hominum primum a-
 ramus & colimus, ut illi postea opportunius opti-
 mas leges serant. In solo inculto nihil seri potest.
 Hoc magnum est, licet paucis verbis comprahen-
 sum

sum est. Et, si ulli operarij tempestiuitatem urgere debent, Academia certè debet, & in Academia, nulli ante nos. Quierè, Christianè hoc institimus, & in Domino progrediemur, & in eo, fulmina Papistarum omnium contemnimus. Tu absens es, nec particeps crisis nostræ stultitia; libenter (nisi tu aliter vis) declarabimus, quantum tu à nobis discrepas. Sed interim, hoc nos omnes vehementer perturbauit, quòd de te iactauit in prandio M. B. nèpe te non multum curare, si nostræ causæ ponas hunc magistratum, quem geris apud nos, cum summis nostræ & voluptate & voluntate. Quinam vos sumus? Aut quinam illi sunt? Quæ studia, quis fructus utrorumque? In quibus residet latus & doctrina huius Collegij? Per quos instituitur iuuentus? Qui solent hoc facere? Qui volunt? Qui possunt? Qui faciunt? Vita modestiam & honestatem circumspice. Quid si unus aut aliter ex nobis nimis preceps & vehemens est, hoc omnibus imputas? Audi quid dicimus. Habes tu hic chorum talium virorum, qui si dissipatus fuerit, talem vix iterum in hoc colliges. Sunt certè, qui non maximā alacritatem habent hinc manendi, interim tamen sic tibi (propter Dominum) parebunt, ut cum abierint, sū senties, quales viros & certos amicos in hoc Collegio olim habueris. Dominus te (colendiss. Vir) diutissime seruet incolumē, & nos precabimur Deum, ut quod in nobis incæpit, hoc sua potentia perficiat,

Ee.v.

quod

112 COMMENDATITIARVM, &c.

quod erit, speramus, & Deo gratum, & Ecclesia
Dei utile, & huic Collegio commodum & bonu-
m.

D. IOHANNI CHECO REGIÆ
Maiestati à priuato cubiculo.

Pro Collegio.

Ex vniuersis ornamentis tuis (clarissime vir)
qua aut tributa, à natura, aut comparata in-
dustria, aut fortuna donata sunt, nullum sanè ex-
istit vel illustrius ad laudem, vel maius ad admi-
rationem, humanitate & beneuolentia tua. Reli-
quas omnes virtutes tuas vel cum quibusuis ho-
minibus communes, vel pares cum multis, vel me-
diocres cum plerisq; possides: in ista autem huma-
nitatis laude. paucissimos pares, nullos te superiores
habes. Quae quidem humanitatis tuae laus, quan-
to magis cetera ornamenta tua splendore & dig-
nitate antecedit, tantò sanè diligentius elaboran-
dum est, ut hac virtutis gloria, amplitudini tuae
maior dignitas indies accedat. Quanta sit autem
huius virtutis vis, ad conciliandos hominum ani-
mos, & eternam nominis gloriam comparandam,
tua prudentia (clarissime Vir,) facilius cogitare,
quam nostra litera declarare possunt. Nos vero
Collegij Ioannis socij, & discipuli vniuersi, quia
maxi-

maximos semper beneuolentie tue percepimus fructus, & nunc plane videmus quantum tibi cura sit de nobis, quantum Collegij nostri causam tanto cum studio, apud Dominum Protectorem promoucas, eogimur profecto (nisi ingratissimi haberi uelimus) hoc, quodcumque est, testimonium voluntatis nostrae ad te mittere. Et quinquam graue est petere quicquam graue ab eo, de quo quisquam benemeritum se putet, ne id quod petit exigere magis quam rogare videatur: tamen quia tua in nos & clarissima & maxima existerunt beneficia, estque animi ingenui cui multum debeas, eidem plurimum velle debere, petimus à te, ut, quos cepisti labores cum eximia laude tua in Collegio nostro, virtute, literis & opibus ad augendo, eosdem ad maximam tui nominis dignitatem, & Reipub. nostrae amplissimum fructum, ad exitum & finem perducas. Dominus Iesus te omni splendore augeat, & nobis diuissime incolumem seruet.

D. A. MARCHIONI BRAND.

Seniori in Prussia.

Pro Gul. Watsono.

Illustrissime & excellentissime Princeps, Domine honoratissime. Pro summis Excellentia tua

COM M E N D A T I T I A R V M, &c.

in me iam sepè collocatis beneficijs, & gratias, quas habeo maximas, in presentia libenti animo ago, & omnia mea deinceps in posterum officia, paratissima voluntate Amplitudini tuae offero & addico. Ista bonitas Amplitudinis tuae, antea sic mihi cognita & experta, facit, ut non solum libenter, sed etiam audacter iam petā à vestra excellentia, quod Amplitudini vestra ad concedendum valde facile, mihi verò meisq; rebus ad accipiendum, ita necessarium erit, ut novus cumulus ad vetera beneficia in me sepè collocata accessisse videatur. Peto igitur summopere à vestra Amplitudine, ut libera mihi vestra facultas concedatur edificandi quatuor naues in urbe vestra Regiomontana: utq; ad eā rem perficiendā, integrū mihi sit, vestro bono favore atq; gratia, eò adducere fabros & architectos Anglos, qui periti sunt construendarum navium ad morem & usum Anglicanum: utq; mihi liceat praeterea in illa vestra ditione materiem ad id aptam, iusto pretio emere, & operā etiam subditorum vestrorum, qui gnari sunt illius artis, communi mercede conducere. Si hoc beneficium mihi, meoq; nomine, meis procuratoribus vestra amplitudo concedat, quicquid erit in Anglia, quod vestra Excellentia aut voluptati aut usui esse possit, quod mea diligentia perquiri, aut meis fortunis comparari queat, tantum in ea re navabo & perficiā, quantum (uti spero) me & memorem talis accepti beneficij, & pa-

& paratissimū deinceps ad omne genus reliqui officij vestra Excellentia praestandi ostendet & declarabit. Responsum fauoris & gratia vestra Amplitudinis plenā cupide expecto. Deus longissimā vitā, & felicissimum rerū successum vestra Amplitudini concedat. Lond. 6. Aprilis.

DOMINO ALBERTO MAR-

chioni Brand. Seniori in
Prussia.

Pro Gul. Watsono.

Illustrissime & excellentissime Princeps, honoratissime Domine. Literas Excellentiae vestrae, undecimo Iunij, Montiregij datas accepi: Ex quibus literis duplicem cepi voluptatem: primū, quod ex his literis intellexi, meas, 6. Aprilis, Lōdini datas, ad manus vestrae Excellentiae peruenisse: deinde, vestram Excellentiam, petitionem meā de quatuor naubus istic edificandis, clementer, benigneq; mihi concessisse. Eo animo accipio hoc beneficium, ut summopere mihi laborādum esse putem, ut quē admodum ego nunc expertus sum vestram Excellentiam munificentissimum esse Principem: sic vestra Excellentia aliquando sentiat me esse virum & gratum, & tāti beneficij non immemorē. Quod,
ut

112 COMMENDATITIARVM. &c.

ut verbis nunc libenter ostendo: sic re ipsa, breui
(Deo valente) idem declarabo. Conditiones omnes,
quas vestra Excellentia scribit mihi esse sequendas
in edificandis his quatuor navibus, & accipio li-
benti animo, & prestabo certissima fide: ita, ut
nec cuiquam privato viro, nec ipsi Reipub. occasio-
nem daturus sim, iuste in hac re de me conqueren-
di. De incommodo ullo, vel periculo minimo expe-
ctando, vel Regi Daniae, vel ullis vicinis vestris,
ex edificatione harum navium, non est, ut vestra
Excellentia quicquam timeat. Nullus enim non le-
vis rumor, sed ne minima quidem suspicio ullius
motus contra quenquam in hoc regno Angliae, exi-
stit. In qua re fidem mihi velim vestra Excellentia
habeat, in ceteris vero meis rebus omnibus, sum-
mo studio rogo, ut procuratori meo eandem fidem
vestra Excellentia tribuere dignetur, ac si ego
praesens isthic essem. Deus, &c.

REGIAE MAIESTATI

Pro paupere Burgundo,

Clementissime Princeps. Serviui hic in Anglia
multos annos, duabus Casarea Maiestatis O-
ratoribus, D. Eustachio Chappio, & D. Franc. Dil-
pho: uterq; in patriam reversus, intestato mori-
tur:

tur: quo sit, ut ad me, ex longa seruitute nihil, præter senectutem & inopiam, perueniret. Itaq, nisi solamen senectutis, & subsidium inopie mee tua diuina bonitas attulerit, spes mihi reliqua nulla omnino est. Natus sum in Burgundia: consumpsi & mea omnia, & me ipsum in Anglia. Respice ergo (clementissime Princeps) me, non natura solum, sed fide atq, voluntate, obediensimum subditum tuum. Deus mihi spem, & bonitas tua mihi animum auget, ut ego tuus subditus, ad te Principem meum confugiam: non ex iure & merito meo, sed ex gratia & beneficentia tua, quicquid facies, factururus es. Exiguum quiddam mihi, hac oppresso miseria, magnum solamen adferet: propterea, quantum egenus et fidelis subditus ab optimo Principe suo expectare queat, tantum mihi inopi seni, ex tua clementia polliceor. 15. Iul.

D. ANDRÆE BYLDE, SERENISSIMI Regis Daniæ Consiliario.

Pro D. Cancell.

Illustris & magnifice vir, Serenissimus Rex nostrer, serenissimaq, Regina, scripserunt ambo nuper ad illustrem Principem Regem Daniæ in fauorem Th. B. ciuis Londinensis: in quod uterq, fecit & libenter & studiosè, cum propter equitatem cause,

COMMEMORATIIVM. &c.
caussa, tum propter probitatem viri. Ipse quoque, eun-
dem de causa eundem virum, vestra prudentia li-
benti animo & magno studio commendando. Itaque, si
T.B. vestro consilio, vestraque ope atque gratia, apud
serenissimum Regem D. ad explicandam suam caus-
sam (meo rogatu) uti possit, libenter ego vivissim,
quicquid aut grati vestra amplitudini, aut com-
modi cuique (vestro nomine) facere queam, praestituri-
sum. 2. Apr. 1555. Pro T. Baustero.

AD SENATVM GA-
dauensem.

Magnifici viri. Et gratias vobis pro vestro fa-
uore, & laudem etiam pro vestra equitate,
libenter tribuo, quam in cognoscenda explicandaque
caussa C.B. mercatoris Angli adhibuistis. Ea est
huius viri perspecta probitas, ut ego ipse illius cau-
sa valde libenterque velim. Itaque, cum intelligerem
eius aduersarios tam importunos & turbulentos esse,
ut in prudentissimi Senatus vestri iudicio & equi-
tate acquiescere non possint, quin a vestra senten-
tia tam rite acta & iuste lata, ad auctoritatem
Regis Polonia prouocent, scribendum vobis esse du-
ximus, & a vobis petendum id, quod me etiam
tacente libenter facietis, ut cum illius causa, & ve-
stra sententia in idem discrimen adducta sum, utriusque
patrocinari iam velitis: quod factum vestrum et vo-
bis laudabile, huic viro optatum, & mihi valde gra-
tum

tum futurum est : quemadmodum facile sentietis, quando idonea aliqua opportunitas aut gratificandi vobis, aut commodandi vestris, mihi oblata fuerit. Valete. 22. Martij.

Pro D. Cancell. in gratiam C.B.

REGIÆ MAIESTATI.

Serenissime Rex, & Princeps clementissime. Cū libertatem marito meo, & meum maritum mihi restitueris, & vitam denuo utriq; dedisse : ambo libenter predicamus. Et cū mortales omnes, suos propterea venerantur parentes, quia dulcissimū lucis aspectū ab eis acceperunt, in loco certe parentum, ut tuā Maiestatem habeamus, arctissimo vinculo non necessitatis nostra, sed paterna bonitatis tuae, in perpetuum deincti & obligati sumus : quāq; hoc etiam nomine, plus tibi q̄ parenti suo debeat maritus, quia vitam ipsam, quam parentis offensa abstulerat, tua redidit bonitas & indulgentia. Et quia hac vita, quam tu solus dedisti, sine victu, vitalis esse non queat : certè, cū hoc quod maius est, atq; adeo maximum munus acceperimus, de minori quidem beneficio si dubitaremus, nimis sordida nimisq; maligna de tua Regia munificentia, nostra esset cogitatio. Postulata nostra non sunt magna, nec maiora quam in presenti retinemus. Non plus requirimus, quam nunc habemus, habendi autem alium modum, solummodo postulamus.

Ff.

Modus

81 COMMENDATITIARVM, &c.

Modus autem huiusmodi est. Ego, propter mariti
offensam remota fui, & id quidē iure huius regni,
ab omnibus prædijs & bonis meis hereditarijs: Re-
gina tamen, pro sua diuina clementia, quanquam
illis prædiorum amississem, fructum tamen eorun-
dem integrum mihi benignè elargita est, & libe-
raliter concessit. Postulo igitur suppliciter, ut
quemadmodum fructum meorum per Regina cle-
mentiam retineam, sic ius etiam eorundem per tu-
am regiam bonitatem recuperem. Et hoc quidem
necessario postulo. Nam, dum hunc fructum sine
iure veteri capio, vitam sine fide aliqua inter ho-
mines dego. Nemo mihi nec mutuum dare, nec
vendere quicquam, nec mecum commercium ul-
lum exercere libenter vult, in hac mea mearū re-
rum incerta possessione. Itaq, ut nos, qui quasi noua
vita usuram à tua clementia cepimus, veteris o-
tiam vitæ nostræ libertatem, ut per tuam bona-
tē recuperemus, supplices prostratiq, postulamus:
id quod, ut per literas patentes magni sigilli huius
Regni consignatas firmiter ratumq, habeatur, sup-
pliciter etiam rogamus. 22. Febr.

Pro Domino E. T.

REGIÆ MAIESTATI

Serenissime Rex, Domine clementissime. Hen-
ricus octauus clarissima memoria Princeps, pro

meo seruitio, fide, & obseruantia, illi præstita, annuum stipendium quadraginta Marcarum mihi quandiu vincerem, & benignè concessit, & liberalliter largitus est: hac pecunia integrè mihi pleneq; persoluta est, per Thesaurarium regia camera, vsq; ad quintum annum regni illustrissimi Regis nostri Eduardi sexti: ex quo tempore, nihil mihi ex ea summa solutum est. Præterea, hac proximo superioris anno, tot milites, talemq; apparatus militarem, contra *W.* curavi, ut illa solum expeditio ducentas mihi libras exhausserit, quemadmodum ex certa expensarum mearum ratione palam perspicueq; constare possit. Postea, ex iussu, & mandato Regineæ Maiestatis mihi iniunctum fuit, ut certos homines rebellionis *W.* conscios atq; participes in agro Cantiano perquirerem: in quo negotio fidelitè & diligentè obeundo, grandem sanè sumptum sustinebam. Itaq; suppliciter peto, ab æquissima vestra Maiestate, primam ut concessio illa & donatio quadraginta librarum, quam diu vinam, mihi rata & confirmata maneat: utq; illa pecunia, qua mihi ex hac concessione debita est, integrè & plenè persoluator: deinde, ut sumptuum illorum, quos, illis *W.* temporibus libetè feci, ea habeatur ratio, qua vestra Maiestatis aequitati iusta atq; debita videri possit. Postremo, suppliciter peto, ut literas vestras, qua, & concessionem veteris mei stipendij confirment, & pecunia

COMMENDATITIARVM, &c.

mibi debita presentem solutionem mandent, ad D. Marchionem Wintonia summū Anglia Thesaurarium, vestra Maiestas dignetur scribere. Et ego me paratissimū semper, ad omne serviendi munus comparabo, quodcunq; mihi, quibusvis temporibus, domi militane Maiestas vestra mihi imponere voluerit. Deus sacram Maiestatem vestram, optatissimis liberis, longissimis annis, maximis imperijs, & omnibus felicitatibus, perpetuò beare dignetur. 14. Decemb. 1554. Pro D. Io. Guld.

REGIÆ MAIESTATI.

Illustrissime Princeps, Domine clementissimo. Diuina Maiestatis tua natura, ad omnem benignitatem & misericordiam proposita, me multis miserijs depressam & iacentem excitauit, & in magnam spem erexit, ut mihi misera & afflicta mulieri, opem ferre dignari velis. Pro me verò se paratim nihil, sed pro charissimo meo coniuge Ed. R. Equite, misericordiam tuam implo-ro: is enim longo iam tempore, & in carcerem inclusus, nō solum fortunis & facultatibus exhaustus, sed graui etiam infirmitate penē consumptus est. Ego igitur, supplex proiecta ad genua Maiestatis tue, rogo obsecroq; ut tua solita clementia, maritum meum, solita sua libertati restituere velit. Ei huius beneficij, ego precibus apud Deum, maritus obseruantia erga tuam Maiestatem, uterq; obedientia erga

erga te clementissimum nostrum Principem, nec immemores, nec indignos, nos esse declarabimus. Deus sacrosanctam Maiestatem tuam, longissimis annis, & amplissimis imperijs maiorem indues faciat. 23. Nouemb. 1554.

Pro uxore Ed. Ro: Equitis.

REGIÆ MAIESTATI.

Illustrissime Rex, Domine clementissime. Eius nuper à Reginea Maiest. eos fundos, pro quibus, mihi soluenda sunt arario vestro libra mille, septingenta, octoginta, decem & octo: quatuordecim solidi, & duo denarii. Maiestas sua, fidei meae & obseruantiae in illam habita ratione, presentem pecuniam non exegit, sed eius solutione ita benignè reiecit, ut dimidia pars solueretur ad hoc proximum Purificatum: pars altera ad festum iam proximum S. Michaelis, & Annunt. D. Virginis. Si hac pecunia (munificentissime Princeps) exigatur à me, ad hos constitutos dies, non solum rustica mea praedia, sed bona etiam domestica mihi dinendenda sunt. Multi mihi esse testes possunt, quod graues sumptus, domi militiaeque, vita & aulica & bellica mihi his superioribus annis imposuit: quod effectum est, ut grandis pecunia debitor, non solum vestra Maiest. sed multis etiam alijs viris in praesentiam. Itaque, si creditores mei, paulo diutiores sese praberent huic

Ff. ij. mea

COMMENDATITIARVM, &c.

mea presenti fortuna, & deferere hanc Regiam, cum infamia, & querere aliam vitam, cum miseria, omnino coactus essem. Rogo igitur munificentissimam vestram Maiestatem, ut hanc pecuniam ex arario vestro debitam, aut integram mihi concederet, aut eam partem remitteret, qua vestra divina clementia & bonitati, idonea, ut remitteretur, visa fuerit. Hoc tua Maiestati, ad concedendum, paruum quiddam est: mihi verò, atq; mea fortuna, ita magnum & necessarium, ut absq; eo, nec diutius inservire in hac Aula, sine aliquo dedecore: nec aliam vitam sequi, sine magno meo mœrore, deinceps posuero. Itaque suppliciter peto à vestra Maiestate, ut literas vestras ad hanc rem requisitas, de remissione huius debiti, ad D. Marchionem Wintonia, summum Angliæ Thesaurarium dignetur scribere. Es ego me paratissimum semper ad omne servendi munus comparabo, quodcunq; mihi, quibusvis temporibus, domi militiaq; Maiestas tua demandabit. Deus Opt. Max. sacram Maiestatem tuam optatissimis liberis, longissimis annis, &c. 20. Novemb. 1554.

Pro D. Th. Hol.

REGIÆ MAIESTATI

Avgustissime Rex, Domine clemētissime. Divo multūq; ego in laboravi apud Maiest. tuam,
pro

pro coninge meo D. A. D. Reliqui fratres tua boni-
tate atq; gratia, coniungunt labore atq; opera, in li-
bertatem reſtituti ſunt. Tue Maiestati, hanc lau-
dem, & ſcribibus meis, hanc felicitatem veheme-
ter gratulor: meam tamen, meiq; mariti miſeram
sortem non ſatis deplorare queo. Ex meis laboribus
ſola ego hunc cepti fructum. ut mihi nunc laboran-
dum ſit, non quomodo maritum in libertatem; ſed
meiſam ab infamia vindicare poſſim. Non enim
illum plus deliquiſſe, nec te minus illi conceſſiſſe, ſed
me minus pro illo laboraſſe, uulgo credibile erit. A-
ge ergo, (clementiſſime Princeps,) & perfice, ut
maritus meus id tuo recipiat beneficio, quod ſuo a-
miſit delicta. Quo uno beneficio, & illum a mi-
ſeria, & me ab infamia, & utrumque a ſumma
ſolitudine & cura, diuina clementia tua miſeri-
corditer liberabit. Quam bonitatem, is, qui omnis
bonitatis fons eſt & author, abunde, largiterq;
compensabit. Deus tuam Maiestatem conſeruet
& inuictur. 8. Nonemb. 1554.

Pro Domina E.T.

REGIÆ MAIESTATI.

Augustiſſime Rex, clementiſſime Domine. Gul.
Si. maritus meus abiit in Gallia: & abiit,
non propter delicta conſecutiam, nec prop-
ter periculi metum: ſed quia eo ore alieno pro-
F f. iij. meba-

COMMENDATITIARVM, &c.

mebatur, ut vitam apud exteros cum miseria, q̃
domi apud suos cū infamia traducere maluerit:
sperat enim in hac sua absentia, parçē ac durnē
vinēdo, se posse ab hoc ere facilius liberari. Vitam
traducit, non nouis rebus implicitam, sed quieti &
literis totam deditam. Et cū Rex Gallorum am-
pla conditione largog, stipendio ei proposito, in mili-
tiam vocaret, adduci nullo modo potuit, ut arma
contra Cesaream Maiestatem ferret. Quod venia
non petita, hinc discesserit, ego pro illo, nō facti ex-
cusationem, sed offensa deprecationē, ad tuā clemē-
tissimam Maiestatem adfero. Suppliciter igitur peto
à tua diuina clementia, vt per auctoritatem Ma-
iestatis tue, literis patentibus declaratam, ad ali-
quot annos abesse possit. Quo toto tempore, eam vi-
ta rationem sequuturus est, q̃ obedientissimus sub-
ditus suo Principi, & fidelissimus seruus suo domi-
no probare prestareq̃, debeat. Deus Opt. Max.
Maiestatem tuam diuissime seruet incolumem.

Pro Domina Dor. St.

REGIÆ MAIESTATI

Potentissime Rex, clementissime Domine. Sum
ego vnus, ex ea hominum amenuum colluie,
qui proximo superiore anno, furores T. W. sequu-
ti

si sumus. Et quanquam hoc flagitium, imperitia potius quam voluntate, & aliorum consilio, non meo studio admiserim: iusta tamen pena, hanc iniustam meam temeritatem iure quidem sequuta est. Nam in carceres & vincula coniectus, multum me metus presentis mortis, plus infamia reliqua sequentis vite, potissimum vero ipsa conscientia sceleris mei noctes diesque cruciabat. Sed prudentissimimi Iudices, non priuatum sanguinem, sed communem salutem quarentes, nostra non tam contenti pena, quam commoti penitentia, a mortis metu me cum multis alijs liberarunt: hac tamen conditione mihi proposita, ut centum libras regio fisco persoluerem. Postquam ex huius tempestatis fluctibus DEI OPT. MAX. & Regina clementissima immensa misericordia emergeram, ita me gessi, ut optimus vir D. Ioannes B. unus ex primarijs Secretarijs Maiestatis tuae, me in suum famulatum cooptaret: qui eam de mea fide, officio, & obedientia concepit opinionem, ut curaret me asciscere in eum numerum, qui Maiestati tuae inservirent: ubi (Deo volente) sic me comparabo, ut non solum praeteritam culpam sedulo officio corrigere, sed veteris flagitij memoriam, nona obedientia abolere, ante omnia elaboraturus sum. Id quod, quò melius prestare queam, supplex proiectus ad genna clementiae tuae, summopere ro-

COMMENDATITIARVM. &c.

rogo, ut Maiestas tua contenta viginti libris, quæ iam soluta sunt fisco tuo, mihi egentissimo famulo tuo, quod reliquum est debiti condonare velit. Hoc tua Maiestati ad concedendum exiguum quiddam est, mihi verò ad accipiendum iam amplum atque gratum, ut absq; eo, nec tibi inservire, nec mihi vivere in posterum queam. Si verò bonitas tua, benigne mecum hoc modo actura est, eam vitam in Regia tua solum sequar, quæ obedientissimus subditus suo Principi, & fidelissimus servus suo Domino probare præstareq; semper debeas. Deus, &c.

SERENISSIMO POTENTISSIMOQUE Principi N.

Serenissime, potentissime, clementissime princeps. Intelligit vestra Maiestas, quomodo, ante aliquot annos, nos mercatores Angli, Gul. Canston, Gul. Smith, & ego cum alijs nostris socijs, in Wespensæ Insula, à certis Scotis, misere fuimus spoliati. Intelligit etiam vestra Maiestas, hoc Scotorum facto, non solum nostras fortunas valde misere esse spoliatas: verum etiam, multò magis vestra Maiestatis auctoritatem, protectionis ius, & iurisdictiones in ea Insula, nimis insolenter & audacter esse violatas. Nimis enim græve nobis, & non tolerabile vestra Maiestati fuit, ut, cum nos annua debua vestigalia, omnia iustè portoria, ve-

stru

stris istis officiarijs, plenè persoluisse, statim ve-
 stra & violata iurisdictione, & spreta protectio-
 & contempta Maiestate, tāta vi & iniuria oppri-
 meremur. Has nostras querelas, nimis veras esse,
 nemo melius intelligit, quàm vestra Maiestas.
 Qui, pro sua regia innata bonitate, pro nostra iu-
 sta causa, in nostram gratiam, superiori anno, ad
 serenissimam Scotorum Reginam scribere digna-
 tua est. Quid verò sua Serenitas responderit, nos
 quidem nō intelligimus: hoc planè nos ac certò sci-
 mus, post Deum in terris, aliam non esse Maiesta-
 tem, ad cuius auxilium, in hac nostra calami-
 tate nos confugere possimus, praterquam ad ve-
 stram regiam protectionem, & benignissimam bo-
 nitatem. Itaq; respice nostram miseriam clemen-
 tissime Princeps, & tuere tuū ius potētissime Rex:
 fieri enim non potest, non potest fieri prudentissime
 Princeps, ut in hac causa, nostra prematur fortu-
 na, quin tua una violetur etiam Maiestas. Et
 propterea, nos in spe lata & erecta sumus, non plūs
 Scotorum audaciam in auferendo, quàm vestram
 Maiestatem in restituendo nostras fortunas posse
 valere. Atque ut finem faciamus, si hac nostra
 praesens calamitas, equitate vestra & matura o-
 pe leuetur, certò scimus, Deum (Iustum omnium
 Iudicem) pro hac nobis exhibita iusticia, iustum
 aliquando praeium, cumulatè vestra Maiestati
 elargiturum: & nos assidue precabimur Deum, ut
 sacram

COMMENDATITIARVM, &c.

*sacram vestram Maiestatem optatissimis li-
beris, longissimis annis, maximis imperijs, &
omnibus faustis felicitatibus, perpetuò beàre dig-
netur.*

Pro quibusdam mercatoribus Ang.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI

D. Hiero. P. V. Duci, & magnificis

D. inclyti S. V. amicis nostris

charissimis.

*Illuſtrissime Princeps, magnifici Domini, ami-
ei charissimi. Cùm singularis vestra humani-
tas, ac beneuolentia studium, in gentem Anglicā,
precipue verò in omnem eius Nobilitatem, per-
spectum diu iam, & acceptum semper valde no-
bis fuerit, magis gratum tamen atq; opportunum
visum non est, quàm cùm nobilissimum Arun-
deliæ Comitem, pro vestro honore, pro illius digni-
tate, cum amicè & laudè, tum splendide ac mag-
nifice, in vestram ipse urbem, accepistis. Hæc grata
vestra officia, in tantum virum declarata, qui
nobis, & ordine eodem, & intima amicitia, &
cunctis arctissima propinquitatis vinculis coniun-
ctissimus est, in nos ipsos studiosè à vobis ac certa-*

tim conferri, planè existimamus. Vobis igitur,
pro hac vestra humanitate, magnas nos gratias
& libenter habemus, & studiose agimus, & cu-
mulate etiam sumus relaturi, cum vsus, aut ves-
trarum rerum, aut vestrorum hominum (quod
nonnunquam apud nos accidit) commodam ullam
nobis, in ulla humanitatis parte, vobis responden-
di opportunitatem attulerit. At verò, quo iucun-
dior nobis hac est vestra humanitatis recordatio,
eò quidem acerbius nobis accidit, quod, (non ita
pridem) Danielius Foscarinus, homo Venetus, e-
undem nobilissimum Comitem, alio quidem modo,
& magis alieno animo tractare Patani, quàm
vestra magnificentia Venetijs accepistis, assenta-
uerit. Tolerabile quidem foret, si Foscarinus, &
sua, & communis, & Veneta humanitatis ob-
litus fuisset, modo eius hoc factò, nomen & dig-
nitas tanti viri non violaretur. Sed facinus
illud nobis iam visum est & nouum in illa regi-
one, & graue ipso factò, ut tantus vir in re non le-
ni, sed nullius quidem momenti, primum inhu-
maniter, tùm iniuste istic vexaretur, qui sic domi
& dignitate, & fortune, & opibus floret, ut to-
tius Anglicane Nobilitatis & fidem, ad eius
dignitatem, & fortunas ad eius usum, pro suo
arbitratu & voluntate paratissimas habeat.
Atque in Italia quidem non incognitum, &
Venetijs potissimum haud obscurum esse potuit,
quod

COMMENDATITIARVM, &c.

quod Arundelia Comes sui ordinis in Anglia, non solum genere & nobilitate principem locum obtineat: sed quod ea prudentia atque auctoritate etiam polleat, ut hys illustribus ornamentis, & multis ante superioribus Anglia Principibus, & nunc huic nobilissima Regina, & cunctis huius regni statibus, cum summo eius honore longe charissimus existat. Et hoc porro nomine etiam, longe iniquior habenda est hec Foscarini inhumana insolentia, quod sepe experti sunt multi Itali, plurimi veneti, & testes item sunt omnes Angli in cuncta nobilitate Anglicana multis iam annis, neminem extitisse, qui propensiore voluntate, aut plura, aut maiora officia, omnibus apud nos Italis, & praesertim Venetis detulit, quam hic nobilissimus vir, omni, non oblata solum, sed quaesita etiam occasione, libenter semper detulerat. Sed quod ad hanc rem pertinet, licet nobilissimus Arundelia Comes, hunc Foscarini, & contumelia conatum, & iniuria impetum, vel pro sua modestia tacitus praeterire, vel pro sua prudentia facile contemnere voluerit: nos tamen, qui cum illo plurima parisi loci & ordinis officia, ac omnes mutui studij & benevolentiae necessitudines libenter partimur atque communicamus, hanc sane eius dignitati atque existimationi aspersam istic iniuriam, huc etiam in nos, & nobilitatis Anglicanae commune nomen transfusam esse indicamus. Itaque, non dubitamus, quin satis iam exploratum habeatis, quam

quàm solliciti nos omnes sumus, ut vestra auctoritate, Foscarinus intelligat, cui viro, quam iniuriā obtulerit, & plane etiam vos intelligitis, quid nos deinceps cogitare possimus, si de hac iniuria, & pro merito Foscarini, & pro dignitate nobilissimi Comitum, non honorificè à vobis statuatur. Ex quo vestro facto, orbis ipse indicabit, inclytum vestrum Senatū, communis equitatis, veteris Venetae humanitatis, honoris, & omnis extera nobilitatis, instam rationem habuisse. Quod vestra equitatis studium, & nostra expectationi plene satisfacies, et commodā nobis pari equitatis & humanitatis ratione, cum opportunitas tulerit, respondendi vobis occasionem dabit. Deus vestra Excellentia, & inclyto illi Senatui, omnem felicitatem concedat. Londini, Ex Regia serenissima nostra Principis. 2. Nouemb. 1556.

Pro D. Lamleio & alijs Angliae nobilibus.

SERENISSIMÆ PRINCIPI

D. Elizabethæ A. F. & H.

Reginæ.

Serenissima Princeps, Domina nostra clementissima. Ad vestra Maiestatis genua prostrati, nos, Gul. & Georg. Winteri fratres, vestra
Se-

COMMENDATITIARVM, Sec.

Serenitatis & vbedientissimi subditi, & addictissimi famuli, in difficillimo rerum nostrarum statu, misericordiae vestrae opem, & Maiestatis vestrae praesidium, humilime imploramus.

Casus & causa nostra haec est. Nos Anno D. 1565. Mense Septembri, nauem nostram, quae **MARIA FORTUNA** nominata fuit, factore, gubernatore, nautis, & mercibus Anglicis instructam, negotiatum expediuimus ad illas Aethiopiae partes, quae inter Cabo Verde, & Rio de Cesto, sunt interiectae. Cumque istic nostri factores per humaniter ab incalis accepti, commercia sua amice & quiete obiuissent, & comparatis (quas expetebant) mercibus, in nauemque comportatis, cum omnia iam ad reditum spectarent, ecce, duae bellicae naues cum duabus trirēmibus, ex Armada serenissimi Regis Portugalliae, illam nostram negotiatoriam, non procul ab ipso Rio de Cesto, more plusquam hostili inuadunt. Nauem enim cum omnibus vectoribus, ad numerum viginti unius personarum, cum omnibus bonis, ad valorem septies mille sexcentarum librarum sterling, & plus eo, in profundo demergunt. Nostri factores nihil commiserunt, nihil tentarunt, cur ab amicis, tantam hostilitatem: a Christianis, tantam crudelitatem: & praesertim Angli a Lusitanis, tam immanem inhumanitatem expectarent. Populus enim is, quicum nostri factores sunt negotiati, Regi Por-
tugal-

jugallia, nec obedientia subiectus, nec vectigali obligatus, nec vlla societate magis coniunctus, q̄ cuius alteri Principi existit. Itaq̄, cum hac Lusitanorum non ferenda vis, prorsus tendat, non magis ad vtriusq̄ nostrum priuatā quidem, sed extremam miseram, q̄ ad cōmunē Anglici nominis summam contumeliam, humillime supplicamus vestra Maiestati, vt illam opem, & illud praesidium nobis, in hac nostra calamitate concedere dignetur, quod ipsa equitas, quod omnes leges, cum huius regni propria, cum omnium gentium communes, nobis in hoc casu concedi volum & praescribunt. Et nos DEVM OPT. MAX. vt vestram Maiestatem in omni florenti felicitate, in longissimos annos conseruet, orabimus. 10. Aprilis. 1567,

Pro Gul. & Georg. Winteris fratribus.

SERENISSIMAE PRINCIPI

D. Elizabethæ A. F. & H.

Reginæ:

Serenissima Princeps, Domina nostra clementissima. Nos N. Mercatores ciuitatis Londini, vna cum alijs aliarum urbium maritimarū mercatoribus, hoc superiori anno, factores nostros cum octo nauibus, more nostro iam per multos an-

Gg.

nos

COMMENDATITIARVM. &C.

nos solsto, in Hispaniam, negotiandi gratia, misimus. Et cum circiter viceffimum diem proximi superioris mensis Nonembris, omni sua mercatura amice & perhumaniter transacta cum gente Hispanica, & rebus iam cunctis ad reditum paratis, in Portu Gibeltarra in anchoris stantes, secundum expectarent ventum, ecce, navis Gallica Rhotomag: eundem ingressa portum, in contumeliam Anglica gentis, militibus hostili more in armis effusis in transtra navis, cum insolenti insignium iactatione, & gladiatorum vibratione, nostrorum animos mirum in modum incitavit. Et licet univrsi hanc contumeliam egrè tulerint: una tamen navis, plus reliquis, ad frangendam & coercendam hanc iniuriam irritata, Gallicam aggreditur navem: & aliquot vtrinque occisis, subito tanta vis tormentorum, ex oppido, in omnes nostras naues, explosa est, ut sublatis anchoris, in tutiorem propè instinc locum, se omnes recipere coacti fuerint. Die perendino, adest Don Alvarus Praefectus maris cum quinque triremibus regis: qui adoriens nostros, & aliquot emissis globis, nemine nostrorum repugnante, sed pacatè quietèque omnibus cedentibus illi, utpotè summo regio Magistratui, in naues nostras innadit: mercatores in carcerem, nauta ad remum, omnes in vincula compinguntur. Naues, eiectis Anglis, novis & occupantur

in Dominis, & armantur militibus. Comca-
 ius, omnis aut exeditur, aut dissipatur: merces
 misere distrahuntur: spoliantur & suis naues ar-
 mamentis, & homines suis bonis, etiam his, quæ
 ad quotidianam corporis necessitatem protegen-
 dam comparantur. Mercatores inscijs huius
 facti, & cum temporis absentes in oppido, rerum
 suarum quietè satagentes, in fædos tamen car-
 ceres, inter fures coniiciuntur: nec ratio cu-
 iusquam hominis, nec discrimen ullius facti ha-
 betur. Una nanis quicquid factum est, admi-
 sit: in omnes tamen promiscuè sanctum est. Non
 in facta certorum hominum, sed in cogitata (pro suo
 arbitratu) singulorum, animaduersum est. Cum
 tamen, sine ratione, contra ius: sine exemplo, contra
 morem gentium existat, ut factum & cogitatum,
 in eandem, non solum culpam, sed eandem e-
 tiam pœnam pertraheretur. He priuata omnes in-
 iuria, etiam publica contumelia, supra modum au-
 gentur: namq̃, non solum in contemptum An-
 glici nominis, insignia huius regni sunt hostili
 more deiecta, & è nauius nostris abrepta, atq̃
 de ima puppe ipsorum naui suspensa, quasi om-
 nia iam essent ad triumphum comparata: ve-
 rum etiam, (quod indignissimum omnium fuit,)
 insignia vestra Maiestatis propria, insolentia non
 toleranda sunt dilacerata. In tota hac nostra
 nostrarumq̃ rerum calamitate, hoc vnum nos so-

COMMENTARIARVM, &c.

latur, quod pro certo & sepe iam comperto habemus, serenissimum Regem Hispaniarum, pro ingenta sua bonitate, pro divina eius in equitatem inolatione, & pro perpetuo etiam illius in omnes semper Anglos amore, non grauate concessurum, ut tota hac nostra causa, iuris potius committatur aequitati, quam cuiusquam hominis permittatur libidini. Est enim ratio, qua facile duci possit, ut ita faciat: nam in recenti adhuc memoria, regnante Eduardo 6. & postea Regina Maria fratris sororeque vestra Maiestatis, clarissima memoria Principibus, cum acre iam arderet bellum inter Hispanos & Gallos, cumq; hoc regnum, amicum esset utrique genti, semel atque iterum accidit, ut Galli Hispanos, & Hispani Gallos, intra Anglia fines, vi & spoliationibus, alter alterum vexarent, Et qua equitate, quaque commodatione, utrique tum in Anglia accepti tractatique fuerunt, neutri adhuc genti e memoria potest excidere. Propterea, nos supplices pronunti ad genua vestra Maiestatis, clementissima Princeps, humillime petimus, ut vestra dignetur Serenitas, literas suas in nostram gratiam, ad potentissimum Hispania Regem scribere, ab eoque rogare, ut, pro tot utroque inter Hispanos Anglosque sanctioris necessitudinis vinculis, vetustissimisque confederationibus, concedere velit, ut nostra causa, fauorabiliter & benigne, ab eius

Ma-

Maieſtate accepta, illius iuſſu, ab hominum cupiditate, ad iudicium ſententiam, & iuris æquitatem, mature poſſit transferri.

Pro quibusdam Lond. mercatoribus.

SERENISSIMO REGI

Hiſpaniarum.

E Certi noſtri mercatores, qui annuas negotiationes exercent in Hiſpania, graniter apud nos conqueſti ſunt, ſuos factores, ſuperiori menſe Nonembri, in portu Gibeltierra, durius acceptos fuiſſe, quàm Angli in Hiſpania antè ſolent accipi, aut ipſa æquitatis ratio poſtulare videtur. Rogamus itaque veſtram Serenitatem, ut noſtrorum ſubditorum cauſſa, benignè & cum favore à Indicibus & Iuriſconſultis iſtic veſtris cognoscat, & pro ratione æquitatis explicetur. Exemplum ſupplicis illorum libelli nobis exhibiti, hijs literis noſtris adiungimus, unde, explicatio ratio totius huius negotij planè apparebit. Et ſi qui noſtri, vel ſtomacho in hoſtium inſolentiam, vel ignorance veſtrorum legum nonnihil deliquerint: ſperamus tamen, innocentium numerum, certorum culpam minime lucturum. Quod

Gg. iij.

ad

222 COMMENDATITIARVM, &c.

ad causam nostrorum attinet, nos confidimus, se
propterea actum iri cum illis, prout vetus mutua
inter nostra regna necessitudinis mos: prout ip-
sius causa equitas queat postulare. Cum res ves-
trorum subditorum, parem sub nostro imperio,
vel equitatis, vel humanitatis, vel commode-
rationis rationem requirent, quantum momemi
in vestra Serenitatis, vel literis, vel rogatu apud
nos erit, libenter & studiose ostendemus.

Pro R. M.

CLARISSIMO VIRO D.

Gonsalvo Perisio, serenissimi Regis

Catholici Secretario primario,

& Consiliario intimo, Ami-

co meo charis-

simo,

Pro D. G. Cicelio.

Clarissime vir. Frequens tua memoria mei, &
testificatio tui singularis in me studij, que
sapè quidem, & per amicè semper repetita est
in illis literis, quas ipse scribis ad serenissimum
Regis Catholici assiduum hic Oratorem, admo-
dum grata mihi existit. Hanc tuam nostra in-

ter nos notitia fonenda voluntatem, & ipse vicissim alere, & deinceps etiam augere studebo.

Quod facturus sum, & in te & libenter: in te quidem, quod id plane iure tibi reddo, quod merito in te tibi ipse debeo: animum nimirum & voluntatem in te amando mutuam: libenter vero, quod nullius rei fructu plus delector, quam eo, qui ex cultu amicitiae recte instituta percipitur. Te igitur talem & tantum virum, ipse quidem ingratus si non redamarem, & inhumanius si non colerem, merito censendus essem. Et cum tu ita vis, volo ego etiam porro, ut deinceps inter nos, non solum grata benevolentia aperta indicia, sed mutuae amicitiae explorata officia, prout virabique feret opportunitas, crebra comitent & ingenuè intercedant. Et vide quantum ipse primum mihi largior de tuo in me amore: qui cum fuerim haecenus in benevolentia studio ostendendoposterior, nunc in amicitiae deprecando officio factus sum prior. Rogo enim, ut mea causa, sis amicus huic amico meo: qui has persere, quique Oratoris assidui munere, pro nobilissima nostra Principe, apud serenissimum Regem Catholicum functurus est. Facturus es & amanter, si meo rogatu hoc facis: & recte, si eius merito hoc tribuis. Est enim ipse tui per se, non solum meo sermone, sed sua etiam sponte, perstudiosus: ut taceam prudentia, gravitatis, eruditionis, & commoderationis in omni re iustam commendationem: adeo ut plane existi-

COMMENDATITIARVM, & C.

mem illum, ad omnia illa, qua nunc sunt inter no-
stros Principes artissima confederationis, intelli-
gentie, & amicitie vincula, indies magis ac magis
firmanda, fore peridoneum. E regione, ipse pro mea
vicissim parte, sincere & sancte polliceor, si quid
fuerit in mea potestate, quod esse queat vel gratum
tibi, vel commodum tuis: te illud sic à me impetra-
turum, ut facile intelligas, me non velle pati, ut in
vlla officiosa humanitati ac benivolentiae parte,
ipse me aliquando sis superaturus. Felicissime va-
leas. Ex Regia Principis nostra Grenovici. 20. Feb.
1565.

D. COSS. ET SENATO-
ribus ciuitatis Stralfo-
niensis.

Magnifici Domini, Spectabiles, Amici cha-
rissimi. Et nos accepimus, & vobis valde per-
spectum esse intelligimus, qua fraude, & quanta in-
iuria, Martinus S. cinis ac mercator urbis vestrae,
altero superiori anno tractauit istic apud vos Ge-
orgium N. factorem fidelis nostri & dilecti subditi
Ioan. G. cinis ac mercatoris Sanduicensis. Ubini
genium, & bene cum bonis, & humaniter cum a-
micis semper agi oportet. At verò inter quos Re-
ligionis summa consensus, amicitie firma ratio, &

oppor-

opportuna negotiationis multa mutua & commoda commercia intercedunt, si istic vlla vel cōuentorum iusta pacta, vel hospitalitatis cura intra, vel aequitatis communia subsidia desiderarentur, periniquè quidem esset comparatum: in quibus tamen omnibus duriter secum, hoc tempore, in vestra ciuitate actum esse, culpa verò Martini S. sed in vestro quidem permissu, fidelis noster subditus grantiè apud nos conqueritur. Martinus enim ille S. ut nobis allatum est, pactionem rite initam, & rectè firmatam deserit: certas merces, pro certa navis emptione, in manus nostri subditi per ipsum depositas, effracta sera, conuulsis claustris, priuata vi, & intempesta nocte abducit. Is tamen nihilominus, ut nos audimus, suorum gratia istic potens communis aequitatis remedium tollit, & duplici iuris cursum impedit. Hac quidem agendi ratio multò grauior est, quàm ut vel subditus noster pro suis fortunis ià ferre, vel nos pro nostro officio diu pati possimus: & longè iniquior etiam, quàm ut vos, quorum urbem, & humanitatis, & aequitatis, & iusti cōmerci exercendi prisca quidem & precipua laude florere, sæpè nos accepimus, tolerare debeat. Remigetur facietis, rationi & aequitati valde consentaneam, urbis vestrae nominis atq; dignitati prorsus congruentem, & nostra de iniuria apud vos recto cultu, & iuris expedito cursu expectationi planè respondentem, si nostro dilecto subdito, sine liti-

G g. v.

mole-

COMMENDATITIARVM, &c.
maleſtia, ſine mora tadio, ſine graniori temporis &
pecunia diſpendio, ius ſuū ſibi, mature, recte, & in-
tegre reſtuturi curaueritis. Et gratum præterea no-
bis officium præſtabitis, quod veſtris nos viciffim,
cum opportunitas feret, libenter reponemus, ſi ex
veſtro facto, & noſtri ſubditi ſermone intelliga-
mus, eam vos noſtrarum literarum, noſtriq; roga-
tum, rationem habuiſſe, quam ipſa vos in hac ſub-
diti noſtri cauſſa expedienda habituros plane ex-
pectamus. Feliciter valeatis. Weſtm. 12. May.
1567.

Pro R. M.

ILLVSTRISSIMO P. D. B. DVCI
Stetnienſi, Po. Caf. Vandalorum, &c.
Principi Rugie, Comiti in Gatz-
gaw, Conſ. & Amico no-
ſtro chariſſimo.

Illuſtriſſime P. Conſ. & amice chariſſime. Com-
modè & peropportune accidit hoc tempore, ut,
cum nos diū iam ſtudium & propenſam volunta-
tem ſcribendi ad veſtram Excellentiā habueri-
mus, id iam ut neceſſariò faciamus, certi noſtri de-
lecti ſubditi negotium pernecceſſarium, nos in præ-
ſenti commoneat. Nos non latet, ſed diū nobis ex-
ploratū fuit, quinam ſenſus recta Religionis, quan-
tus amor bonarum literarum, quā acceſſus
ſtudium,

studium in vestra Excellentia animo residet. Itaque, in permissa causa fidelis ac dilecti nostri subditi Ioannis G. cinis & mercatoris Sandnicensis, si humanitatis officium, si equitatis subsidium, à vestra Excellentia postulemus, non dubitamus, quin vestra Excellentia, & suo iudicio, bonitati causae, & grata voluntate, nostrae commendationi, libenter sit assensura. Quae causa sit, curabit is qui has nostras perfert, ut vestra Excellentia, plenè quidem, sed verè & certò certior fiat. Est quidam Martinus S. vester quidem subditus, & cinis Stralsoniensis: is fraude non ferenda, & iniuria non tolerabili, (ut nobis allatum est,) aduersus Georgium N. factorem Ioannis G. dilecti subditi nostri nimis audaciter & insolenter usus est. Est praeterea (uti accepimus) ille Martinus S. homo & sua natura valde litigiosus, & suorum istic gratia & amicitia admodum potens. Horum ope, & istis opibus munitus, nostrum hominem istic peregrinum, ignotum ferè omnibus, imparatum ab amicis, eadem vestra iurisdictionis, in tanta salitudine & inopia subsidij, pro suo arbitratu, quavis & publica inuidia, & priuata iniuria, facile premedum esse sperat. His incommodis omnibus ut vestra Excellentia, sua bonitate, prudentia, & auctoritate occurrat, & magistratum Stralsoniensem nostro subdito ius quamprimum expedire, ut iubeat, eò paucioribus verbis rogabimus, quò fidentius

155 COMMENDATITIARVM, &c.
dius speramus, & certius expectamus, vestra Ex-
cellentia sic hanc fraude, vim, & potentia coercen-
tam, ut nostro fidei subdito, pro debita sui iuris
ratione, cum iusta damnorum & expensarum com-
pensatione, primo quoque tempore, sit in vlla vrbe
satisfaciendum. Et quam necessario nunc scribimus
de aliorum iniuria, tam libenter deinceps (viri spes
est,) denuo scribemus de vestra equitate: ut nos, non
magis iam propensa ad commodi officij postulatio-
nem, quam semper parata, ad grati animi, & ma-
tue cum benevolentia erga vos, tum equitatis er-
ga vestros, declarationem, esse videamur. 12. May
1567.

Pro R.M.

GEDANENSIBVS.

Magnifici Domini, Viri spectabiles, Amici
dilecti. Graues ad nos querela delata sunt,
de facto certorum hominum Gedanensium: qui,
hac superiori estate, nauem fidei & dilecti nostri
subditi R.N. ciuis & mercatoris Hullensis, ne-
gotiatum proficiscentem ad ea loca, quibuscum
nobis & bona pax, & firma intercedit amicitia, ac
redeuntem nuper ab illa profectioe, hostiliter in-
nadescentes, vi Gedanum aduenit. ubi, electis mer-
catoribus

catoribus ac nautis, & ad extremam miseriam
 compulsi, ipsam nauem tanquam Piraticam, & o-
 mnia bona, velati prædam, occupant atq; detinent.
 Atque ut nos ferre non possumus, ut fidelis nostri
 subditi tanta premantur iniuria, ita eam de vestra
 etiam prudentia & equitate existimationem ha-
 beamus, ut non solum statuamus, insciētibus vobis,
 hoc à vestris fuisse admissum: sed plane expecta-
 mus, ut primo quoque tempore, ea iustitie ratio, in
 hac causa, à vobis habenda sit, ut nec vestri impu-
 nè hoc perpetrasse, nec nostri frustra apud nos con-
 queri videantur. Itaq; rem facietis & nostra ex-
 pectationi, & vestra equitati valde consentaneā,
 si fidelis noster subditus R.N. nauem suam cū bo-
 nis vniuersis, hac literarum nostrarum commen-
 datione, & vestra autoritate recuperet. Et nos
 parem equitatis rationem, in vestrorum negotijs,
 cū vsus & occasio tulerit, libenter ostendemus.
 Feliciter valeatis.

Pro R.M.

D. SIGISMUNDO

August. Regi

Pol.&c.

A Liquot iā sunt anni, tempore parentū vtriusq;
 nostrum, clarissima memoria Principum, cū
 Thomas

COMMENDATITIARVM &c.

Thomas Martinus Anglus, Nicolaum B. & Bernard. T. ciues Gedanenses, nomine grandis pecunie sibi debita, Gedani, apud Sabinos, in ius vocauerit. Sententia, pro aq̃uitate caussa, lata est secundum nostratē. Gedanenses tamen, domestica sua, & potentia & opportunitate freti, ad superiores istic magistratus, Consules & Senatum Gedanensem, promocant. Res denūo secundum Tho. Martinum diiudicata est. Aduersarij gemina iam sententia domi superati, alienum ab omni aq̃uitatis ratione, frustranda iustitia consilium ineunt. Et causam, & hominem in Polonia usque protrahunt, ad iudices istic, qui nominantur Terrestrēs: non bonitate caussa fisci, nec de iniuria sibi, a suis, domi imposita conquesturi: sed hoc solam consilio, ut homo alienigena, in regione tam dissita, legibus & moribus prorsus illi incognitis, vel longo litis tractu, vel longinqui itineris molestia, vel intollerabili sumptus magnitudine, tandem defatigatus, a persequendo suo iure omnino desisteret. Cum tertia iam sententia, secundum nostratē, istic quoq; lata esset, Gedanenses illi, ut nullum sibi iniuria faciendae locum reliquum facerent, ad regem ipsum Polonia promocant, parentem vestrum clarissima memoria Principem. Sed iustitia apud iustissimum Principem tantum valuit, ut non solum pro nostro sententiam ipse tulerit, sed mandatum quoq; suum, ad magistratus Gedanenses perscripsi, ut ipsi executionem

cationem iustitie, pro tot latis sententijs, in hac
caussa, quam primum expediri curarent. Cursus
tamen iustitie, tot morarum diuerticulis impedi-
tus Gedani fuit, ut T. M. prius e vita sua dis-
cesserit, quam ad ius suum peruenire potuerv. Gul.
Martinus, Thoma filius, paruulus quidem
cum pater moriebatur, famulus nunc noster fide-
lis & per dilectus, hac paterna debita, iure et here-
ditario & testamentario repetit. Huic famulo
nostro, suppliciter sape opem imploranti nostram, in
caussa tam iusta, & in re tam manifesta deesse nō
possumus. Nā, quo tota res exploratio nobis esset,
negotium dedimus certis nostris Iurisconsultis, ut
illi, causa huius rationem (ab initio) omnem, litis
progressum uniuersum, & sententiarum singula-
rum unumquemq; exitum, considerata delibera-
tione cognoscerent: qui rem tam explicatam &
apertam ad nos deferunt, ut planē constet nobis,
causam & iustam & necessariam, nostrum famu-
lum habere, omnem iustam sequendi viam, qua ius
suum consequi & obtinere queat. Nos itaq; admo-
dum rogamus vestram Serenitatem, ut dignetur
suis literis atq; iussu mandare magistratibus Ge-
danensibus, ut hac causa famuli nostri, omni legi-
timo processu apud eos tam manifesto euicta, sic
maturē expediatur, ut debita pecunia integrē illi
persoluator. Atque si equitatis cursus, antea no-
bilissimæ patris vestri iustissima sententia rite ter-
minata

COMMENDATITIARVM. &c.

minata, nunc similiter, vestra auctoritate, ad iustum exitum perducatur, curabimus nos vicissim, ut à vestris isidem subditus, in nostris ditionibus, cum par occasio ferat, iniuria omnis atq; molestia similiter prohibeatur.

Pro Gul. Martin.

MAGISTRATIBVS.

Gedanensibus.

Magnifici Domini, Amici charissimi. Intelligimus causam debita pecunia, ante aliquot annos inter Th. M. Anglum, & N. B. ac B. T. ciues vestros, in illa vestra vrbe fuisse disceptatam. Et cum ea ipsa causa, & apud vos, & in regno iidem Polonia, omnib; & legum processibus rite explicata, & aduersariorum appellacionibus (quoad fieri potuit) impedita, & cunctis semper iudicum sententijs, secundum nostratem fuerit dijudicata, executioni tamen iuris, tot repagula sunt obiecta, & frustranda iustitia tot sunt quasi a mora, ut Th. Martinus, e vita prius excesserit, quam ad ius suum peruenire potuerit. Gul. Mart. Tho. filius, paruulus quidem tum, cum pater moriebatur, hac ipsa paterna debita, iure nunc & hereditario & testamentario repetit. Cumq; hic Gul. fidelis noster famulus, saepe nostram gratiam atq; opem, ad consequendum ius suum, suppliciter implorauerit, nos,

ut

ut de causse equitate, quid certum & exploratum
 esset, cognosceremus, certis nostris Iurisconsultis
 mandatum dedimus, ut litis progressionem omnē,
 & sententiarum exitum unumquemq;, accuratē
 excuterent: qui rem sic ad nos deferunt, ut nos a-
 quitate rei magis, quam hominis misericordia cō-
 mota, scribendum ad vos esse duceremus, & a vo-
 bis petendum, ut, quod leges vestra iusserunt, quod
 iudices omnes, cum vestrates, tūm Poloni consen-
 tientibus sententijs statuerunt, id vos iam huic no-
 stro famulo, integrē expediri, plenēq; cōfici quam-
 primum curetis. Nos enim vel aequitatis ipsius no-
 mine, in caussa tam iusta, in re tam aperta, in iniu-
 ria tam eminenti: famulo nostro deesse non possu-
 mus. Malumus tamen, ut hoc modo nostro rogatu
 atq; literis, quam ullis alijs iuris remedijs, indem-
 nitati nostri famuli prospiceretur. Si igitur vos a-
 quitatis ipsius respectu, & nostro etiam hortatu,
 ius suum, famulo nostro representari efficiatis, ra-
 tionem vos, & iustitia rectam, & nostri quoq; gra-
 tam, habuisse iudicabimus. Quod vestrum offici-
 um, nos etiam grata memoria retinebimus.

Bene valete.

R. M. Pro Gal. Martiu.

Hb.

E P S

EISDEM.

Magnifici Domini, Illustres, Spectabiles, Amici charissimi. Vary nostri subditi, probi, & explorata fidei viri, grauitèr conqueruntur, quòd merces illa quas istic Gedani de more comparant, & in Angliam apportant, ut Linum, Canabis, Pix, & id genus alia, cum arida iùm fluide merces, iam veteri vestrarum mercium nec bonitati, nec mensura quidem respondeant. Quae res non solum detrimētosa nostrorum fortunis, sed perincommoda nostrae classi, propter fallacem atq; inhabilem hoc modo omnem funestrem apparatus, & nimis etiā periculosa, eādē ipsa de causa, omnib. nostris existit, qui vitam suā nauigationi, & venti marisq; discrimini, addixerunt. Hanc, non vestra inclita urbis communem culpā, sed certorum vestrorum vel negligentem incuriam, vel dedita opera admissam fraudem, nostri nobis planè esse assēuerant: & nominatim eorum hominum, qui mercium examinatores, & fabri vasarij apud vos designantur. Atq; licet (vti planè iudicamus) inscientibus vobis & inuitis etiā, ha in iuriosa impostura & excogitata & exercita sint, ipsa tamen aequitas postulat, vt vestra nem erit prudentia, diligentèr inprimis videre, ne haec noua paucorum hominum fraus, ad priuatū structa questum,

sum, communi vestra urbis nomini & dignitati,
que prisca & precipua iusti commercij laude mul-
tis iam seculis floruit, grauiorem aliquam notā in-
urat. Sed quia persuasum habemus, vos prudenter
& opportune, maturum remedium huic malo ad-
hibituros, volumus itaq, vt hec, qua scribimus, nō
grauiter ex postulandi, sed amice commonefaciendi
nomine, à vobis accipiantur. Atq, quo melius sta-
tuatis, de nostrorum detrimento, & vestrorum in-
iuria, mandauimus, vt omnes illa damnoſa frau-
des, de quibus nostri conqueruntur, in ſeparato ſe-
orſum ſcripto, communi ciuitatis noſtra Londini
ſigillo conſignato, fuſius & explicatius perſcriban-
tur. Præterea, pergratum eſt nobis intelligere, ex
ſermone Th. Alani dilecti famuli noſtri, noſtriq,
mercatoris, quod ſuperiori anno, factores eius, in
parandis iſtic, iſtincq, transportandis multis re-
bus, noſtro iuſſu, noſtraq, pecunia, ad noſtra claſ-
ſis uſum comparatis, præcipuam quandam veſtrā,
in noſtram quidem gratiam, & beneuolentiam &
humanitatem ſunt experti. Quam gratificādi no-
bis rationem, ſi ſimilem hoc anno, eiſdem famuli
noſtri factoribus, per ſimile noſtrum negotium iam
obeuntibus, pari beneuolētia ſtudio declaraueritis,
officium nobis vt ipſa re pergratum, ſic mutuo vi-
ciſſim officio, in omni commoda opportunitate à no-
bis compenſandum facietis. Felicitèr valeatis.

RM. Pro Th. A.

Hb.ij.

REGI

REGI SVECIAE.

Negotium dedimus dilecto nostro famulo atq;
 mercatori Th. Alano, ut, ad usum classis
 nostrae, certas res necessarias, malos, funes, asseres,
 picem, & alia eius generis, nostra pecunia Gedani
 hoc tempore comparet. Rogamus itaq; vestram
 Serenitatem, si naues Th. Alani bonis nostris onu-
 sta, vel vestra Serenitatis vel classem inciderint,
 vel portum appulerint, ut vestra bona gratia, atq;
 mandato, à vestris subditis, benignè cum humani-
 tate accepta, & liberè sine impedimento dimissa,
 tuto per vestra freta, atq; iurisdictiones, ire, redireq;
 possint. Et nos vicissim curabimus, ut vestri iti-
 dem, vestra Serenitatis negotia procurantes, cum
 opus nostra gratia, aut praesidio habuerint, per simili
 humanitate à nostris, sub nostro imperio, nostra
 quoq; & voluntate & iussu accipiantur. Deus,
 &c. 20. Martis.

SERENISSIMO D. SE-
 bast. Regi N.

E Thomas Pope, ut ad nos allatum est, & Ioan-
 nes Kyrrie, viri Angli, fideles nostri subditi,
 cum naue nuncupata, LE MARGARE-
 TA DE MYNHEADE, instructa
 nautis,

nautis, & onusta mercibus, profectiorem hac superiori aetate, ex Anglia versus insulam Tarsero institunt: ut, cum vestra Serenitatis istis subditis amice, de more negotiarentur. Inter trayciendum, (uti aiunt,) ultimo die proximi superioris Iunii, Ludouicus de Almeda vestra Serenitatis subditus, cum duabus armatis nauibus hanc nostrorum solitariam & negotiatoriam nauem, more hostili, nulla à nostris praeibita causa, aggreditur: nauem capit, nautas & vectores omnes, tanquam captiuos, in insulam Tarsero abducit, ubi nec iustitiae nec humanitatis habita ratione, male & misere accipiuntur. Nam nostri, per idoneos istis Praedes, ad omnia, quae illis obijci potuerant, offerentes se plenè responsuros, non solum ab omni iuris patrocinio duriter reijciuntur, sed per eundem Ludouicum de Almeda, in ipsa insula Tarsero, bonis suis omnibus inhumaniter spoliantur. Quae bona, ad valorem bis mille, quadringentorum, octoginta, octo ducatorum, & plus eo accedunt. Quae quidem bona, particulatim, in scripto quodam testimoniali, cum his literis coniuncto, explicantur: quod scriptum, communitas oppidi nostri Brigewateri pro his nostris subditis vestra Serenitati exhibet. Ludouicus de Almeda non contentus hoc facto, etiam porro nostros mercatores melioris notae, in variis naues Portugallenses dispenfos, in urbem Ulyssiponam abducit: ubi sistuntur coram

COMMENDATITIARVM, &c.

D. Manu de Almeda, vestra & sic Serenitati
supremo iusticiario. Et audita causa, nostri li-
berantur quidem crimine, una cum ipsa nave: sed bo-
na illis ablata minime restituta sunt. Nostri, hoc
modo, misere vexati, & Erinopiam reuacti, no-
stram opem implorant: quam illis, in re tam iusta,
denegare non possumus. Petimus itaque per frater-
num amorem, & mutuam nostram confederatio-
nem, vestra ut dignetur Serenitas, eam curam hu-
ius causae ita suscipere, ut per hos nostros subditos
intelligere possimus, bona eorum eis primo quoque
tempore esse restituta. Et hanc aequitatis rationem,
nostris subditis, in eorum tam iusta causa, vestra
gratia, auctoritate, & iussu declaratam, nos simili-
ter in vestrorum negotiis, cum par casus feret, stu-
diosè subsequemur.

Pro R. M.

REGI. N. PRO R. M.

E. Præter illas multorum nostrorum mercato-
rum varias causas, de quibus, per certum no-
strum nuntium Ioan. Foxal, nuper ad vestram Serenita-
tem scripsimus, iusta quidem nobis hoc tempore ob-
lata causa est, ut hunc etiam fidelem & dilectum
nostrum subditum Rodolphum Clayton, eiusque
caus-

causam, vestra Serenitati commendamus. No-
 bis quidem cognitum, & istic satis exploratum est,
 in quas angustias, altero superiori anno, is, cum na-
 ue ac fortunis suis, sub vestro imperio incidit. Po-
 stulabatur gemini cruciatus, cum se utriusq; culpa
 vacare, plane comprobauerit. Primum, quod vecti-
 gali non saluto, stationem vestram Oresundianam
 su transuectus: dein, quod hostem vestrum, certo-
 rum commodorum subsidio iuuerit. De vectigali,
 obexographū ipsius, qui portorio vestro istic pra-
 est, pro cautione sua, habet: cum vis & iniuria, &
 inhumanitas, qua Sueci illum misere exagitarunt,
 ipsum ab altera noxa plane eximant. Res enim ra-
 tione nulla nitebatur, ut is, fallendo vestros, & fa-
 uendo Suecis, dubij commodi incerta spe, in aperta,
 cum rerum omnium iacturam, tum via discrimē,
 se suasq; fortunas coniceret. Cū hoc ita esse, primitū
 vestri Consilij dein vestra Serenitas plane cog-
 nouerit, primo quoq; tempore iusto iudicio, & sum-
 ma equitate, voluntate, bona gratia, & expresso
 mandato vestra Serenitatis, & subditus noster ē
 custodia libexatur, & merces eius omnes illi resti-
 tuuntur: sic, ut cum is domum in Angliā rediit,
 fuscē & prolixē cum vestra Serenitatis summam
 gratiam & bonitatem, tum vestrorum Consilario-
 rum in cognoscendo prudentiam, in statuendo equi-
 tatem, in expediendo se suumq; illud negotium, ma-
 gnā humanitatem passim predicauerit.

Hl. iij.

Ea

COMMENDATITIARVM, &c.

Et hac ipse de sua & libertate, & mercium restitutione. At verò cum navis eius, ab omni apparatu & victualium & armamentorū benè instructa & munita, vestra Serenitatis nomine, auctoritate, & mandato, ad serviendum in bello vestro, cum reliqua vestra classe adhibita sit: in quo vestro servitio perijt illa navis, ut ad nos allatum est: propterea Rodolphus Claytō suppliciter à nobis nostram commendationē, & nos libenter à vestra Serenitate parem vestram & gratiam & equitatē expetimus, pro iusta & plena huius navis satisfactione, quam vobis vestra Serenitas sua sponte, recto iudicio, & innata sua bonitate, in illo homine laborando, & bona eius illi reddendo, summa vestra cum laude, palam omnibus innotescere voluerat. Causam hanc, iam aperte equitatis plenam, apud vestram Serenitatem equissimum Principē, paucis attingere, non acrius urgere, equum esse censemus. Qua in re, paratam potius nostram commendandi voluntatem ostendi, quam magnam ullam postulandi necessitatem requiri, vestra Serenitatis bonitas facile indicabit. Deus, &c. 1. Iunij. 1567.

GEDANENSIBVS.

Pro R.M.

M Agnifici, spectabiles, amici perdilecti. Accepimus literas vestras 30. Iulij, Gedani datas: quæ vestra literæ, si quantum obseruantiam erga nos, ipsa præ se ferunt, tantam æquitatem erga nostros, vos ipsi repræsentaretis, multo acceptiores nobis fuissent: sed speciosa verba, factis iniuriosis, nec belle respondent, nec recte satisfaciunt. Cum hac dicitis, alia facitis: rebus, non verbis nos fidem adiungimus. Scribendo, nihil proficimus: agendo, aliquid temerabimus. Quod ratio non impetrat, ius obtinebit. Sed, cum serenissimi Regis vestri, iustissimi Principis, charissimi fratris nostri, eam quam par est, rationem habemus, quid ille de hoc negotio statuerit, prius explorare volumus. Quanquam nos malimus, atque adeo optamus, ut vos, vestra potius sponte, quam alterius iussu, recte faceretis. Id quod si adhuc faciatis, & nobis satis, & vobis utiliter facietis, Bene valeatis. Primo Nouemb. 1567.

Hh.v.

A M.

AMPLISSIMO ET CLARISSIMO. Dom. D. E. Bilde, Daniæ magno Admirallo, amico charissimo.

*A*mplissime & clarissime Domine. R. C. famulus meus, è Dania nuper reuersus in Angliam, se, in sua quâ istic est perpeffus duriori fortuna, tua imprimis bonitate, ope, & gratia leuatum fuisse, libenter frequentiq; suo sermone commemorat. Et quanq; sponte tua, & innata quadam omnes iuuandi voluntate hoc feceris, tamen, postquam meum famulum illum esse cognoueris, in meam quoque gratiam, uti ille refert, multo libentius & studiosius opem & bonitatem tuam in illo è carcere liberando, & suis res ei restituendo, ostendisti. Idem iam in Daniam reuertitur, cum literis serenissima nostra Principis, ad serenissimum Regem Dania, pro satisfactione naui sue, qua Regis vestri nomine & iussu, ad seruendum illi vnâ cum reliqua sua classe, adhibita est: in quo seruitio, naui, (uti ad nos allatum est) perijt. Itaque, primum, (uti par est) gratias libenter ago, pro illo tuo superiori & mihi pergrato officio, & meo famulo admodum opportuno & optato subsidio: dein, impense rogo, ut, quod tua sponte, tam benigne ante in iuuando famulo meo susceperis, hoc iam, meo rogatu, ad felicem exitum

tum perducere digneris. Ac vicissim ipse diligenter curabo, ut tui, quorum res hoc postulabit, tuo etiam rogatu, parem humanitatem in Anglia, patri fauoris mei praesidio, aliquando experiamur. Felicissime valeat Amplitudo tua.

Pro R. Clayton.

SERENISSIMO PRINCIPI
D.H. Regi. N.

Multa iam graues querela ad nos sunt delata: & crebra etiam litera ad vestram Serenitatem sunt scripta de ea pecunia, quam certi mercatores Londinenses, viri spectatae probitatis, fideles nostri subditi vestra causa & vestro etiam nomine, atque id ad vestrae Serenitatis usum, ante aliquot iam annos, D. N. G. vestro apud nos Oratori, in tempore eius pernecessario, mutuam libenter dederunt. Haec pecunia commodatio, contestata syngraphis, communita sigillis, multis etiam testibus, cum nostratibus, tum exteris, praesertim apud Belgas, passim in vulgus innotescit. Nos plane persuasum habemus, hanc causam aut non recte aut non omnino apud vestram serenitatem esse declaratam: aliter enim res tam iusta & explicata, tam diu, tot temporum difficultatibus, & morarum

COMMEDATITIARVM, &C.

rū diuerticulis intricata apud iustissimū Princī-
pē non fuisset. Si qui verò sunt, qui hoc negotium i-
stic impediunt, illi certe & vim nostris, & infamiā
sibi, & iniuriam etiā vestra Serenitatis nomini at-
q; honori, nimis audacter imponunt. Nec solum a-
quitatis palam egrediuntur fines sed extra omnem
etiā humanitatis modū, nimis insolenter prodeūt:
ratio enim vult, postulat aequitas, & humanitas, e-
tiam meretur nostrorum mercatorū, ut illi cōmo-
dū, non detrimentū: gratiā, non iniuriā: ab hac eorū
tam officiosa pecunie commodatione, iūm quidem
vestris non solum hominibus, verum etiā rebus per-
necessaria, tandem quidem recipiant. Rogamus i-
gitur vestram Serenitatē, ut huius causse eam ca-
rā suscipiat, ut post hac, huius negotij nomine, nec
nostrorū tā inītis querelis, nec nostris tot crebris
literis, nec orbis tam diuulgatis sermonibus, locus
amplius relinquatur. Sic enim, & ipsi aequitati, &
vestro honori, & nostra expectationi, & bonorum
etiā de vestra bonitate communi voci atq; indi-
cio, Serenitas vestra optimē quidem consulet, &
plene satisfaciet. Hoc modo etiam, nostri mercato-
res, se cum suis fortunis, ad omnia grata officia ve-
stra Serenitati præstanda, quauis deinceps oblata
opportunitate, paratissimos semper ostendent. De-
us, &c.

Pro R. M.

IL-

ILLVSTRISSIMO ET NO-
bilissimo Domino Comiti N.

*Illustrissime & nobilissime Domine. Quanta ob-
servantia, amita mea D. Clareneux sanctæ
memoria fœmina, vestram Excellentiam: & qua
beneuolentia illam Excellentia vicissim vestra
prosequuta est, in Hispania multi, in Anglia plu-
rimi, probè cognoscunt. Hac mutua vestra, eaq̃
spectata multis, cùm illius observantia tam grata
aliquando officia, iùm vestra benignitatis tam pro-
pensa semper studia, spem mihi nunc certa faciūt,
(id q̃ sententia quoquē ac iudicio hīc omnium, qui
utrumq̃ vestrum norūt, mihi planè confirmatur,)
vestram Excellentiam libetèr velle, aliquam par-
tem illius proquinq̃ioris beneuolentia, mihi eti-
am eius propinquo, proximoq̃ heredi, tanquàm
hereditariam impartire. Et sic sunt res meæ, ut
tempore iam meo pernecessario, & in causa per se
iustissima, opus planè habeam tui non solum ope fa-
uoris, gratia, atq̃ bonitatis, sed praesidio etiā equita-
tis atq̃ auctoritatis, ad frangendam iniuriam, q̃
N. Kempius homo Anglus, amita defunctæ ingra-
tus, mihi superstiti iniquus, contra omnes & com-
munis equitatis, & domesticæ amicitia leges intē-
tare conatur. Vniuersam causam & singulas illius
circumstantias, in has literas (nè sim molestus)
inclu-*

COMMENDATITIARVM, &c.

includere nolui : eas omnes , articulatim in certa capita , in separato scripto cum his literis commisso , fusiùs explicatas distribui : unde , opportunius & plenius rationem omnem & statum illius negotij , vestra prudentia intelliget. Ius meum , iuris subsidio persequi , nō cogito : quia id omne praesidio vestra bonitatis assequi planè spero , atque adeo expecto : neque ego solum mihi hoc spondeo , sed omnes in Anglia quibus aequitas , bonitas , & vera nobilitas vestra excellentia explorata unquam fuit certo mihi assenerant atque pollicentur. Deus vestra excellentia omnem florentem felicitatem concedat.

Pro Georgio White.

REGI. D.

D. Alb.K. LL. Doctor , vestra serenitatis Orator , literas vestras , 26. Ianuarij Hafnie datas , in initio huius mensis Aprilis nobis tradidit. Rumores illi , de immutata nostra voluntate , veri quidem non sunt : sermo tamen istuc perlatum , de frequentibus nostrorum mercatorum querelis , inanis vero non fuit . Tot enim , tamque graves iniurie , his proximis superioribus potissimum annis , sub vestro imperio , nostris spectata probitatis mercatoribus factæ sunt : quarum iniu-

riarum

riarum remedium nullum hactenus, nec nostrorum
 istis supplicationibus, nec nostris hinc crebro
 missis literis, obtineri potuerat, ut tandem nos ip-
 sa tot iustis nostrorum querelis mature consulen-
 dum esse duxerimus. In qua cogitatione nostris
 quam primum prospiciendi, multum nostra verse-
 bantur consilia, eo ipso tempore, quo D.K. ad nos
 peruenit. Iniuria & damna, qua nostri pertulerunt,
 vestra Serenitatis Oratori, nostro mandato, &
 fuse explicata & probe plenèque cognita sunt. Ut
 ha nostrorum causse, in longiores moras, & sumptu
 intollerabiles, & ipso tedio non ferendas, ampli-
 us recyciantur, (quomodo nimium iam diu factum
 est) non vult ratio, non fert equitas. Si igitur
 (quomodo vestro Oratori declarauimus,) antè
 quartum abhinc mensem, his nostris mercatori-
 bus ita rectè & integrè satisfactum fuerit, ut,
 nec nostris amplius iustè conquerendi, nec nobis,
 vel scribendi alias literas, vel capiendi alia consilia,
 necessitas fuerit imposita, re faciet vestra Serenitas
 & ipsi equitati, & nostræ expectationi, & bonorum
 iudicio, & vestro uè honori, admodum cōsentaneam.
 Ad has iustas nostrorū querelas, adiungemus nostrā
 necessariā expositulationem de iniuria, non subdito-
 rum nostrorum, propria, sed utriusque nostrorum
 communi: in qua, certorum vestrorum auda-
 cia, facto nimis proiecta, exemplo valde insolent,
 extat. Quisquis enim ille fuit, qui author erat
 ill.

COMMENDATITIARVM, &c.

illarum vestrarum literarū, quæ 13. superioris Octobris sunt data, dū nimirum studet causa nō satis bona: preterq̃ quod non debitam vestri honoris rationem habet, apertam quidē, & ipsi veritati vim, & nobis iniuriam offert. Urgendo enim certū caput prisci fœderis, verbis germanis ablati, alienis ingestis, genuinū sensum misere miscet, & falso detorquet. Istiusmodi homines, qui has fœderum sanctiones tam audaciter & propalū prudentes violant, quā sincere miserorum supplicationes cognoscant, dubium esse potest. Est illa namq̃ insignis audacia domi, quæ sic eminet foras. Et quid non iniurie privatis struant, qui sic cum Principibus etiam data opera agunt? De horum hominum facto, quid sentiendum sit, omnes vident: quid statuendum verò, vestra Serenitati relinquimus. Itaq̃, quemadmodū nos expectamus, ut primo quoque tempore, nostris subditis, bona sua rectè & integrè restituantur: ita non dubitamus, quā cura fuerit imprimis adhibita à vestra Serenitate, nè presenti impunitate, malorum deinceps crescat audacia. Hac enim, hoc tempore, tam opportunè geminata ratio, & æquum faciendi malis, ad vestra Serenitatis imprimis & æquitatis & honoris summam prædicationem: ad alendam feliciter inter nos ac nostros mutuam amicitiam: denique, ad sanctè sincerèq̃, conservandam omnem priscam & anitam confederationem, maximo pe-

Pro R. M.

IN GRATIAM CLARIS-
simi D. N.

PRO R. M.

*Cum nulla laus in Principe illustrius emineat,
quàm bonitas, benignèq, quàm plurimis faciendū
proposita voluntas, qua una, Christi virtute Prin-
cipes unice referunt, & propinquissime ad eum ac-
cedunt: cumquē bonitas humana quidem omnis
& peropportuna, at illa sola diuina & admira-
bilis existat, quæ respicit affluctos, & calamitosos
erigit: cumq, ex omni miseriarum, conditione,
nulla sit, vel deslenda magis, vel iuuanda prius,
quàm eorum hominum, qui Christi sequendi caus-
sa mundi relinquunt commoda vniuersa: Qua-
propter, nos capte misericordia clarissimi viri N.
quem domi impia crudelitas e patrimonio expulit,
& e patrio solo eiēcit, non alio quidem nomine,
quàm quia puriorem doctrinam Christi, Maie-
statem Principis sui, libertatem patriæ, paucorum*

li.

libi-

COMMENDATITIARVM, &c.

Libidini, impiè & indignè subijci, non sustinuerit: & propter alias instas causas nos plurimum commouentes, de gratia nostra speciali, ac ex certa scientia, & mero motu nostris, dedimus & concessimus, ac per presentes pro nobis, heredibus, & successoribus nostris, damus & concedimus, dicto clarissimo N. annuam pensionem quater mille coronatorum Gallicorum, habendam & percipiendam prædicto N. de THESAVRO nostro, per manus Receptoris generalis curia nostra Wardorum & Liberationum, ad quatuor anni tempora, incipiendo ad festum S. Machaëlis Archangeli proximè præteritū, Qua quidē annua pensione, prædictum N. frui & gaudere volumus, donec pacatis hijs duriorib⁹ tēporib⁹, in Gallia integrū illi atq; tui⁹ esse possit, domi apud suos, Deo, Principi, & Patriæ, secure inservire, vel quouis alio modo contingat illi, in patrimonium suum, & pristinū statum quietè & ex animi sui sententia, reponi. In cuius rei testimonium &c.

ILLVSTRISSIMO DOMINO N.

Clarissimè Domine. Cum probè intelligo ex frequenti bonorum hominum sermone, qua equitate semper vestra Excellentia cognoscit omnes instas-

iustas causas : & quanta humanitate saepe alleuare multos afflictos Anglos : planè confido, me, in mea & iustissima causa, & miserrima fortuna, praesens & praesidium in vestra equitate, & solamen in vestra humanitate reperturum. Superiori astate, nauem, de more, mihi negotiatum in Hispaniam : tempestatis vi & sali iactatione compulsa, ad oram Castri appellit : per magistratus ac cines de Bilbo & Castro capitur pro prадatoria excutitur. Praefectus, cum aliquot nautis, rapitur in custodiam : diripiuntur bona : auferuntur armamenta : & facta in ipsos magistratus istic seuera inquisitione, cum nullius malefici conuinci poterant, liberi ad nauem iterum dimittuntur. Cum nihil agere poterant ista aequitatis via, ecce suboriuntur certi testes, qui affirmant, hanc meam nauem, anno. 1563. mense Ianuario, non procul ab Vlyssippona piraticam exercuisse, & se ipsos, ab hac mea naue, tum temporis istic spoliatos fuisse : cum contra, exploratissimum sit, hanc ipsam nauem, eo ipso tempore, & sex menses ante & post, sine omnibus & armamentis & apparatu, in Anglia, in nauali de Portesmouth, sua reficienda gratia iacuisse. Et quod hoc verissimum sit, publicum instrumentum, sigillis multorum hominum oppido de Portesmouth consignatum, in praesentia ostendendum vestrae Excellentiae habeo. Itaq; supplex venio ad vestrae Excellen-

COMMENDATITIARVM, &c.

tia bonitatem, tam propositam sua natura ad benigne faciendum omnibus calamitosi hominibus, summoperè rogans, ut dignetur, literis suis, hanc iustam causam meam, Magistratus de Bilbo & Castro commendare: nimirum, ut navis mea cum Praefecto, nautis, & bonis uniuersis, libere & integrè dimittatur, una cum huiusmodi damnorū compensatione, quam aequitas & iustitia requirit. Hoc factum vestra bonitatis ut commodum & optatum mihi, sic predicabile apud omnes bonos, & Deo ipsi, uti spero, gratum officium est futurum. Deus vestra Excellentia omnem longam & laetam felicitatem concedat. 27. Ianuarij.

Pro H. Falla.

PRO R. M. INGRATIAM

Gul. G.

&c. Vniuersis ac singulis Regibus, Principibus, ecclesiasticis & secularibus, Archiep. Epif. Ducib. March. Comitib. Baronib. Nobilibus, Prouinciis, Terrarum, Cinitatum, Oppidorum, Villarum, & quorumuis aliorum locorum Praefectis, Gubernatoribus, Rectoribus, & locum

locum eorum tenentibus : nec non Admiraldie maris, portuum, passuum, & pontium Custodibus : & alys vniuersis, ac singulis hominibus, cuiuscunq; loci, status, gradus, ordinis, ac conditionis existant, ad quos haec nostra praesentes litterae peruenturae sunt, salutem, & sincerae dilectionis effectum.

Serenissimi, Illustrissimi, Excellentissimi, Religiosissimi, Reuerendi, Illustres, Magnifici, Generosi, Spectabiles, Egregij, Fratres, Consanguinei, Amici, ac nobis sincere dilecti.

Cum in hac domestica tranquillitate, & communi pace, quam Dei benignitate, nos hoc tempore, cum omnibus vicinis circumcirca Principibus firmissimam habemus, Gul. Gnobilis Anglus, fidelis noster & per dilectus famulus, uti quasi domesticus pertusus, externam adire militiam instituat, potissimum verò ubicunq; gentium, terra maxime, contra Turcam, communem Christiani nominis hostem, res gerenda sit : Nos, hanc eius laudabilem voluntatem, & nobile institutum, non solum valde probamus, sed ex mera gratia, & singulari favore nostro, multis iustis de causis eundem proficiscentem, praecipua nostra commendatione prosequendum esse duximus. Est enim nobili domo oriundus, & nobis ipsis quidem, clarissima Hauardine Northfolciensis familiae ratione propinquus, quae nomine nobis etiam seorsim

212 COMMENDATITIARVM, &c.

valde charus existit. Præterea, ab ipsa natura ad bellum factus, à parvulis militari & disciplina & usu apprime institutus: atque multis varijs bel-
lis, sub nobilissima memoria patris, fratris no-
stro atque sororis, serenissimis Anglia Regibus,
& sub nostro uero imperio, operanti semper fidelis-
sime subditi, industriam strenui militis, & pru-
dentiam sapè terra marique solertis Capitanei,
ad Reipublicæ commodum, ad suam non vulga-
rem laudem & commendationem declarauit.
Itaq; nos admodum cupientes, ut hæc eius profectio,
quaquā versus eundem redeundoq; , non solum illi
tuta & expedita ubiq; pateat, sed illustris etiam
& honorifica, apud omnes existat, libenter ac
studiosè Serenitates, Excellentias, Humanita-
tes vestras omnes hortamur: ut illum, unā cum
suis familiaribus, cum ad loca quacunq; vestra
ditionis peruenierint, humanitè accipiat, benig-
neq; tractetis: Sic, ut is cum suis comitibus, e-
quis, armis, clutellis, rebus, ac bonis vniuersis per
vestra regna, dominia, diuiones, provincias, ac
iurisdictiones, non solum tuto sine offensione, &
libere sine impedimento, sed benigne etiam cum
omni humanitate, adire, transire, morari atque
redire semper queat. Quam vestram humani-
tatem, nos vicissim, cum similis usus vliorum
vestrorum, qui vobis sunt charissimi, par nostrum
studium requirat, libenti & memori animo com-
pensa-

pensabimus. In cuius rei test. H. N. pat. L. F.
F. propriaque nostra manu subscript. ac propria
nostro sig. impress. iuss. communiri. Datum in
Regia nostra Londini, decimo Februarij.
1565.

Regnorum vero nostrorum S.

D. F. R. C. P. R. & c.

Illustrissime P. Cons. & amice charissime. Intelli-
gimus ex sermone fidelis famuli nostri H. K.
q̄ precipua grati animi propensione, vestra Excel-
lencia, & nos & statum nostrum prosequitur: in-
telligimus item, quàm intenta cogitatione, & solli-
cita cura, ad puram Christi Religionem tuendam,
vestra indies, praeter ceteris Principibus incumbit
Excellentia. Vtriusq; huius vestri & grati erga
nos studij, & piy erga Deum officij, multa quidem
& ea valde illustra testimonia in literis quoq; ve-
stris 10. Decembris Heidelbergiae ad nos datis, in-
signiter sunt contestata. Quae mentis vestra iam
laudata voluntas, à nobis ingentes gratias, apud
omnes bonos precipuam laudē iure promeretur. Cū
vero iam ex literis vestris exploratū nobis sit, ve-
stram Excellentiam haecenus, grauissimis de causis

Is. iij.

ab.

COMME DATITIARVM, &c.

abstinuisse à communibus scriptis fœderibus, etiam
 cū hijs, qui & sanguine, & patria, & eādē Reli-
 gione vobis essent iuncti : & indicavisse semper li-
 beras minimēq; coactas consociationes (præsertim
 in negotio Religionis) plus fidei & virium habitu-
 ras, quàm si stricta & literis potius, quàm animis
 consignata, fœderum ratio iniretur : nos certè, hoc
 ipsum vestrum consilium, & animi iudicium, val-
 de comprobamus : et ratione superiorum temporum
 riè subducta, planè perspicimus, quòd, VBI
 MUTVVS AMOR, ET STVDI-
 ORVM CONSENSVS, ANI-
 MOS PRINCIPVM NON
 IUNGIT, ISTIC OMNIA
 CONFOEDERATIONVM
 VINCULA, LITERARVM
 NOTIS QVOMODO CUN-
 QVE ILLIGATA, IN FOE-
 LICES PLERVNQVE EXI-
 TVS SORTIVNTVR. Quinquàm pro
 nostra parte, nostra quidem hæc mens est, nos
 imprimis nobiscum constituere, nullam omnino,
 cum ullo Principe aut natione, confœderationem
 sancire velle, ad quam prius incundam, benè
 considerata animi inductione, & perlibenter non
 adducimur : in quam semel postquam verbo &
 scripto consenserimus, eandem deinceps etiam,
 cum nostra explorato incommodo, sanctè & in-
 viola-

violabitur tuebimur, & id quidem ad respectum se-
 culum nostri honoris: cuius, post officium DEO debi-
 tum, maiorem rationem ducimus, quam ullius rei,
 quæ nobis vel vsui, vel cordi ullo modo esse queat.
 Causa mittendi legatos ad vestram Excellentiam
 & alios confessionis Aug. Principes, hæc fuit: ut
 exploraremus, an vlla huiusmodi confœderatio, in-
 ter vos sancita esset, qualem esse, communis ferè o-
 mnium opinio cõfirmavit. Sin verò fuisset, habeba-
 mus in animo, illam consociationem, favore, consilio,
 ope etiam nostra promouere: cum planè constet vo-
 bis omnibus, nos ex eo tempore, quo ad rerum gu-
 bernacula accessimus, nihil omisisse, quod spectaret,
 vel ad restaurationem doctrinæ Christi, in hoc re-
 gno nostro, è cuius finibus paulo ante fuit eiecta:
 vel ad eandem in circumcirca vicinis regionibus
 fundandam & propagandam, licet ad interturban-
 dum omne illud animi nostri propositum, multa un-
 dique obiecta nobis essent impedimenta. Et cū in-
 telligimus, hanc esse omnium vestrum consentien-
 tem opinionem, nimirum securitatem Religionis,
 melius stabiliri, & firmitus niti cõiunctione animo-
 rum, quam scripture fœderum, sic, ut mutua sub-
 sidia opportunè suppeditarentur, pro rerū & tem-
 porum ratione, & non compingerentur in argutas
 illas scripti angustias: quibus, summa sapè rerum
 in moras reiecta, in extremū plerumque discrimen
 conijcitur. Nos sanè hæc vestra consilia ita proba-

COMMENDATITIARVM, &c.

mus, ut nihil ardentius in optatis habeamus, q̄
ut animi omnium Principum, qui EVANGE-
LIVM profitentur, eò amoris sensu perpetuò
imbuantur, ut unusquisque pro RELIGIO-
NIS defensione alterius, causam, suam esse du-
cat. Et quando aduersarij, initia vel consiliorum,
vel armorũ suspicione, in professores EVAN-
GELII vim sint intentaturi, ut tum illud fa-
ctum, licet loco valde seunctum, periculo tamen
propinquum sibi quisque esse iudicet.

Nā in causa Religionis, pro explorato haberi de-
bet, aduersarium, ubi vim semel struxerit, ante
non conquiescere, quàm vi vicissim frangatur. Vis
eum progrediendo, vi vires colligit. Quod nos, usu
& discrimine rerũ edocti, verum esse experimur.
Quaquam, cum vis virium humanarum omnes
nexus suos intenderit, ecce, manus Dei tum potif-
simam paratissima est, ad subleuandum suos, & id
quidem maxime, cum spes humani auxilij omnis
sublata esse videatur. Propterea, nos memores tam
explorate consuetudinis benignitatis diuina erga
nos, gratos nos exhibeamus pro tantis beneficijs,
neq, unquam vereamur doctrinam illius asserere,
contra omnes Satana & mundi quoscunq, satelli-
tes. Hec ad vestras literas, vestraq, consilia, de
ratione fœderum scripto comprehensorum, prudẽ-
tèr instituta: ad vestram verò tãtam cum huma-
nitatem erga nostros, tum benevolentiam & stu-
dium

dium erga nos, non verbis nunc & literarum sermone, sed mutuo semper amore, & omni deinceps gratificandi & vobis & vestris capta opportunitate, libenter & studiosè respondebimus. Deus, &c. 26. Martii.

Pro R. M.

CLARISSIMÆ D. CECILIAE, S. G. V. P. C. N.

Charissimæ.

Pro R. M.

Clarissima P. Cons charissima. Quò planius apparet, quàm propensa sit, & ad omnem obseruationem erga nos parata vestra voluntas, eò granius ferimus eorum iniurias, qui bis iam hoc anno interceptis nostris literis, effecerunt, ut declaratio nostra vicissim mutua benivolentia, non dū, perinde ut volumus, ad vestram Excellentiam perueniret. Et si hominum improbitas, in literis excutiendis constitisset, tolerabilior quidem fuisset: sed cum irrueret etiam ad auferendū certa quedam munera, quæ nos, ad ornatum vestri, ad memoriam nostri, unā misimus, immanitas & barbaries planè habenda est. Omnes verò vestros amores, mutuo ut par est, & libenter amamus: constantiam au-

tens

COMMENDATITIARVM, &c.

tem proposui vestri, in Angliam ad nos pervenien-
di, & nos ipsa valde amplectimur: & quod ad illā
rem promovendam spectat, ad serenissimū fratrem
vestrum diligenter conscripsimus. Vos ergo; non
vestras expectamus literas: cum in Anglia eri-
sis, sedulo curabimus, ut omnibus vestro & respon-
deatur voto, & satisfiat voluntati: nec permitte-
mus, ut observantia vestra, quam benevolentia no-
stra expeditior existat. Et in hac mutua voluntatū
nostrarum coniunctione, eosdem etiam animorum
sensus inesse experimur. Nam, quantum capimus
voluptatis, ex vestra erga nos benevolentia, tan-
tum sane haurimus doloris, ex vestro nunc mō-
rore, quē, indignus obitus dignissimi viri, & vobis
quidem charissimi nuper attulit. At, si quā su-
mus nos propensa ad respondendum, in omni mutuo
amore, tam essemus itidem felices in consolando,
in hoc vestro luctu, facile efficeremus, ut omnia
vestri mōroris aculeus, vel omnino sublati, vel
magnam partem delinūtisset. Sed, cum inter re-
liquas vestras virtutes, prudentiam sic eminēre in-
telligimus, ut illa omnibus vestris non intersit solū,
sed praesit etiam consilijs, non dubitamus, quin eam
doloris medicinā, quā ipsa dū, paulō post neces-
sario sit allatura. Auditione accepimus, multas et
magnas fuisse illustrissimi Belzensis Palatini vir-
tutes: sed fratrem eius patruelem, illustrissimum
D. Ioannem Comitem in Theuczem, Capitaneum
Rehatingen-

Robatinesem, (de quo, quid sentimus, ut scribamur, rogamur) hic in Anglia vidimus, cuius in mente & moribus, præstans quædam dignitas clucebat. Hunc itaq; charum vobis fore existimamus, & per se, & propter illius etiam respectum, qui olim fuit charissimus. Sed de his & alijs multis, fusius, cum opportunior, & temporis & loci commoditas nobis dabitur. Interim, omnes florentes felicitates, ad animi vestri sententiam, vestra Excellentia à DEO exoptamus. 25. Februarij.

ILLVSTRISSIMO DOMINO,
I, Comiti in T.C.R. amico
nobis plurimum
dilecto.

Illustrissime, Charissime. Leo Curio fidelis vester servitor, & G. N. dilectus noster subditus, vestras literas, cum vestro grato munere, 10. Ianuarij H. datas nobis tradidit. Pro munere quidē, & gratias magnas nunc habemus, & easdem, re quidē, cum opportunitas feret, planē sumus relaturo. Litera verò vestra maiorem voluptatē nē, an dolorem attulerint, dubium quidem est. Pergratum enim nobis fuit intelligere, quā officioso obsequio, & constanti observantia atq; studio, vestra nos colit Excellentia. Non minùs luctuosum nobis fuit audire, de dura illa vestra in Dania tractatione,

COMMENDATITIARVM, &c.

tionem, de q̃ tristi obitu illustrissimi P. B. qui tempore & insperatissimo sibi, & alienissimo suis, ex hac vita, indigno quidem modo sublatuſ est. In hoc tam arumoso casu, hoc plurimum nos interim recreauit, quod intelligimus vestram Excellentiam, illi cognatione propinquam, virtute parem, fortunis nunc etiam atq; dignitate factam esse aequalē: ut iam non magis opportuna consolandi, quam gratulandi tibi, occasio mihi hoc tempore oblata sit. Scripsimus ad Principem Ceciliam: verum in hoc eius presenti luctus sensu, & in hoc recenti sponsi desiderio, nouarum nuptiarum, disertis verbis, mentionem facere, & ratione, hoc tempore, & pro re ipsa alienum fuisset. Huiusmodi consilium non literis nunc committere, sed cum in Anglia ipsa fuerit, presenti sermoni conseruare, longē opportunius esset. De nobis verò, ita existimate, nos in respondendo omnibus gratis vestris officijs, quibuscunq; modis commode poterimus, cum omni animi nostri propensione, paratos semper fore. Bene valeat vestra Excellentia. 25. Februarij.

Pro R. M.

REGI N.

E &c. Potentissimo & inuictissimo P. magno
E. Sophi. Persarum, Med. Parth. Hirc. Carm.
Mar. populorum cis & ultra Tigrim fluiuium, &
omnium

omnium intra mare Casp. & Pers. sinum, nationum atq; gentium imperatori, salutem, & rerum prosperarum felicissimum incrementum. Summi Dei benignitate factum est, ut quas gentes, non solum immensa terrarum spatia, & insuperabiles marium vastitates, sed ipsi etiam cælorum cardines longissime disiunxerunt, ipse tamen literarum et mentis certa cogitata, & humanitatis grata officia, & intelligentia mutua multa commoda, facile inter se & opportunè possint communicare. Itaq; cum per dilectus & fidelis noster famulus A. Ienkinson, qui has literas nostras perfert, cum bona venia, fauore, & gratia nostra, hoc Angliæ nostræ regnum excedere: & in Persiam usq; vestrasq; alias ditiones (Dei benignitate) penetrare constituerit: hoc illius institutum per laudabile quidem, grato nostro fauore persequi, & promovere studuimus: id quod eò nos libentius facimus, quoniam hoc eius propositum, ex honesto studio commercij constituendi potissimum, cum vestris subditis, alijsq; peregrinis hominibus, ad vestra regna confluentibus, omnino exortum sit. Propterea, nobis & scribendum ad vestram Maiestatem, ab eaq; petendum esse duximus, ut nostro rogatu dignetur concedere huic famulo nostro A. I. literas publicæ fidei & salutis conductus, quarum auctoritate, atq; presidio, licitum liberumq; sit illi, unà cum suis familiaribus, servis, sarcinis, mercibus, & bonis

vincissis

COMMENDATITIARVM.&c.

uniuersis, per uestra regna, dominia, ditiones, atq;
prouincias, liberè & sine impedimento proficisci,
ire, transire, redire, abire, & istic morari, quandiu
placuerit, & inde recedere, quandocunq; illi libitū
fuorit. Si hac sancta hospitalitatis iura, & dulcia
communis humanitatis officia, inter nos, regna no-
stra, nostrosq; subditos, libenter constitui, sincerè
coli, & constantè conseruari queant, speramus nos
Deum Opt. Max. effecturum, ut ab hijs paruis
initijs, grandiora rerum momenta, nobis ad magna
ornamenta atq; decus, nostris ad summa commo-
da atq; vsus, aliquando sint oritura. Sic quidem, ut
non mare, nō terra, non cælum ad nos longissimè se-
parādos, quā diuina ratio communis humanitas,
& mutua benenolentia, ad nos firmissimè coniun-
gendos, plus virium habuisse videatur. Deus salu-
tem omnem & fælicem in terris, & perpetuam in
cælis, uestra concedat Maiestati. Data in An-
glia, in celebri nostra vrbe Londino 25. die
mensis Aprilis. Anno mundi 5523.

Domini ac DEI nostri Je-
su Christi 1561. regno-
rum verò nostro-
rum tertio.

Pro R. M.

FINIS.

250
EIVSDEM RO-

GERI ASCHAMI, PAUCA

QVAEDAM POEMATATA.

AD POTENTISSIMVM PRIN-

cipem Henricum octauum, Angliæ,

Franciæ, & Hiberniæ Regem.

S Ingula priscorum virtus fuit incluta Regum,
Illustris singlis singula lausq; fuit.
Imperij quoddam decus exornauit Attidem,
Extulit Æacidem forma manusq; truce.
Hostes prudenter cautus prauertit Vlysses.
Consilium fluxit Nestoris ore graue.
Sunt qui diuitias iactant, ut Cræsus opum vim,
Fortunâ Caesar nixus ubiq; suâ.
Æthiopes nullum Regem signare volebant,
Insigni qui non corpore clarus erat.
Hec Henrice tibi natura insenuerat uni,
In te vim cunctam funderit illa suam.
Impetro digna est maiestas, allinit ora
Digna Venus regno, formaq; digna Deo.
Consilio superas maturo quosq; Lycurgos,
Hostes perfrēgit aurea virga tuos.
Si Regem monstret præstantia corporis, unum,
Æthiopes alitrum non maluere ducem.
Fortuna nullus locus hic, fors exulat omnis.
Hic clauum virtus incluta sola tenes.

Kk

Post

ROGERI ASCHAMI

Post Christū in terris, numen non sanctius ullum,
 Dignatum humanum est visere triste genus.
 Auspicijs huius fusa est Babylonica pestis,
 Qua tua vestarat, Anglia, regna diū.
 Pontificis fracta est Romani dira potestas.
 Pulsā perfidiā, perditē Papa peris.
 Perditē Papa peris, tua vincla repilimus omnes,
 Exhorret nomen Anglia tota tuum.
 Huius & auspicijs Christi sunt reddita sacra
 Biblia, qua tenebris delituere diū.
 Hinc rectumq; fidesq; patent, hinc munera quævis
 Quid Rex, quid Christus, singula quidq; sient.
 Nunc sileant prisca, Manortia facta, Tyranni,
 Alcides, Bacchus, cætera turba Ducum.
 Alcides Iouis est, seruit, tua dextera Christo,
 Auspice sunt Christo cuncta peracta tibi.
 His tantum præstant nostri stratagemata regis,
 Quantum tu præstas, optime Christe, Ioui.
 Imperiumq; tuum Christus tibi singula Christus,
 In gladio Christus, Christus in ore sedet.
 Ergo diū viuas decus & tutela Britanni
 Nominis, ô Princeps, præsidiumque soli.
 Viuas & Catharina diū, tu diua virago,
 Et videat Pylii secula uterque senis.
 Viuat & Eduardus Princeps spes altera regni,
 Henrici patris pignora summa sui.
 Hæc nos, hæc Henrice tibi, gens tota precatur,
 Hoc studium populi suscipe quæso tui.

IN

QUAEDAM POEMATATA 351
IN ANNIVERSARIUM

Natalem diem Eduardi
Principis.

- 1 Ut gliscit mens mea, 7 Sub te uno Principe,
Sumere noua gaudia, O princeps indigne
Promere noua cantica, Eduarde maxime,
Latio carminibus? Florenz tranquillitas.
- 2 Philyris mea tempora, 8 Redeunt iam tempora,
Citharis mea pectora, Aureaque secuta,
Sint lepidis omnia, Iam Anglus splendida,
Plena veneribus. Redu salicita.
- 3 Propiani cedit, 9 Romana bestia,
Procul hinc iam nenia, Et fax dogmatica,
Procul hic querimonia, Procul hinc pontifex
Luctus & odia. Faceffant impia.
- 4 Salibus & ioculis, 10 Quies, & pax inclita,
Fabulis & poculis, Salus, & mens cōsona,
Dapibus & epulis, Sna iam tabernacula.
Sint plena omnia. Ponunt in Anglia.
- 5 Eduardi Principis, 11 O decus Anglia!
Natalis nobilis, O metus Scotia!
Reductus annuis O terror Gallia!
Solis reflexibus: O Princeps maxime!
- 6 Renouat noua tempora, 12 Si patri, sis patria,
Reparat noua gaudia, Henrico, & Anglie,
Abstergens tristia, Longo salamini,
Nostris pectoribus. O Princeps optime!
- Kk.ij. 13 Si

- 13 *Sis fautor literis, 2. 16 Flores diu prosperè,
Sis author studijs, Decus & spes patria,
Musarum otijs, Vixas diu integrè,
Et Cantabrigia. Seclis perennibus.*
- 14 *Sic pater sic est tuus 17 Oremus precibus,
Henricus optimus, Ad Cælum manibus,
Princeps nobilissimus, Et votis omnibus,
Consuetus facere. Ut Anglia Solem:*
- 15 *O spes, o pignora! 18 Qui trinus et unus est,
O patris, o patria! Qui solus qui bonus est,
O salus unica! Servet, qui potens est,
Tuis temporibus. Eduardum Principem.*

DIALOGVS IN OBITVM CLARISSIMI
viri Antonij Denui.

Interloquutores.

Εἰς. Καὶ πάλιν σπένδεις ἡμερομηνίαν?

Αγγ. Οὐβία ποτ' ἀλλὰ νῦν τρεῖς ἡμέρες Αγγλία.

Εἰς. Εὐνοίηται. Α. εὐτως ἴσθι. Ε. ἀλλοιὶ δὲ τί;

Αγγ. Ἀγέρ με καὶ φέρει κακὸν θεήλατον.

Εἰς. Τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν. Ε. ἡ λοιμὸς? Α. ἰσχυρὸς μὲν ἔ.

Εἰς. Ἀλλ' ἐστὶ πόλεμος? Α. καὶ εἶ. Ε. καὶ μείζων κακόν.

Αγγ. πολὺ μείζων, ὡς φασὶν Περικλῆς καὶ Πλάτων.

Εἰς. Τὴν ποτὶ τί ἴσθι? Α. ἔτι μὲν ἐκείναις Θείος

ἔτι καὶ ἀρετὴν ἀνδρείαν, καὶ μαχόμενος κακόν.

Ξαν. Εἴδεα πῶς Αἰὼν πάλαι, ἔκτισεν

Βίλτισος ἀνδρῶν οὐκ ἄλλος ἑλπίσι

Ἀγνώστους Δαναοὺς Ἀγγλίας κλέει.

Ξαν. Ποῖος μὲν Αἰὼς; ἢ ποῖος; ἢ θεοφάνης

Νοῦν ὀνομα, ἢ λήγουσιν ἄνθρωποι

ἢ χυμῶσι κρείττω, ἢ ἔσονται ἑσπεῖς

φύλκ, πικρὰς πασι, ἀλλοῖς χρησμοῖς

ἔσονται αὐτῶν ὡς φιλέμενος.

Ξαν. Τι γὰρ ποιεῖς; Αἰμῶν ἔσονται ὅσοι

Ξαν. Τι πρῶτον αἰτῶ; Αἰ. Τι θανάτου συνάγει

μιτῶν τε θανάτου, ὅτι ἐκείνου ἔσονται.

Ξαν. Τι δὲ πρῶτον; Αἰ. Πάλιν αὐτοῖς αὐτῶν ἔσονται

ἔσονται αὐτῶν Ἀγγλοῖς τοῖσι γὰρ ποθος μέγα

Ξαν. Τι φιλῶν τοῖς ἀνδράσι; Αἰ. οἱς ἔσονται

ἔσονται αὐτῶν, ἔσονται τῶν ἑσπεῖς

ἔσονται αὐτῶν μελετῶν, ὅσοις ἔσονται

τοῖς ἔσονται βασιλεῦσι αὐτῶν τῶν τέλει.

Carmen carmini redditum Latine.

Hospes.

Anglia.

Hosp. *Q*ua tristis hac est veste pulla femina?

Ang. *Q*uolim beata, nunc miserrima Anglia.

Hosp.: Meliora Dij. A. Sic est. H. Refer causam mihi.

Ang. Graniter premit me cœlitus missum malum.

Hosp. Fame sñ? A. minimè. H. Pestis? A. Hand illud quidem.

H. At Mars? A. nequaquã. H. Granis hui nullum est malum.

Ang. Ab granis, ut Propheta memorat & Plato.

Kkij.

Hoff.

ROGERI ASCHAMI

Hosp. Tandem quid est? A. Quando optimos tollit Deus
Viros, id offensissimum arguit Deum.

Hosp. Quem sustulit? A. Me miseram, cheu nuper perit
Vir optimus, quos Sol vidit, vir optimus:
Antonius Denuus Anglia decus.

Hosp. Qualis fuit? A. Patriam colens, colens Deum,
Menti probata sermo consonus fuit,
Nummis superior, abstinens purus mali,
Alys quibusvis multa comparans bona,
Soli sibi prodesse tardus & pudens.

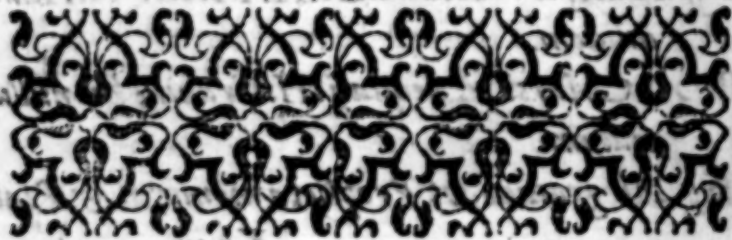
Hosp. Quid nunc agis? A. Ter maximum precor Deum:

Hosp. Primum petens quid? A. Commori illum mortuo,
Eius beata facta sortis particeps.

Hosp. Quid proximum? A. Ut superstes ille denuo,
Remigret in lucem, quod optat Anglia.

Hosp. Quid intimis petis tuis? A. Erga Deum
Eius fidem, erga Principem mentem integram,
In publicam rem, curam, amicis posteris
Mores suaves, mortuis talem exitum.

DIALO.

QVAEDAM POEMAT^A. 253
DIALOGVS ^{inter duos} IN OBI-
TVM LECTISSIMAE MV-

lieris Mariae Cecillae, vxoris clarissi-
mi viri Gulielmi Cecilli, & Io-
annis Checi sororis.

Interloquutores.

Vita. Mors. Maria Cecilla.

Vita.

Quid sic iaces suspensa dubio pectore,
Vtrum eligenda vita sit, vel mors tibi?
Hanc pelle curam, dirimam hanc litem breui.
Ego beata, cuncta mors miscet mala,
Ego leta, suavis, mors gravis, trux, horrida.
Aetas ne sic florens abibit? sic decus
Formae peribit splendida? quin respicias
Ad me potius, & discas quanta commoda
Ex me capeffes. Longa primum tempora,
Et larga rerum te beabit copia,
Latusq; dulcis turma cinget liberum.
Vir qualis Aemon fuerat Antigona suae,
Talis tibi est: fraterque doctorum chorum
Sic vincit, ut minora Luna sydera.
Viget parens veneranda germana vigent.
Cum tanta me sequuntur ergo commoda,
Ne te relinquo tanta, si sapias, bona.

Kk. iij.

Mors.

ROGERI ASCHMI.

MORS.

Quæ pollicetur vitæ, non dabit tibi,
Quid umbra, pulvis, bulla, quid fumus daret?
Incerta quæ sit, certa præstaret bona?
Quæ vana sunt, caduca, fluxa, perfida,
Vires, voluptas, forma, lucra, gloria,
Vitæ hæc fiunt ac refluent, instar maris,
Quod ventus ater voluit imo gurgite.
Fortuna, spes, fraus, cura, solliciti metus,
Humana cuncta agunt feruntque tempora,
His vitæ ducibus usa, gressus labiles
Semper ciet, semper vagatur lubrica.
Quæ vitæ plures voluit annorum vices,
Hoc grauius animos turbat hominum miseris,
Seges malorum crescit indies noua.
Ergo sapiens Menander. Hic cura est Dea,
Quem prima dulci lux suæ matris rapit.
Fallacis igitur ac fugacis aurula
Usura, natura parenti reddita,
Nè tua fatiget amplius præcordia.
En, certa mors quæ certa largior bona,
Adsum tuis finem datura miseris:
Grauium laborum meta, gratius ultima
Portus quietis, ordo fatalis viæ,
Quam pedibus æquis cuncta calcabit caro,
Extremus omnis medicus ægritudinis,
Vitæ fugacis finis, æterna gradus,
Clauis salutis, quæ, recluso carcere

Mortui

Mortis perennis, Christus omnium salus,
 Iter salutis pandit omnibus pijs.
 Ergo bonis & incertis certa praeferas,
 Vita cadentis fluxa linques commoda:
 Et me capeffes lata, namq; ego breui
 Vitam dabo, quam vita non dabit tibi.

Maria Cecilla responder.

Viring, sat dictum est: filete, viuitur.
 Satis places mors, vita non placet mihi.
 Nam vita non est vita, vita quae fuit,
 Sed bulla in aures lapsa flatiles leuis.
 Quae vita dat, vires, opes, anni, decus,
 Fallacis cui mera sunt ludibria.
 Mihi vita solus Christus est, hic omnia:
 Hic vir parens, frater, sorores, liberi.
 Vi Christe sinu isthac relinquam singula,
 Sic viuere inuat, grande sic lucrum mors.
 Nec me fugacis cura vita detinet:
 Vixi satis, quod, Christe, sat vixi tibi.

GVLIELMO BILLO SODALI
 suo candidissimo.

O Bille belle xam mi bellissime,
 Cum Sol Capri nivosus linquit cornua,
 Vdaq; vultum spargit unda splendidum,
 Circumq; de integro relexens annum,
 Mos est vetustis deuolutus seculis,
 Vel inter ipsos perpetuatus rusticos,
 Mittendo mutua humanitatis symbola,

Kk.v.

Ita

Ista reuocare charitatis fœdera.
 Nos ergo Bille belle mi bellissime,
 Quos inter arcta vincla stringunt pectora :
 Quos inter eadem mens, voluntas consona,
 Nos ista sacra nos sinamus orgia,
 Ab usque prisco deglomerata tempore,
 Sic spreta nobis, sic iacere sordida?
 Hoc Bille faciunt, quos inuas discors Dea,
 Quos mens amens edaxq; liuor distrahit,
 Quae turba nimium crescit indies mala,
 Heu facinus ingens, heu malum audiui grane!
 Quos Christus unit hos separet discordia?
 Quos litera ornent, fœdet hos mens fellea?
 Nos fata nos meliora Bille ducimus.
 Vterque nostrum Pieridum gaudet choro,
 Dea Latina nos Dea Perna fides
 Fount, amant, & indies inuant magis.
 Vterq; Checum, utrunq; Checus diligit:
 Quod in bonis summis ego locauerim.
 Nos ergo quos tam firma iungunt vincula,
 Summisque amoris summa nectunt fœdera:
 Sic usq; firmius adglutinemus pectora.
 Quae fundit ergo nostra Musa carmina
 Incompta, rudia, vasta, dura, exanguia,
 Sunt certa nostri (Bille) amoris pignora,
 Quae si serena fronte capias, ut soles,
 Nil petimus aliud, sic habemus omnia.
 O Bille belle mi vale bellissime.

QVAEDAM POEMAT. 255
RA. IN DOMINVM BVCERVVM
commigrantem ex hoc vitæ exilio
in veram patriam.

*Æmula Teutonica cum inuiderat Angha genti,
Bucerum abducit: Cælum indignatur, iniquum
Exclamans factum, meus est, rapit, auolat: omnes
Nunc omnes stupidi fremdant q, fremant q, Papiſta.
Omnibus inuitis furijs, Bucerus ab isto
Exilio liber, demumque solutus, in altum
Sublimis, patriam veram, petit æthera, cuius
Cælestis factus, Christo regnare cohares.*

IN EVNDEM.

*D*um mēs nostra graui carnis depressa gemiscit
Mole hac: dum mundi fulmina dira fremūt:
Dum fraudes tēdit ſai anas, dum vincla minatur,
Non patria est, non urbs, non domus vlla pijs.
Quicquid delirant ventres, ſtolidique Papiſta.
Hæc vox Paule tua eſt, vita Bucere tua eſt.
Deſinat exilium Babylonica carpere turba.
An ciuis, quiſquis non prius exul, erit?
Ciuis erit cæli nemo, qui haud exulat ante:
O gratum exilium, cum dare tanta ſoles:
Exilio cedat patria ergo, vitæque morti,
Quæ patria, & vita hæc non dabit, illa dabunt.
Exilium grata tulit ergo mente Bucerus,
Optatam patriam cum dedit exilium.

ROGERI ASCHAMI
AD DIVAM ELIZABETHAM
pro insequentis anni foelici
auspicio.

S Alue, Dina, tua patria decus, optima salve
Princeps Elizabetha, tuus dea magna Britānis :
Pande tuis iam fausta noui noua tempora secti
Cinibus, imperium placidū, mundūq; benignum,
Letaq; temporibus nostris da tempora Diua.
Tu Britonum tu sola salus, tu sola columna
Doctrina vera Christi, sanctaq; magistra
Vita, tu vite lex intempera pudica,
Tu propugnatrix belli, tu pacis alumna
Perpetua, morum moderatrix, regula legum.
Principe nam sub te, sic sacrosancta potestas
Legum cuncta regis, nunc ut dominetur ubiq;
Consilium, non vis, ratio, non ceca voluntas.
Nec vis dura premit legum, nec gratia crimen
Laxat, projecti sceleris tolerantia nulla est.
Sic mediq; modiq; tamen rarissima cultrix.
Vt magis sis iurisue tenax, vel amantior equi,
Sit dubium, tanto moderamine cuncta tueris.
Esis nec iustis metus est, sed terror iniquis:
Nec cines vrges odio, sed ducis amore.
Quoq; metus minor est, tanto est reuerētia maior:
Teq; tui metunt & amant, pariterq; tueris,
Diligerisq; simul: nec tu diffidis amari,
Nec cupis ut facias, facit ut vis dira Tyranni.

Et licet ad summum rerum tua summa potestas
 Peruenit, maiora tamen, q̃ maxima quæ sunt
 Conditor omnipotens rerum tibi contulit uni.
 Munera fortuna, natura munera vincunt,
 Omnia sed virtus superat, fateantur ut omnes
 Te dignam esse cui, vasti moderamina mundi,
 Cunctarum & rerum commendarentur habena.
 Sceptraq; quid stulti mirantur mascula Regum?
 Gallica quid posthac iactent sua fœdera Gallis?
 Rex alijs Mars mas, nobis tu fœmina Pallas,
 Presidens, presisq; diu tu docta Minerva.
 Anglia si multas similes ferat, Anglia posthac
 Sollicito repetat cur sceptrâ virilia voto?
 Regnat vis ubi vir regnat. Regesq; propinqui,
 Et Suecicus & Danus, gens Belgica, Gallus, Iberus,
 Sunt testes, qui nil aliud, cogitantue studentue.
 Quàm misero miserum populum consumere bello.
 Mascula nam virtus, magnorū & turba virorū,
 Magnanimi, fortes, animosi, lumina Regum:
 Cyrus, Alexander, Pempeius, Casar, & omnes,
 Fulmina sunt belli, tristis sunt pondera mundi.
 En res humanas misero qui turbine volunt!
 Imperiumq; vile, & mascula sceptrâ sequuntur
 Exilia, & spolia, & tristis confusio rerum.
 Ferrum, flamma, fames, sanguis, cadusq; cruenta,
 Intestinorum series & longa malorum,
 Quæ sæpè & tulit, & vidit flens Anglia. Sed in
 Virginens flos, fœmineum decus, optima Princeps,
Aurea

ROGERI ASCHAMI

Aurea Saturni renocas iam tempora prisce:
 Virgineoq; tuo ductu clarissima virgo,
 Virginea redeunt virtutes, primaq; virtus,
 Publica iusticia est, regni tutissima custos:
 Hanc sequitur bonitas sequitur clementia lata,
 Castaq; temperies, casta comes optima viæ.
 Imperiumq; tuum ducibus virtutibus istis,
 Sic grato populi studio, sic plebis amore
 Firmas, firmatumq; tenes, ut nulla potestas,
 Siue erit ingratus ciuis, siue externus hostis,
 Te regnante, queat nobis infligere damnum,
 Virginea hac etas seclo collata priori,
 Prasens prateritis tantò est prastantior etas,
 Anno, si repetas animo bis mille peractos,
 Anglia quando fuit regno subiecta virili,
 Fæmineæ ut laudi tantam Laus mascula cedat,
 Et Princeps prasens tantum nostra unica multos
 Virgo viros superet, quantum Sol lumina vincit
 Cetera, vel quantum lucet tu luna minores.
 Omnia tuta domi, foris & vis nulla timetur.
 At heu fando nefas, alios, pia viscera nostra,
 Nostros vicinos, Christi quos fœdera, quosq;
 Una fides, quos una salus, quos dira pericla
 Coniungunt nobis, nimium furor impius urget.
 Sui Romana furit, rabies Babylonica sauit,
 Sanguineasque minas spirat, sua vota cruore
 Lam sperat saturare pio, sanguisq; piorum
 Vindictam votisq; pijs precibusq; reposcit.

Vnâ & cōspirant Olophernus, & impius Hamon,
 Iâ Cacus & Geryon, trīstis monstra horrida mūdi
 Consilium, vires, fraudes, atq; omnia iungunt,
 Vt, quicunq; suum nomen tibi Christe dedere,
 Omnes ē medio tollantur, ut omnia mūdi,
 Vt Reges cogant Papa inga dura subire.
 Atq; ut perficiūt scelera hæc, scelera omnia tētāt.
 Trīstia q̄ nunc sunt passim pia vota piorum,
 Quos tot circumstant grauium discrimina rerum?
 Circumcirca volat trīstis fax horrida belli:
 Ardent vicini, nec res, sed vita piorum
 Nunc agitur, rabiesq; pios sese armat in omnes:
 Rēq; licet petat hos, at spe iam denorat omnes,
 Omnes, quos vera fides pia fœdera iungunt,
 Leges natura violant, & fœdera sacri
 Coniugij rumpunt: iuris iura omnia soluunt.
 Hic propriam sobolem tollit, necat illa maritum,
 Non parcunt proprijs, alijs hy parcere possunt?
 Et nondum natos tollunt, iam iam morituros
 Obtrudunt morti: nec est veneranda senectus,
 Nec tenera est ætas, tutum qua reddere possit.
 O trīstem rerum faciem: Mors ipsa stupore
 Aspicit hanc rerum faciem, facieq; reflexa
 Respicit horribilē hanc indignabunda Tyrānina.
 Ardent vicini, Quid nos spectamus inertes
 Nunc spectatores, aētores forte futuri?
 Huc volitat fumus, dubiū nē an flamma sequatur.
 Alterius, si non propria, sed cura salutis

ROGERI ASCHAMI

Nos moveat tantos rerum non temnere motus.
 Nam misero hoc motu, misero hoc discrimine rerū
 Quo, totus diris odys discinditur orbis,
 Non rex, non populus, non gens, non natio, non est,
 Non urbs, non privata domus, nō femina, non vir,
 Non sexus, non ætas, quin discordibus omnes,
 Distractisq; animis studia, in diversa trahantur.
 Sed quorsum tandem tanta hac discordia tendit?
 Hoc in temporibus solum contenditur istis,
 Aut Papa, impietas, vis, ira, furorq; malorum:
 Aut Christus, pietas, & vita salusq; bonorum,
 Sunt possessuri iam iam moderamina rerum.
 Nil videt is, qui non videt hac, sed cecutit ipse
 Cernens, & tenebras rebus pratendit apertis:
 Quiq; secus sentit, nil sentit, vel male sentit.
 Hostis non civis, licet is pia nomina civis
 Iactet, qui clam, sub specioso nomine pacis,
 Voce gerit pacem, voto fremit horrida bella:
 Optat spe iurbas, voluat licet ore quietem.
 Nec facies una est scelerum, simplexne malorum:
 Mille manus, & mille pedes, & mille nocendi
 Artes improbitas habet hac: tantum nec aperta
 Vis nocet, inuolucris quantum fraus tecta dolosis.
 Cogere si ferrum nequeat fraus, adhibet aurum
 Bestia, septenis munitum collibus antrum
 Qua tenet, & mundi meretrix Babylonica reges,
 Qua sibi subiecit, quæ iam sic territat orbem,
 Qua iam cunctorum soluit sua claustra malorum

Auri

Auri praesidio, quod nunc gens impia mittit
India, tu seculo, tu non audita priori.

O si temporibus non esses cognita nostris!

O tua quam multos inopes opulentia reddidit!

Quam multos miseros facit & tua copia rerum!

Auri namq; tui nimia est fraus, decipit orbem,

Si quid sit rectum, si quid fiet utile, vires

Vel tollit, vel diminuit, vel distrahit aurum.

Fidus si quis sit, si quis coniunctior altro,

Tolli si nequeat ferro, violabitur auro,

Aurum si violare potest, maioraq; tentat.

Publica consilia, & privata cubicula regum,

Anla magnatum, quid non diuenditur auro?

Aurum quo penetrare potest? O Regia felix,

In qua non aurum regnat, nec decipit: in qua

Vsibus humanis Regina pecunia seruit:

Ast nimis hac atas praesens nimis aurea hac est,

Terrea siquē esset, melior & tutior esset,

Nunc nimium nimiq; potest: nunc omnia turbat.

Publica sollicitis permiscet tempora curis,

Omnia privata tollit bona gaudia vite,

Corda q; multorum miseris cruciatibus opplet.

At quo nostra ruis nimium querebunda Camena,

Has tristes voces alieno tempore fundens!

Leta ast sunt latis tribuenda hac tempora rebus.

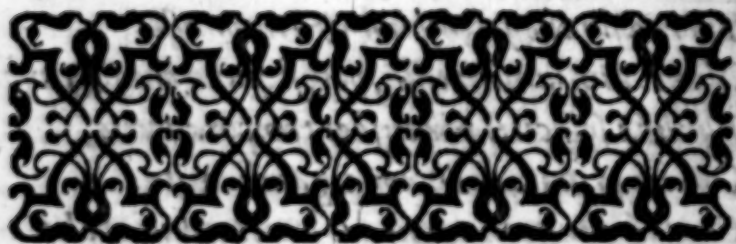
Hac mēs, hoc studiū nostrū fuit, optima Princeps,

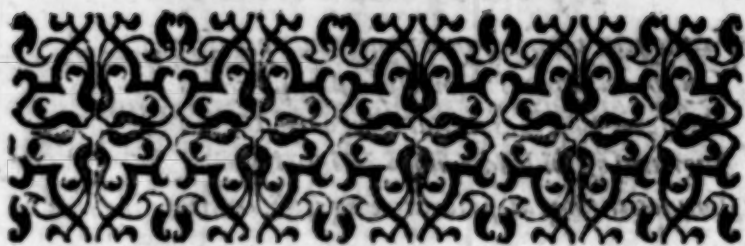
Vi suscepta piē pia nostra & iusta querela,

Non tibi tristitiam moueat, sed suscitet iram,

*Vt dura hac facies, & fata hac tristia mundi
 Sint tibi vitutum stimuli, sint semina laudis,
 Perpetuū & nomen pareant, famamq; perennem,
 Nam qua laus maior, quā si pia vota piorum
 Solēris, monitis fœlix, vel viribus ultrix,
 Consilio pacans, vel frangens viribus hostes?
 Hac sola, hac nostri solaminis ultima spes est:
 Inq; hac spe sola, spem nostram condimus omnem.*

*Hæc carmina, paucis ante mortē diebus, inchoauit, 1568.
 mense Decembris, quæ in initium noui anni in-
 sequentis præparauerat: sed, in hisce cōdendis, mor-
 bo correptus, e vita excessit, & sic ea imperfecta re-
 liquit.*

AD ADOLESCEN-

tulos Latinæ linguæ studiosos,

E.G. oratio de vita & obitu Rogeri

Aschami, ac eius descriptionis laudibus.

Roditum est memoriæ, studiosi
adolescentes, Octavianum Augu-
stum, imperatorem Romanum
& artibus ex cultum, & rerum
gestarum gloria florentem, e-
gregium illud & memorabile,
Pub. Virgilij Maronis *Æneidos*
opus, ad Poëtæ perennem fa-
mam, ad literariæ Reipub. summum fructum, & ad Ma-
roniani nominis perpetuam celebritatem, ab igne &
flamma conseruasse. Moriens enim, vt probè memini-
stis, Pub. Maro, testamento iussit, vt illud opus nondum
ad finem perductum, igne consumeretur. Sed putauit
prudentissimus Princeps, Poëtæ nomini consultius, &
omni posteritati salubrius fore, si tot labores ab igne cō-
seruaret, quàm vt supremæ Maronis voluntati, ad sum-
mum literarum detrimentum, ad Poëtæ perpetuam ob-
liuionem, indulgeret. Quamobrem subductis vtrique
rationibus, & operis vtilitate cōmotus, & versuum cre-
mandorum dispendio perterritus, in hæc verba proru-
pisse dicitur.

DE VITA ET OBITU

*Frangatur potius legum veneranda potestas,
Quam tot congesto noctesq; diesq; labores
Hauerit una dies, vinar Maro doctus ubiq;
Ingratusq; sibi studiorumq; inuidus orbi,
Laudetur, vigeat, placeat, relegatur, ametur.*

In re ferè simili, diuersa tamen ratione, excubuerunt omnes cogitationes meæ, omnes curæ, omne studium. Rogerus Aschamus, quem ego ornandum in præsentiarum suscepi, nullū huiusmodi opus in manibus habebat inchoatū. Reliquit hæc scripta, sed multis chartulis dispersa, non in vnum fasciculum congesta: hinc & illuc disseminata, non collecta, nec ordine disposita: non iussit hæc concremari testamēto, quæ ego collegi meo studio. Non ab ignibus, sed à blattis & tineis reseruauī: non ad meam laudem, cui nulla debetur: sed ad Aschami perennem gloriam, quam obnixè eius nomini parare conor, in lucē & hominum oculos produxi. Hæc in primis ad meam vtilitatē, & nonnullam fortasse delectationē, situ ferè obducta, & crassis obscurata & circumfusa tenebris, collegi: non ad aliquam hinc aucupandam inanē gloriam, quam vanam & futilem iudico: sed ad doctissimi viri perpetuam celebrandam memoriam, quam sèper florentissimam esse cupio, in lucem produxi. Ego nè vnquam quidem vllius existimationis tā sitiens, vel Aschami laudis tam inuidens, vel meæ tenuitatis tam insolens prædicator, vel summæ Rogeri Aschami eruditionis tam parcus & restrictus æstimator fuerim, ut vel me in hominum vocular, ad inanem quandam & fucosam quærendam laudem committere vellem, vel ad Aschami famam, meo studio perpetuo concelebrandam, nomen meum ad grauissimos casus, extremosque ignominie scopulos impingere nollē. Qui sic sentiunt, profectò de meo satis pudenti pudore, nimis impudenter sentiunt: & quibus rationibus commotus, causis-
que

ROGERI ASCHAMI

que adductus hæc euulgauerim, non satis prudenter intelligunt. Videmus complurimos hoc facturasse; conspicimus multos talibus rationibus prolectatos, huiusmodi operam in amicorum scriptis colligendis, purgandis, & euentilandis posuisse. Quid impediet, quominus ego idem, ad meam vtilitatem, ad meorum fructum, ad nonnullorum explendam auidam expectationem in Rogeri Aschami scriptis colligendis, & ex tenebris in lucem proferendis, quibus, mea nunc opera, ad vestram, (scio) expectationem, & fructum (spero) nonnullum fruemini, quæ alioqui perijissent, feliciter perteterit? An aliquid de hijs, quæ in Rogero Aschamio summa fuerunt, detractum erit, si ego, in quo omnia sunt vix mediocria, ad laudem nulla, ad eruditionem perexigua, hæc suscipiam, prouinciam, quã alij (qui melius præstare potuissent) nec attingere, propter horum scriptorum penuriam: nec adornare, propter laboriosam huiusmodi epistolarum acquisitionem potuerunt? Atque, quemadmodum nunquam eram vel excellentis Rogeri Aschami laudis & ingenij tam ignarus, quin vehementer exoptarem, ut alij hoc facerent, nec eminentis aliorum eruditionis tam inuidens, aut mei obliuiscens, ut non semper cognoscerem complurimos, & prope innumerabiles utriusque Academiae alunos, huiusmodi laborum cõficientissimos, & ad hæc præstanda munera longè aptissimos: Sic profectò stultum nimis, puerile, & à cõmuni vtilitate abhorrens fuisset: tam durum in meipsum, tam difficilem erga alios, tam auersum à literaria Republica, ut putarem me omnino, ad hoc adornandum munus ineptum & inutilem esse. Quid? hæc hæc scripta ad aliorum fructum in lucem non proferre, aut cõqueſcētibus alijs, hunc laborem, cõmunis vtilitatis gratia, subterfugerem? Ad huius igitur muneris susceptionem non aliqua laudis expectatio, quam ex Pub. Virgil. Maronis præclaro opere adeptus est Octavius, me impulit, sed voluntas mea ad literas paratissima, studiosorum adolescentu-

DE VITA ET OBITU

lorum prouehenda studia satis propēsa commouit. Res
grauēs & pernecessariæ attrahere me potuissent, utpote
summus meus erga Rogerū Asc. amor, egregia hominis
laus, extellētis doctrinæ admiratio, tacitæ studiosorū de
illius ingenio & eloquētia cogitationes, quæ omnia ego
non neglexerim, sed priuata meorum studiorū rationes
& animi delectatio, quæ mihi in eius legendis chartulis
obrepserit, ut hūc potissimū laborem susceperem, in pri-
mis adduxeront. In hijs enim legendis, scribendi suau-
itate valde delectabar: in literis perlectandis, orationis al-
liciebar senocinijs: in sentētijs diligētius appēdendis, to-
tus in eius ingenij & doctrinæ admirationē rapiebar: in
verborū copia, ornatu & structura intuenta mirar, per-
fundebar voluptate. Transcripsi statim omnia, & varijs
locis dispersa, in vnum fasciculum redegei. Ex quo cōsilio
meo operaq; in hanc rem collocata si vlla ad vestra studia
utilitas exire atq; emanare potuerit, tūc satis me laudis
parauisse, vberemq; laboris mei fructum percipisse, arbi-
trabor. Nec hoc à me arroganter factum existimari ve-
lim, si de Aschamo meo illud carmen, valde fortassis a-
mastrè prædicem, ut ordine vltimum, sic mea sententia,
dignitate primum, & huic meo proposito aptum, quod
de suo Virgilio Octavius valde laudabiliter usurpauit.

Laudetur, vigeat, placeat, relegatur, ametur.

Sed de Aschamo meo longior mihi vobiscū instituēdus
est sermo ingenui adolēscētes: Et de Aschamo quidē, &
Aschami laudibus & scriptis, multa dicenda videntur.
Verū enīmuēro, ut ego rectius mihi dicēdi de eo cursū
instituam, & vos melius & facilius, quæ à me rudi quodā
modo & ieiuna oratione dicentur, percipiat, statim tri-
pliciter de Aschamo dicere: primū de tota vita & obitu:
deinde de eius scriptiōis & dictiōis laudib; pauca: postre-
mò vos adhortabor, licet mea nō indi geatis admonitio-

ne,

De, vt hæc eius, & horū similia, diligētē perlegatis: Et quō
citius vos hinc fructū aliquē capere possitis, ostēdā quī-
bus modis & vijs ad hanc. quam ille cū alijs adeptus est,
scriptionis elegantiam, & dictionis puritatem facillimē
peruenire possitis. Et licet sus Mineruam docuerit, mal-
ui tamen meam ineptitudinem prodere, & infantia pro-
palam patefacere, vt mei hinc saltem aliquid addiscant,
quā officium in hac re meum imprudenter deserere,
aut laborem, iusta data occasione, negligentē subterfu-
gere. Nihil fictum aut falsum eius laudibus affigā, nihil
vanum aut non necessarium introducā, nihil inutile,
licet vobis fortasse notum & cognitum, in medium pro-
feram vt vestros animos, satis ad studia propensos,
ad hæc & aliorum similimorum imitanda scripta alli-
ciam. Ea tantum de Alchamo dicam, quæ vel olim à
præceptore meo Ioan. Racifero, erudito quidem & ho-
nesto viro eiusdem Collegij, eo tempore alumno, sapif-
sime audierim, vel à R. A. amicis & notis complurimis
precipue à per dilecto amico meo Guiljelmo Irlando,
eiusdem R. A. olim pupillo: alijsque præstantibus viris
summa dignitate constitutis, diligenti perquisitione di-
dicerim, vel quæ potissimum ex eius scriptis & literis vel
Anglicè vel Latine exaratis exhauserim & eruerim. Præ-
bete quæso mihi vestras attentissimas aures, dum hæc à
me proposita tenuiter pertractata fuerint.

Rogerus Al. Kyrbiwiske, vt fertur, in agro Eboracen-
si, honesta & generosa familia natus est, circa annum
D. 1515. Pater illi Ioannes Asch. fuit, nobiliss. viri D.
Scroupi familiæ Oeconomus: Qui ea vitæ integritate, ea
morum grauitate, honestate, & in rebus gerendis prudē-
tia & modestia floruit, vt nō cum vulgari genere homi-
num illius regionis æquandus, sed cū optimis sui loci at-
que ordinis viris iure comparandus esset. Mater erat
Margareta Asc. honestissima & castissima scēmina mul-
tis generosis viris cognatione & sanguine propinquis-

DE VITA ET OBITU

summa. Hi cum tres filios, Thomam, Antonium, & hunc
 Rogerum Aschamos, filiasq; procreassent & ijs discipli-
 nis, literis & morib⁹, quib⁹ puerilis ætas imbuï solet, sū-
 ma cura effingendos & informandos curassent, quadra-
 gintaq; septē annos cōiūctissime coniuges vixissent, vna
 die, & eadem ferē hora, vna ad Christum morte etiā ipsa
 iugati commigrarunt. Hic Rogerus à patre dimissus, in
 clarissima Wingfeldiana familia, ornatissimi viri D. An-
 tonij Wingfeldi sēpiternę memorię viri stipensis, pue-
 ritiam suā honestissime sustentatā transegit. Cuius etiā
 singulari beneficiaq; prouisione, vna cum eiusdē, D. An-
 tonij, sub R. Bondo cōmuni pręceptore, quę patris in loco
 perpetuū habuit & vnicę coluit, prima literarum adeoq;
 virtutis omnis non infœlicia nec pœnitenda fundamēta
 iecit. Puer acri ingenio & singulari industria erat, mag-
 no quodā literarum desiderio inflamatus, libris Angli-
 cis, à quo semel literarū elementa didicisset, perlectitan-
 dis mirifice deditus. Quod quidē quasi apertum quod-
 dam omen fuit, futurę diligentię & amoris, in perno-
 luendis & Grecis & Latinis libris, ex quibus herbescen-
 te iā græte & maturescēte, suauiss. eruditionis succos ex-
 hauerit. Cum sic sub R. B. in ea familia tyrocinium po-
 suisset, & cum pręceptoris industria, tum sui ipsius inge-
 nio, & ad literas propēlione, ad eā eruditionis maturitatē
 peruenisset, vt ad clariora iā doctrinę domicilia esset pro-
 mouēdus, sūma eiusdē D. Ant. Wingfeldi prudentia, cō-
 filio, ope, & auxilio, in grauisimum literatissimorū vi-
 rorū nobilissimi Diui. Ioan. Euang. Collegij Cantabri-
 cētū ascriptus est, circa Annū D. 1530. Hunc D. Antoni-
 um W. sēper in omnibus vitę rationibus, angustissimis-
 q; rerū acerbitatibus tam propensum adiutorem, tā be-
 nignū & liberalem patronū expertus est, vt quocunq;
 animo & cogitatione cōuerteret, videbat, vt de se dixit,
 promerita eius veluti densa quēdam apum examina, sic
 vndiq; memoriā suā circumsepire, vt illis referendis

nunquā se parē futurum præsagiret. In hoc nobili Collegio tutor illi erat Hugo Fitzherberus eiusdē Collegij socius, doctrina, virtute & modestia pręstans, & Roberto Pembero intima familiaritate coniunctissimus: Quem Pemberum summa charitate complexus est Fitzh. & ad omnem honestatem, sacręq; scripturę lectionem melliflua oratione sepius vocavit, & amicissimē instruxit. Hic etiam Rogerum, ob egregias animi dotes, vnicē dilexit, & bonis literis, virtute, & pietate instituit. Erant eo tēpore, quo R. A. huic collegio fuit emancipatus, in hac Academia omnium liberalium artium doctores & magistri egregij: Imo certē in hoc vno Collegio (quod ea ætate singula totius orbis literarum domicilia & doctissimorum Theologorum numero, eruditiss. Philosophorum turba, eloquentissimorum Oratorum multitudine, vel iuste adæquare, vel longē superare posset) erant complurimi homines, omni politiori literatūra, linguarūq; cognitione præstantissimi: Quorum ille pronocatus exemplis, & literarum imbibendarū ardore incensus, breui, propter admirabilem ingenij vim, & indefessam, in studiis industriam, tātos in Gręcis Latinisq; literis, progressus fecit, ut omnes æquales si non superaret, certē unus singulos adæquaret. Eo, inquam, tempore Cantabrigiam venit, quo literę, & Gręcę & Latinę efflorescere, & præclara studia in ea Academia herbescere, & ad summum huius regni ornamentum maturescere ceperunt. Ea ætate postea floruit, qua Georg. Darius, Ioan. Redmannus, R. Pemberus, Tho. Smithus, Ioan. Checus, Nicholaus Ridlæus, Ed. Grindallus, T. Watsonus, Gualterus Haddonus, Iacobus Pilkintonus, R. Hornus, Ioan. Christopheronus, Th. Wilsonus, Ioan. Setonus, & infiniti alij extellenti doctrina præditi, & perspecta vitę morumq; probitate ornati, magna Academię eo tempore lumina, maxima postea totius Reip. ornamenta, vigerunt. Hij enim, & ex his præcipue Tho. Smithus,

DE VITA ET OBITU

✓ Academiae splendor, & Ioan. Checus Cantabrigiae decus, suo exemplo eruditione, diligentia, constantia, consilio, non studendi solum, sed recte vivendi ordine ad preclara studia omnes adduxerunt, & concitauerunt, qui ab eo tempore ad hunc usque diem, in Cantabrigia succreverunt, & ad eminentem aliquam doctrinam surrexerunt. Erant in hoc puero, praeter preclaras ingenij dotes, virtutumque semina: literarum avidum desiderium, quaedam etiam incredibilis modestia, pudor singularis, & gravitas quaedam (ut PEMBERVS dicere solebat) maior quam quae ab illa puerili aetate expectanda esset. Magnam multis de suo acri ingenio rara indole, & magna in literis delibandis industria (semper excitabat, praecipue R. PEMB. homini graecae linguae admirabili facultate excelsissimo: Is enim praedicere solebat, Aschamum puerum, iam iam propediem inter viros excellentes, & utriusque linguae peritissimum, collocandum fore, vel apud morosos & iniquos iudices. Multis & magnis viris, a primo statim anno, acceptissimus, doctis & eruditis gratis. a Ioan. Checo per dilectus, eique graecae linguae studio postea coniunctus, Th. Smitho valde familiaris, Ioanni Redmanno magna amicitia copulatus, Ridlzo, Dajo, & reliquis huius notae viris charissimus, a sui similibus valde amatus. Hunc R. PEMBERVS vnicum amabat, amplexabatur, in manibus habebat, laudabat, ad maiora indices & praesens sermone, & absens literis excitabat. A pueritia graecis literis valde delectabatur, eas assidue meditabatur, & cum Latinis ad suam utilitatem quotidie coniungebat. Et quo citius ad graecarum literarum cognitionem perveniret, ipse puer, pueros graecas literas docebat, quod PEMBERO, maximum videbatur admirabilis cuiusdam in eo futurae eruditionis argumentum. Hortabatur eum PEMB. ut hoc assidue faceret, ad suam augendam & locupletandam in ea lingua facultatem. Laudabat in hac re conatum industriamque eius indices, ad eum persequendum cursum, exa-

cucbat

ROGERI ASCHAMI.

tenebat: & virtus certè laudata crescit. Excitabar etiam in
 hoc puero PEM. magnum desiderium pulsandi lyram,
 musarum vt ipse putauit cultoribus aptissimam, & As-
 chamo, quòd musicam vocalem probè callebat, facili-
 mam. Is quadam in Epistola ad R. A. scripta, hisce verbis
 vtitur. *Rogere chariss. Ago tibi gratias pro Epistola tua*
græca, quæ vel Athenis videri poterat scripta, adeo, ad un-
guem xai τὸν ἰδὼν οὐκ ὀφείδειν ὀφείδειν: & est elegantissimè depi-
cta, quod in se perpetuum est. Douxeum & Pilsoneum felices
putas, sed tu adhuc adolescentulus & penè puer, utrumquè lō-
gissimo superas intervallo, sinè id studio, sinè natura debes, aut
utriusque potius. Sum literarum tuarum cupidissimus, quæ me
mirificè delectant, vel descriptionis elegantia, vel ipsarum præ-
stantia: Da operam, ut sis perfectus, non Stoicus, ἀλλὰ λυγρὸς,
hoc est, ut bellè pulses lyrà. Perlege, ut facis, græcum aliquid
pueris, plus utilitatis allatura est tibi vnica fabella Aesopi
perlecta ab te, quàm si audisses totam Iliada Latinè à doctiss.
enarratam. Plinium lege, in quo rerum cognitio est maxima, et
latina lingua opes floridissime. Hæc Pemberus. Præterea,
 admirabilem proflus in pingendo gratiam assequaba-
 tur, quotidieq; eam belhorem picturationemq; vlu effi-
 ciebat. Coepit iam maturescere ætate, vtriusq; linguæ
 authores assidue legere, priuatis exercitijs indulgere, di-
 alecticis disputationibus & domi & foris interesse, præ-
 lectionibus & priuatis & publicis adesse, philosophiæ &
 eloquentiæ amore exardescere, in literis humanioribus
 tēpus conserere, historiarum suauitate capi & delectari.
 In quibus, cum aliquot annos, ad suam maximam vtili-
 tatē, ad aliorum magnā admirationem versatus fuisset,
 & eius ingenium & eruditio non solūm domi eminerē,
 sed foris in publicis scholis elucescere, & in quoddā quasi
 ingenij theatrum prodire cœpisset: erat tandem, iuxta
 morem & consuetudinem Academiæ, summo totius
 Academiæ assensu, in Baccalaureatus gradum, tan-
 quam primum industriæ & doctrinæ suæ præmium
& sextum

DE VITA ET OBITU

& sertonu cooptatus, Anno Dom. 1534. Februarij. 18.
 ætatis suæ agens annum decimum octavum : & paulò
 post in die electionis sociorum proximè sequente, Mar-
 tij. 23. erat opera & clandestino auxilio Nicolai Med-
 calfi, Collegij Divi Ioan. eo tempore magistri, in socio-
 rum cœtum cooptatus, qui dies omnium in vita iucun-
 dissimus, & quasi dies natalis, ei visus fuit. Nec hoc nouo
 honore elatus studia deseruit : sed hoc tanquam virtutis
 ✓ & eruditionis ornamento incitatus, magis ac magis in
 studia incubuit & in musæum se omninò abdidit. Cice-
 ronem sibi, Platonem, Aristotelem penitus peruolutā-
 dos proposuit. Ciceronis diligentissimus cultor, maxi-
 mus amator, prudētissimus imitator: Hunc & vnice am-
 plexus, & ad stuporē vsq; admiratus est: Huius limpidi-
 ssimis fōtib; suos riuulos adauxit. Hinc dulcissimos pu-
 rioris dictionis succos exhaustit: Hinc suauissimas cultio-
 ris orationis aquas ad suam immēsam laudem, ad pupil-
 lorum, quos iam habuit, præclarum vberemq; fructum,
 ad totius Academiæ maximū ornamentum profluētē
 ✓ exuxit. Hunc authorem si quis alius, & constātē peruo-
 luit, prudenter imitatus est, & suis scriptis & exercitatio-
 nib; cum publicis, tūm priuatis optimè expressit. Si
 quid postea in dictionis puritate, scribendiq; præclara
 facultate excelluit, vt præclarissimè quidem excelluit, id
 omne M. T. Ciceroni, & C. Cæsari acceptū ferre debet.
 Maluit enim ex ipsis fontibus plenissimè haurire, quàm
 riuulos inde deductos consectari. Platonē totius Græ-
 ciæ lumen. Athenarum splendidissimam gemmam &
 voluebat sapiētiē, & eius præceptis animum utilissi-
 mē excoluit. Nec frigide aut sapinè legebat, sed ad max-
 imum fructum, & dicendi indicandiq; facultatem per-
 legebat. Ex Aristotele philosophorum principe, abdi-
 tarum rerum cognitionem, & præclaros sapientiæ the-
 sauros diligētissimè excerptit. Thucydidem & Herodo-
 tum optimos Historiographos, Demosthenem & Iso-
 cratem

ROGERI ASCHAMI.

cratem suauissimos oratores priuatim discipulis præle-
 gebat. Varios philosophos, oratores, poetas aut publicè
 in Collegio, aut priuatim in cubiculo exponebat. Ex
 quibus studijs & exercitationibus, tãtam & eruditionis
 accessionem, & tam plenam vtrinq; linguæ facultatem
 est adeptus, vt nomen eius magis atque magis enituerit.
 Et iam præterlapsis, in hisce studijs & exercitijs triū an-
 norum curriculis, maximo totius Academiæ applausu,
 in celeberrimis compitijs Cantabrigiæ habitis, Anno
 Dom. 1537. die martis post festum Diui Petri & Pauli,
 artium magister inauguratus est, annum ætatis suæ a-
 gens vigesimum primum: cùm iam clarissimæ memo-
 riæ Princeps Henricus octauus, viginti nouem annos
 regnasset, & Eduardum nobilissimum filium ex vxore
 Ioan. Semeria Regina progenuisset. Erat moribus faci-
 limis, animo aperto & simplici, natura erat lenis & mi-
 tis, comitate affabilis, amicis fidelissimus, vita honestus,
 homo ad amicitias cum bonis & eruditis copulandas
 natus, & ad conciliandas & deuinciendas hominum vo-
 luntates aptissimus. Amicos summa fide, maximo stu-
 dio, & quibus potuit officijs, amplexus est, coluit, obser-
 uauit. Nemo maiore diligentia, maiore cura pupillos
 instituebat. Nemo maiore fide, arctiore amicitia suos
 discipulos diligebat. Vix crederes, quo studio, qua ani-
 mi contentione eorum saluti vtilitatiq; consuleret. Et
 non solum literis græcis & latinis prudenter excoluit,
 sed bonis moribus, optimis præceptis, virtute, pietate,
 valde laudabiliter instruxit. Eorum studia partim hor-
 tatione, partim suo exemplo accendit & inflammauit, ac
 ad optimos quosq; vtriusq; linguæ authores studijs ex-
 colendos mirifice commouit & incitauit. Huius pupil-
 lus fuit G. Grindallus iuuenis laudatissimus, præclaris
 eruditionis laudibus ornatissimus, quem à paruulo in-
 ter cubuli parietes, septem ferè annos literis Græcis
 Latinisq; instituit. Is enim Grindallus, Græcis literis ita
 fuit

DE VITA ET OBITU.

fuit ex cultus, ut nemini in ea Academia, vel ipsius R. A. iudicio, post Ioan. Checum & Thom. Smithum, concederet: Ita eruditione & philosophia instructus, ut omnes in eo Collegio æquales superaret. Qui postea ex Academia, Asch. tutoris opera, in Aulam vocatus à D. Ioan. Cheto, breui post tempore doctor ad instituendam illustris. D. Elizabetham adhibebatur. Ad quem R. Pemberus sic scripsit in quibusdam carminibus ad eum missis, antequam ab Academia commigraret. Quæ, quoniam sunt quasi certum hominis testimonium, non pigebit adscribere.

*Ad me quos dederas, iuuenis doctissime, nuper
Versiculos legi terq, quaterq, tuos:
Illis te mirabiliter Grindalle profecto,
Pemberum credas exhileraſſe tuam.
Dictio tam facilis tua erat, benè tamq, latina,
Tam dulces numeri, tam lepidi q, tui:
Vt multos aut iam versus feciſſe per annos,
Ad Musas natus vel videare mihi:
Ad Musas natus, qui talia carmina pangis,
Iudicio appares, docte Guilhelme, meo.
Huc quò te natura vocat ducitq, benigna,
Ingenij vires tu quoque flecte tui.
Non doctos, sed nos dociles natura benigna
Produxit, doctos cura laborq, facit.
Naturæ dotes industria perficit, illa
Si deſit, falix nil valet ingenium.
Contigit ingenium multis natura q, falix,
Aſt in per paucis cura laborq, vident.
Inter per paucos illos Grindalle videris,
Tu quoque conſpicuum velle tenere locum.*

Huius etiam pupilli fuerunt præter alios, quorum nō
occurrunt mihi nomina, Ioan. Tomſonius, Eduardus
Raue-

Rauenus, & Guilielmus Irlandus, ita literis græcis latinisque instructi, ita moribus suaves, ita liberalium artium splendore conspicui, ut R. A. discipulos facile possis agnoscere. Rogerus Ascha. iam iuuenis, magnis ingenij ornamentis aditus, maximis naturæ præfidijs ornatus, summis diligentiae & literarum beneficijs præditus, ad Græcam linguam publicè in scholis Academię nomine, totius Academię suffragijs, cum satis luculento stipendio erat ascitus, priusquam munificentissimus Princeps Henricus octauus, lectionem suam Græcam in Cant. instituisse. Ex quo tempore etiam Græcam linguam quotidie in Collegio D. Ioan. ubi socius fuit, longò tempore prælegebat. Hic inprimis nouam Græcæ linguæ pronuntiationem, ab ornatis viris, totius Academię luminibus, Th. Stritho, & Ioan. Checo felicissimè introductam, imitari & amplecti aspernabatur, & ob eam causâ in initio, cum Poneto iuvene ingenioso & disertio, Reginei Collegij socio velitabatur: sed in eam grauiter ac apertè inuehi propter Checi & Smithi auctoritatem, nõ audebat, quos suos ornatisimos amicos, doctissimos sæper præceptores agnoscebat. Cuius pronuntiationis vestigia paulò post mente sua impressit, & ad extremum usque spiritum auerrimè propugnauit, ut in quadâ ad Hubertum epistola, virum Græcæ linguæ cognitione instructissimum, Comiti Palatino Rheno à secretis. 3. lib. dilucidè apparet. Honestas oblectationes, honesta exercitia, utpotè quæ erant docto homine digna, amabat plurimum: sed ea potissimum, quæ & corporis prodesse sanitati, & animi robur & firmitatem augerent. Sagittando se multum exercuit, & quanta peritia exercuit, liber à se doctissimè conscriptus, & Henrico Octauo ante profectionem in Galliam ad expugnandam Bononiam oblatus, Anno Domini. 1544. testificari potest. De quo Rogeri Aschami libro R. Pemberus hæc duo carminia iussit.

DE VITA ET OBITU.

*Non minus hic arcu est quam lingua clavis, utraq;
Sic ornat patriam, sic inuat ille suam.*

✓ Nec defuerunt, qui ei hanc sagittandi delectationem vitio vertebant: qui, si cum Aschamo comparentur, aut prudentia, linguarum peritia, ingenio, rerum usu, scribendo, excogitando, honestè viuendo, pupilos diligentè instituendo, planè frigescerent. Honestæ exercitia honestam & studiosam decent vitam, nec in vita honestè agenda sunt negligendæ honestæ oblectationes. Etenim honesta oblectatio molestiam à seuerioribus negotijs collectam fugat, & homines laboribus reparat & restaurat. Quam rem, ut tanquam licitam & legitimam, semperquè omni hominum generi concessam comprobem, necesse est, ut paululùm excurrat & ex suis limitibus expatietur oratio mea, dum ostenderit Rogero Aschamo probè licuisse, ad animi relaxationem, honestis exercitijs uti, & cum maximè, ad conseruandam corporis sanitatem, debuisse talibus indulgere delectationibus. Licet ille ipse hanc rem, in initio primi libri de arte sagittaria doctissimè tractauerit, vnde defensio satis honesta, & responsum satis aptum peti possit, tamen quoniam tēpus postulat, & occasio oblata dicendi materiam subministrat, non grauabor, pace quod fiat vestra, rem eandem, licet non eisdem viribus, communire, & exemplis rationibusque clarissimè illustrare. Legimus Scipionem & Lælium, par veræ amicitiae clarissimum, ut Valerij maximi verbis utar, honestis oblectationibus sese dedisse. Qui rure feriantes puerilibus ludis animum relaxabāt, & ad Caietam (portum Campaniæ) Lucrinumquè (lacum Campaniæ) conchas (i. duriores testas piscium, ut purpuræ, muricis, ostrearum) & umbelicos (i. rotundos calculos, nitidos, politos in speciem nostri umbelici) puerorum more colligere, & ad omnem animi remissionē ludumquè

Iudumque descendere solebant. Hoc relaxationis genus in otiosis viris & inertibus turpe: In Scipione verò Africano minore, & Caio Lælio sapiente summa amicitia (teste Cicrone) coniunctis, omnium virtutum inter se societate (ut Valerius maximus refert) copulatis, videtur fuisse honestissimum. Nesciunt hi homines nimis iniqui rerum aestimatores, Quintum Scaevolam Crassi socerum, ac Caij Lælij generum, forensibus negotijs ministerijsque defatigatum, alea & calculis, intendum pilea, luisse. Ignorant hi tetrici & seueri iudices, Catonem minorem, aleæ & potationibus indulgisse: Socratem more puerorum arundinem ascendisse: Amasim Aegypti regem, comotationibus se dedisse iocoque, morionem & scurram egisse, postquam fori negotia curasset, & forijs occupationibus se defatigasset. Qui cum esset ab Aegyptijs eo nomine accusatus, quod rem reginæ conuenientem faceret, sapienter respondit: Arcus, si semper intenti sunt, ruptum iri: ita si homines assidue labori, continuis studijs se dedant, nec vlla parte ad lusum uti velint, fore, ut pedetentim aut mente capti fiant, aut membris: vnde præclare Ouidius.

Quod caret alterna requie, durabile non est.

Optimè Plutarchus otium appellauit condimentum laboris. Moderatis enim & honestis exercitijs corpora exercent studiosi, ut ad studendum, laboresque in studijs perferendis alacriora & vegetiora reddant. Quemadmodum nimia intentio frangit arcum: Ita perpetuo deditum esse literarum studijs, nec unquam animum honestis laxare oblectationibus, facit, ut animus humanus nequeat diu durare in serijs studijs & laboribus. Crassus apud Ciceronem 2. de oratore, Catuli sententiam optimè refellit. Dicit Gymnasia non animi, sed corporis gratia inuenta & extructa fuisse: & affirmat omij fru-

Mm.

ctum,

DE VITA ET OBITU

Etum, non esse animi contentionem, sed relaxationem.
 In hac illustranda sententia, vitur inprimis exēplo Sci-
 pionis & Lælij, quo ego suprà sum vltus: qui ferè rustica-
 ri & incredibilitèr repuerascere solebant, cū rus ex vrbe
 tanquā ex vinculis euolāssēt. Deinde aliud sumit argu-
 mentum à similitudine auisū, quæ huic confirmādē sen-
 tentiæ bellè congruit. Quemadmodum, inquit, volu-
 cres videmus procreationis atque vtilitatis suæ causa
 fingere & construere nidos, easdem autem, cum aliquid
 effecerint, leuandi laboris sui causa, passim ac liberè so-
 lutas opere volitare: sic nostri animi forensibus negotijs
 atque vrbano opere (addam etiam) grauissimis studijs
 defessi gestiunt, ac volitare cupiunt, vacui cura atque la-
 bore. Amœna hercule similitudo, & quæ huiusmodi ho-
 minum errorem & nimis seueram censuram optimè re-
 futare videatur. Nimio enim studio ingenium obtun-
 ditur: modèrato exercitio reficitur: continuis studijs
 corporis vires eneruantur: honestis laboribus iucundis-
 simè refocillantur, Continua quies (vel Galeno teste)
 maximum est malum ad corporis custodiam: Ac mo-
 derata corporis motio (ipso Galeno iudice) maximum
 bonum. Ob hanc causam Græci in usu habuerunt cer-
 tamina Gymnica, venationes, saltationes, nec non alia
 plurima, quibus quasi voluntarijs exercitijs ad veros &
 necessarios bellī labores iuuentutem acuebant, ne otio
 torpesceret. Sic studiosi, ne studendo sine intermissione,
 ingenium obruerent, aut corporis vigorem labefacta-
 rent, habuerunt sua oblectamenta, musicam aut athle-
 ticam, aut alia huiusmodi, quibus animus studendo fa-
 rigatus, bellissimè reficeretur. Quamobrem si honesta
 exercitia molestiam fugent, & nos laboribus restaurēt:
 si Scipio & Lælius grauissimi & sapientissimi viri con-
 chas & vmbelicos, puerorum more, collegerint: si Q.
 Scæuola pila luserit, Cato aleæ indulsit, Socrates arū-
 dinem ascenderit, Amasis morionem egerit: si honestæ
 exercitati-

exercitationes corpora ad sustinendos labores promptiora reddant: si Crassus apud Ciceronem hoc idem confirmet, si aures, cum nidos construxerint, leuandi laboris causa, labere vacuæ liberè volitent: si corpora conuinis studijs eneruentur honestis exercitijs reficiantur: si moderatæ corporis motiones, corporis sanitatem conferuent, quies verò corporis viribus noceat: Si Græci gymniciis certaminibus, alijsque huiusmodi se exercuerint: si denique studiosi semper animos studijs defessos, aut musica recrearint, aut corpora arte athletica refocillarent, non video quid impediret, quò minus Rogerus Aschamus sua haberet honesta oblectamenta, arcu vteretur, aut ἀλκον πομαχίᾳ interesset. Hæc ideo à me obiter sunt in medium producta, vt omni negligentia suspicione hominem constantem, studiosum, honestis & laudabilibus exercitijs oblectatum liberem, & nimis curiosam aliorum vanitatem erroremque omnibus deridendum propinem, qui cum ipsum virtute & literis adæquare nō possent, inuidere tamen, & ob honesta hæc exercitia reprehendere non cessarunt. Valde delectabatur sagittando, (nec de se hoc tacuit) cum Cantabrigiæ esset, & nonnunquam studijs oppressus, hac exercitatione delectabatur. Sed hæc sagittandi cupiditas eum à libris nunquam auocabat, sed ingenium ad literas latius & alacrius, voluntatemque ad studia recolenda paratorem reddebat. Multi enim dantur ad studia reditus, à quibus necesse est, vt fiat sæpè numero intermissio. Corpus habebat valetudinarium, multis morbis afflictatū, cui si nunquam pepercisset, & honestis laboribus refecisset, in suo statu diu durare nō valuisset, ἀλλὰ τὰυτα μὲν διήρτα. Iam, vnde digressa est, cōuertat se oratio nostra. Scripsit literas ones, quas Academia ad Regiā maiestatem, aut quoscunq; alios honoratos viros, multorum annorum spatio, dederit: & tanta diligentia, tanta elegantia depinxit, vt nihil accuratius fieri, nihil elegantius,

DE VITA ET OBITU

depingi potuerit. Politissimè quidem depinxit, venuste exarauit, hacque optima exercitatione omnes tunc temporis studiosos & literatos longè superauit. Si Latine literas depingeret, nihil admirabilius: Si Græcè scriberet, manu eius nihil pulchrius: Si Anglicè literas exararet, valdè elegantè. Hac exercitatione postea docuit nobilissimum Principem Eduardum sextum, illustrissimam Dominam Elizabetham, honoratissimos fratres Henricum & Carolum Suffolciæ duces, multosque alios & viros & fœminas. Et quod omnium præstantissimum, eique aptissimum fuit, frequens senatus Academiae, eum in Ioannis Checi locum (qui Anno Dom. 1544: Iulij. 10. ab Academia ad docendum illustrissimum Principem Eduardum, à nobilissimo patre Henrico 8. erat auocatus) vnanimi consensu Oratorem Academiae designauit. Quod munus nouem ferè annos & præsens & absens retinuit: ac tanta diligentia, tanta dignitate, tanta admiratione, tanta denique scribendi dicendique commoderatione eo est perfunctus, vt à nemine melius aut præclarius adornari potuerit. Cuius suauitatem (vt testatur Christopherus in quadam ad eum epistola) ita multi admirari solebant, vt nihil planè fuerit, quod eos ad politioris literaturæ studium magis incitauerit. Cuius in oratione grauitas ea fuit, vt animos audientium non ad prudentiam solum erudire, verum etiam ita promouere potuit, vt quò vellet, faciliè impelleret. Cuius Musæ etiam in scribendo tam elegantes fuerunt, vt suauitas ne sermonis, qui tam concinnè, artificiosè, ornatèque constructus fuit, an prudentia in sententijs, quæ tam crebræ erant in oratione positæ, magis oblectauerit, planè nescirent. Potui huius rei locupletissimos testes adferre, sed non est necessarium in re tam certa & perspicua testibus vti non necessarijs. Vt ætate & tempore, sic doctrina, ingenio, linguarum peritiâ, humanioribus literis

teris & historijs accreuit, vt illius nomen non vnus Col-
 legij parietibus concludi, non in obscuro cubiculi angu-
 lis abscondi posset, sed longè latèquè disseminatum, per
 multorum vuculas dispersum fuit, & in apertum quasi
 existimationis campum irrupit. Nobilibus viris, illu-
 stris, sceminis, doctis, Episcopis innotuit. Quorum
 multorum gratiam aucupabatur, plurimorum beneuo-
 lentiam conciliabat, nonnullorum beneficam & libe-
 ralem naturam sentiebat. Inprimis autem Eduardo Leo
 Archiepiscopo Eboracensi notissimus fuit: qui eum &
 amauit plurimum, & multis beneficijs annuèque pensi-
 one liberalissimè adornauit: Duci Suffolciensi lectissi-
 mæ sceminæ, & eius nobilissimis filijs Henrico & Car.
 nobilissimæ sceminæ Annæ illustrissimi comitis Pen-
 brochiensis vxori, nobilissimisque D. Marchionis Nor-
 thamptonensis sorori sanctissimo viro D. M. Bucero (de-
 functo iam H. octa. anno D. 1546. circa finem Ianua. &
 patri succedente Ed. filio ad religionem instaurandam
 nato) qui ex Germania amplis præmijs ab Ed. Reg. e-
 rat accersitus, vt Cantabrigiæ sacram Theologiam re-
 gio stipendio profiteretur. Quis Bucero erat R. Ascha-
 mo charior? Quem maiore amore complectabatur Ro-
 gerus Aschamus? Quem maiore fide, obseruantia, stu-
 dio venerabatur, colebat, obseruabat Aschamus? Hunc
 & ætate, prudentia, consilio patrem, & doctrina, mori-
 bus, vitæ sanctitate, præceptorem semper habuit diuq;
 coluit. Postremo innotuit omnium adolescentularum
 Phœnici, generosissimæ D. Elizabethæ, H. 8. filia, Ed.
 Regis sorori, quæ ei (propter Gulielmum Grindallum
 eius pupillum, qui eandem D. Eliz. tam Io. Cheti opera
 docebat) plurimum fauebat. A qua. post G. Grindalli
 obitum, cum iam R. A. octodecim ferè annos in Aca-
 demia felicissimè studuisset, & inter illius memoriæ
 viros floruisset, ætatis suæ annum agens 32. à literario
 otio ad literariū negotium, ab Academia, Chestoniam,

DE VITA ET OBITU.

vbi illa tunc temporis (vt fertur) commorabatur; accersitus fuit an. D. 1548. circa mensem Feb. impetrata à magistro & socijs absentiae venia, vt eam doctrinae imaginem, quam in ea Gulielmus Grindallus inchoauerat, omnibus lineamentis, coloribus, formis & perpoliret, & politissima arte perficeret. Hic pupillus in eam docendo priorem locum occupauit, non sine omni fortasse tutoris consilio: sequutus est pupillum tutor omni eruditionis laude cumulatissimus, qui & illam perfecit doctrinae effigiem, quam ille alter & primus Appelles tantum inchoauerat, nondum ad finem, inmaturo morte correptus perduxerat. Inauditum hoc & valde admirabile, vt post Apellem alius pictor exurgeret qui in eius suffectus locum, & posset optimè, & pertentaret felicissimè admirabilem illam oris pulchritudinem, reliquarum corporis partium accessione illustrare, & splendidioribus coloribus nobilioriq; artificio reliqua lineamenta exprimere & perficere. Superauit hinc Apellem Appelles, hoc nullus vnquam pictor efficere potuit. Neq; hi fuerunt imaginum sed mentium pictores: non coloribus, sed eruditione & artibus: non penicillo, sed ingenio hanc duxerunt imaginem mentis, illustris D. Eliz. Illa ille tanta diligentia, tanta experientia & studio duos annos docuit, & illa illum tanta constantia, labore, amore, voluptate audiuit, vt ille ne maiore quidem cum iucunditate & voluptate prelegerit, an illa lubentiore animo didicerit, non possum quidè facile statuere. Vnum hoc dicam, ab eo libentissimè nos omnes discere, què magni facimus: Et magnum certè ad nostros in literis progressus momentum adfert, si magnificè de præceptore sentiamus. Illa Græcas literas auidè quodam desiderio degustabat: Latinas indefesso studio arripiebat. In quibus quantum profecerit, aliorum sit iudicium, qui & eam latine græcèq; loquentem audierunt, & ad stuporem vsq; admirati sunt. Perlegebat cum illa D. Eliz. integrum fere Ciceronem;

ronē: magnā partem Titi Liuij: selectiores orationes Iſo-
 cratis, Sophoclis tragœdias, Græcū Testamentū, lo-
 eos cōmunes P. Melanc. cū alijs huiusmodi insignioris
 notę authorib. Quo amore, toto hoc tēpore, & qua be-
 neuolētia vnica hæc fœminarū Phoenix R. A. præcepto-
 rē proſequuta eſt, & qua obſeruātia, ſtudio, officio ille cō-
 coluit, malui ego tacitè in tantæ principis opinione re-
 linquere, quàm ineptè & frigide alijs cōmemorare. Hęc
 omnia apertè oſtēdebat ille inuitus ab illa, non ſatis cō-
 ſideratus, vt ille poſteā faſſus eſt, diſceſſus, quum D. ſua
 Eliz. inuitiſs. Cantab. ad recolenda & celebranda vetera
 ſtudia reuenteretur. Nec aliquid vnquā magis eum dolo-
 re afflixit, quā quodd inuita, ab illa diſcederet, à qua max-
 imum ſui laboris fructum expeſtare, vt poſteā fœlicif-
 ſimè contigit, cū D. Eliz. ad rerum gubernacula e-
 ueſta fuit. Vbi Aulica turba ſic liberatus, & veteris orijs
 literarij ſuauitati reſtitutus. Cantab. rediſſet (vbi anti-
 quum in Collegio D. Ioan, locū poſsidebat, Græcas lite-
 ras docebat, Oratoris munere perſungebatur, ſatiſq; ho-
 neſtam conditionē Reg. Ed. beneficētia obtinebat) no-
 lo dicere quanta hīc voluptate perſundebatur, cum ad
 vetera recurrēda ingenij curricula, ad veteres redintegrā-
 das amicitias, ad fidelis. amplexādos amicos, ad ſanctiſs.
 viſendū patrē D. Bucerū ad gratiſs. aſpiciendos pupillos,
 ad iuuenum inſpicienda & promouenda ſtudia reuer-
 retur. Sed hīc diū fortuna, ſiue, vt veriſſimè dicam, Deus
 eum non eſt paſſus pedem figere & viræ quaſi taberna-
 culum ponere, ad illuſtiora peragenda munera natum,
 & ad maiores res in Repub. conſciendas aptum & habi-
 lem. An, D. 1550. & ſtatim tempore amicos ſuos in agro
 Eboracenſi viſit: vbi cum paruo temporis ſpatio cōmo-
 ratus fuiſſet, erat inde ſtatim præclariffimi Equitis Ioan.
 Checi literis ad Aulam accitus, vt cum ornatiffimo viro
 D. Richardo Moryſino, ad Carolum quintum Regio
 legato, in Germaniam proficiſceretur. Quo nihil potuit

DE VITA ET OBITU.

ei gratius accidere: nam magno quodā tenebatur, desiderio, exteras nationes peragrandi, aliorum populorum mores cognoscendi, vrbes inuisendi, Academias inspicendi, regionum ritus, monumenta, instituta perlustrandi. Nec volo hoc loco prætermittere, quod ille iucunda subinde recordatione recoluit, quomodo in via, iter ab agro Eboracensi ad Aulam faciens, deflexerit Lecestriā, vt illustris adolescentulam Ioan Graiam, nobilis Marchionis Dorcetensis filiā viseret, cui antea in Aula valde fuit familiaris: vbi, cum in eius cubiculū esset admissus, inuenit illā solam legentem Græcæ Phædonem Platonis. Sed ea, quæ cum illa habuit, colloquia, non est opus hic repetere, quoniam ille ipse pulcherrimè in suo præceptore Anglicè conscripto, ea partim expresse. Cum ad Aulam peruenisset, & de suo itinere cum D. Io. Checo egisset, infra paucos dies, cum ornatissimo viro D. R. Morysino Regiæ Maiestatis legato, in Germaniam, quā antea inuisere animus gliscebatur, iter instituit, & Thamefin 20. Sept. 1550. conscendit. In quo itinere, vir summæ eruditionis, loca omnia diligenter perquisiuit, hominū mores accuratè didicit, Tempia, monumēta, portus, monasteria, Bibliothecas, fora, muros, Castella prudenter animaduertit: doctorum virorū notitiā sibi peperit, amotē conciliauit, multorum amicitia sibi arctis: vinctulis copulauit, & ita cōtinuis laboribus omnia cognita necessaria, indefessaq; industria ciuitatum situs, & oppidorum, structuras studiosè notauit, vt pulcherrimarum rerum experientiam, magno studio collectam, domum reportaret. Et is, qui in Anglia nuper complurimis valde charus & probatus extiterat, nunc in Germania multis charissimus, in Italia pluribus familiaritate coniunctissimus vixit. Taceo Io. Sturmium, quem antea literis ex Anglia salutauerat, quem diū amauit, nūquam vidit, licet semel viseret Argentinam, & suum Sturmiū domi non inuenerit. Quā charus alter alteri fuit, liber primus

Epistola-

ROGERI ASCHAMI.

Epistolarum ad Ioannem Sturmium conscriptus indicat. Et ipse Ioannes Sturmius in multis ad eum & ad alios literis, hoc testatur. Non erit superuacuum hic verba adfigere, quæ, in quadam ad Dominum Pagettum Epistola, idem Ioannes Sturmius scripserit. Ego Aschamius, inquit, amo, quia me ab eo amari sentio ex suis ad me studiosissime scriptis literis, quæ mihi semper fuerunt gratissime. Deinde ob similitudinem studiorum, ut non solum idem apud authores intelligere, verum idem velle videamur: Tum propter doctrinam, quæ nisi magna esset, non posset ita ad me scribere, ut scriberet. Et in alia epistola ad eundem: Incredibile est quam ego diligam & amem Aschamium, morus eius literis, prudentia & doctrina, quorum utriusque, ex literis intelligo, quæ mihi semper ex uerum suauissima. Hæc Sturmius. Auguste Vindel. in multorum doctorum mutuam amicitia incidit, sed cum Hieronymo Wolsio præcipue magna necessitudine & familiaritate vixit. Ita charus fuit multis Germaniæ principibus & ciuitatibus (ut Ioannes Sturmius optime in quadam, ad Dominum Pagettum, epistola est testificatus) propter prudentiam, humanitatem, elegantiam, doctrinam, suauitatem, quas virtutes ex se habuit. Deinde propter amicorum commendationes, quas eius uirtus merita est, ita inquam gratus & charus fuit: ut dignus videretur, qui in perpetuum esset legationibus: sed ita doctus, ita studiosus, ita idoneus ad literarum studia, ut Ioannes Sturmius optaret, eum perpetuo esse in scholis doctorum hominum. Dominus Richardus Moryfinus legatus Regius cum ad omnia sua consilia, ad omnes deliberationes, quas de maximis grauissimisque rebus in Germania habuit, propter prudentiam & rerum usum semper adhibebat: Et tantum etiam eius fidei, ingenio, & prudentiæ singulari tribuebat, ut omnes curas & cogitationes suas ei libentissime impertiret. Quem adeo studiosum, honestum, industrium, officiosum, literatum comperit, ut eius consilio valde delectaretur. Et quamuis naturâ inflammatus;

DE VITA ET OBITU

magna tenebatur res foris in Germania gestas videndi cupiditate, tamen magna constantia & voluptate, officio suo erga D. legatum domi perfungi cupiebat. Proponā vobis magnam hominis industriam, quam in varijs literis Anglicè scriptis, ex Germania in Angliam perspicio. Dicitis R. Aschamum in Germania non fuisse otiosum, nec, communi peregrinè proficiscentium in alias regiones more, tempus incassum contriuisse, qui sepius nequiores, ac quandoquē etiam stultiores sanè redierunt, quā exierant. Prælegebat D. legato Augustæ totum Herodotum, 5. tragedias Sophoclis, aliquot Euripidis, 23 orationes Demosthenis, ab eius adventu in Germaniam oct. 12. 1550. vsq; ad 12. Augusti. 1551. Singulis diebus legebat bis & hoc faciebat quatuor vniuscuiusq; septimanæ diebus: tempore antemeridiano, tres aut quatuor paginas Herodoti interpretabatur: pomeridiano tempore 212. aut 213. versus Sophoclis aut Euripidis explicabat. Reliquis tribus hebdomadæ diebus transcribebat literas, quæ erant à D. legato in Angliam missæ. Non miramini hominis diligentiam, industriam, studium, qui sic continuis premebatur occupationib; & tamen omnia elegantia & suauitate summa præstabat. Quod tēpus iam quieti, otio, amicorum confabulationibus, scribēdis in Angliam ad amicos literis relictum ē. Nocturno tēpore hoc faciebat: nocturno tempore, diarie suo res auditas factas aut visas mandabat. Si aliqua vacui temporis portunculā à reliquis negotijs & studijs concedebatur, id tēpus libentissimè singula oppida (vbi cum D. legato cōmorabatur) videndo, doctos adeundo, mores & instituta vrbiū discendo, noua audiendo, totum consumebat. Ad manus eius varia noua peruenērunt, Turcica, Asiatica, Africana, Papistica, Germanica, Cæsariana, quæ quidē omnia diligentissimè notabat, nihilominus tamē illæ literæ, quas à Ioan. Sturmio reciperet, pleniss. eruditione, elegancia, eloquentia, humanitate, multo maiore volup-

tare

ROGERI ASCHANI.

tate illum perfuderunt. In omnibus literis è Germania missis ad amicos Cantabrig. Ioannenses, ut ille vocabat, semper precibus valde contendeat, ut in eius absentia Collegij D. Ioan. alumni in literis Græcis & virtutibus indices, proficerent, ut bonos mores & pietatem cum doctrina imbiberent, ut Oratoris munus, cuius ille absens fructum percipiebat, diligentè suppleretur. Vix crederetis, quo studio & contentione hoc postulabat in varijs literis Anglice scriptis, quas ipse humanissimè amplector, & custodio diligentissime. Quidam etià à me contendèrunt, ut has æderem, cum ob suauitatem linguæ, in qua sunt scriptæ, tum ob sententiarum splendorem, quo sunt perpolitæ. Sed quid hæc? Cum Ocnoponti & Halæ in Italiæ finibus cōmoraretur, generale consiliū Tridenti habitum Maij primo, visendi tenebatur desiderio, ut illic illius generalis consilij & Synodi statum, ordinē, & tractationem apertè disceret, & studiosè annotaret, sed nec facultas, nec facultates ei ad hanc rem suppetere. Dici vix potest, quæ sedulitate, omnia in illis regionibus oppida perlustrare, quo etiam animo omnes omnium ciuitatum consuetudines scire cupiebat. In tota tamen hac peregrinatione, in lōga hac voluptate, quæ perfundebatur, exterarum regiones peragrandō, externorum mores & populi ritus perlustrando, vitæ liberè in studijs Cantab. actę nullam vitam, etiam si splendida appareret, nec in rep. Anglicana cum dignitate, nec in peregrinis nationibus, cum multarum rerum experientia & voluptate, comparandam esse iudicauit. Dulces illic fortasse putabat esse studiorum comites, dulcia colloquia, tutas & sine periculo suaves obābulationes, dulcissimas Musas, fidelissimos amicos, intimos omniū consiliorū socios, quos idē amor, idē erga literas ardor, eadē studia arctissimis & quasi adamantinis amicitia: vinculis copulabant. Est enim ea verissima amicitia: quam virtus conglutinat, non voluptas aut utilitas coniungit: quæ ubi

semel

DE VITA ET OBITU

semel hominum animis recepta fuerit, ibiq; radices egerit & coaluerit, nunquam extinguitur, etiam si amici locorū interuallis sciūgantur, per literas, vel per nuncios, aut alio modo amicitias studiōse retinent, & firmissimē conseruant. Optimē Cicero, vt semper solet, mihi dixisse videtur: *Omnium societatum, nulla præstantior est, nulla firmior, quàm cum viri boni moribus similes, sunt familiaritate coniuncti: nihil enim amabilius nec copulatius, quàm morum similitudo bonorū.* Præferebat hanc vitam Roge. Ascham. omni splendori, omni dignitati, omnibus in Repub. splendidis muneribus. Et quam aliam ob causam præferebat, nisi vt quietē se Musis totum dederet, animum continuò literis excoleret, Græcā linguam, quā mirē capiebatur, Cantabrigiæ doceret, & Demosthenis (quem ille studiōse semper, studiosissimē verò, cum in Germania esset, volebat) succum, vim, suauitatem, phrasim, videres, omnibus Græcæ linguę studiosis enuclearet & exprimeret. Solebat dicere eos homines & res humanas nescire, & iucundē actæ vitæ delectum penitus ignorare, qui non sequebantur vnam ex illis rationibus, quas M. T. Cicero in prima primi de Oratore sententia commendauit, nunquam assequutus est: hoc est per beatos illos esse, qui eum vitæ cursum tenere potuerunt, vt vel in negotio sine periculo, vel in otio cum dignitate esse possent. Cum iam in multis Germaniæ ciuitatibus, & aliquibus etiam Italię vrbibus: cum magna & videndi voluptate, & desiderij explendi cupiditate, maximoq; experientię fructu ab anno Dom. 1550. Septemb. 20. vlt. q; ad annum 1553. commemoratus fuisset, Iulij. 6. nobilissimus princeps Eduardus sextus, immatura morte, ad huius regni maximum detrimentum, ad piorum omnium ingentem dolorem, ad omnium Anglorum immensum malum, & R. A. magnam calamitatem diem obiit. Quo pessimo fato exanimatus R. A. quo dolore penē confectus, & curis, inopia, sollicitudine valde impleti-

tus, quod rex cecidisset, quod fortunulę suę perijissent, quod amici omnes (euecta iam ad rerum gubernacula regina Maria) à pristina dignitate deiectione essent, reditū festinauit, & circa finē mensis Sept. à Germania in Angliā iter præparauit. Magno gaudio perfusus Germaniā adiit, sūmo mœrore confectissimus domum est reuersus. Erat iam omnibus exutus præsidij, annuo stipendio spoliatus, amicis destitutus omnibus. Verum verē testante Seneca.

Ima permittat brevis hora summis.

Et præclare scribente Ouidio

Passibus ambiguis fortuna volubilis errat.

Ac, eruditē docente Iuuenale,

Ex humili magna ad fastigia rerum

Extollit, quoties voluit fortuna iocari.

Aspicite enim vos, quæso, varium fortunę euentum: Nam Rex clarissimę memorię Henricus octauus, pro libro suo de re sagittaria, quem ei dedicauerat, annua pensione, opera ornatissimi viri D. P. locupletauit: sed cum Rex H. diem obiret. Asch. pensione priuatus est. Nobilissimus princeps Ed. sextus insigni bonitate, eiusdem D. Pagetti erga Aschamum amore, illud stipendium à patre concessum, patrisq; sublatum morte renouauit, liberalitate auxit, autoritate confirmauit, & magno Anglię sigillo (sed cum hac acerba clausula, D V R A N T E V O L V N T A T E) communiuit: mortuo Rege Eduardo, nullum ei relictum stipendiū: nulla ad studia in Can. sustentanda. præmia nec prædia. Quarum rerum cogitatio, vnā cum acerbissima Regis Ed. munificentissimi sui Dom. morte, in anxiferas curas eū coniēcit. Sed ecce in durissimis hisce temporibus magna ei iam domum reuerso Dei bonitas illuxit. Nam cum omnia amisisset

ne,

DE VITA ET OBITU

nec aliquid aut expectare aut sperare posset (omnibus chariss. amicis à summa dignitate iam depressis) erat subito ab Academia (ad quam post reditum ex Germania se contulit) ad regium consilium, beneficio Winto. & D. Pagetti, qui ei valde fauebant, accersitus, & sancto coram regio consilio, adhibito iuramento, Secretarius pro lingua latina designatus. Quod quidem munus antea ei, regnante Eduardo, rogatu optimi & ornatissimi viri D. G. Cecilli, regi Eduardo, à secretis, concessum erat, cum absens in Germania peregrinaretur. Hoc omnium in vita splendidissimum, quod (cum in summa rerum desperatione esset) regij consiliarij eum, ex omni doctiss. hominum copia, delegerint, cuius, in conscribendis latinis epistolis, opera & ingenio Regia maiestas vteretur. Quod officium apud Anglię Principes longè honestiss. semper fuerit. Literę, vt vocant, patentes, pro Toxophilo ab Ed. rege concessę, nunc amissę & irritę, rursus Wintoniensis opera, & D. Pagetti studio, redintegratur, & annum stipendium decem liberarum aliarum decem accessione augetur. Hoc munus tanta diligentia, studio, scribendi facultate, pingendiq; elegantia exercuit, tanta etiam fide & constantia prestitit: duabusq; Reginis, Marię in primis, & deinde charissimę, amplissimęq; Elizabethę sic satisfecit, vt nemo, omnium iudicio, in nostra memoria aut maiore elegantia, aut ornatiore stylo, aut puriore dictione, hoc munus obire potuerit. Mirum est recensere, qua iudustria, quo indefesso labore, qua scribendi assiduitate omnia cōficiebat, qua diligentia literas depingebat, quo ingenio excogitabat, quo artificio perpoliebat. In initio regni Phillippi & Marię in tribus solum diebus, 47. diuersas epistolas, ad 47. diuersos principes, quorū infimi erant Cardinales, & excogitabat ornatę, & depingebat politissimę. Si cui hoc mirum videatur, aut si quis me fingere putet, obsignatis eiusdem Alc. tabelis cum eo possum agere, qui hoc idem, in literis ad Ed.

Raue-

ROGERI ASCHAMI

Ravenum, Diui Ioan. Collegij socium, Anglice scriptis, cum summa asseveratione affirmavit. In hac iam dignitate constitutus, hoc honorato loco adornatus, ex priorē miseria ad hunc honoris gradum euectus, & locum in Collegio D. Ioan. (vbi adhuc, in toto peregrinationis tempore, socius fuit) & oratoris etiam munus in Academia, ferè ad festū natiuitatis Ioan. Bapt. 1554. regie maiestatis & Winton. opera retinebat. Iunii primo. 1554. duxit vxorem; Margaretā Howam, honestam & castam adolescentulam, generosa familia natam, parentum cōsilio in matrimonium ei traditam De cuius nuptijs, cū Ioan. Stur. audiuiſſet, in quadam Epistola, ad eum 24. Iunii 1554. missa sic scribit: *Sed quid ego audio: sponsus noster factus id nos celare vis? ut ne tibi aliquod Epithalmium miscuamus Germanicum? Audio sponsam tuā Domini Walopi. Ginenſis olim cum ego Caleti essem, præfecti vxorem habere mazerieram. Deus bone quā pulchram & venustam mulierem quā honestam matronam. Si sis: hoc est, si vxorem habere illā vis, aut si quæ est alia tibi sponsata, quæso fac me ceriorē: & scribe mihi quo sint die futurae: ut si ipse nō adesse quæ, mittā Thalassium: qui pro me tuos amores ornet, &c.* Hæc Ioannes Sturmius. Sua virtute & diligentia multos & magnos sibi parauit amicos. Wintoniensis, qui eo tempore plurimum authoritate valuit, multis eum affecit beneficijs, magno amore complexus est. Cuius ingenio & scribendi facultati, cuius etiam fidei & honestati tantam tribuit, ut præclare semper de Aschamio sentiret. Quæ, licet religione prorsus à se discrepantem intellegeret, tamen ob eius egregiam in literis conscribendis facultatem, prudentiam, taciturnitatem, noluit aut loco dimouere, aut obrectatorum malitiosis calumnijs fidem vllō modo habere. Vix enim credibile est, quantis & quā grauibus accusationibus, Asch. ob religionem (quam semper ille confidenter profitebatur,) coram Win-

DE VITA ET OBITU

Wintoniensi ab eo, qui de Anglico campo nomen habet, onerebatur. Quibus, homo scelestissimorum errorum artifex, & vanarum superstitionum facibus corruptissimus nitebatur, W. voluntatem ab Aschamo abalienare. Sed ad huius accusationes W. semper aures obturauit, & hominem illum, nimis inuidiosum, sepius redarguit, plus Aschami excellentibus donis tribuens, quàm alterius (qui Aschamum hæreseos accusabat) crebris reprehensionibus vnquam acquiescens. Hunc Aschamus ob authoritatem reuerabatur, ob humanitatem, quam ille plus alijs sensit, diligebat, ob prudentiam suspiciebat: sed religione ab eo prorsus dissentiebat: nec hoc latuit W. Scripsit ad eum multas epistolas, in quibus W. eximiam in se benignitatem prædicauit. Ecce enim hominis gratitudinem, qui noluit vel in hominem supersticiosissimum ingratus haberi: qui potius maluit hunc suum patronum contrario erga puram religionem animo affectum, ob humanitatē in eū & prudentiā laudare, quàm ingratissimè, ad summū suum dedecus beneficia accepta silentio præterire, & turpissima obliuione penitus inuoluere. Nec Aschamus assentatiunculis vllis W. gratiam aucupari tentabat: Sed W. sua sponte Rogerum Aschamum multis beneficijs etiā in durissimis illis Aschami temporibus, sibi deuinctissimum reddidit. Quid? Hominem de se optimè meritum conuijs conuelleret? Episcopum ad summum honoris gradum eo tempore euectum, benignissimum Mæcenatem suū, maledictis conscinderet? Summum Angliæ Cancellarium (qui eum fortunulis amicisq; priuatū, stipendioq; spoliatū, in honorato loco collocarat, stipēdium auxerat, gratia & fauore principis constituerat) apertis flagitijs conpinceret, turpissimisq; conuijs dilaceraret? Quis vllam inconstantiz notam, aut vanæ adulationis maculam ei iuste inurat, quòd singularem suū amicum amārit, quòd hominem benignissimū laudibus ornārit, quod ob beneficia

ROGERI ASCHAMI.

neficia recepta præconijs extulerit? Vbi laudat, parçè laudat, etsi ab eo summum amicitiz fructum non percepisset, nunquam mea sententia, laudasset. At seruiunt (inquiunt quidam) tempori, & sese ad rerum commutationem accommodauit. Equidem Rogerus Aschamus inuitissime ab Academia (vbi cupiebat caput abscondere & in Musæi angulis latitare) ad insennendum principi accersitus, non tantum tempori quàm Principi parere, & Reipublicæ insennare cogebatur.

Etenim certum est, eum potius coactum temporibus paruissè, quàm hominum moribus & superstitioni lubens vllò modo acquiesce. Non destitit tamen in illius temporis mores inuehi, hominum illius ætatis superstitionem irridere, cæcitatem reprehendere: idcirco dicemus eum religione inconstantem, quod principi paruissè? Vitio hoc ei vertemus, quod homines de se optimè meritos (à quibus, propter animi virtutes & ingenij dotes, vnice amabatur) celebrarit? Appellabimus eum opinione vacillantem, qui tempori, Reipub. & principi eo tempore inuitus seruiuit? Sed quid tam multa? Ve Aschamum profectò omni inconstantiz & vanitatis vel minima suspicione liberem: qui ab istiusmodi nugis, & vana illius tēporis superstitione fuit immunis, qui summa diligentia Reginæ suæ paruit, qui inconstantia antiquos mores non mutauit. Aschamus semper religione idem, honestate idem, fide erga amicos idem, pietate idem, constantia, industriâ, sedulitate erga duas Reginas idem. Præterea Cardinali Polo valde fuit familiaris, qui Aschamo (contra communem superborum Cardinaliū solitam elationem & arrogantiam) coniunctissime & familiarissime est vsus. Hic plus Aschamicę dictionis puritati, quàm suiipsius eminenti scribendi facultati, qui latinissime quidē ornatissimeque scripsit, plus tribuisse fertur. Est apud me Card. Poli oratio Anglicę ad consiliū Parlamentarium, (cū à Pontifice Romano, huc

Nn.

legatus

DE VITA ET OBITU

legatus fuit missus) habita. elegantissime ab eodem R. Asch. eiusdem Poli rogatu & precibus latinitate donata. & ad pontificem (ut aiunt) Romanum postea (si diis placeret) a Car. Polo missa: qua, quantum ad dicendi suavitatem, verborumque ornatum attinet, nihil est pietius, nihil ornatius, nihil latinus. Et cui non fuit familiaris eo tempore Aschamus? Quis non honorifice de Aschamo sentit? Apud Reginam Mariam magno favore floruit, cuius liberalitate sepissime expertus est. Qua, post quinque annorum s. mensium, & undecim dierum impetium, mortua. 17. Nouemb. 1558. & nobilissima Elizabetha, munificentiss. Domina, ad summum Anglorum solatium, ad immensum R. A. gaudium, in Reginae Mariae vices eodem die suscepta, eundem locum, idem munus retinet, & felicissime obit, quod ante, regnante Maria occuparat. Apud Mariam, ut supra dixi, R. A. magna fide, magno etiam favore viguit, sed apud hanc suam amplissimam Dominam, munificentissimam principem, doctissimam discipulam, praecipue sic favore & gratia valuit, ut nunquam fere ab eius latere discederet; quotidie praesens cum ea fuit, assidue aliquid aut Graece aut Latine ei praelegebat: cum ea saepissime colloquebatur: talis aut tessaris, aut aliquo huiusmodi lusu cum ea tempus dissipabat. Eius consortio & sermone faceto, ac in nulla re rudis, valde delectabatur serenissima nostra R. Elizabetha. Semper ad eam admittebatur Aschamus, nullus interclusus, aditus, à nullo unquam prohibitus. Hoc favore principis, hac gratia & praesentia suae serenissimae D. Eliz. facillime & ad maiorem dignitatem euehi, & facultates multo auctiores reddere potuerit, si aut ambitione (à qua semper animus alieniss. fuit) praecipue, aut diuitiarum cupiditate dignitatisue splendore accessus fuisset. Sed ab omni ambitione sic alienus, ab omni aspirandi amore sic remotus, ab omni petendi desiderio sic abhorrens fuit (quod hac aetate, hijs hominum moribus, magis admirandum quam

quàm imitandum est) vt nihil vnquam ab illustrissimâ liberalissimâq; Regina Elizabetha petiderit. Natura à petendo adeo auersus, vt nulla vnquam opportunitas ad petendum audacem reddiderit, nec vlla necessitas ad aliquid rogandum impellere potuerit: nec natura impudentem, nec pecunia molestum, nec rerum inopia petentem vnquam effecit. Quæ hæc hominis industria? quæ honoris & dignitatis contemptio? quæ diuitiarum & opū neglectio? Minore dolore afficiebatur, cum ipse indigeret, quàm gaudio perfundebatur, cū suâ alijs conditionem iugeret. Maiore tenebatur desiderio, voluntate, fide, constantia industria, officiosoq; seruitio sue principi satisfacere, quàm audacibus & molestis rogatibus eidem molestiam parere. Hoc vulgo prædicare, & amicis sæpè cōmemorare solebat, se nunquam in tot pulcherrimis diebus in suæ principis præsentia consumptis, qd ad aliquid rogandum aperuisse, quo se & suos ditaret, & locupletiores redderetur, ita vt nobilissimum virum Marchionem Wintoniensem, summum eo tempore Angliæ Thesaurarium, amicum Aschami perdilectum, sæpissimè eum obiurgasse feratur, quòd tam pudens & insolens in petendo esset. Aschame, inquit, te oportet munusculi minus officiosè obire, & plura audacius à regina petere. Multi præterea solebant ei nimis pudentem pudorem suum in non petendo obijcere. Quid nō petis Aschame? inquit. Quid non Regiam Maiestatem rogatibus sollicitas? Si careas, peccatum est in te, qui petere reculas non in tua liberalissima D. quæ largiri tibi complurima cupit. Malui, respondit ille, mea diligentia & officio bene de meo principe mereri, quàm præclaris muneribus immeritò adornari. Nihilominus tamen Regia Maiestas multis eum & magnis beneficijs sua munifica bonitate adaugebat. Sed ab illa semper prius dabantur, quàm ab illo petebantur. Tanta erat huius hominis ab omni largitione & muneribus accipiendis absti-

DE VITA ET OBITU

dentia, ut cum pro eo honorato loco, quoungebatur,
 pro ea gratia & fauore, quo apud suam principem flore-
 bat, multa & præclara munera, & ut Homerus vocat, α-
 λὰ καὶ τιμὰ ad eum mitterentur, ea omnia magno cum
 fastidio repudiabat, aspernabatur, remittebat: sæpissime
 dictitans, Deum ei linguam venalem non dedisse ut aut
 muneribus corrumpetur, aut apertè pecunia oppug-
 naretur. Maluit parçè & duritè vitam degere quam sæ-
 dissimis largitionis sæcibus mentem polluere. Ingrates-
 cente iam ætate, à nocturnis & pomeridianis studijs ab-
 horrebat: antelucanis & matutinis temporibus legebat,
 commentabatur, studebat, scribebat. Erat corpore im-
 becillis & valetudinarius, multis morbis fractus, conti-
 nentibus febribus correptus, varijs egrotationibus af-
 flictus: quæ paucis ante mortem annis eum in hec-
 ticam febrem comiecerunt, quo tempore de eius salute de-
 speratum fuit. Sed ea fuit D E I erga illum bonitas, ut
 tandem medicorum ope, ex ea conualuit. Omnia aduer-
 sa æquo ferebat animo: nec duris calamitatem difficul-
 tatibus animo consternari, nec prosperis rerum successi-
 bus inolescere solebat. Angoribus sese nonnunquam
 deditit, & ob quorundam inhumanitatem, qui ei fidelis-
 simo infidi fuerunt, vehementè se excruciauit. Tem-
 pus, quod à matutinis studijs aut Maiestatis Regiæ pri-
 uatis negotijs supererat, id totum aut honestis exerci-
 tijs & oblectationibus, ante à me cõmemoratis, aut a-
 mitorum mutuis confabulationibus, aut colloquijs cū
 peregrinis hominibus tradidit. Magna in victu tem-
 perantia & abstinentia fuit: à piscibus natura abhor-
 ruit: & ob eam ipsam causam, regnante Ed. ab Archie-
 pisc. Cantu. licentia ei à piscium elu concessa fuit: & im-
 perium tenente R. Maria, alijs uti rationibus cogebatur
 ad conservandam corporis sanitatem. Nunquam studi-
 osorum rogatibus, opera, consilio, labore defuit: paupe-
 ribus scholasticis plurima dona est elargitus: familiari-
 bus

ROGERI ASCHAM.

bus amicis multa dedit: eorum necessitati sepiſſimè ſubuenit. Nullum carmen ei magis placuit, aut quod probauit magis, quàm hoc Martialis.

*Extra fortunam eſt quicquid donatur amicis,
Quas ſolus dederis, ſemper habebis opes.*

Et ſic eruditione excellens, ſic vitæ integritate præſtans, ſic purioris religionis ſtudio ſpectatus, complurimisq; percharus, magno ſtudio colebat Deum, omnium bonorum largitorem, omnium virtutum fontem vberimum. Sermones pij & honeſti erant, qui Dei gloriam maximè illuſtrabant, & priuatim domi ſe diuino cultu quotidie dedit, peccata ſua aſidue agnoſcebat, miſericordiam diuinam vehementer implorabat, veniam ſubmiſſè deprecabatur. Colloquia foris cum amicis de Deo, de humana miſeria, iniquitate, maleuolentia, inuidia, de maximis Dei beneficijs in humanum genus collatis, de mirabili Dei bonitate in creando, redimendo, reparando, vocando, ſanctificando, eligendo, nos miſerrimos homines ſemper inſtituebantur. Homines fide digniſſimi, qui eo familiariter, uſi ſunt, ferunt illum fuiſſe. & domi apud ſuos maximè piũ, in colloquijs modeſtiſſimum, erga principem fidelisſimũ, amicorũ amatiſſimum, literarum auidiſſimũ, in ambulationibus aut itineribus aſidue Dei erga homines beneficia commemorantẽ. Et hæc de eius ſanctiſſima & integerrima vita à me dicta ſufficiant: Reliquum eſt, vt de eius ex vita diſceſſu pauca dicam. Vt vita pia, honeſta, integra, à vitijs abhorrens, vittutibus & ſtudijs dedit præclaris actionibus relucens, nemini nocens, nulli inimica extitit: Sic eius obitus Chriſtianus & verè pius, vitæ per omnia ſimilis fuit. Nec vitam honeſtiſſimè & pijsimè actam poteſt ſequi mala mors. Qui piè viuunt, piè etiam moriuntur. Erat, vt ſupra dixi, multis febris afflicta-

DE VITA ET OBITU

quæ & vires per se imbecilles multos annos cominuerant & mirifice afflixerant: proximis autem superioribus ante mortem annis hectica febre laborabat, ex qua licet aliquantulum conualuisset, quosdam tamen faeces reliquit, quæ præ nimio quodam studio in versibus ad regalem maiestatem (pro insequentis nomi anni auspicio) cōdendis excitatæ & incensæ, ingrauescere cœperunt. Cū enim in illis contexendis versibus, ingenij vires valde occupasset, & ex nimio, scribendarum literarū studio noctes multas insomnes produxisset, frigus contraxit, quo correptus, in grauem morbum incidit 23. Decēb. An. D. 1568. Huic ægrotanti sæpè adfuit vir ornatiss. Theologus doctiss. Alexander Nowellus. Paulinæ Ecclesiæ digniss. Decanus, qui eū consolabatur, qui piè, & sanctè saluberrimis verbis, huius vitæ tēdia, huius mundi miseras ante oculos posuit, & diuinissimis sonis animam p̄uit: Ita vt post illius sanctiss. viri ab eo discessum, R. A. eum quadā exultatione prædicabat, Alexandrum Nowellum, pium hominem, integerrimæ vitæ virum, animam suam nunquam perituris cibis panisse. Cœpit morbus magis ac magis eum affligere, nullo tempore quiescere aut dormire permisit. Famulorum manibus nonnunquam sursum deorsum ferebatur, & cunabilis, ad prouocandum somnum, præparatis, infantium more voluebatur. Sed hæc somnum, oculis inducere non potuerunt. Fœlici memoria multa repetebat eidem colendissimo Decano, alijsque astantibus amicis diuinitus de Deo, & eius misericordia, amore, beneficijs in humanum genus collocatis. Et quis tum sanctius, quis diuinius, quis Christianus loqui aut cogitare potuerit? Valde illud mihi laudabile videtur, quod de eo idem vir sanctissimus A. N. commemorat: se nunquam vidisse aut audiuisse vllum hominem, aut honestius vixisse, aut expirasse Christianus. Cuius verbis & fidei ego tantum tribuo, vt putem illum nec posse, propter pietatem, fingere, nec velle, pro-

ROGERI ASCHAMI.

propter prudentiam & integritatem, nisi verissima pro certo affirmare. Fuit enim R. A. vitæ morumq; testis locupletissimus, summa familiaritate ei coniunctiss., mortis etiam oculatiss. testis. Postea vxori commendabat sua omnia, maxime vero suauissimos liberos: rogabat vt pro suo arbitrio omnia dirigeret, vt materno animo eorum educationi consuleret, vt virtute, pietate, literis, bonis moribus instituendos curaret. Adfuit etiam huic iam iam morituro, vir honestate & eruditione præstans D. Grauetus, sancti Sepulchri vicarius, qui eam ob causam venit, vt eundem Ro. grauer egrotantem videret, consolaretur, officioq; ei debito fungeretur: Non veni (inquit) vt te doceam D. Aschame, (nou enim te esse vndique colendissimi viri Alexandri Nowelli verbis, & tui ipsius memoria instructissimum:) sed vt te consoler & officium meum præstem. Respondit Aschamus, magno ego crucior dolere, graui opprimor morbo, hæc mea est confessio, hæc fides, hæc præcatio, hoc totum est quod volo. **CVPIO DISSOLVI ET ESSE CVM CHRISTO.** Quam diuinam & celestem Diui Pauli sententiam, multoties antea Alexandro Nowello repetiuerat. Cum hoc tanquam Cygneam cantionem, & nouissima verba protulisset, siluit, & hora à meridie fierè decima, animam suam, quæ antea cum Deo esse toties concupiuit, Deo maximis instantium ploratibus & gemitibus reddidit. Cum huius mortis verus rumor Aulae penetralia penetrasset, & ad serenissimæ Reginae aures peruenisset, dici vix potest, quo illa subito percellebatur dolore, cum de suo mortuo A. intellexeret: fama refert, (& opinor, verissima,) Diuam Elizabetham tum dixisse: se malle decem librarum millia in mare proiecisse, quàm suum A. amisisse.

Doluit eius morte Princeps, doluit populus, doluit Elizabetha, doluit tota Aula. Quanto verò dolore hæc R. A. mors

DE VITA ET OBITU

Argentinam affligerit, sed in ea præcipuè Io. Stur. & reliquos doctiss. Viros R. A. familiaritate coniunctiss. præstat in eorū animis relinquere, qui & summum dolorem senserint, & huius obitum grauissimè tulerint. quàm fama & auditione frigide & exiliter commemorare. Obijt Decemb. 30. anno. 1568. ætatis suæ annum agens 53. sepultus est sine vlla funeris pompa. Ianua. 4. in æde sancto Sepulchro sacra extra carcerem, quæ noua porta à Lond. appellatur. Habita est eo die, in eo templo, à colendisimo viro A. N. doctiss. & pijsima concio, in maxima hominum frequentia. In qua homo disertissimus, suauissimus, vt semper solet, lingua, eloquentissimi hominis, & per dilecti amici dolendum funus sic adornauit, vt neque honestissimi cuiusquam vita, vberioribus laudibus condecorari, nec acerbissima alicuius mors dolētius & amarius deplorari potuisse existimaretur. Deus faxit, vt nos, qui superstites sumus, integerrimæ eius vitæ, & Christianissimæ mortis vestigijs insistentes, similiter viuamus, similiter etiam, cū nostra nos fata tulerint, moriamur.

A vita & obitu, ad scriptionis laudes, & dictionis puritatem meum nunc conuertam sermonem. Tantum ego tribuo semperq; tribui Rogeri Aschami iudicio, & eius scriptionis suauitati, quantum ei tribuendum est, qui in linguarum artiumq; cognitione, in philosophiæ præceptis, dicendi scribingiq; facultate, sacrarum literarum mysterijs, non tam discendo, quàm agendo exercitandoq; magna cum laude est versatus. Neq; enim erudita solum sunt eius scripta & suauia, sed pia etiam & Christiana: vnde apparet, eum & spectasse verum studiorum finem, & assecutum eum esse: vt cum eruditione singulari, & dicendi scribingiq; admirabili facultate, virtutem, pietatem, morum suauitatem, erga amicos fidem & maximum amorē coniungeret. Quoties igitur has pereruditæ eius Epistolas iam denuò auctas & locu-

ROGERI ASCHAMI.

Iocupletatas aliasq; lucubrationes theologicas à me pro-
 missas, & altero superiore die æditas lego (quod sapi-
 sime quidem facere soleo, & materia illectus, & optimis
 dicendi luminibus permotus) toties & eum admiror, &
 illustris, nostræ Reginæ, quæ eo præceptore est vsa, to-
 tiq; Angliæ gratulor, cui tatum honorem, apud exteros,
 propter eruditionem, comportauit, tantumq; apud suos
 vtilitatis, propter prudentiam, rerum vsum, & principis
 institutionem attulit, quantum adferre & vir optimus
 subiectus fidelissimus, & homo doctiss. potuerit. Quic-
 quid scripsit politè scripsit, & legentes omnes sūma per-
 fudit iucunditate. Dici vix potest, quanto perè viri sum-
 ma eruditione præstantes, magna eloquentia ornatissi-
 mi, laudârint in Aschami scriptis ciuilitatem, modesti-
 am, humanitatem, & charites innumerabiles, suauitatē
 in sententijs, elegantiam in verbis, moderationē in nu-
 meris, concinnitatem in rebus contexendis, lucem in
 omnibus, nihil non in eo exquisitum. Sed tamen nihil
 affectatum, vires insignes sine immanitate, dulcedinem
 summam sine ignauia, breuitatem cum succulentia, rur-
 sus prolixitatem sine luxuria, rotundū quiddam & cris-
 pum, sed sine æterna micatione, qua seculum Plinij la-
 borabat: castigatam & enucleatam dictionem, sed sine
 anxierate scrupulosa, qua Ciceroniani nostro æuo sese
 emaciant, & quasi compedibus reuinciunt. Ioan. Sturm.
 testatur in elocutione & dicendi generibus nihil se vi-
 disse R. A. scriptis acutius. Sic enim in quadā ait episto-
 la. *Litteræ tuæ non solum suauis, verum etiam elegantes sunt:*
tanta enim in illis est flexibilitas verborum, & ad acutas co-
mitatis & ad graues Philosophiæ sententijs: talis in collo-
cando ordo: ut tū scriptiōis suauitatem admirer, tū etiam
intelligam à te accuratè esse compositas: nisi à te nihil profi-
ciscatur incompositum: quantumvis subito scriptum.

Hieronimus Osorius Lusitanus, Syluensis Episcopus,
 homo laudibus eloquentiæ ornatissimus, qui R. A. ma-

DE VITA ET OBITU

Igno amore complexus est, nihil putavit esse vberius, ni-
 hil in hoc genere aptius. Petrus Nannius, Alemarianus,
 in Collegio Bulsidiano, apud Loranienſes, Latinus
 profeſſor, dixit nihil eſſe diſertius, nihil politius Aſcha-
 mi literis. Michaëlus Toxites Rhætuſ laureatuſ Poeta,
 iudicauit eſſe nihil ſuauius, nihil eruditius. Hieronymuſ
 Wolfiuſ Oetingenſiſ, nihil concinnius eſſe cenſuit. Mul-
 tiq; alij eloquentiæ, eruditioniſ, & dicendi virtutibuſ
 perpoliti domi forſq; celebres, optimè ſemper de R. A.
 ſcriptione & dictioniſ puritate exiſtimârunt. Taceo no-
 ſtrates, Cardinalem Polu, Step. Winton. Ioan. Che-
 cum, Th. Smithu, duo propugnacula, duo ornamen-
 ta eruditioniſ, literarum, Academiæ, Angliæ: R. Pemb.
 Richar. Brandiſbeam Ioan. Chriſtopherſonuſ, Guliel.
 Biliu, Gualteru Haddonu Ia. Pilkintonu, Th.
 Wilſonu, N. Carru, & alioſ complurimoſ, qui ſûma
 doctri-na eluxerunt, & de Aſchamo ſæpè præclare ſeſe-
 runt. Quorum ferè omnium literæ ad Aſch. miſſæ ſunt
 domi apud me huiuſ rei teſteſ locupletiffimæ. Hic ſi ſe
 totu ad ſcribendu tradidſſet, & ea quæ à Cicer. Plac.
 Ariſtot. Demoſt. Iſocrate, Thucidide, & Herodoto didi-
 ciſſet, tractare voluiſſet, quiſ Bëbuſ ornatuſ, quiſ Sado-
 letuſ diſertuſ, quiſ Lëgoliuſ polituſ, quiſ Manuti⁹ præ-
 clariuſ & artiſticiuſ ſcribēdi genuſ perpolire potuiſſet:
 Duo tantu libri, Toxophiluſ & Præceptor, cū par-
 uo quodam tractatu, de rebus in Germania geſtiſ, An-
 glico ſermone conſcripti, in hominu verſantur ma-
 nibuſ, qui & ipſi magnam eiſ eruditionem redolent, &
 ſuauem ſcribendi elegantiam oſtendunt: quos ſi Roma-
 no amiſctu conueſtire voluiſſet, nihil in eo genere illu-
 ſtriuſ, nihil copioſiuſ, nihil ornatuſ fuiſſet. Præterea, haſ
 epiſtolaſ varijs diſperſaſ lociſ reliquit, quaſ, poſt diſtra-
 cta primæ æditiōniſ omnia volumina, cum alijs ſcriptiſ
 (quæ nūc ſunt ædita) ad veſtram vtilitatem collegi, quæ
 cerenon obſcurè oſtendunt, ex cuiuſ artiſticiſ officina

pro-

prodierint. In quibus præclarum habebitis imitandi exemplum: ad quod, si vestrū vos scribendi epistolas cursū direxeritis, & purā vobis dictionē, & eximiam scribendi facultatem comparabitis. Quam scribendi & eloquendi præstantiam, vt facilius consequamini, ego, pro mea ieiuna & exili facultatula, pauca de eloquentia dicam, & viam, qua ad scribendi dicendiq; elegantiam peruenire possitis, ante oculos vestros dilucidē ponam: in qua re, tertium institutionis meæ mēbrum collocabitur. Magnum est hoc quod suscepi, magisq; arduum & difficile, quā vt perexiguæ ingenij mei vires ferre posse videantur: Nam dicendum mihi est de summa ac diuina virtute, quæ eloquentia nominatur, cuius laudi æ præstantiæ parem orationem vix posse inueniri facile animaduertō. Sed si vestras aures attentas præbueritis, & hæc, quæ à me arido quodam orationis genere proferentur, humanitè & amice perlegeritis, efficiā profectō, vt verba mea non solum iucunda vobis existant, sed etiā vt intelligatis, nihil vobis tam esse experendum in hac vita, quā dicendi copiam, nihilque adolescentulis studiosis magis dignum, quā sapientem atque ornatam orationem puram & enucleatam dictionem. Quamobrem, totam hanc orationem meam sic instituam, vt partim ad laudē & præstantiā eloquentiæ, de qua dicete mihi proposui dirigatur: partim verò in excitandis animis vestris ad illius studiū, R. A. exemplo, tota sit occupata. Quamquam in prima parte non multum mihi elaborandum esse puto: Eloquendi enim elegantia passim, eloquentissimorum virorum encomijs ac laudibus est celebrata: atque multorum literis ac sermone illustrata, vt nihil sit quod aut vobis nouum aut cuiquam inauditum à me adferri queat. Idcirco leuiter & strictim attingant.

Est certē vna ex maximis virtutibus eloquentia, quæ ab eloquendo nomen accepit: quod is, qui ea instructus & ornatus sit, sapienter & ornate eloqui possit
omnia

DE VITA ET OBITU

omnia ea, quæ animo suo comprehensa habet. Quare nihil præstantius, nihil præclarius, nihil diuinius dici aut excogitari potest. Etenim cum inter Deum & belluam homo quasi medius interiectus sit, hinc Deum rationis & orationis præstantia attingens, illinc vel voluptatis titillatione in sensus influente, vel affectionum immunitate in imperium rationis irruente, inter belluas repens, est illud profectò doctrinæ genus studijs nostris aptissimum, & hominibus etiam dignissimum, quo non corporis sensuumq; curatio suscipiatur, sed quo sermo ad disertè loquendum, ratio ad diuinitus intelligendum prouehatur. Et quanquam cæterarum artium, sed illius inprimis præclara laus sit, quæ morbos depellere, & corpus vitamq; nostram scienter continere potest, tamen cum ad hoc præstandum, infinitæ belluæ, & cautiores ne lædantur, & peritiores ut curentur, repertæ sint, illam sanè doctrinam, licet vitæ nostræ perutilem, ut nimis tamen cum belluis communem, cum dicendi intelligendique præstanti facultate, qua sola nota à belluis discrepamus, quo solo iudicio diuinitatis participes sumus, comparare non audeo. Itaque nihil homini vel ad usum utilius, vel ad laudem præclarius, vel ad immortalitatem stabilius video, nec aliquid, vel adolecentium studijs dignius aut accommodatius puto, quàm sermonē ad ornatè dicendum excolendo, rationem ad prudenter intelligendum instruendo, diuinam illam vim eloquentiæ consecrari: ad quam, cum eius omnis adipiscendæ spem omnem adimat nobis Antonius apud Ciceronē, quàm proximè tamen aspicere & aspirare omni studio & diligentia est elaborandum. Quæ profectò eloquentia (præterquam quòd nihil cum bestiis commune habeat, sed tota ex ipsa diuinitate hausta & delibata, & ita cum ea implicata & cohærens sit, ut hæc tria apud latinos, sermo, ratio & Deus, apud Platonem tantum λόγος, & appellatione includantur, quod verbum nos eloquentiam aptissime dicere

dicere possumus) non certè ego video, quid & homini ad spem optabilius, ad cognitionem iucundius, ad vsum melius, ad gloriam maius, ad potentiam amplius, ad similitudinem diuinæ mentis propius excogitari potest. Sine qua cæteræ artes non modo suos fines non tueri sed mutæ, inutiles, nimisq; sordidæ esse solent. Vt enim hominis decus ingenium, sic illius ingenij lumen est eloquentia. Huc accedit, quòd hominum animos flectere: quò velit impellere: vnde autem velit deducere: sola oratione homo sapiens & eloquens potest. Hæc admodum laudabilis, hæc præclara & latissimè patens, hæc vna, teste Cicerone, in omni libero populo, dum in hominum genere fuit, perhonestæ, & mirabilis est visa, maximeq; in pacatis tranquillisq; ciuitatibus, semper floruit, semperq; dominata est. Non ignoro hanc dicendi exercitationem, quibusdam rem valde molestam ac laboriosam videri: ideòque illos difficulter adduci posse, vt se huic rei penitus dedant, atque in ea comparanda summo studio elaborent. Sed qui magnarum rerum gloriam adamant: illos neque difficultas, quæ huic rei inesse videtur, absterre neque labor frangere: neque desperatio auocare villo modo poterit. Sed hi potius fructus vberrimos, honores amplissimos, gloriam sempiternam, quæ inde paratur, ob oculos sibi semper positam habebunt. Non enim tantæ rei adeptionem, difficultate, labore, & fastidio, quæ momentanea sunt, sed honore, gloria, ac voluptate, quæ perpetuò durant, metiri debent. Cùm autem homines natura ita comparati sunt, vt utilitate rei plurimùm moueantur: ac ante omnia quid expediat, spectare soleant: non prorsus erit superuacaneum, dicendi rationis utilitatem hoc loco breuiter attingere. Equidem ex copia dicendi, fructus copiosissimi, atque infinitæ commoditates proueniunt, non tantùm ad eos, qui eam sibi vendicant: sed etiam ad Rempub. vniuersam. Illi enim habent, quo se & vitam suam

DE VITA ET OBITU

suam eōtrā insidias inimicorum defendere ac tueri possint: hæc verò, subsidio & auxilio illius præstantissimæ virtutis, facilius & gubernari, & amplificari, & conseruari potest: prudentis enim oratoris moderatione ac sapientia, perditī & scelerati homines, e ciuitate pelluntur: boni & salutare reip. ciues in ea retinentur: nocentes plectuntur: innocentes autem conseruantur: ac ut plura, quæ sunt penè innumerabilia, breuiter comprehendā, salus totius reip. hæc dicendi facultate continetur. Restat nunc, ut de necessitate aliquid dicam. Sic igitur statuere debemus, sapientiam dicendi, ad retinendam religionē, ad conseruandam libertatem, ad tuendas leges, ad prauas & falsas animis hominum insitas opiniones euellendas, ad afflicto excitandos, ad amicos periculis liberandos, ad literarum monumenta posteritati mandanda, ad amicitias comparandas, ad confirmandam ciuium tranquillitatem summopere necessariam esse. Sine qua non solum hi, qui ad reipublicæ gubernacula accedunt, sed etiam Theologi, atque illi qui imma profitentur, locum suum admodum difficulter tueri possunt. Sed quoniam quibusdam hæc res maximam in se difficultatem habere videri queat, præsertim illis, qui viam & rationē, quæ illam consequi possint, ignorant: idcirco viam quādam breuem, certam, atque compendiariam demonstrabo, ut, si eam ingressi fueritis, ad eam dicendi scribendiq; facultatem, quam Ro. Asch. scilicet est assequutus, peruenire queatis. Quinq; igitur numero sunt, quibus omnis dicendi scribendique ratio continetur, perficitur, absoluitur: natura, doctrina, cognitio rerum, imitatio dissectorum & probatissimorum authorum, vsus seu exercitatio. Equidem ut à natura exordiar, nemo vestrū est, qui ingenio vel natura mediocri non valet, & natura satis bona si non optima sit præditus. Sed hanc naturæ bonitatem, quæ sæpè exigua viderur, industria ac diligentia excitari oportet: Sæpè enim fit, ut etiā o-

prima

prima ingenia, socordia atq; desid̃a corrumpantur ac depraudentur. Hoc ita statutum sit, fundamenta seminaq; artis dicendi iecisse & inchoasse ipsam naturam. Quoniam verò natura sæpè ordine caret, & se ex difficilibus controuersijs explicare non potest, rectè accedunt rhetoricæ artis præcepta, quæ etiam erudiunt, ac viam ostendunt, modumque dant, quem sequi oportet, hæc bonam naturam reddunt meliorem, & vagam moderantur, faciuntq; oratorem, ut ab eo, quod proposuerit, minus aberret: hæc sententiæm grauib; sententijs illustrent: hæc orationem lectissimis verbis expoliant, hæc hominum animos potentiùs, eò quo velut Orator, impellere doceant. Sine hijs nemo neq; bene dicere, neq; ornate scribere potest. Hæc, inquam, artis rhetoricæ præcepta, ex optimorum rhetoricorum libris discenda sunt. Huc accedat ætæ cognitio, sine qua præcepta illa inania ac prorsus nullius momenti sunt. Quomodo hoc fieri potest, nõ à me, sed Cic. audietis, qui in eo libro, qui Orator ad Brutū inscribitur, præcepta & vias ad artē eloquentiæ proximè ducentes optimè tradit. Cicero hæc quamuis non verba ipsa, tamē mōs est, huius eloquentiæ ex duabus rebus materia & tractatione efflorescere. Materies in rebus & verbis cernitur. Res ex hist. Ethicorū, physicorū, Politicorumq; libris, qui rerū copiam cogitationeq; satis magnā suppediunt, hauriendæ sunt: verba, cū hæc propria, illa translata esse debent, vel à Ci. si latine, Pla. Demost. Hoc si græcè malueris, vel ab horū simillimis sumenda. Tractatio partim ex dialēctica disputandæ ratione, partim ex rhetorica amplificandi facultate comparatur. Ex hijs fontibus totum illud eloquentiæ flumē effluit, cuius cui su vnuerſi sēsus aequi animi hominū rapacōuehiq; solēt. Itaq; quisquis ille est, qui prudēter cogitari, & cogitata aptè explicare cupit, ab hist. (modo Ci. aliquid videt) ad physicam & Ethicam, & ita ad ipsam diuinā eloquentiæ vim, quasi iter quoddā affectare debet.

Adhæc

DE VITA ET OBITU.

Adhæc eloquentissimorum hominum scripta nobis proponuntur, ut ad illa tanquam ad regulam atque idæam compositionem nostram referamus: Ita enim consilium & mens authoris ostenditur, eiusq; tractatio atque compositio, ut etiam simile aliquid effingere nō admodum difficile videatur. Nihil igitur est, quod nobis difficile videri queat: nihil quo ignavia nostræ excusationem prætexere possimus: nihil deniq; quo non summo studio ad tantam adipiscendam & dicendi & scribendi facultatem contendere debeamus. Tantum adhuc superest, ut hijs, de quibus dictum est, usus & quotidiana exercitatio adiungatur, sine qua omnia mutila & manca existunt. Hæc promptam facit hominem, hæc perfectum reddit, hæc cætera consummat & perficit omnia. Vim aut artis, aut imitationis, aut usus nulla in re planius vel euentius videre possumus, quam in hijs sordibus & rebus mechanicis, quarum rerum experti, cum omnem in eisdem vitam suam conterunt, ipsa rei veritate persuasi tito illo, & omnibus in ore lætato proverbio affirmant, *Usus facere artifices*. Qui vero in arte imbibenda, & eius abstrusissima cognoscendo, omnem suam operam ponunt, nec ullam vius exercitationisq; curam habent, si fortè patrociniū cuiusvis suscipiant, adeo frigidi, exangues, enervatiq; apparent, ut meritò ab omnibus explodi & exhibilari iudicentur. Id quod olim accidisse constat *Hermogeni* & *Quintiliano*, dicendi artificis instructissimis. Porro qui aliorum imitatione semper nituntur, & nunquam se scribendo dicendūque exercent, perinde miseri & infelices sunt, ac si quis nec cernere, nec audire, nec incedere possit, nisi cum a proximo oculos, aures, & pedes mutuetur. Nec quantum in omnibus rebus usus possit (viz. quonam modo pluviarū guttulæ dura ac horrida saxa crebro dilabēdi usu caniant) nec quomodo ferrei vomeres vel leuiusculo terræ mollis attritu consumuntur, nec ingentē vius potentiam in rebus

rebus inanitis nūc declarabo: sed solum quantū in ha-
 mana sorte conditioneq; potest, commonstrabo. Cum
 multa, multorum iuxta opinionem, in infantia nostra,
 nobis à natura beneficia tribuuntur, ego vel ea omnia
 vel certè meliorem eorundem partem, ab vsu consuetu-
 dineq; prouenire contenderem. Nam, vt maxime, quæ
 maxima sunt, persequar, putamūsne ipsam fandi facul-
 tatem, qua cæteris præstamus animantibus à natu-
 ra nobis concessam, vel vsu & consuetudine potius cō-
 paratam fuisse? Fateor, (vt ante commemoravi) naturam
 semina iecisse, at maturasse vsu, inchoasse naturam, at
 perfecisse consuetudinem. Nam quis, vel vnam voculam
 quæ rem aliquam significat, exprimere queat, quam nō
 crebra consuetaq; auditione ab alijs acceperit? Spon-
 mus puerum statim natū ab humano consortio, quod-
 nam idiōma usurpabit? quales edet sonos? an non vel v-
 lulabit, vel rugiet? cesset ergo natura tantū sibi ap-
 plaudere propter hoc donum, quod nisi vsus perficit, ab-
 soluitq;, rude, horridum, incultum, cumq; alijs animan-
 tibus commune erit. Adeo enim vsus nulla in re à natu-
 ra separatur, adeoq; mutua inter se iunctura copolatur,
 vt meritō à M. T. C. altera natura vocitetur. In liberali-
 bus verò scientijs, vsus, vim potius admirati, quam vllis
 verbis exprimere cuiquam obuium est. In Grammati-
 ca, copiam ac verborum suppellectilem parat. In diale-
 ctica, inueniendi acumen excitat, iudicandi prudentiam
 acuit: In rhetorica, quibuscunq; affectibus concutere, in
 quamcunq; vis animi concitationem rapere, facile dabit
 vsus. Quid in cæteris moror, cum M. T. Ci. vocet vsu
 optimum dicendi magistrum? Quid quod etiamnum
 multa sunt, quæ nec naturæ, nec artis, neque imitationis
 adminiculo, sed solum vsu & consuetudine peraguntur?
 Nam Milo ille Crotoniates Athleta fortiss. neque vllius
 artis præceptione instructus, nec quouis imitationis ex-
 emplo adiutus, nec vllō raro naturæ beneficio imbutus,

DE VITA: ET OBITU.

sed assiduo, quotidianoq; ferendi vsu corroboratus, vi-
 tulum illum quantumvis grandem, in montem Olym-
 pum asportauit. Huc Demosthenem in medium addu-
 cerem, nisi illa historia nimis trita, nimisque decantata
 fuisset: qui si vlla politiore literatura ornatus erat, vt erat
 ornatissimus, id totum præcipue exercitationi accep-
 tum rursus debuit. Et quemadmodum ingenium qua-
 ntumvis eximium aut præstabile, nisi diligenti vsu exer-
 ceatur excolaturque, multa obfuscatur rubigine: ita
 quantumvis tardum hebesq; ingenium, impigra exerci-
 tatione, solers, sagax, valdeq; splendescent esse possit.
 Ex hijs omnibus scire licet, nihil esse tam arduum aut
 difficile quod vsus & exercitatio non superet aut deuin-
 cat. Hæc exercitatio varijs modis suscipitur, audiendo,
 discendo, legendo, meditando, scribendo, conuertendo,
 imitando, declamando. Sed potissimum in hijs tribus
 versatur, vt vel subito, vel sumpto spatio ad cogitandū
 aliquid dicamus: vel stylo ac scribendi consuetudine il-
 lud idem efficiamus. Stylo Cicero primas partes attri-
 buit: commentationi secundas: subitæ verò dictioni po-
 stremas: propterea quod subita dicendi consuetudo in-
 stitui non possit vtiliter & cum fructu, nisi diligens scri-
 bendi exercitatio antecesserit. In eloquentia enim com-
 paranda caput est quàm plurimum scribere: atque ob
 eam causam Cic. stylum, effectorem, & vt antea dixi,
 magistrum dicendi, appellare non dubitauit. Nam, & o-
 mnes locos, qui modo in ea re inessent, de qua scribimus,
 ostendere se nobis atque occurrere omnesque senten-
 tias graues, atque verba maxime illustria sub styli acu-
 men subire: tum ipsam collocationem, concordiam,
 conformationemque verborum in sæpè scribendo perfici,
 constantèr affirmauit. Hisce exercitationibus se Ro-
 gerus Aschamus, sæpè multumq; exercuit: & natura ha-
 bilis, artis præceptionibus potens, rerum cognitione e-
 xultans, Ciceronis imitatione adiutus, vsu & quotidiana

ROGERI ASCHAM

in aliquid scribendi exercitatione corroboratus, ad tantam & tam eximiam scribendi dicendique elegantiam, quam, si quis alius, foelicissime est adeptus, facillime peruenit. Quare cum exercitatio styli & scribendi assiduitas, tantas commoditates habeat, tantamque laudem ab eo, qui parens & quasi torrens omnis eloquentie dicitur, mereatur: atque cum Rogerus Aschamus, cuius vos iam mea opera suauissimis epistolis alijsque scriptis fruimini, hisce quinq; rebus tantam scribendi suauitate allequutus fuerit, vltimo vero & Exercitatione potissimum confirmauerit, & quasi callum illis obduxerit: vos oro, studiosi adolescentes, & si adhortandi locus detur, vos adhortor, vt in hanc rem diu multumque incumbatis: & scribendi crebritate vos sic exerceatis, vt cum subito dicendum sit, ea quae dicuntur similima scriptis esse videantur. Quae res summam admirationem, maximam laudem, sempiternam gloriam merebitur. Quapropter, cum nemine remoretur difficultas, sed alliceat facilitas, moueat dignitas, hortetur utilitas, urgeat necessitas, vos iterum hortor, ingenui adolescentes, vt eam virtutem, quam summus honor, gloria, ac praeclara laudes comitantur, vobis longo vltimo, ac diuturna exercitatione admodum reddatis familiarem. Sic enim fiet, vt vobis atque vestris honori, Reipublicae autem & patriae emolumento esse possitis: quae praeclara dignitatis praemia,

& eximia patriae ornamenta, ad maxi-

mum suum decus, ad Reipubl,

summam utilitatem, Ro.

Aschamum consequu-

tum esse animad-

uertistis.

FINIS.

Oo. ij.

Index

Index eorum, ad quos, & in quorum gratiam, conscriptæ sunt Epistolæ.

A.		<i>Domino R. Riche.</i>	202
<i>Admirallo Danie.</i>	238	<i>Domino N. pro H. Fallo.</i>	243
<i>Alberto Marchioni Brand.</i>		<i>D. Fr. C. R. R. &c. pro R. M.</i>	
<i>&c.</i>	115. 216		245
<i>Andrea Bylde Regi Danie Cõ-</i>		<i>D. I. Comiti in T. C. R. &c. pro</i>	
<i>siliario.</i>	217	<i>R. M.</i>	248
<i>Anne Comitissa Penbrochi-</i>		<i>Domino Th. Vucstmonasteri-</i>	
<i>ensi.</i>	90	<i>ensi, &c.</i>	210. 212
<i>Antonio Denneio.</i>	87. 208.	<i>D. Gõsaulo Perisso, &c.</i>	229
	209. 210	<i>Domina Elizabeth.</i>	81. 89. 95
B.		<i>Domina Ioan. Graia.</i>	134
<i>Barnabe Fitzpatricke.</i>	89	<i>Domina Cecilia, &c.</i>	247
<i>Brandisbæc.</i>	63	<i>Domina Clerke.</i>	161
C.		<i>Duci Somersetensi.</i>	184. 185
<i>Catarina Regina, &c.</i>	186	<i>Duci Sietnienfi, &c.</i>	230
<i>Comiti Vuaruicensi.</i>	190	<i>Duobus fratribus amicis suis.</i>	
<i>Comiti Arundelio.</i>	192		167
<i>Comiti N. pro G. White.</i>	240	E.	
<i>Cordingleo.</i>	68	<i>Eduardo Sexto. A. F. & H.</i>	
<i>Cumberfordo.</i>	69	<i>Regi.</i>	181. 182. 183.
<i>Cuidam amico, 63. 66. 91. 100</i>		<i>Ed. Leo Arc. Eborac.</i>	55. 60. 61
<i>Cuidam amico Eboracensi.</i>	76	<i>Edu. Raneno.</i>	124. 125. 127
<i>Cuidam cognato.</i>	65	F.	
D.		<i>Francisco Alano.</i>	148
<i>Doctori Tailero.</i>	66	<i>Francisco Duareno.</i>	149
<i>Doctori Colo.</i>	154	G.	
<i>Domino Effexie.</i>	84	<i>Gedanensibus.</i>	217. 231. 233
<i>Domino Radcliffa.</i>	167		234. 238
<i>Domino Pagetto.</i>	82. 93. 159.	<i>Geo. Daio Episcopo Cicestr.</i>	114
	203. 205. 206.	<i>Gulielmo Cecillo.</i>	103. 139.
<i>Domino Mountioio</i>	106	<i>Gulielmo Grindallo.</i>	79. 80
		<i>Guli-</i>	

INDEX.

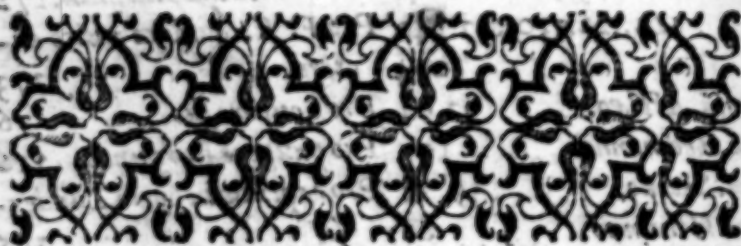
Gulielmo Irlando.	98	Pro D. Elizabetha T.	218
Gulielmo Petres primario Se- cretario.	152.158	Pro uxore Ed. R. Equitis.	220
H.		Pro D. Th. Hol.	220
		Pro Domina Dor. St.	221
Hieronymo Frobenio.	147	Pro D. Ioan. Guld.	219
Hispaniarum Regi.	228	Pro quibusdam mercatoribus	
Huberto, Comiti Rheno à se- cretis.	143	Ang.	222
I.		Pro Dom. Lomleio et alijs An- glie nobilibus.	223
In gratiã clariss. D. N.	242	Pro Gul. et Georg. Winteris	
In gratiam Gul. G.	244	fratribus.	225
Ioanni Stermio. 1. 12. 20. 28. 32.		Pro quibusdam Lond. merca- toribus.	226
34. 36. 37. 38. 39. 42. 44. 48. 53.			
Ioanni Checo. 73. 96. 101. 104.		Pro Ioan. B. ad Ant. filiũ.	172
112. 122. 130. 137. 140		Pro F. K. quidam amico ex- tero.	273
Ioanni Affleo.	92. 94	Pro Compero suo.	76
Ioan. Redmamo.	107	Pro paupere Burgundo.	216
Ioan. Setono.	59. 78	Pro captivis in porta Ludden- si.	165
Ioan. & Dominico Vachanis, &c.		R.	
	170	Railtono.	105
L.		Regi D. pro R. M.	228
Landaffensi Presuli.	56	Regi N. pro R. M.	248. 236.
M.			242
Magistro D. Coll. Ioan.	212	Regi N. pro D. Legato.	239
Magistro et Socys Coll. D.		Regio Consilio.	184
Ioannis.	175. 213	Roberto Landaff. Epif.	56
Marchioni Northamptonensi, &c.		S.	
	191. 193	Sebastiano, Regi N.	235. 237
Martino Bucero,	128	Secretario Burno.	165
P.		Senatoribus civitatis Stralfo- niensis.	229
Petro Nannio,	168		
Poneto suo.	120	Sigismundo regi Pol.	232
Principi D. H. Regi. &c.	239	Sueciae Regi.	235
		Tho.	

INDEX.

T. Angli. Clavi	Valentino Erythreo.	174
Tho. Cantuariensi Archiepis-	Vuarsono.	96
to. 115. 121. 187. 188. 189	Vuendeo.	207
Thome Smitho.	122 Vuigorniensis Episcopo.	87
Th. Vuriotbesleio, Anglia San-	Vuintoniensis Episcopo.	85. 91.
cellario.	85. 199. 201	154. 157. 163. 194. 196.
V.		198. 198.

FINIS.

Thorn (amb: Le Hn)

LONDINI,
Ex Officina Henrici Bynneman
Typographi.

Anno Domini.

1581.

